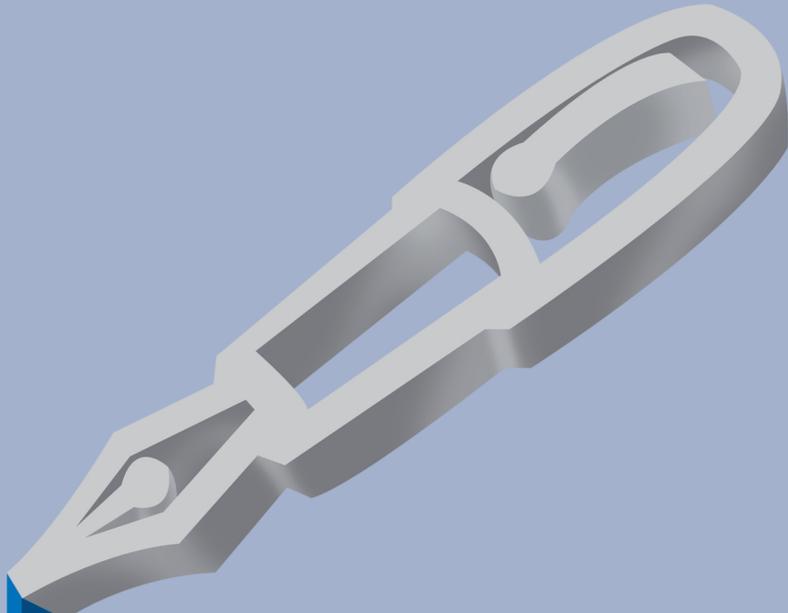

زمانىانىيا تىكىستى (شروقه كرنا
هندهك تىكىستين كوردى وهك نموونه)

زمانقانىيا

تېكىستى

نقىسین: شۆرهشقاڭ عادل ئەحمەد

حکومت اهریما کوردستانی
وهزارهتاره وشه نیری و لاوان
ریشه بهریا گشتی یا راگه هاندن و چاپ و به لافکرنی
ریشه بهریا چاپ و به لافکرنی - دهوک

- نافی پهرتوکی: زمانفانییا تیکستی (شړۆفه کرنا هندهک تیکستین کوردی وهک نمونه)
- نفیسەر: شۆره شفاڼ عادل نهجهد
- بابهت: زمان
- دیزاین ناهه روکی: حسین حسن کوچر
- دیزاین بهرگی: نهجهد بیری
- قهواره: ۱۷سم × ۲۴سم
- ژمارا لاپهرا: ۱۹۰
- تیراژ: ۵۰۰
- نرخ: ۴۰۰۰
- ژمارا راسپاردنی: ۲۲۱۱ ل ساللا ۲۰۱۲
- زنجیره: ۲۰
- چاپخانه: چاپخانه ههوار/ دهوک - کوردستان
- مافین چاپی د پاراستینه بو ریشه بهریا مه و خودانی پهرتوکی

زمانفانیا تیكستی
شروقه كرنا هندهك تیكستین
كوردی وهك نموونه

شوره شقان عادل نه حمهد

ئەف كتيبە د كوكا خودا ، نامەيە يا ھاتىيە پيشكىشكرن بو زانكويا دھوكى
وھ كو پشكەك ژ پيدشيين وەرگرتنا پلا ماستەرى د زمانى كورديدا
وب سەرپەرشتيا د. عەبدولوهاب خالد موسا

دیاری

بو:

که سین به رده وام هاریکار ل گهل من
دهیک و باب و خویشک و براین من

ناقەرۆك

۱۵	.....پېشەكى
۱۹	.....پشكا ئىكى: زمانقانىيا تىكىستى
۱۹	.....پەيدا بون و قۇناغىن گەشە كرنا زمانقانىيا تىكىستى
۲۵	.....تىگەھ و پىناسىن زمانقانىيا تىكىستى
۳۵	.....ئەركىن زمانقانىيا تىكىستى
۳۶	.....جۆرىن تىكىستان
۴۲	.....تىكىست و گوتار
۵۰	.....تىكىست و دەوروبە
۵۷	.....پشكا دووى: پىقەرېن دەرەكېن تىكىستى
۵۹	.....مەبەستايەتى
۶۶	.....پەسەندايەتى
۶۶	.....پىناسىن پەسەندايەتى
۷۳	.....راگەھاندايەتى
۷۷	.....بارىتى
۷۹	.....ھەفتىكىستى
۸۹	.....پشكا سى: پىقەرېن ناخوئىين تىكىستى
۸۹	.....لكاندن
۱۰۴	.....لكاندنا لىكىسىكى

۱۰۴	..... دووباره کرن.
۱۱۰	..... فەھاندن.
۱۲۷	..... پشکا چوارى: شروڤه کرنا ھندەك تیکستين کوردی.
۱۲۸	..... تیکستی ژماره (۱).
۱۳۰	..... شروڤه کرنا تیکستی ژماره (۱) ژلايى لکاندنيڤه.
۱۳۸	..... ئامارا تیکستی ژماره (۱).
۱۳۹	..... تیکستی ژماره (۲).
۱۴۰	..... شروڤه کرنا تیکستی ژماره (۲) ژلايى لکاندنيڤه.
۱۴۴	..... ئامارا تیکستی ژماره (۲).
۱۴۶	..... تیکستی ژماره (۳).
۱۴۷	..... شروڤه کرنا تیکستی ژماره (۳) ژلايى لکاندنيڤه.
۱۵۳	..... ئامارا تیکستی ژماره (۳).
۱۵۴	..... تیکستی ژماره (۴).
۱۵۵	..... شروڤه کرنا تیکستی ژماره (۴) ژلايى لکاندنيڤه.
۱۶۰	..... ئامارا تیکستی ژماره (۴).
۱۶۱	..... تیکستی ژماره (۵).
۱۶۲	..... شروڤه کرنا تیکستی ژماره (۵) ژلايى لکاندنيڤه.
۱۶۷	..... ئامارا تیکستی ژماره (۵).
۱۶۹	..... ئەنجام.
۱۷۱	..... لیستا ژیدەران.
۱۸۱	..... کورتیا پەرتوکی.
۱۸۳	..... ملخص الكتاب.
۱۸۵	..... Abstract
۱۸۷	..... سوپاسی.

فەژینە زمانیّ خوە ئەی خوەندەقان
نەبووینە مللەت هیچ کەسەك بیّ زمان

زمانیّ مە خوۆش و خروۆش و جوان
ئەگەر باش بزانی تو ناکی زیان

جگەر خوین

لیستا زاراڤان

ب زمانی ٽنگلیزی	ب زمانی ٽوردی	
Reference	ٺاماڙه	۱
Cataphora	ٺاماڙا پاشی	۲
Anaphora	ٺاماڙا پیشی	۳
Endophora	ٺاماڙا دهرڦه	۴
Exophora	ٺاماڙا نافحوئی	۵
Conjunction	بهستن	۶
Adversative Conjunction	بهستنا بهروفاڙی	۷
Temporal Conjunction	بهستنا دهمی	۸
Additive Conjunction	بهستنا زیده کری	۹
Causal Conjunction	بهستنا هوئی	۱۰
Situationality	باریتی	۱۱
Acceptability	پهسه ندادیتهی	۱۲
Collocation	پیکفه کرن	۱۳
Text	ٽیکست	۱۴
Textual	ٽیکستی	۱۵
Informative Text	ٽیکستین پیرانینان	۱۶

Satisfied Text	تېكىستىن رازىكرنى	۱۷
Analytic Text	تېكىستىن شىرۇڧە كارى	۱۸
Poetic Text	تېكىستىن شىعەرى	۱۹
Narrative Text	تېكىستىن ڧە گېرانى	۲۰
Instructive Text	تېكىستىن نېشاندهرى	۲۱
Descriptive Text	تېكىستىن وه سڧى	۲۲
Text Types	جورىن تېكىستان	۲۳
Context	دهوروبەر	۲۴
Context of Situation	دهوروبەرى بارى	۲۵
Cultural Context	دهوروبەرى رهوشه نېرى	۲۶
Linguistic Context	دهوروبەرى زمانى	۲۷
Reiteration	دووباره كرن	۲۸
Informativity	راگه هاندنايه تى	۲۹
Textual Linguistics	زمانفانېيا تېكىستى	۳۰
Discourse Analysis	شىرۇڧە كرنا گوتارى	۳۱
Coherence	ڧه هاندن	۳۲
Explicit Coherence	ڧه هاندنا ئاشكرا	۳۳
Implicit Coherence	ڧه هاندنا ڧه شارتى	۳۴
Discourse	گوتار	۳۵
Ellipsis	لادان	۳۶
Nominal Ellipsis	لادانا ناڧى	۳۷
Verbal Ellipsis	لادانا كارى	۳۸
Clausal Ellipsis	لادانا لارسته يى	۳۹

Cohesion	لکاندن	۴۰
Grammatical Cohesion	لکاندنا ریژمانی	۴۱
Phonological Cohesion	لکاندنا فونولوژی	۴۲
Lexical Cohesion	لکاندنا لیکسیکی	۴۳
Substitution	لیکگوهورپین	۴۴
Nominal Substitution	لیکگوهورپینا نافی	۴۵
Verbal Substitution	لیکگوهورپینا کاری	۴۶
Clausal Substitution	لیکگوهورپینا لارسته‌یی	۴۷
Intentionality	مه‌به‌ستایه‌تی	۴۸
Intertextuality	هه‌فتیکستی	۴۹
Explicit Intertextuality	هه‌فتیکستیا ئاشکرا	۵۰
Direct Intertextuality	هه‌فتیکستیا ئیکسه‌ر	۵۱
Self- Intertextuality	هه‌فتیکستیا خودی	۵۲
Intertextuality External	هه‌فتیکستیا ده‌ر‌فه	۵۳
Indirect Intertextuality	هه‌فتیکستیا نه ئیکسه‌ر	۵۴
Implicit Intertextuality	هه‌فتیکستیا فه‌شارتی	۵۵
Intertextuality Internal	هه‌فتیکستیا نافخوویی	۵۶

پيشه‌كى

نافونيشانى ڤه ڪۆلىنى:

ههليژاردنا نافونيشانى (زمانفانييا تيڪستى - شروڤه ڪرنا هندهك تيڪستين ڪوردى وهك نمونه -) بو ڦي ڤه ڪۆلىنى ژ ئه نجامي چهندين هنر ڪرنا د مهيدانا زمانفانييا ڪورديدا هاتيه پيش، ڪو د ئه نجامدا بو مه دياربوو بواري زمانفانييا تيڪستى ژ وان بو ارانه ڪو ڪيم ڤه ڪۆلىنين زانستى ل سهر هاتينه ڪرن. د چارچوڦي ڦي نافونيشانى ژيدا مه ههولدايه ڤه ڪۆلىنى ل زمانفانييا تيڪستى ب شيوه ڪي گشتى و چهوانيا شروڤه ڪرنا تيڪستان ژ لايي لكاندنيڤه ب تايه تي بڪهين و تيڪستين زمانى ڪوردى ژى بڪهينه ڪهرهستى بنهه تبي ڤه ڪۆلىنى.

سنور و ڪهرهستى ڤه ڪۆلىنى:

ڤه ڪۆلين هاتيه تهرخانڪرن بوليڪۆلين و شروڤه ڪرنا زمانى ڪوردى - گوڤه را بههدينى - د واري زمانفانييا تيڪستيدا نه خامه پيڤه رين تيڪستى و چهوانيا شروڤه ڪرنا تيڪستان ژ لايي لكاندنيڤه، ڪهرهستى ڤه ڪۆلىنى ژى ژ تيڪستين ئه ده بيين هه مان ده ڤهر هاتيه وهرگرتن و د ده مي نه بوونا هندهك نمونين پيدڤي د تيڪستاندا مه په نا بريه بهر هندهك نمونين پيدڤي ژ ناخفتنا خه لڪي ده ڤهرى.

مادی و رهوشه نیری، ئەو هەر پینج پیفەر پیکهاتینه ژ (مەبه ستایه تی، پەسه ندایه تی،
راگه هاندنایه تی، باریتی، هەفتیکستی).

ج- پشکا سی، پیکهاتیه ژ پیفه رین گریدای ب تیکستی بخوڤه؛ ئەو ژى هەردوو پیفه رین
(لکاندن و فهانندن)، ل گەل دیار کرنا جوړ و شیوین هەردوو پیفه ران و هینانا ئوونین پیدفی.

د- پشکا چاری، یا تایه ته ب شروڤه کرنا هندهك تیکستین کوردی ژلایى لکاندنیقه، کو پینج
تیکست هاتینه هەلبژاردن بو ئەنجامدانا شروڤه کرنی؛ ئەو ژى پیکهاتینه ژ دوو چیرۆك و دوو
پارچه تیکستین به لافکری د گوڤاراندا و پارچهك ژ رومانه کى، ل گەل بهرچاڤکرنا ناماره کى
بو دیار کرنا ریژا لکاندنى و جوړین وى د هەر تیکسته کیدا.

پشکا ئیکى

زمانقانىيا تيکستى

پهيدا بوون و قوناغين گه شه کرنا زمانقانىيا تيکستى

فه کولين ل سهر زمانقانىيا تيکستى هه تا نيقا سه دى بيستى ژى زور د کيمبون و ب تنى ژماره کا فه کولهران ناگه ژ فى زارافى هه بوو، به لى ل ده ستيکا سالين پينجيا ژ سه دى بيستى گرنكى ب تيکستى هاته دان، نه خاسمه ژلايى نه ده بيقه . لدويقدا ب شيوه کى به رفره ژ لايى زور كه سانقه هاته ب کارهينان و چندين به رهه م ل سهر هاته نه نجامدان. زور زاراف د ناؤ شان به رهه ماندا هاته بکارهينان، بو نه گهرى تيکهل و نالوزيا د کارهينانا شان زارافاندا، فى نالوزيى کارتيکرن ل سهر بابته مى مه ژى کر ژلايى هه لبزاردنا زارافانقه، چونكى پراپيا وان به رهه مان د هممه رهنگبون و تيکچوون و تهم و مژيهک تيدا هه بو، ژ نه گهرى نه بوونا ريبازين ئيکگرى بو پراکتیککرنى ل سهر تيکستى (Beaugrande and Dressler, 1981: 14). پشتى وى ميژوويى گه لهک ژندهر ده رکه تن ب شيوه کى زانستى به رى خو د دانه تيکستى له ورا بو نه گهرى گه شه کرنا لقه کى نوى د زمانقانىيدا ديژنى زمانقانىيا تيکستى، پالده رين فى پيشکه فتنى ژ لايه نين جياوازه بوون، ژ لايه کيفه هندهک نه گهر د ناؤ بابته زمانقانىي بخودا بوون وه کو ژماره کا زور ژ دياردين زمانقانى ب تنى ژ لايى رستيقه د هاته به حسکرن مينا (هه لبزاردنا نامرازي، دانانا يه کين رستى، ليکگوهورپنا هه فالکاران، ريزبه نديا ده مى، ناماژه يا پيشيى، هيژ و ناوازا رستى)، ژ لايه کى ديتزه هندهک پيدقياى هه بوون ژ ده رفه ي زمانقانىي و ب تايهت ژ لايى پراکتیکقه وه کو (چاره سه رکنا ناميرى يا زمانين سروشتى، فيرکنا زمانان،

کریارا وەرگیزانی، چاره سەر کرنا پێزانینان...، ئەو هەمی لایەنە پێدقی ب تیکستینە (جرهارد هلبش، ۲۰۰۷: ۲۲۸).

کەشترین شیوین گرنگیپیدانا تیکستی رەوانیژیە. ئەوا میژوویا وی ئەدگەر تەقە بۆ سەر دەمین رۆمانی و گریکیین کەقن پاشی سەر دەمین نافەراست تا کو د گەهیتە ئەفرۆ (Beaugrande and Dressler, 1981: 15). ئە کولین ل سەر رەوانیژیی دیار دکەن کو گریدانا وی ل گەل زمانفانیا تیکستی یا ب هیژە، هەندەك د بیژن رەوانیژی دەستپیکا میژوویا زمانفانیا تیکستیە ئە گەر ئەم ب دبتنە کا گشتی بەریخۆ ب دەینی، ئەوا پیکهاتی ژ وەسفا تیکستان و دیار کرنا ئەرکین وان، بەلی زارافی زمانفانیا تیکستی دەیتە وەر گرتن چونکی رەوانیژی نوکە یا گریدایە ب هەندەك شیوین شیوازین تاییەتفە (سعید حسن بحیری، ۲۰۰۴: ۲۰). ئەانکو زمانفانیا تیکستی نیریکی وی مەیدانییە ئەوا هاتیە تەرخانکرن بۆ رەوانیژی، هوسا زانا دیژن، تیکست نوینەری نوی رەوانیژییە (صلاح فضل، ۱۹۹۲: ۱۰). رەوانیژی بەرەو ئە کولینا شیوین گوتاری ب جورین و یقە د چوو، پاشی بەرەو گوتارا ئەدەبی و شیعری چوو، ل دویفدا بواری گرنگیپیدانا وی کیمبوو و گرنگی ب دروستکرنا بیانو و بابەتا و ریک و پیککرنا ئاخفتنی و ل دویفدا بەرەو شیوازیفە چوو (فرحان بدري الحربي، ۲۰۰۳: ۲۴).

بواری ئاسایی زانستی شیوازگەری ژى هەر وە کو فی بوو، ئە کولینین شیوازگەری د سەر دەمین نویدا بەر فرەه بوون و زمان هاتە ب کارهینان بۆ دەریخستنا شیوازا و وەسفا وان. سروسختی شیوازی ب دروستکرنا تیکستان پەیدادیت، ئە کولینین شیوازگەری ل سەر تیکستە کی بئنی دەینە کرن، یان کۆمە کا تیکستین ئیک دانەر، هەر وەسا کۆمە کا تیکستین هەندەك دانەرین وە کو ئیک و تیکستین نوینەریا دەمە کی میژووی دکەن و یین دەر برینی ژ رەوشەنیریا نەتەووە کی و زمانی وی دکەن (Beaugrande and Dressler, 1981: 15)، زمان مەرحی شیوازیە د هەبویندا و شیواز مەرحی زمانیە بۆ چوونا ناف جیهانا تیکستی (هیوا عبدالکریم، ۲۰۰۷: ۸۵). هوسا شیوازی زۆر پەیوەندی ب بابەتی رەوانیژییە هەیه (هنریش بلیت، ۱۹۹۹: ۱۹، کراهام هاف، ۱۹۸۵: ۱۹، عدنان بن ذریل، ۲۰۰۶: ۱۵۱)، زۆر زانا

دياردكهن، په وانيټيزي شپوازگهريا كه فنبوو، يان شپوازگهري په وانيټيزيا نوييه (بیر جیرو، ۱۹۹۴: ۲۷).

په وانيټيزيا نوي کار د ديارد کرنا په پوهندين نافخوټي د ټيکستيدا د کرل ده مي به حسي رپټين رپټرمانی (وه کيه کی و خواستن) ی کړی، ژ وان؛ په پوهندي د ناقبه را رسته کی و رستال دويقداد دهيت، نهر کی نامرازی ليکچواندنې چ په يشفه ک بيت يان پيټه ک د گرپدانان وان رستاندا (ابراهيم خليل، ۲۰۰۷: ۱۷۵).

زانايين نه نټروپولوژي ژي ژ لايي په خنه يشفه چاره سه ریا ټيکستان کر؛ ل ده مي ب کارې فه ديتنا تشتين په وشه نيري يين دروستکري رادبون، (برونسلا ف مالينو فسکی) گرنگيا زمانی ديارد کر ب وه سفکرنا وی وه کو بزافه کا مروفايه تي ژبو فه کولينا واتايي. ههروه سا (فلاديمير بروب) ی گرنگيدا چيفانوک و چيروکين فلکلوري هدر وه کو (ليفی شتراس) ی وه ه فالين وی. بو شروقه کرنا فان ټيکستان زانايين بوري ل دويش رپکين شروقه کرن و وه سفا بونياتگهري دچوون (Beaugrande and Dressler, 1981:81).

ل ده مي زمانفانييا نوي په يدا بوي، فه کولنين وان ل سه رستي بوون؛ و د هاته هژماردن مه زنتين په که د زمانيدا و په که يين ژ رستي مه زنت د هاتنه هژماردن ل گهل زانستي شپوازگهري، ټيکست ما بابه ته ک بو فه کولنين نه ده بي بو ماوه کی درپټر (هه مان ژيدير: ۱۶-۱۷).

زمانفانييا ټيکستي ل سه ر رپټرمانا رستي ل نه مريکا هاتيه نفاکرن. ل وی ده مي هه مي گرنگيین زمانفانيي ب رستي د هاتنه دان، (زليک هاريس) ی فه کولينه ک به لافکر؛ گرنگيه کا مه زن هه بوو د ميټرويا زمانفانييا نويدا ب نافي (شروقه کرنا گوتاري Discourse Analysis)، نه و بو جاراييکی ل سالا (۱۹۵۲) ی هاتيه به لافکر (سعید يقطين، ۲۰۰۵: ۱۷).

(هاريس) ټيکهم که سه گوتاري دکته بابه تي وانا زمانفانيي، ههروه سا ټيکهم که سه شروقه کرنا ټيکستي کري (سعید حسن بحيري، ۲۰۰۴: ۳۰). هه رچه نده (دريسلهر) ناماژي د دته هنده ک کاران؛ ديت نه و هزرين د وان کاراندا هاتين ب بنه ده سټيکا زمانفانييا ټيکستي، وه کو کارې (فايل H.Weil) ی ل سالا (۱۸۸۷) ی، د في کاريدا ناماژه دا رپټر به نديا

په یقان ل سهر ریزه نديا هزران، نه ؤ چنده ژ ریزمانی جودا کر، هوسا پیغه رین نه رکین رستان دیار کرن ل گهل تیگه هه کی تاییدت یی شیوازی هزران. ژ لایه کی دیتره پتر ژ فه کولره کی نامازی د دهنه وی چهندی کو دهستیکا فه کولینا تیکستی ب شیوه کی گشتی فه دگه ریتسه ناما (I.Nye)؛ نهوا تیدا فه کولین ل سهر نیشاین تهواو نه بوونی و دووباره کرنی ل سهر بنه مایی تیکستی کرین، نانکو هندهک کار بهری فه کولینا (زلیک هاریس) ی هه بوون؛ گرنگی د دا شرو فه کرنا گوتاری. فان فه کولینا هندهک هزرین تیکستی بین بنچینه یی پیشکی شکر، بهلی د ژیک فه بووی و دکیمبون و ب زه هته ل دویف چوونه کا هویر بو بهیته کرن (ههمان ژیده ر: ۲۹).

(هاریس) ی پیرابونین زمانفانیا وه سفی ب کار دهینان بو دیار کرنا بنیاتی تیکستی، بو ب دهستفه هینانا فی نارمانجی دیت کو دقیت خو ژ دوو ناریشان قورتال ب کت؛ نهوین فه کولینین زمانفانین وه سفی و رهوشکاری که تینی (جمیل عبدالمجید، ۱۹۹۸: ۶۵)، نهو زی: ئیک: فه کولینا بتنی رسته بخو فه د گرتن و په یوه نددین د نافهرا بهشین ئیک رسته دا، بهلی هاریسی گرنگیدا شرو فه کرنا گوتاری، نانکو به رفره هکرنا سنورین وه سفا زمانفانی بو ژ دهر فه ی رستی.

دوو: جودا کرن د نافهرا زمانی و هه لویستی جفاکی کو د بیته نه گه ری نه تیگه هشته کا دروست. پروگرامی وی د شرو فه کرنا گوتاریدا پشته فانی ل سهر دوو خالاند کر:—

۱— په یوه نددین به لافبووی د نافهرا رستاندا.

۲— گریدان د نافهرا زمانی و هه لویستی چفا کیدا.

ل سهر فی چهندی هاریس دبیزیت: نه م د شین هزرا شرو فه کرنا گوتاری ب دوو ریکا ب کهین؛ نهو زی د راستیدا دوو کریارین پیکفه گریداینه، یا ئیکی به رده و امیدان ب فه کولینین زمانفانیا وه سفی؛ کو ژ سنوری رستی دهر بکه فن، یا دووی گریدایه ب په یوه نديا د نافهرا ره وشه نیبری و زمانی. ل دویف هاریسیدا (ک.ل. بایک) ل سالا ۱۹۵۴ ی هات دووپاتی ل سهر فی بابته تی کر، ههروه سا فه کولینین (دل هیمیز) ی زی؛ نهوی گرنگی دایه رویدانین جفاکی.

ل نیفا سالیڻ شیستان ل نهوروپا و هندهك جهین دیر ل جیهانی دان پیدان ب زمانفانییا
تیکستی کر وه کو پیکگوهوره کی باوه ریپکری بی ریژمانا رستی، دهر گهل بهر وانا زمانفانیی
فه کرن بو فه کولینا زمانی و نهر کین وی بین دهر وونی و جفاکی و ته کنیکی و راگه هاندنی.

ل سالا ۱۹۷۱ی شور ههك د فه کولینین زمانفانییا پیدابوو؛ ل ده می (پیتر هارتمان Peter
Hartmann) ی دیار کری؛ تیکسته مهنترین یه کا زمانفانییا سهره کی نهك رسته؛ ههر وه کو
(بلومفیلد Bloomfeld) ی دیار کری، چونکی ناخفتن د رستاندا پیک ناهیت بهلکو د
تیکستاندا، و تاکه کهس ب تیکستان د ناخفن نه ب رستین فه بر (مارغوت هایمان و فولفغغ
هایمان، ۲۰۰۶: ۱۰۰). بههرا پتیا فه کولینین رستی بو فه کولینین تیکستی د زفرن، چونکی
تیکست بنه مایه کی گشتیه، بهلی نهف چهنده دیارنا کهت کو زمانفانییا تیکستی دژی زانستی
رستیه، بهلی بهروفاژی چونکی ته واکه رین نیکن، فه کولینین رستی بنه ماین گرنکن بو
فه کولینا تیکستی. ل دو ماهیا سالیڻ شیستان و ده ستیپکا حهفتیان ژ سه دی بیستی فه کولینین
جیاواز ژبو دیار کرنا سیمایین تیکستی پیدابوون. زانا ژ راستیه کا سهره کی ده ستیپکر کو
تیکستی چهنده تایه تمه ندیه کین سهره پایی بین ههین ههر وه کو رستی. بواری و هسفا رستان
بهرفره هبو بو و هسفا دوو رستان و پتر تاکو کو مهله کا نیگرتی ژ رستان پیدابوی وه کو نیك
تیکست. زانایین تیکستی نهف ریکه ب کار دهینا کو د هاته نیاسین ب ژ رستی مهنتر، و هوسا
گریمانا به سستی ژی پیدابوو (هه مان ژیده: ۱۰۴).

گرنگیپیدانین زمانفانسان د بهر ده و امبوون ب فه کولین و خواندنا ل سهر فی بابه تی بو
دوو پاتکرنا ناسناما زمانفانییا تیکستی و دیار کرنا تایه تمه ندی و تیور و نارمانجین وی، نهف چهنده
ل سهر دهستی (هالیدی M.A.K. Halliday) ل سالا (۱۹۷۳) ی ب ده سته هات، نهوی
تیگه هین فی زانستی د ناف زمانفانییا بریتانییدا کولاین. ههروه سا فه کولین ل سهر دیار کرنا
پیکفه گریدانان تیکستی پیدابوون ژ وان هه می فه کولینا گرنگرت یا
(هالیدی ورقيه حسن Halliday and Ruqaiya Hasan) بوو ل سالا ۱۹۷۶ ب نافی
(Cohesion in English). ههروه سا (تون شان دایك Teun A. Van Dijk) ی د دوو
بهرتوکاندا گرنگی ب بابه تی دایه، یا نیکی ل سالا (۱۹۷۲) ب نافی some expects of

(text grammar)، یا دووی ب نافی (Text and Context) ل سالا (۱۹۷۷)ی. ههروهها (براون و یۆل Brown and Yule)ی ل سالا (۱۹۸۳) ی د پهرتوکا (Discourse Analysis) دا بهحسی شروڤه کرنا گوتاری کربوون. زیدهباری ههولین (بیوگراند و دریسله) و گهله کین دی بین مفایه کی مهزن گه هاندیه فی بابه تی.

ب گشتی (بیوگراند)ی سی قوناغین پیشکهفتنا زمانقانییا تیکستی یین دیار کرین، قوناغا ئیکی نهوا تاکو دو ماهیا سالی شینستان ژ سه دی بیستی، د فی قوناغیدا چ بهرچا نایت ژ بلی هندهک ئاماژا کو تیکست یان گوتار بته بناغی فه کولینین زمانقانی وه کو (هاریس، بابک، هارتمان، فاینریش...)، بهلی فان هزرا چ گوهورین د زمانقانییدا نه کرن، چونکی خودانین وان ل دویف هندهک ریکین دی چوون و گرنگیدا یه کین بچویک و رستین تاک و تیکست جاره کا دی هاته فراموشکرن.

ل سالا ۱۹۶۸ی هزرین هندهک زمانقانان فیک کهتن ل سهر هزرا (زمانقانییا پاش رستی)، بهری خود دانه تیکستی وه کو کومه کا رستین ل دویف ئیک هاتی، بهلی ناریشه نهو بوو کو یه کا تیکستی ههر ما تهم و مژاوی.

سالا ۱۹۷۲ی قوناغه کا نویوو ژ فه کولینی د تیورین پیکگوهوردا د زمانقانییدا، بهرهه مین نوی رهخه ل بنه ماین فه کولینا زمانی گرت؛ نهوین هاتینه ئافاکرن ل سهر رستی، نهو پیشنیازه بو نه گهری ده ریخستنا هزرین نوی. زمانقانییا جفاکی بهرهه نگاریا خود دیار کر بو ریکین کهفن یین نه گریدای ب چ ههلوستانقه و ئاماژه دا گرنگیا کارلیک کرنا جفاکی د ناه کومه لگه ها زمانقانییدا. که سین کار ب کومپوتهری دکر داخازا ئاخفتنا زمانی مرؤفایه تی د کومپوتهریدا کر. زاناین دهروونی ژی مانه ل سهر فه کولینا بیر دانکی نهوا گرنگ بو تیکستان، نهو داخازیین گرنگ د ناه تیور و نموناندا بونه مهزترین پالدهر د بواری پیشکهفتنا زمانقانییا تیکستیدا (دی بوجراند، ۲۰۰۷: ۶۵-۶۷). پاشی گهلهک فه کولینین دی ده رکهتن نهوین گرنگی دایه فی

رهوتی و زمانقانا گهلهک فه کولین و خواندن پیشکیشکرن بو نه گهری پیشکهفتنا فی زانستی ب شیوه کی کو نه بتنی فه کولینی ل تیکستی ب تنی ب کهت، بهلکو ههولا فه کولینا ژینگه

و په وشه نېريږي گړيدای پېغه و به شين دى بين جياواز ب كهت و هه مې زانستين ديتري ل
گهل فى زانستى.

تېگه و پېناسين زمانفانيا تېكستى

زور پېناسه ژ لايي زمانفانان بو فى زارافى هاتينه دانان، به لى بههرا پتريا وان ژ فورمين زمانى
دهرناكه فن نه وين نافرنا هه مې شيوين تېكستى دهستيشان دكهن، زور تېگه بوونه بنگه هې
فه كولينين وان، تېكست دهپته هژماردن گرنگترين تېگه نه وين زمانفانين فى بابته فى كه كولين و
خواندين خول سهر دروستكرين. زوربهى وان ژ تېكستى دهستپيكره، به لى هه لويستين وان ل
سهر تېكستى د جياواز بوون؛ ل دويغ جياوازي و ژمارا وان خاندنگه هين نه ول دويغ د
چوون و جياوازي هه لويستين وان.

نه فى زارافه چ ژ رستى بي جياواز نه بوو ژ لايي زوربا پېناسافه، ژماره كا زورا پېناسان
په يدا بوون، هندهك ژ وان تاراده كي د ژيك دوير و دژى نيك زى بوون (سعيد حسن بحيري،
٢٠٠٤: ٩٤). سهره راي هندي كو د زمانفانيا تېكستيدا پېناسين جياواز بو تېكستى هاتينه
كرن، به لى تا نوكه چ پېناسين په سهندكري ب شيوه كي گشتى نينن (كلوس برينكر،
٢٠٠٥: ٢١)، نه فى زى فه دگه رپته چند نه گه ره كا:

نېك: گړيدان و تېكه هليا زمانفانيا تېكستى ل گهل چند زانسته كين ديتري، وه كو
دهرووناسى، جفاكناسى، فهلسفه، نه نژو پولوژى، نه ده ب، ره وان بيژى، شيواز گه رى؛ چونكى
تېكست ژ دهروونه كي دهر دكه فثت، د ناؤ جفاكه كيدا، ب هزره كا تايهت، د نافهنده كا
فيزيكيدا، دهر برينى ژ هندهك ههست و سوزا دكهت، له ورا بو جهى پسته پيدان و گرنگيا
زانستين ديتري (احمد محمد عبدالواصي، ٢٠٠٨: ١٩).

دوو: زنده هيا پېغهرين پېناسى، چ پېغهرين فورمى بن يان واتايى، يان فورمى و واتايى و چند
پېغهره كين ديتري. زنده بارى دهستپيك و بابته تين وى و زنده هيا فورم و جه و مهره مين وى
(الازهر الزناد، ١٩٩٣: ١١).

سی: ته‌واو نه‌بوونا پيشكه‌فتنا زمانفانیا تيکستی (هايل محمد الطالب، ۲۰۰۸: ۲۲، احمد محمد عبدالرضی، ۲۰۰۸: ۱۹). ژ بهر فان نه‌گه‌را ده‌ستيشانکرنا تيگه‌هي تيکستی ب زه‌جه‌مت که‌ت و زور پیناسه بو هاتنه کرن.

ژ لایي فدره‌نگيفه؛ زارافي تيکست (Text) يان (Texte) ژ په‌یفا لاتینی (Textus) يا هاتي؛ ب واتا رسين، نه‌وا ژ لایي خو ف ه ژ په‌یفا (Texture) هاتي هدر ب هه‌مان واتا (خليل الموسی، ۲۰۰۸: ۲۸۳). ل دويف واتا وی د بنياتي لاتینیدا، تيکهلبوونه کا نيشانه و پيکها‌ته و واتايين جياوازه (ولات محمد، ۲۰۰۷: ۱۷).

د فدره‌نگاندا تيکست ب چهند شيوه کا هاتيه ديار کرن، بو نمونه د فدره‌نگا (Robert) يا فدره‌نسيدا، کومه‌له کا پديف و رستايه نه‌وين پيکفه نفيساره کی يان گوتنه کی دروست دکهن (محمد عزام، ۲۰۰۱: ۱۲). د فدره‌نگا زمانفاني نه‌وا ژ لایي ده‌زگه‌هي لاروس (Larousse) فه هاتيه وه‌شاندن، تيکست نيک کومه‌لا درکانده‌رايه، نانکو رستين بجه هيندر، ل ده‌می د که‌فته بن شرو فه کرنی د بيژنی تيکست، چونکی داتايه که ژ ره‌وشتين زمانفاني؛ چ د نفیسی بن يان گوتی. هه‌ليژار دنا تيکستی وه‌کو داتا؛ نانکو ره‌نگفه‌دانا زمانيه و هدر تشته کی گریدای پتفه کو سيستمه‌ه کی نيشانين زمانيه وه‌کو ناميره کی گه‌هاندنی د نافه‌را ناخفتنکه‌راندا د هيتيه ب کارهينان، هدر چ زمانه کی فه کولين ل سهر ب هيتيه کرن داتايين وی دبنه تيکست (عدنان بن ذريل، ۲۰۰۰: ۱۵). هه‌روه‌سا د نيسايکلويديا زمانيدا تيکست هاتيه پيناسه کرن کو؛ داتايه که ژ ناخفتنی هاتيه نفيسين يان گوتن، خودان نه‌رکه کی گه‌هاندنی یی تاييه‌ته وه‌کو (هه‌لبه‌ست، چيروک، به‌شه کی په‌رتو کی، راپورته کا دنگ و باسا...) نوينه‌ريا به‌شه کی ژ به‌شين ب کارهينانی دکه‌ت، د شيت بته نمونه بو وه‌سفا زمانی و شرو فه کرنا وی (ن. ی. کولنج، ۲۰۰۰: ۱۰۵۴).

د فدره‌نگين عه‌ره‌بيدا؛ تيکست ب واتا ديار کرن و رونکرنه، هه‌روه‌سا ب واتايين دياربوون و موکموون و بلندکرن و پيکها‌ته و ريکخستن و نابوری ب کارهاتيه (نصر حامد ابوزيد، ۱۹۹۵: ۱۵۰-۱۵۱).

زاراڤي ٽيڪسٽي ژ لايي زمانقان و فه ڪوله ر و ره خنه گرانقه ڙي ب شيون جدا جدا هاتيه پيناسه ڪرن. نه فه ڙي ژماره ڪا وان پيناسايه نه وين گرنگزين زانا و نويندرين في زانستي ڪرين، بو نمونه:

زانايي زمانقاني (هيلمسليف Hjelmslev) زاراڤي ٽيڪسٽي ب شيوه ڪي زور به رفره ب ڪاردهينيت، ديپڙته هر در ڪاندهره ڪي يان گوته ڪي، چ ڪه فن يان نوي، نقيسي يان گوتي، ڪورت يان دريڙ؛ ٽيڪسٽ. په يقه ڪا وه ڪو (راوست) ب ديتنا وي ٽيڪسٽه، و ڪومه له ڪا مه زن ژ وانا زمانقاني د رومانه ڪا دريڙ ژيدا هر ٽيڪسٽه (بشير ابرير، ۲۰۰۷: ۷۰).

(زليڪ هاريس) ي د به رهمي خو (شروڙه ڪرنا گوٽاري ۱۹۵۲ع) دا هه ولا شروڙه ڪرنا ٽيڪسٽي ڪر، ل ده ڦ وي؛ ٽيڪسٽ رپڙهه نديه ڪه ژ گه له ڪ رستين خودان دوماهيڪ (زتسيسلاف واورزنيڪ، ۲۰۰۳: ۵۴). ل ڦيري بتني رويي سه رڙه يي ٽيڪسٽي يي شروڙه ڪري و به حسي ڪريارين هه مه جورين ٽيڪسٽي نه ڪريه، هوسا چ جوداهي د ناقهه را ٽيڪسٽي و ڪومه ڪا رستين ل دويڙه ٽيڪ ڏهين نه ڪريه، چونڪي ٽيڪسٽ ب رپڪا پيڪفه گريڊاني ژ ڪومه ڪا رستان د هيتسه جودا ڪرن، هر وه ڪو (جرهارد هليش Gerhard Helbig) ديار دکهت ڪو؛ ٽيڪسٽ ل دويڙه ٽيڪ هاتنه ڪا پيڪفه گريڊايه ژ رستان يان يه ڪين ٽيڪسٽي (هه مان ژيدهر: ۵۴).

د پيناسه ڪا ديتڙا (هارتمان P.Hartmann) ديار دکهت، ٽيڪسٽ نيشانه ڪا زمانيا ره سه نه، لايه ني گه هاندني و سيميائي ديار دکهت (سعيد حسن بحيري، ۲۰۰۴: ۹۹). جوره سه ره پايه ڪ د في پيناسيدا هه يه، به لي بتني دوو تايه ته نديين ٽيڪسٽي ديار دکهت نه و ڙي گريڊانا وي ب هه لويستي گه هاندنيقه ژ لايه ڪيفه، وشيانا پتر ژ شروڙه ڪر نه ڪي بو نيشانين ٽيڪسٽي ژ لايه ڪي ديتڙه.

(فاينريش H.Weinrich) ديپڙت؛ ديار ڪرنا پيناسه ڪي بو ٽيڪسٽي دقيت پشتي فه ڪولي ني بهيته ڪرن نه به ري فه ڪولي ني، ژ پيناسه ڪا چار چوڦه يي ده سڀيد ڪهت؛ نه و ڙي: ٽيڪسٽ رپڙهه نديه ڪا ٽيڪگرتيا نيشانايه دناقهه را دوو دابرينين گه هاندني يين ديار (ڪلماير، ۲۰۰۹: ۱۳۴). د پيناسه ڪا ديتڙا ديپڙت: پيڪهاته ڪه به شه ڪي وي يي ديتڙ ديار دکهت، هه مي پشڪين وي پيڏفي ٽيڪن دا ٽيگه هشتنه ڪا ته و او هه بيت (سعيد حسن بحيري،

۲۰۰۴: ۹۹). ئانكو تېكىست كومەلە كە ھەمى پشكىن وى ژ لايى دەستىشانكرن و پىنڧىاتيپقە پىكفە دگرېداينه، جوداكرن پشكەكى دېتە ئە گەرى تېكدان و ژ نافچوونا تېكىستى، و ب راکرن و لادانا يە كەيە كى ژ يە كين وى تىنگەھشتن دھيتە ژ دەست دان.

دەستىشانكرن تېكىستى ل دەۋ (فان دايك) ى پىنڧى ب دېتە كا ئە دەببە، ئەۋ چەندە د سالىن شىست و ھەفتياندا ژ سەدى بىستى ب جھ ھات. مفا ژ دەستكەفتين زمانفانى ھاتە وەرگرتن ل گەل دەستىشانكرن ئە دەببىتان، ھەر ژ فۆر مالىستين روس تىنگەھى تېكىستى ھاتە گرېدان ب ليگەريانا فى ئە دەببىاتيپقە. ھوسا فە كۆلينا ناستين تېكىستى و يە كە و رېژمانا وى دەستپىكر، ھەولین (فان دايك) ى د دياربوون ھەر ژ سالا ۱۹۷۲ ى و ئىكەم بەرھەمى وى، پاشى ل سالا ۱۹۷۷ ى د پەرتوكا وى يا دوویدا گرنگى دا شروڤە كرنا تېكىستى ژ لايەنن سىنتاكسى و واتايى و پراگماتيپقە (سعيد يقطين، ۲۰۰۶: ۱۶). ب دېتە كا زمانفانیا ئەر كى پىناسا تېكىستى دكەت كو؛ بەرھەمى كار و كرىارا بەرھەمپىناییە ژ لايە كىفە، و بناغى كار و كرىارين وەرگرتى و ب كارھىنانى د ناۋ سىستەمى گەھاندن و كارليككرنیدا ژ لايە كى دېترفە (محمدعزام، ۲۰۰۱: ۱۴). د پىناسە كا دېتردا دىبژىت: تېكىست پىكھاتپە ژ زنجىرە كا رونائين زمانى، يە كەيە كا گشتى يا تەواو پىكدھينن. رستە و اتا ئيك و دوو تەواو دكەن ھەتا دوماھيا تېكىستى. واتە، و اتا رستى پشتبەستى ل سەر و اتا رستين دېتر دكەت (Van Dijk, 1977: 3).

فان دايك ديار دكەت جوداكرن د نافبەرا رويى سەرڤە و رويى ژ نافدا گرنگىە كا مەزن ھەيە بو تېكىستى و پىناسا تېكىستى دكەت كو؛ پىكھاتپە ژ رويى سەرڤە ئەوى د ھيتە پالسدان ژ لايى رويى ژ نافدا بى واتايى (عبدالواسع الحميرى، ۲۰۰۸: ۱۰۸). رويى ژ نافدا ل دەۋ وى پىكھاتە كى رېكخستى رېزبەندىانە و رويى لوژىكى روتى تېكىستى پىشكىش دكەت. رويى ژ نافدا بى واتايى ل دەۋ وى جورە دووبارە كرنا بىناتە كى روتە، د نافەندا وېدا خو ليك ددەن. بەرى خو د دەتە رويى ژ نافدا وە كو پلانە كا تېكىستى؛ د شىت دەستىشانكرن رەوشتين مە ب رېكا ھندەك پلانين سەرە كى ب كەت. سەپاندنا رويى ژ نافدا بى تېكىستى ل دەۋ وى پشتەفانیا فان لايەنا د كەت:

۱ - پىكفە گرېدانا و اتايى تېكىستان، ئەوا د ھيتە ھژماردن دياردە كا پىكھاتە يا كوېر.

گریدان ب شیوه کی ریزمانی یان ب ریکین دووباره کرنا وه کهه فیین واتایی و په یوه نندیین لوژیکی بین فہشارتی، و دهیتہ ریکخستن ل دویف یاسایین نه ریزمانی بو ب جہ هینانا بابہ تہ کی (جرہارد هلبش، ۲۰۰۷: ۲۳۷).

ح- تیکست ریزبہ ندیہ کا پیکفہ گریڈایا کریارین ب جہ هینانیہ، ریزبہ ندیہ کا دہمی یا کریارین گہ هاندنیہ، ل دہمی ب جہ هینانا وان رستہ پدیدادین (سعید حسن بحیری، ۲۰۰۸: ۱۵۸).

گ- تیکست - ب نه گہری بزافا گہ هاندنی یا مرو فان - نیشانه کا زمانیا نالوزہ، ل دویفچوونا کو موبونین هشیاری و ریزبہ ندیین دہنگیہ، ل دویف پلانه کا کاری رویددہت، و ب ریکا یاسایین سیستہ می زمانی ب دہستفہ دہیت.

ی- تیکست نهو ہشی ب دہستفہ ہاتی زمانی ب درکاندہری د کریارا گہ هاندنیدا (جرہارد هلبش، ۲۰۰۷: ۲۳۷-۲۳۸).

ک- تیکست ہشہ کہ بی ہاتیہ دہستیشانکرن ب ریکین بابہ تی، ب ریکا کریارا گہ هاندنی، و خودان ندرکہ کی گہ هاندنیہ (سعید حسن بحیری، ۲۰۰۴: ۹۹).

ل- تیکست یہ کہ یہ کا زمانیا گہ هاندنیہ، واتہ ب جہ هینای و بابہ تی، و پیدفاتیی زمانی کاری گہ هاندنی د کریارا گہ هاندنیدا. ہمی دہما یہ کہ یہ کا گہ هاندنیہ و یہ کہ یہ کا بابہ تیہ، ندرکہ کی کریاری د کریارا گہ هاندنیدا ب جہ دہینیت (جرہارد هلبش، ۲۰۰۷: ۲۳۸).

نہؤ پیناسہ ب شیوہ کی دیار ہاتینہ ریکخستن ژ رویی سہرفہ یی دیار ہہتا په یوه نندیین گہ هاندنی و پاشی بین گریڈای ب تیورا کاریفہ. پیناسین (أ، ب، ج) پتر نیزیکی رویی سہرفہ نہ، (ج) بہرہؤ ناماژیفہ ژی دچیت. (د) و (ه) دہست ژ سیمایین ریزمانی بہر ددہن، (د)

ناماژی د دہتہ په یوه نندیین واتایی و پراگماتیکی، (ه) ناماژی د دہتہ په یوه نندیین بابہ تی. ب شیوہ کی گشتی نہؤ پیناسہ ژ (أ) ہہتا (ه) مہرجین گرنگن بو تیکستی، بہلی نہو بتنی ہندہک بہش و لایدن ژ پیناسہ کا تہواو و نا بنہ نہ گہری جوڈاکرنا تیکستی ژ کو مہ کا رستان.

پیناسین (و) و (ز) د سہرہ پایینہ ژ سیمایین جیاوازین تیکستی، (و) بہریخو نا دہتہ وه کہہ فیا ناماژی و لایدنی بابہ تی ہاوبہش. (ز) پتر یا نالوزہ و ناماژی د دہتہ نہرکی گہ هاندنی، پاشی

پره کی بو پیناسین (ح) هه تا (ل) دروست دکهن؛ ئه وین ژ لابی خوڤه ژ بزافا گه هاندنی دستپیکری، واته بین هاتینه ئافاکرن ل سهر بنه مایی کاری.

(جولیا کریستیفا J.Kristiva) د بینیت تیکست نه بتنی گوتاره که یان گوتنه که، به لکو ژ هندئی مه زنته، بابه ته که بو گله ک کریارین سیمبولوژی و دیارده کا زمانیه، واته ب هاریکاریا زمانی یا هاتیه ئافاکرن (صلاح فضل، ۱۹۹۲: ۲۲۹). تیکست ل ده ف وی؛ ئامیره کی زمانیه، جاره کا دی به لافکرنا سیسته می زمانی دکته، ئاخفتنا به رده وام نه وئا ئارمانجا وی گه هاندنا ئیکسهر گریده دت ب شیوین جودا جودا بین گوتنن به ری وی یان یی ل گهل دهین، واته تیکست کریاره کا به ره مهینه ره (جولیا کریسیگفا، ۱۹۹۷: ۲۱). نه ف ه هندئی دگه هینیت کو:

۱- په یوه ندیا وی ب زمانی دنا ف ویدا دووباره به لافکرنه (ب ریکا پارچه کرنی و ئافاکرنی) ب فی چهندی دشیت کاری خول سهر گوتنن لوژیکی بکته نه ل سهر گوتنن زمانی بین رپوت.

۲- تیکست کریارا لیکگوهورپنیه ژ تیکستین دیتز و چونوا نا ف تیکستایه، چونکی د نا ف بواری ویدا هنده ک گوتنن هین ژ هنده ک تیکستین دیتز هاتینه وهر گرتن (هه ف تیکستی) (هه مان ژیده ر: ۲۱).

ژ لابی خوڤه (رولان بارت R.J.Barthes) د بیژیت: تیکست رویی سهر فیه یی به ره می ئه ده ییه، رسینه کا په یقین ریکخستیه د نفیسینه کیدا؛ کو فورمه کی تاییه ت هه بیت و هندئی د شیانداییت یی ئیکانه بیت. دیار دکته تیکست یی گریدایه ب نفیسینقه، د بیت چونکی وینه کیشان ب پیتا بتنی ئامازه یه بو ئاخفتنی و د نافکدا چونوا رسینی (تیکست ب واتا رسین) (محمد خیر البقاعی، ۲۰۰۴: ۲۶). ل فیری دیار دیت کو تیکست گریدای نفیسینیه، نه ف چهنده هزرا (پول ریکوری) ی ژ ی بوول ده می گوتی: تیکست دهینه گوتن بو هه می گوتارین هاتینه نقیسین (منذر عیاشی، ۲۰۰۲: ۱۲۷).

(جون لوی هود بین) ژی تیگه می تیکستی ب نفیسینقه گریده دت ده می دبیژیت: تیکست نه و بوهری هه ییه، یان کاری زمانی یی نقیسیه، سهر به خو یا خو یا هه ی، چونکی ژ خاله کا ده ستیشانگری ده سپیدکته و ل خاله کا دیار ب دو ماهیک دهیت، و داکو بته تیکست پیدفی

ب نامبره کیه نهو ژى زمانه، و دا ژ نه ټيکستى جودا بيت دقبت ب هپته نقيسين (فاضل شامر ۱۹۹۴: ۷۳).

فه کوله رى سيمپولوزى بى روسى (لوتمان Lotman) دپته کا سهره پاپتر د تيگه هى ټيکستيدا ديارکر، دپنيت دهستيشانکرنا ټيکستى پشتبه ستى ل سهر پيکهيته را دکهت (صلاح فضل، ۱۹۹۲: ۲۳۳)، نهو ژى:

۱- دهر برين: ټيکست ژ هندهک په يوه نديين ديار پيکده هيت، د جياوازن ژ سيمايين دهر فهى ټيکستى. نه گهر ټيکستى نه دهه بى بيت، دهر برين ژى ل دهسپيکى دى ب ريکا نشانين زمانى سروشتى بن. دهر برين ټيکستى د که ته چه سپانندن و بهر جسته کر نه کا کهرسته بى بو خو، و ل دويښ دپتنا سوسپرى بو (زمان و ناخفتن) ټيکست هه مى ده ما د که فته د بواري ناخفتنيدا.

۲- دهستيشانکرن: ټيکست خودان و اتايه که نا هپته پارچه کرن، و اته نر که کى ره وشه نپبرى ب و اتا خو يا گشتى د گپريت، خانده فان فان ټيکستان د نياسيت دپت (چيروک يان باوهر نامه يان هه ليه ست... هتد) بيت ل دويښ هندهک خاسله تان.

۳- تايه تمه نديا بنياتگه رى: ټيکست نه بنتى ريژه نديه کا کومه کا نيشانايه د که فته د ناقبه را دوو جهين ژيک جودادا. و اته ديار بوونا وى مهر جه کى سهره کيه بو ناکرنا ټيکستى (هه مان ژپدهر: ۲۳۷-۲۳۸).

ل دهو زانايين عه ره ب ژى ټيکستى پيناسين جودا جودا هه نه، بو نمونه (الزهر الزناد) دپيژيت: نيشانه کا مه زنا خودان دوو رويه (نیشانکهر و نيشانکرى)، رسينه کا په يقين پيکفه گريدايه، دافين وى هه مى يه کين خو يين جياواز د ټيک تشندا کوم دکه ن دپيژنى ټيکست (الزهر الزناد، ۱۹۹۳: ۱۲). ژ لايى خوښه (محمد مفتاح) د پيناسا ټيکستيدا دپيژيت: نقيساره کا ناخفتنيه؛ کرياره که، و اته ههر ټيکستهک کرياره که د جه و دهمه کى ديار کريدا رويددهت، چه جاران خو دووباره ناکه ته فه ههر وه کو رويدانين ميژوويى، نهر کى وى گه هاندنه، چونکى پيژانينا د گه هپتنه وهر گرى، ههروه سا کارلنيککر نه نهوا په يوه نديين جفاکى د نفا تاکه که سين جفاکيدا ب خوښه دگريت و دپاريژيت (محمد مفتاح، ۱۹۸۵: ۱۲۰).

هدروہ کی دیار بوی چہ ندین پیناسہ بو تیکستی ہاتینہ کرن، ہەر ٹیک ژ وان جہختی ل سەر لایہ نہ کی ژ لایہ نین تیکستی دکت، ہندہک ژ وان گرنگیدایہ قہباری تیکستی، ہندہ کا گرنگیدایہ نەر کی گہاندنی، ہندہ کین دیتز دایہ ٹیکہتیا بابہتی و ہہقبہ ندین تیکستی. ژ وان پیناسین بوری و دیتین زانا و زمانقانان؛ دوو پیناسہ جہی سہرنج راکیشانیتہ و کاریگہریا خو ہدہیہ و بویہ ریاز و چہ ندین کەس ل دویف چوویہ و کرینہ بنہما بو پیناسہ کرنا تیکستی. ٹیک ژ وان یا (کلاوس برینکر) یہ دەمی دیژیت: تیکست ریژہ ندیہ کا دەستیشانکریہ ژ نیشانین زمانین پیکفہ گریڈای دناقہرا خودا و ہەمی پیکفہ ناماژی د دەنہ نەر کە کی گہاندنی (کلاوس برینکر، ۲۰۰۵: ۲۷).

نہف پیناسہ زنجیرہ کا دەستیشانکەر ا ب خوٹہ دگرت، ژ لای زانیقہ یہ کا تیکستی وەسف دکت کو ریژہ ندیہ کە ژ نیشانین زمانی. بناغی وی دەستیشانکرنی تیکگہی (فردیناند دی سوسیر) یہ بو نیشانین زمانی کو یہ کە یہ کا خودان دوو رویہ، گریڈانہ د ناقہرا (نیشانکەر و نیشانکری). ل قیری جوداہی د ناقہرا نیشانین زمانی یین سەرہ کی (سادہ) وەکو (مورفیم، پدیف) و نیشانین نالوز (گری، رستہ) ا پدیدادیت. بەریخو د دەتہ رستی وەکو گرنگرتین یہ کا ئافا کرنا تیکستی. ژ بەر ہندی ئافا کەرین زمانی یین بچویک مینا (بیژو کین ٹیک پدیف، وەکو: ناگرہ!، ہوارہ! . یان یین ژ ٹیک رستہ پیکدہین، وەکو: چوونا ژور قەدەغیہ). د چارچوئی مەر جین ہەلوستی یین دەستیشانکریدا؛ نەشین ب نەر کی تیکستان د زمانقانیا تیکستیدا رابن، چونکی زمانقانیا تیکستی ب پلا ٹیک پشتبہستنی ل سەر تیکستین نالوز دکت؛ چ ژ لای ریژمانیقہ یان بابہتی. تیکستین پیکہاتی ژ ریژہ ندیہ کا رستان، دنباغیدای بواری بابہتی شرفہ کرنا زمانقانیا تیکستیہ (ژیدہری بەری: ۲۷-۲۸).

ژ لای گہاندنیقہ یہ کا تیکستی دہیتہ وەسفرن ب ریکا تیکگہی نەر کی گہاندنی، نەوی پشتبہستنی ل سەر کریارا ب جہ ہینای د تیورا کردەقسەیدا دکت. تیکگہی نەر کی گہاندنی؛ تیکگہی تیکستی گری د دەت و ریک دئیخیت ل سەر ہندی کو زمان نامیری گہاندنیہ. ہوسا دیار دکەن کو ریژہ ندیہ کا پیکفہ گریڈایا رستا، واتہ ب شیوہ کی ریژمانی و واتایی د گریڈایہ بەلی نابنہ پیفەر بو تیکستیاتی بی نەر کی گہاندنی (ہەمان ژیدەر: ۲۹).

پیناسا دووی ژ پیناسین گشتی بو تیکستی کو ههمی لایه نین وی ب خوڤه د گریت، نه وه یا هردوو زانا (دی بیوگراند و دریسله) ی دانای؛ نم ژی د فی ڤه کولینیدا تاراده کی باش د پیناسه و شروڤه کرنا خوڤا بو تیکستی پشتبه ستنی ل سهر دکهین. نهڤ ههر دوو زانایه د بیژن: تیکست کریاره کا گه هاندنییه، داکو بته تیکست دڤیت حهفت پیڤهر تیدا ههبن، نهو ژی (لکاندن، ڤه هاندن، مه به سته یه تی، په سه ندایه تی، راگه هاندنایه تی، باریتی، هه ڤیتیکستی) (دیوگران و دریسله، ۱۹۹۲: ۹).

پشتی چه ندین رونکر و پیناسه بو تیکستی هاتینه کرن و ژ چه ندین لایه نا هاتیه دیار کرن، هوسا تیگه هی زمانقانییا تیکستی ژی هاته ده ستیشان کرن، نهو ژی: نهو زانسته یی ل سیمایین تیکستان و جوړین وان د گهرییت، شیوین گریدان ی ل ههڤ هاتی د ناڤه را واندا دیار دکهت، و ههولا شروڤه کرنا وان د کهت بو تیگه هشتن و پولینکرنا وان و دانانا ریزمانه کا تایهت ب وانڤه، د بته پالپشت بو سهر که فتنه کریارا گه هاندنی نهوا دانه رین تیکستی ههولا وی ددهن و وه رگر ژی پشکدار یی تیداد کهت (Crystal, 2003: 350). د پیناسه کا دیتزدا هاتیه کو؛ به شه که ژ به شین زمانقانی، ڤه کولینی ل تیکستین نفی سای و گوتی د کهت، وه کو (پارچه کا وه سفی، ئیک ژ دیمه نین شانوی، ههڤ په یقینه ک، ...)، گرنگی د دهته ریز کرنا به شین تیکستی و چه وانیا گریدانا وان پیکڤه داکو ههمی پیکڤه ب بنه خوڤان واتا (احمد شفیق الخطیب، ۲۰۰۶: ۷۲).

نهرکین زمانقانییا تیکستی

نهرکین زمانقانییا تیکستی د چند خاله کاندایار دین:

۱- وه سفا تیکستی Text Description: کاری سهره کیی زمانقانییا تیکستی پیکهاتیه ژ وه سفا په یوه ندین نافخوی و دهرڤه بین ههمی ناستین تیکستی. مهره م ژی رونکرنا پیکهاتیه رین تیکستی، ب ده ستیشانکرنا رستا ئیکی د تیکستیدا و نهو بابته تین بخوڤه دگریت، ل گهل دیار کرنا هه ڤه ندین فورمی و واتایین دناڤ تیکستیدا، نهوین دبنه نه گهری ل ههڤ هاتن و

- لکاندنا ٽيڪسٽي، ههتا وهڪو ٿيڪ رسته لي دهيت. (برينڪر) ديٽرٽ: زمانفانيا ٽيڪسٽي وهسفا مهرج و ياساين گشتين پيڪهاتنا ٽيڪسٽي دکهت (ڪلاوس برينڪر، ۲۰۰۵: ۱۷).
- ۲- شروقه کرنا ٽيڪسٽي Text Analysis: نهؤ زانسته ههولا شروقه کرنا روين ٽيڪسٽي دکهت، و رونکرنا پهيوهنديين دنافهرا به کين ويدا، نهوين دنبه نه گهري ل ههؤ هاتنا وي، ل گهل ديار کرنا مهره مين وي بين پراگماتيکي (هه مان ژيدهر: ۲۵).
- ۳- ل بهر چاؤ وهر گرنا رولي ٽيڪسٽي د گه هاندنيدا، واته رونکرنا شيوين گه هاندني و ب کارهينانا زماني (نعمان بوقرة، ۲۰۱۰: ۴۴)، ب ل بهر چاؤ وهر گرنا کاوداين بهر هه مهينهر و وهر گري ٽيڪسٽي.
- ۴- خودان نه رکه کي سهره پای و گشتيه، ژ لايه كيفه ناماژهيه بو هه مي جورين ٽيڪستان و رهنگين وي د دهو ربه رين جياوازدا، ژ لايه کي ديترقه پيرايونين تيوري و وهسفي و پراکتيکين خودان شيوين زانستين دهستيشانکري ب خوئه دگريت (صلاح فضل، ۱۹۹۲: ۲۴۸).
- ۵- ديار کرنا کار تيکرنا دهو ربه ري ل سهر درکاندهرين زماني (محمد الاخضر الصبيحي، ۲۰۰۸: ۵۹).
- (دي بيوگراند) ديٽرٽ: نه رکي زمانفانيا ٽيڪسٽي بي ژخرا گرنگتر پيڪهاتيه ژ فه کولينا تيگه هي ٽيڪسٽي (Textuality) (دي بوجراند، ۲۰۰۷: ۹۵).

جورين ٽيڪستان

ههر پيڪهاته کا زماني تاكو بته ٽيڪست دٽيت هندهك مهرج تيدا هه بن؛ ههر وهڪو د پٽاسين ٽيڪسٽيدا هاتيه ديار کرن، ل وي ده مي نه بتني دته ٽيڪست به لکو دته جوره کي ٽيڪسٽي بي ديار کري. جورين ٽيڪستان به کين سهره کينه ل ده مي راگه هاندنا هه ٿيه يقيني، پيڪهاتينه ژ هندهك ٽيڪسٽين دهستيشانکري خودان نه رکه کي گه هاندني بي ديار. وهسفا وان دهيتنه کرن کو؛ هندهك ٽيڪسٽين دهستيشانکرينه تايه تمهنديين هه ٿيشك دنافهرا واندا هه نه، ب

ئەگەرى ھندەك كىرارىن ھەفېشك ھاتىنە ئافكرن ب جورين تىكىستان. بو نمونە؛ تىكىستين لىئانى يىن جياواز دەينە ھژماردن جورەك ژ جورين تىكىستان، چونكى خودان ھندەك سىمايىن ھەفېشكن دناقبەرا خودا، رەنگدانەفەيا لايەنەكى ديار كرى ژ زانباريىن ل دەف مروفى دكەن ژ ئەگەرى فې چەندى فان تىكىستان دناف خودا جورەكى تايەت ژ تىكىستان پەيداكرىه (مارغوت ھايىمان و فولغغى ھايىمان، ۲۰۰۶: ۲۱۰-۲۱۱).

جورين تىكىستان پشتبەستى ل سەر ئىك دكەن ب ئەگەرى بنەمايەكى ھەفېشك ژ سىما و تايەتمەندىيا. ئەو بخو ديمەين تىكىستانە، ب ھندەك سىمايىن ديار كرى دەينە وەسفرىن، وەكو تىكىستين ھەفەيفىنى، راپورت، ئافونىشان، نىشاندان، دانوستاندن (جرھارد ھلبش، ۲۰۰۷: ۲۵۶). زور جورين تىكىستان د زمانى رورژانەدا ھەنە، بو نمونە ل سالا ۱۹۷۳ى (م. دىمىتېر M. Dimeter) ى پتر ژ ۱۶۰۰ جورين تىكىستان د فەرھەنگىن جياوازدا كومكرن، ۵۰۰ ژ وان جورا د سەرەكىبون و يىن دى ژ وان پەيدادبوون. (دىمىتېر) ى ھندەك سىما ديار كرىبوون ئەوين دبنە ئەگەرى پەيدابوونا جورين تىكىستان ئەو زى: ھەلويسى گەھاندنى، ئەركى تىكىستى، ئافەروكا تىكىستى (كلوس برىنكر، ۲۰۰۵: ۱۶۸-۱۶۹).

ئىكەم ھەول بو دەستىشانكرنا جورين تىكىستان ژ لايى (پىتر ھارتمان) ىفە بوو، ئەوى ديار كرىن كو پىكھاتىنە ژ كومەكا تىكىستين خودان سىمايىن ھەفېشك، يان كومەكا تىكىستين دەينە شروفەكرن ب رىكا سىمايىن ھەفېشكىن وان و جوداھيا وان ل گەل تىكىستين دىتر. ھارتمان دىتريت ئەو سىمايىن ھەفېشكىن دبنە ئەگەرى ديار كرىنا جورين تىكىستان پىكھاتىنە ژ (ئەركى تىكىستى، بارى وى، بابەت، وەك يەكيا لىكدانى) (مارغوت ھايىمان و فولغغى

ھايىمان، ۲۰۰۶: ۲۱۲). ژ لايى خوقە (دى بيوگراند) ى ژى گەلەك جورين تىكىستان ديار كرىنە وەكو؛ تىكىستين وەسفى، تىكىستين چىروكا، تىكىستين ھەفركى، تىكىستين ئەدەبى، تىكىستين شىعرى، تىكىستين زانستى، تىكىستين فىركرى، تىكىستين ھەفەيفىنى، تىكىستين رومانى، تىكىستين زمانى (دى بوجراند، ۲۰۰۷: ۴۱۵-۴۱۹). پولىنكرنەكا دى بو تىكىستان ھەبە؛ ئەو ژى دبنە تىكىستين ياساى، تىكىستين سىياسى، تىكىستين رىكلامى، تىكىستين ئاينى، تىكىستين ئەدەبى، تىكىستين فىلسەفى، تىكىستين مېترووى. ھەر ئىك ژ فان رولەكى ديار بى ھەى دلفىنا

کارلیک کرنا جفاکیدا، تیکستین یاسایی بنه مایی دهوله تی و ستینا دهستگه هین وییه، تیکستین
تایینی دهسته لاته که ژ وه حی و گوهدانا پیغه مبهرا په یادادیت، تیکستین میژووی دهر برینی ژ
گیانی نه ته وه بی دکهن... (محمد الاخضر الصبیحی، ۲۰۰۸: ۱۳).

جورین تیکستان هدر وه کو هاتیه دیار کرن پیکهاتینه ژ چینه کا تیکستین خودان سیمایین
هه فیشک، ل دو یف هه فیشکیا سیمایین خو دینه:

۱- چینه کا تیکستین خودان ریکه فتنه کا بلند، وه کو تیکستین به لگه نامان، تیکستین سیاسی،
تیکستین دهستگه هین راگه هاندنی، تیکستین هه فیه یقینا روژانه.

۲- ته خه کا تیکستین خودان ریکه فتنه کا ناسایی، وه کو تیکستین وه سفا نوژداری، تیکستین
لینایی، تیکستین راگه هاندنا مرنئی، تیکستین داخو از ناما خواندنی، نامه کا تایهت.

۳- ته خه کا دنا فیهرا فان دوو جورین بووریدا، وه کو تیکستین نوشداری، تیکستین فیور کرنئی (بو)
چه وانیا ب کارهینانا نامیران).

۴- ته خه کا تیکستین خودان ریکه فتنه کا واتایی، وه کو تیکستین به لافو کین نه سمانی یین
گه شتان، تیکستین راپورتین به لافو کین سه قای یین زانستی زینده وه روزانی (مارغوت هاینمان
و فولفغغ هاینمان، ۲۰۰۶: ۲۱۳-۲۱۴).

هه ل سهر جورین تیکستان (هلبش) ی هنده ک پیقه ر یین کو هاتینه ئا فاکرن ل سهر بنه مایی
گه هاندنی دیار کرینه بو پولینکر نه کا هویرا جورین تیکستان، نهو پیقه ر پیکهاتینه ژ:

۱- هه فیه یقینا خودی (نا فحوی) - هه فیه یقینا دوولایه نی (ب لیکگوهورینی)

۲- خو بخویی، نه خو بخویی.

أ- نه خو بخویی، بهری هینگی ب شیوه کی هزری هاتیه داریتن، نه هاتیه چه سپاندن

ب شیوه کی زمانی.

ب- نه خو بخویی، بهری هینگی ب شیوه کی هزری هاتیه داریتن، هاتیه چه سپاندن ب

شیوه کی زمانی.

۳- به شدار بووی د ناماده نه یان نه.

۴- ژمارا به شدار بوویین ناخفتنی (فریکه ر و وه رگر).

- ۵- ناشکرايا در كاندهرى زماني.
- ۶- تايه تيا به شداربوويين ئاخفتنى (سهر ب كومه لگه هيڻ زمانين ديار كرينه، و چهنه شيوه كين دي).
- ۷- در كاندى - نقيسى.
- ۸- دارپينا چاره سه ريا بابه تان (وه كو رونكرن، شروفه كارى، هه فركى، گريداى).
- ۹- پلا ناراسته كرنى يان وه ستيانا تايهت ب تيورا گه هاندنيقه. (زتسيسلاف واورزنيك، ۲۰۰۳: ۴۰-۴۱).
- ل دويف فان پيغهران (هلبش) چار جورين تيكيستان ده ستنيشان دكهت ئه و ژى: تيكيستين هه فپه يقينا روژانه، تيكيستين گه ننگه شه كرنى، موحازه ره، پهرتوك. (همان ژيدهر: ۴۱).
- (گلنتس H.Glenz) ژ لايى خوفه ل دويف بنه مايى گه هاندنى- واتايى، چهند جزره تيكيستين هه فپشك د ئه ركيدا ديار دكهت، ل ده ف وى جورين تيكيستان يين سه ره كي پيكهاتينه ژ:
- ۱- تيكيستين گريدانى (وه كو؛ سوژ و پيمان، گريه ست، ياسا، ميرات، فرمان).
- ۲- تيكيستين نيشادانى (وه كو؛ گوتارين بهر گريكرنى، ريكلام، قه سترن، گوتارين سياسى، پهرتوكين فيركرن و نيشاندانى).
- ۳- تيكيستين عه مبار كرنى (وه كو؛ تيبينى، فه ره ست، رينيشانده رين ته له فونا، روژانه، پلاندانان، ره شنقيس).
- ۴- تيكيستين ب ناشكرايى نه هيڻه به لافكرن (وه كو؛ پيپه ر، نامه، كارت).
- ۵- تيكيستين ب ناشكرايى د هيڻه به لافكرن (وه كو؛ ده ننگ و باس، پهرتوك، فه كولين، رومان، چيروك، شانو گه رى، شيعر). (بشير ابرير، ۲۰۰۷: ۱۱۱).
- ههروه سا (كلوس برينكو) ئه ركى تيكيستى وه كو پيغره كى سه ره كي بو جورين تيكيستان د دانيت، ديار دكهت كو پراكتيكرنا ئه ركى تيكيستى دبتسه ئه گه رى پهيذا كرنا پيڻچ جورين تيكيستان ئه و ژى:
- ۱- تيكيستين راگه هاندنى (ده ننگ و باس، راپورت، پهرتوكين تايه تمه ند، ره خنه ....).
- ۲- تيكيستين يه رسفدانى (ياسا، داخوازنامه، ريكلام)

- ۳- ٲٲكسٲٲن ٲٲگٲرٲكرنٲ (گرٲٲهسٲ، بهلگهنامه، دابٲن، سوژ و ٲهٲمان).
- ۴- ٲٲكسٲٲن گههاندنٲ (سوٲاسٲ، گوٲارٲن سهرهخوشٲ).
- ۵- ٲٲكسٲٲن رٲكلاما (وهسٲهٲ، دامهزراندن) (كلوس برٲنكر، ۲۰۰۵: ۱۷۴).

ب شٲوه كٲ گسٲٲ ل دوٲف ٲهفا بورٲ دٲاردٲٲ كو چهٲد جوړه كٲن ٲٲكسٲان ههٲه:-

۱ - ٲٲكسٲٲن ٲٲزانٲان

ٲه و ٲٲكسٲن ٲٲن ٲٲزانٲا بځوٲه دگرن، ژ خاسلهٲٲن وان؛ خوٲان زمانه كٲ گسٲٲ و بابهٲٲ و بٲ لايهٲنٲ و رون و ئاشكرانه؛ دوٲر ژ زمانٲ ههسٲ و سوژ و رهوانٲٲژٲ و هٲماٲان، ب شٲوه كٲ سهره كٲ ٲشٲبهسٲنٲ ل سهر زاراقٲن گرٲدٲ ب بابهٲٲفه و راسٲٲٲن زانسٲٲ دكهٲ ل گهل ب كارهٲناٲا ئاماژه و ئاماران. گرنكٲٲ ب وهسفا كهس و جه و ٲشٲان ددهٲ، رٲكخسٲنا وان ژ رسٲٲن گسٲٲ دهسٲٲدكهٲ و ٲاشٲ بهرهٲ هٲر كاتٲٲن بابهٲٲ دچن. ب كارهٲناٲا ئافونٲشانٲن سهره كٲ و لاهه كٲ و دابهشكرنا ٲٲكسٲٲ بو سهر ٲارچا بو ٲٲر رٲكخسٲنا ٲٲشكٲشكرنا ٲٲزانٲان، ل گهل ب كارهٲناٲا وٲنه و نهخشان بو ٲٲر رونكرنا ٲٲكسٲٲ.

۲ - ٲٲكسٲٲن شوړٲه كارٲ

ژ لايٲ ئافاكرنٲفه شوړٲه كرنه كٲ د دهٲه دٲارده كا زانسٲٲ ٲان جفاكٲ ٲان ٲهدهٲٲ ٲان زمانٲ، ژ ٲٲشه كٲ و ئافهروك و دوماهٲكٲ ٲٲك دهٲٲ، ٲٲشه كٲ وه كو ٲرسٲاره كٲٲه بابهٲٲ بهرچاٲ دكهٲ، ئافهروك رونكرن و شوړٲه كرنه كٲ ٲان ٲٲر بو دٲاردهٲ بځوٲه دگرنٲ، دوماهٲك كورٲٲه كا ئافهروكا ٲٲكسٲٲ و هزرا وٲ ٲه. د قان ٲٲكسٲاندا وٲنه و نهخشه و ئاماره بو رونكرنٲ دهٲنه ب كارهٲان، راسٲٲٲن زانسٲٲ بځوٲه دگرنٲ. ژ لايٲ زمانٲفه رسٲٲن درٲٲژٲن ئالوز ٲٲن ٲٲكهٲٲٲ ژ شارٲسته و ٲارستا ب كاردهٲنٲٲ، ٲهٲٲٲن وٲ د لوژٲكٲ و رون و ئاشكرانه، زٲدهبارٲ ب كارهٲناٲا زاراقٲٲ ٲاٲبهٲ ب دٲاردهٲفه، ل گهل شوړاژٲ ئٲكسهر.

۳ - تیکستین رازی کرنی

ئەو تیکست ئەوین ھەولاً کارتیکرنی دکن ل سەر خاندەفانی، بو بەریخوڤانا بابەتە کۆ دیار کری، دبیت ئەڤ تیکستە وەکو وتار یان گوتار یان ھەلبەست یان ریکلام ب کاربھین. ریکین جۆرە و جۆر ب کاردھینین بو کارتیکرنی ل سەر خاندەفانی وەکو نیشاندانا پیزانینا و بەلگەنامان، نامازە ب ھزرین شارەزا و زانایان، ھینانا مەتەل و گوتن و نایەت و فەرمودا. زمانە کۆ ھونەری و رەوانبیزی و مەجازی تیدا ب کاردھین، وەکو وەکیە کۆ، ھەڤواتا، رەگەز دوزی، ناماژین ھیمایی، شیواژین زمانی بین ھەمە جور، ل گەل ب کارھینانا شیواژی ھەز و ترساندن و ھەکو بەھەشت و دوزەخ. ژ لایی ئافا کرنیڤە د درپژن چونکی شروڤە کرن و دیار کرنا ئە گەر و ئەنجامان بچوڤە دگریت، ھەروەسا زمانی ناخفتنی ب کاردھینیت ب تاییەتی د ریکلاماندا پوسترین ریکلامی وەکو ئارم و زمانی رازی کرنی و زاراقین گشتی، زیدەباری ب کارھینانا رەنگا و ھیمایی مێژویی.

۴ - تیکستین نیشاندەری

ھندەك نیشاندەری لیکدای و زنجیرەیی پیشکیش دکن ل سەر چەوانیا ب جە ھینان و کرنا کارە کۆ. ب شیوہ کۆ لوژیکی دەیتە رپۆکرن بو ئاراستە کرنا خاندەفانی ل دەمی ب جە ھینانی. زور جارن وینە و نەخشان بو ئاسان کرنی ب کاردھین، ل گەل ب کارھینانا زمانە کۆ پون و ئاشکرا دویر ژ رەوانبیزی، بو ھەمی خاندەفانان دەیتە ئاراستە کرن.

۵ - تیکستین وەسفی

ئەڤ تیکستە ب شیوی پەخشانی یان شیعینە، گرنگی د دەنە وەسفا کەسان یان جەھان. دبیت ل دویف رییازە کا ئەدەبی بچن و زمانە کۆ رەوانبیزی و مەجازی ب کاربین، یان رییازە کا

لوژیکی پدیره و بکده. بههرا پتر ئەڤ تیکسته بهشه کن ژ تیکسته کی گشتی و سه ره پای؛ وه کو چیرۆک، رۆمان، شانۆگه ری... هتد.

٦ - تیکستین شیعی

ئەڤ تیکسته چ ب شیوه کی ستونی یان سه ره سته بن، ژ سیمایی وان ب کارهینانا زمانێ شیعی بی جیاواز ژ زمانێ پهخشانی، ب ریکا ب کارهینانا ویتین هونه ری و زمانێ رهوانبیزی و پهیقین ههڤواتا و هاو بیژ.

٧ - تیکستین فهگیرای

ژ گرنگترین تیکستین فهگیرای چیرۆکه. چیرۆک زی پیکهاتیه ژ که سایه تیان ب تایه تی قاره مانێ چیرۆکی یان که سایه تیا سه ره کی، ههروه سا رۆلی فهگیرای بی سه ره کی دچیرۆکیدا و دیت ب بته پشکداره کی چیرۆکی. هه بوونا مه نه لوکا ژ نافدا و ژده رقه، ب کارهینانا ویتین هونه ری و زمانێ خوازه یی، کارتیکرنا ره وشه نیبری و ژینگه ها ده رقه د چیرۆکیدا یا دیاره. ریزکرنا رویدانین وی پیکهاتینه ژ ده سته پیک، گری، نازراندن، دوماهیک، پاشی چاره سه ری.

تیکست و گوتار

تیکه هی گوتاری و دانه نیاسینا وی

تیکه هی گوتاری ژ تیکه هین ئالوز و مژاوی و فره ره هه نده، ل دویف زیده هیا هزرین که سین گرنگی پی دهن و نه و ریزازین ل دویف دچن؛ گه له ک تیکه ه بو پهیدا بووینه، له ورا ده سته نیسانکرنا سنورین وی کاره کی ئاسان نینه، چونکی ل دویف ئاراسته و بوارین خود فه کۆلینین زمانین نویدا خودان رمانین جیاوازه. ب شیوه کی گشتی دوو تیکه ه بو گوتاری هه نه:

ټيک: ټو درکانديه يی دهپته ناراسته کړن بو کهسه کی دپتر ب نارمانجا ټيگه هشتنا وی ب مدهر مه کا تايهت.

دوو: ټو فورمی زمانيه يی ژ رستی د بووریت (عبدالهادي بن ظافر الشهري، ۲۰۰۴: ۳۷). هندهک زمانغان و فه کوله ل دويش ټيگه هی ټيکی دچن، هنده کين دی ل دويش يی دووی، به شه کی دپتر هردوو ټيگه هال بن ټيک ټيگه کوم دکهن.

رې و ريشالين ټيگه هی زارافي ټيکی فه دگهرنه (سوسيړی (رابح بو حوش، ۲۰۰۹: ۸۴)، بو هدر دوو فاکته رين زمان و ناخفتن، زمان ب شپوه کی گشتی سيسته مه کی هيمايه تاکه کهس بو دهر برينا پيدفيين خو ب کاردهينيت. ناخفتن کرياره کا زمانيا تاکه کهسيه، ناخفتنکهر ناراسته ی کهسی دووی دکهت. هوسا زارافي گوتاری ژ ناما زمانفانی ټهوا ناخفتنکهر فريدکته و گوهدار وهر دگریت و هيمايين وی فه دکته پديدابوو (عبدالقادير شرشار، ۲۰۰۶: ۱۱).

زارافي گوتار (Discourse) د بنياتدا لاتينيه (Discourrere) ب واتا (لغين ل فيري و ل ويري) (مارغوت هايمنان و فولفغغ هايمنان، ۲۰۰۶: ۱۷۵)، ټو بخو نه بنياته کی ټيکسره يی زارافي گوتاری، به لی رهين وی د زمانی لاتينيدا واتا گوتاری بخو فه دگرن يان ټه و اتايين ژی پديدابن. ټه و اتا لاتيني د زانستين جياوازدا دهاته ب کارهينان، مه ره ما فهيله سو فان ژی (لغينا هنرا بو ل فيري و ل ويري)، پشتبه ستل سهر هنر کړنی دکر. ټه و چنده ژ لايی زانايين فره نسی و ټه مريکيه هاته شروفه کړن کو رامانا وی ناخفتن و بدرسقا وييه، ټانکو هه فپه يفين (هه مان ژندهر: ۱۷۵-۱۷۶).

ټه و زارافه د فره هه نگاندا ب واتايين (گوتار، ناخفتن، هه فپه يفين، لييدوان، گوتارييزی، وانه، ..) هاتيه. واته د زوربه ی فره هه نگاندا واتاوی گه له ک نيژيکی ټيکه ټه و ژی؛ گوتار د زمانيدا ټه و ناخفتن ناراسته کريه ژ کهسه کی بو ټيکی دی ب مدهر مه کارتیکړنی و پرازيکړنا وی ب بوچوونه کا تايهت و پرسه کا ده ستيشانکری (نه فيسا ئيسماعيل حاجي، ۲۰۰۸: ۱۳۵).

گوتار د زمانفانیډا هاتیه دیار کرن وه کو زارافهك بو بهره و امیبوونا بابه ته کی، ب تایهت بو زمانئی ناخفتنی ب کار دهیت. د فورمیدا ژ رستی مهز نزه و د نافر و کا خودا هه لگرا چه ندین هزر و بیرین هه مه جوره و د شیاندایه بهینه شروقه کرن (Crystal, 2003: 141). ل سهر ناستی زمانفانیی روت، گوتار ب واتا وی یا سهره کی ناماز هیه بو هه می ناخفته کا ژ رستی ده ربا زیست چ نفیسی یان در کاندی (میجان الرویلی و سعد البازعی، ۲۰۰۲: ۱۵۵). نه و بخو سز اتیجه تا در کاندنییه، یان سیسته مه کی لیکدایه ژ ژماره کا سیسته مین ناراسته کری و لیکدای و واتایی و پراگماتیکی؛ بین هه فته ریب و دابرین ل گه ل ئیک و دوو چ ب پشکه کی یان ب شیوه کی ته واو (عبدالواسع الحمیری، ۲۰۰۹: ۹).

ژ لایی سیمان تیکفه، گوتار کومه که ژ نشانا دهینه وه سفکرن کو د در کاندینه و دشیاندایه ده ستیشانکرنا شیوین وی بهینه کرن. بهلی زمانشان ژ فی تیگه هی د بوورن و ب شیوه کی سهره پایت ده ست نشان دکهن (فرحان بدري الحربي، ۲۰۰۳: ۳۹)، بو نمونه؛ (زلیک هاریس) ژ لایی زمانفانیی روتفه گوتاری پیناسه دکت کو؛ در کاندیه کا دریژه یان ریژه بنده که ژ رستان کومه له کا دایخستی پیکدهین، دشیاندایه ب ریکا میتودا لیکفه کرنی چاره سهریا بنیاتی زنجیره کا نالافان بکه تن، ب شیوه کی دناف بواری زمانفانییدا بمینیت (احمد مداس، ۲۰۰۷: ۱۱). (هاریس) ی هه ولا پراکتیک کرنا هزرا خو یا لیکفه کرنی ل سهر گوتاری یا کری، دیار دکت کو نه و ریژه بنده رستان ب شیوه کی ریکه خسته. دیار کرنا وی ل دویف پیناسا (بلومفیلد) یه بو رستی، هه بوونا گوتاری ب ریژه بنده رستانفه گریدهت. بهروفاژی فی چندی، فه گولره کی دی نه و ژ (نهمیل بنیفیست) ی فره نسیه، بهری خو نا ده ته گوتاری ژ لایی رستانفه، پیناسا گوتاری دکت کو؛ هه در کاندیره که پیدفی ب هه بوونا ناخفتنکره کی و گوهداره کی دبیت، نارمانجا یی ئیکی کار تی کرنی ل بی دووی بکهت ب هه ریکه کا هه بیت (عمر عیلان، ۲۰۰۸: ۱۲۳).

(مانکینو و D. Maingueneau) دبیت: گوتاری چندن نشانکره که د فه کولینین زمانفانیدا هه نه، رابویه ب دیار کرنا هنده که ده ستیشانکریا بو گوتاری، وه کو: - گوتار هه و واتایه ل گه ناخفتنی، ب تیگه هی خو ل ده و سوسیری.

بخوفه دگريت، يى هاتيه نفاقون ب شيوه كى تايهت كو خودان دهستپيك و نه نجامه، گوتار دناقبهرا فرېكهر و وه گرى ناميدا ب جه دهيت دناؤ كريبارا گه هانديدا، واته ديارده كا دهستيشانكويه (فرحان بدري الحربي، ۲۰۰۳: ۴۰-۴۱).

په يوه ندى دناقبهرا تيكتسى و گوتاريدا

ل گهل پيشكه فتنا زمانفاني و گورانكارين ب سهردا هاتين، تيگه هي گوتارى تيكهه لى گه لهك زارافين دى بو ب تايه تيكتسى، چونكى بهردهوام ل گهل وى بوو نه خامسه ژ لايى واتايغه و ل زور جهان هه فتاتا وى بوو د كارهينانيدا (عبدالقادير شرشار، ۲۰۰۶: ۱۲). هندهك ره خنه گر ديبين تيكتس لقه كه ژ گوتارى، هنده كين دى ديبين تيكتس و گوتار وه كو نيكن، به شه كى ديتر ديبزيت گوتار تشته كه و تيكتس تشته كى ديه. ههر چه وايت ههر دوو زاراؤ تيكهه ل دبن و دنافيكدا دجن (عزالدين المناصره، ۲۰۰۶: ۱۳۵). بو ديار كرنا هه لويستى شه كولهرا دهر باره ي سروشتى په يوه ندى دناقبهرا تيكتسى و گوتاريدا دوو هه لويست ديار دبن: **تيك:** هه لويستهك چ جوداهي دناقبهرا واندا ناكهت، ههر دوو كا ب تيك واتا ب كاردهينت؛ يان وه كو نماژه بو تيك تشت (عبدالواسع الحميري، ۲۰۰۸: ۱۲۲). (ميشيل ماکارتي Michael MacCarthy) ديبزيت: تيكتس و گوتار دشين وه كو هه فتاتا بهينه ب كارهينان، نماژه نه بو زمانى دهر فهى سنورين رستى. نانكو فه كولينه ههر در كانديه كى يان رسته كى يان كومله كا در كانديان يان رستان وه كو به شهك ژ دهوروبه رى دكهت. نهوا پتر نالوزيى دئخيتيه دنافدا نه وه؛ ههر دوو زارافين زمانفانيا تيكتسى (Textual Linguistics) و شروقه كرنا گوتارى (Discourse Analysis) يين هاتينه گريدان ب فه كولينه تيكتسين نفيسى و در كاندى. ژ لايه كى ديفه ههر دوو ناسه حكه نه زمانى وه كو سيستمه كى روت، بهلكو به رى خو ددهنى دهوروبه رين جفاكيدا، واته سه ره دهر يى ل گهل داهينه ر و هه رگرين زمانى دكهن ههر وه كو سه ره دهر يا وان ل گهل شيوازين زمانى (ميشيل ماکارتي، ۲۰۰۵: ۱۲۸-۱۲۹).

د زمانغانیا نویدا تیکست داتایه که ژ ناخفتنا نفیسی یان درکاندی خودان نرکه کی گه هاندنییه، گوتار ناخفتنا درکاندیه نهوا ژ رستی دبوریت، هندهک جاران دبیرنه ناخفتنا نفیسی و هه فیه یینی ژی. ژ بهر فی نیریکیی هندهک زمانغان وه کو هه فواتایین نیک ب کاردهینن (سعید جبر ابو خضر، ۲۰۰۸: ۳۳). ژ زانایین ل دویف فی بوچوونی دچوون (هيلمسلیف) ه، ب کارهینانا فان زارافان ل دهؤ وی جهی دوو دلیی بوو، جار تیکست ب کاردهینا و جار گوتار، واته پیک دگوهارتن (عبدالقادر شرشار، ۲۰۰۶: ۱۲). د ناؤ زمانغان و ره خنه گرین عه ره ب ژیدا نهؤ چهنده دیاردیبت بو نمونه؛ (محمد مفتاح و عبدالملك مرتاض) وه کهه فی د ناههرا واندا دکهن، نافی نیکیی ددانه ل سهر یی دووی و بهروفاژی (احمد مداس، ۲۰۰۷: ۱۲). ل ئەلمانیا ژی هردوو زارافا وه کو نیک ب کاردهینن (فاضل ثامر، ۱۹۹۴: ۷۵).

دوو: هه لویستی دووی جوداهیی دناقههرا تیکستی و گوتاریدا دکت، ب واتایین جیاواز ب کاردهینیت. خودانین فی هه لویستی چهند به شه کن:

أ- به شی نیکیی جوداهیی د ناههرا واندا ل سهر بنه مای رویی بابه تی دکت، ب هژماردنا تیکستی وه کو فورمی بابه تی یان رویی سهرقه، و هژماردنا گوتاری وه کو ناههروکا بابه تی یان رویی ژ نافدا، تیکست نیشانکاره، گوتار نیشانکاریه (عبدالواسع الحمیری، ۲۰۰۸: ۱۲۲). ژ فه کوله رین نوینه ریا فی بوچوونی دکهن (روجر فالور) ه، نهوی تیکست پیناسه کری کو پیکهاتیه ژ؛ رویی سهرقه یی ههست یی کری، گوتار نهو بجه هینانن یین زمان ل سهر بیر و بوچوونین نفیسه ری و پیشکهفتنا هزرین که سان و بهایین وان و ناخفتنکه ر و که سایه تی و خاندنه فانی دکت (سعید یقطين، ۲۰۰۵: ۴۳).

تیکست و گوتار ل دویف فی بوچوونی د ژیکجودانه، تیکست گریدای فورمی ههست پیکریه، لایه نی که ره سه ته یی، نهوی دهیته دیتن و ههست یی دهیته کرن ب نیک ژ ههستین مروفی. گوتار گریدای ناههروکییه یان لایه نی واتای، نهوی میشک ههست پی دکت ب ریکا هزرکرن و بیر و باوه ران (عبدالواسع الحمیری، ۲۰۰۸: ۱۲۳).

هه ر ل سهر فی بنه مای نانکو رویی بابه تی، (فان دایک) بهروفاژی فی چهندی دیاردکته؛ تیکست رویی ژ نافدایه و گوتار رویی ژ سهرقه یه (فاضل ثامر، ۱۹۹۴: ۷۵).

ههروهسا (حسن الاحمدی) ژى هه ر ل سهر فى بوچوونىيه (حسن ابراهيم الاحمدى ، ۲۰۰۷: ۲۹).

ب- بهشى دووى ژ فه كوله را ههولا جودا كرنا تيكتسى و گوتارى ل سهر بنه مابى گشتىاتى و تايه تيبيا دناقبه را واندا كر. يان ل سهر هندى كو د ريكه فنينه ل سهر تشته كى يان تايه تمه ندييه كى و د جياوازن ل سهر تشته كى و تايه تمه ندييه كا ديتر، يان ل سهر هه مى تايه تمه ندييا (عبدالواسع الحميري، ۲۰۰۸: ۱۲۳).

هندهك فه كوله ر وه كو (ليتش و شورت)، بهرى خو ددهنه گوتارى وه كو گه هاندنه كا زمانفانى، وه كو كريبه كى دناقبه را ناخفتنكهرى و گوهداريدا، يان بزافه كا گه هاندنييه فورمى وى ب ريكا مهرمه كا جفاكى دهينه دهستنيشانكرن. بهرى خو ددهنه تيكتسى ب وه سفا وى وه كو گه هاندنه كا زمانفانى، نامه كا كود كريبه ب ريكا نفيسينى يان گوتنى. ل دويش فى بوچوونى گوتار گريداى لايه نى ليكدانييه، تيكتست گريداى لايه نى نفيسينيه (سعيد يقطين، ۲۰۰۵: ۴۴). فان فه كوله را جوداهى دناقبه را واندا يا كرى ل سهر هندى كو، گوتار نه وه يا نه م ديترين يان د نفيسين، بهلى تيكتست نه وه يا مه گوه لى دبیت يان دخوينين. گوتار گريداى بهر هه مهينانييه، تيكتست گريداى وه رگرتنييه (عبدالواسع الحميري، ۲۰۰۸: ۱۲۴).

ج- بهشى سبى ژ فه كوله ران جودا كرنا وان ل سهر بنه مابى تيكهه لبوون و دناقبى كداچوونا وان كر، يان ل سهر هندى كو؛ تيكتست نه وه بى گوتار ديارد كدت. هه ر وه كو (فان دايك) ديترت؛ تيكتست بنه مابى تيورى بى روتنه، يان يه كه يه كا ميشكيا روتنه؛ ناهيته بجه هينان و بهر جسته نابيت بى گوتار. هوسا پيناسا گوتارى ل ده ف (فان دايك) ي پيكهاتيه ژ ده وروبه رى پراگماتيكي بى تيكتسى (ژنده رى بهرى: ۱۲۴-۱۲۵).

د- بهشى چارى جوداهى دناقبه را تيكتسى و گوتارى ل سهر بنه مابى نفيسينى كر، ديارد كدن تيكتست بى نفيسيه و گوتار يا دركانديه (فاضل ثامر، ۱۹۹۴: ۷۵). ژ فه كوله رين نوينه ريا فى بوچوونى دكهن (پول ريگور) ه، نه وى ديترت: تيكتست هه ر گوتاره كه هاتيبته نفيسين (محمود عكاشه، ۲۰۰۷: ۲۲۴). هوسا جوداهى دناقبه را واندا په يدا بوو، د گوتار يدا په يوه ندى يا نيكسه ره دناقبه را ناخفتنكهرى و گوهدارى، واته گوتار بزافه كا

گه‌هاندنييه د زماڼی درکاندنیدا پدیدادیت، بهلی تیگست نفیساره‌که. ههر وه‌کو (روبر سکایت) دبیزیت: ناخفتنا زاره‌کی گوتارا پیکدهینیت و نفیسین تیگستان پدیدادکته، گوتار ژ گوهداران نا بوریت، چونکی یا ده‌ستیشانگریه و یا گریدایه ب دهم و جهی لی دهیته به‌ره‌مهینان، بهلی تیگست ب مانا نفیسینی ههر دمینیت و ههر جاره‌کا بهیته خواندن تیگه‌هسته‌کا نوی پدیدادیت (عبدالواسع الحمیری، ۲۰۰۸: ۱۲۵).

ناخفتن ل سهر تیگستی و گوتاری د دوو قوناغاندا د بوریت، یا ئیکی؛ گوتار گشتیره ژ تیگستی، تیدا تیگه‌هشت ژ ههر دوو لایه‌نین هه‌ڤه‌یغینی نا بوریت. کاودانین به‌ره‌مهینانا گوتاری د دیار و به‌رچافن، نه‌ڤ چهنده به‌ری نفیسینی (احمد مداس، ۲۰۰۷: ۱۶). ژ سهر کیشین فی بوچوونی (میشیل فوکو) به، د وه‌سفا ویدا بو گوتاری هاتیه؛ نه‌و ریکه یا پی رسته سیسته‌مه‌کی ل دویف ئیکهاتی دروست دکهن؛ ب شیوه‌کی رسته د گوتاره‌کیدا بهیته ریژکرن بو دروستکرنا تیگسته‌کی، نه‌ڤ تیگسته پیگغه دهینه گریدان ب شیوه‌کی ریځخستی بو دروستکرنا گوتاره‌کا مه‌زن (رامان سلدن، ۱۹۹۶: ۱۶۸).

قوناغا دووی پستی نفیسینی، تیدا تیگست دبیته خودیکا گوتاری، ل وی دهمی خنده‌فان - نه‌وی ژ دهر‌قه‌ی هه‌ڤه‌یغینی - د بیته لایه‌نه‌کی نوی د کریارا گه‌هاندنیدا (احمد مداس، ۲۰۰۷: ۱۶). (سعید یقطین) دبیزیت: گوتار دیمه‌نه‌کی ریژمانیه ب ریکا وی چیروک دهیته هنارتن، تیگست دیمه‌نه‌کی واتاییه ب ریکا وی واتا دهیته به‌ره‌مهینان ل ده‌ڤ وه‌گری، د گوتاریدا نه‌م ل سنورین گوتوی و وه‌گری د راوه‌ستین، بهلی د تیگستیدا نه‌م ژی دبوورین بو نفیسهری و خوانده‌فانی، ئانکو دیاردکته تیگست گشتیره ژ گوتاری (سعید یقطین، ۲۰۰۶: ۲۲-۲۳).

تیکست و دهوروبه ر

په یوه نډیا تیکستی ب دهوروبه ریشه

تیکست و دهوروبه ر هر ئیک ژ وان یی دی ته واو دکهت، تیکست دهیته هژماردن پیکهینه ری وی دهوروبه ری تیدا دهر دکه فیت، دهوروبه ر ژ لایی خوځه دهیته دروستکرن و گوهورپن و راستفه کرن ب شیوه کی بهره وام ب هاریکاریا تیکستان نه وین نفیسهر و ناخفتنکهر د هلوپستی ده ستیشانکریدا ب کار دهین (جون لاینز، ۱۹۸۷: ۲۱۵). دهوروبه ر ب شیوه کی موکم بی گریدایه ل گهل تیکستی، چونکی نه و بواره یی تیدا دهیته پراکتیککرن، خودان روله کی گرنکه د تیگه هشتنا تیکستیدا و ده ستیشانکرن و اتایین په یقان، زمانقاین نوی د رپکه فینه کو په یوه نډیا په یفه کی ل گهل ئیکا دی د تیکستیدا نه و و اتا وی دیار دکهت. سهر کیښی ریازا دهوروبه ری (فیرس Firth) دیار دکهت کو؛ و اتا ب ده ستفه ناهیت نه گهر په یف د دهوروبه رین جودا جودادا ب کار نه هین (احمد مختار عمر، ۲۰۰۶: ۶۸).

گرنگیا دهوروبه ری د بهره مهینانا تیکستیدا دیار دیت و روله کی گرنکه د شرؤفه کرنا ویدا د گیریت، چونکی تیکست سروشته کی گه هاندنییه (ناخفتنکهر/نفیسهر) و (گوهدار/خوانده فان) ل دم و جهه کی دیار کری به شداریی تیدا دکهن، له ورا و اتا تیکستی ب دهوروبه ری دیار دیت، ماره ما تیکستی پشته ستنی ل سهر ناخفتنکهری وی دکهت، کا بوچی گو تیه؟ کهنگی؟ کی گوهداره؟ بابه تی گه هاندنی چیه؟ و ب چ رپک هاتیه کرن (نفیسین/درکندن)؟ نه رکی گه هاندنی چیه (پراگه هاندن/ فیرکرن/ رازیوون...)? هوسا په یوه نډی یا نالو گوژه دنا فبه را تیکستی و دهوروبه ریدا (عزة شبل محمد، ۲۰۰۷: ۱).

دهوروبه ر چارچو فیه که نالاقین تیکستی تیدا دهیته رپکخستن، پشه ره که ب رپکا وی رسته دگه هنه ئیک و پیکفه دهیته گریدان، ژینگه هه کا زمانقانی و پراگماتیکیه هه می فاکته رین زانیاریا نه وین تیکست پیکشیخی خنده فانی دکهت بخو فیه دگریت. تیکست گریدای

دهوروبهري خوږه، هدر ټيکستهک بزافه کا زمانه دنياته کي جفاکي خوږدان نه رکين جياوژدا دهينه ب کارهينان، ټيگهه دهوروبهري يي گريډايه ب شروفه کرن و نماژه کرن و نايډولوزيا و جيهانا دهره فته، له وړا دهستيشانکرنا وي د چارچوډي وي يي زانياريدا يي گريډاي ب ټيکستيفه دهينه کرن (حسن ابراهيم الاحمدي، ۲۰۰۷: ۳۰).

دهوروبهري

زمانقايين نوي گرنگيدا دهوروبهري و رولي وي د دهستيشانکرنا و اتاييدا. سوسير دييژيت: ل ده مي پديف د دهوروبهريه کيدا دهيت، بهايي وي ديارنايت بي هاريکاريه پهيښ بهري و پشتي وي يان ههردووکان پيکفه (فردينان دي سوسور، ۱۹۸۸: ۱۸۶). ل ډيري دهوروبهري بهشه که ژ ټيکستي بخو. ل دويډا قوتابخانا ټينگليزي ب سه رکيشيا (فيس) ي (۱۹۵۷) دووپاتي ل سهر گرنگيا دهوروبهري د دهستيشانکرنا و اتاييدا کر، گرنگيدا فه کولينا پيکهايتين زماني دناډ چارچوډي باري ناخفتنيډا و نهو يه کين بار بخوډه دگريت، د گوتنه في دهوروبهري دهوروبهري باري (Context of Situation)، واته في رپيازي نه بتني گرنگيدا دهوروبهري زماني (Verbal Context) بو ټيکستي و اتايي بهلکو گرنگيدا دهوروبهري نه زماني (دهوروبهري باري) زي (عزة شبل محمد، ۲۰۰۷: ۲).

داهينهري زارافي دهوروبهري (مالينوډيسکي) يه (عبدالهادي بن ظافر الشهيري، ۲۰۰۴: ۴۰)، به لي نهډ زارافه ب تايهت دهوروبهري باري ل سهر دهستي (فيس) ي هاتيه پيشنيخستن (محمود السعران، ۱۹۹۲: ۳۱۰). واته بيروبوچوونين دهوروبهري ل ساليين سيهاندا سهرهلدان، ل ده مي گرنگي ب کومه لي هاتيه دان و پهيوه نديين کومه لايه تي کو مروډ ب رپکا زماني دشيټ د نه ندامين کومه لي ب گه هيت و وان زي تي ب گه هينيت، ب تايهت ل سهر ده مي (مالينوډيسکي و فيرس) ي پتر گرنگي ب في رپيازي هاته دان. ههروه سا چهند زمانقانه کين ديتر وه کو (هاليداي و روبنز و بازل و کاتر و فودر) به شداريکو و بدره مين خوډه باره ي في بابته تي تومارکرن (ساجيده عهبدو لالا فراهادي، ۲۰۰۸: ۲۷).

هدروہسا زمانقانان ل دویف کاریگرہیا دهوروبہری ل سہر دیار کرنا واتایی، چہند پیناسہک
بوّ دهوروبہری داناینہ وەکو:

- دهوروبہر پیکھاتیہ ژ ہەر زانیاریہ کا پیشینہ یا ہاوبہش دناقبہرا ناخفتنکەری و
گوهداریدا، ہاریکاریا گوهداری دکەت بوّ تیگہہشتنا مہبہستین ناخفتنکەری د ہەر گوتنہ کا
دیار کریدا (Leech.G,1983: 13). ل دویف فیّ بوّچوونیّ دهوروبہر وان زانیاریا بخوٹہ
دگریت ئەوین ناخفتنکەر و گوهدار بەری وی دەمی د پیککەفتی ل سہر، دبتہ ہوکار بوّ
یارمەتیدانا گوهداری سہبارەت وان واتا و مہبہستین ناخفتنکەری دقیت دگوتین خوین
دیار کریدا ب گہینیت.

- دهوروبہر ب واتا نامازہ کرن بوّ ہمی وان فاکتہرین ب شیوہ کیّ سیمانتیکیانہ فورم و
واتا و گونجاندا ناخفتنیّ دیار دکەن (Crystal,2003:104). کریستال ل فییریّ دهوروبہری
وہکو دیار دەکا واتایی پیشچاؤ دکەت، ہویہ کہ بوّ تیگہہشتنا ناخفتنیّ ژ ہمی لایہ کیفہ.

- دهوروبہر زارافہ کیّ تیکستیہ خودان لقیہ کا ئافاکر نیہ دناؤ تیکستیدا ژ لایہ کیفہ و
دناقبہرا پدیف و رستاندا ژ لایہ کیّ دیتزفہ، ئەؤ لقیہ کوملہ کا پدیوہندیین ئەر کی پدیدادکەت
دناقبہرا دهوروبہری و پیکھینین وی (محمد فکری الجزار، ۲۰۰۱: ۹۹). ئەؤ پیناسہ
دهوروبہری ب تیکستیفہ گریّ دەت و ئافاکرنا وی و ئەو یەکیں دبنہ ہوکار بوّ پیکھینانا وی،
چونکی ئەوہ پدیوہندیین دناقبہرا واندا دیار دکەت.

- دهوروبہر ہەر تشتہ کہ بەری ئالافیّ زمانقانی یان پشتی وی د ناخفتنیّ یان تیکستیدا ب
ہیت، چ دەنگەک یان پدیفەک یان رستەک (ن.ی. کولنج، ۲۰۰۰: ۱۰۰۰). ل فییریّ ژ
دهوروبہر گریّای یەکیں تیکستیہ و پدیوہندیین وان ل گەل یەکیں بەری وان و پشتی وان
دہین.

- دهوروبہر ئەو بنیاتہ ییّ نیشانہ دناقدا دلغن و واتا پدیدادین، ئەو سیستہمہ ییّ ب کریارا
رپکخستنا ہمی ئالافین تیکستی رادبیت، ب رپکا وی ریزبەندیا دەمی یا نیشانان ب دەست
دکەفت، زیدەباری دیار کرنا وی بوّ پدیوہندیین دناقبہرا بەشین جیاوازی پیکھینەرین وی

(علاو عبدالعزیز السید، ۲۰۰۸: ۱۱۲). دہوروبہر رپکا پھیدا کرنا و اتایبہ، سیستہ مہ کہ رپکخستنا تیکستی دکت و پھوہندی دناقبہرا یه کپن ویدا دیاردکت.

– ل دهؤ (لایون) ی زارافی دهوروبہری پیکھاتیہ ژ هه بوونا زانیاریا دہربارہی یاسا و باری ب تایہ تی وان یاساین دست ب سہر ناخفتنیدا دگرن، ئەو یاساین کومہ لایہ تی کو د کومہ لگہ ہیدا ب رپقہ دچن (نایستنا کہ مال مہمود، ۲۰۰۹: ۱۱-۱۲).

جۆرین دهوروبہران

مالینوفسکی دوو جۆرین دهوروبہران ب کارہیناہ، ئەو ژ ی:

۱ – دهوروبہری باری.

۲ – دهوروبہری رەوشەنبیری.

جۆری ئیکی بو دہربینا باری تیکست تیدا ہاتیہ بەرہ مہینان ب کارہینان، ژ لایہ کی دیتزفہ گرنگیدا تشتی ژ نافہندا تیکستی دہوریت تاکو دگہنتہ پاشکویین رەوشەنبیریا تیکستی، چونکی ہەر جورہ کارلینکرنہ کا زمانی یان لینکگورہینہ کا ہہفہ یقینی، نہبتنی ژ کومہ کا دیتن و دہنگان پیکدہیت، بەلکو ہمی میژوویا رەوشەنبیریا د میشکی پشکدارین تیکستی (ناخفتنکەر و گوہدار) ی بخوژفہ دگرت. ہوسا مالینوفسکی ئەؤ ہەردوو جۆرین دهوروبہران پیشکیشکرن کو گەلەک دگرنگن بو تیکگہشتنا تیکستی (عزە محمد شبل، ۲۰۰۷: ۳).

ژ لایہ کی دیتفہ (پہریت Parret) دهوروبہری دابہش دکتہ سہر پیچ جۆران، ئەو ژ ی:

۱ – دهوروبہری تیکستی Co-Text as Context

۲ – دهوروبہری ہه بوونی Existential Context

۳ – دهوروبہری کاری Actional Context

۴ – دهوروبہری باری Situational Context

۵ – دهوروبہری دہروونی Psychological Context (عبدالهادی بن ظافر الشہری، ۲۰۰۴: ۴۲-۴۴).

ئەف ھەمی دەوروبەرە د نافیكد اچووی و پیکفه دگریداینه، چ ژ وان دەستان ژیی دی بەر نادن، دەوروبەر ب فی ھەمەرەنگیی بەرتەنگ و بەرفرەھ دبیت، ئەف ھەمەرەنگیە کارتیکرنی ل تیکستی و گوتاری دکەت ژ لایی فورم و مەرەم و شەرۆفە کرنیقه، چونکی دەوروبەر ریشاندەری فریکەریە بو ھەلباردنا ستراتییەتا وی یا گوتارەیی، دبیت ل جەھە کی بەرتەنگ بیت و ل جەھە کی دی بەرفرەھ بیت ھەرۆھ کو د گوتارین بابی و کوریدا یان بەروفاژی (ھەمان ژیندەر، ٤٤).

پشکا دووی

پیقه‌رین دهره‌کینن تیکستی

زمانقانییا تیکستی هدر وه کو د پشکا ئیکیدا هاتیه دیار کرن، ژ زانستین نویسه، بهلی خودان هندهک سیمایین دیاره، چهند پیقه‌ره کین بو هاتینه دانان پی تیکست ژ تشستین دیتز دهیتیه جودا کرن. پیدفیه ل سهر زمانقانییا تیکستی وه سف و شرؤفه کر نه کی بو ههمی سیمایین هاوبهش و جیاوازین دناؤ تیکستاندا هدرین پیشکیش بکته. ئەؤ چهنده پیدفی ب دیار کرنا پیقه‌رایه ئه‌وین تیکست بجه دهینیت. ههروهسا چهوانیا بهر هه مهینان و وهر گرتنا ئەوان مه‌ره‌مین تیکست ژ بهر وان دهیتیه بکارهینان. تیکست وه کو هاتیه دیار کرن سرؤشته کی گه‌هاندنییه؛ حه‌فت پیقه‌رین تیکستی بجه دینیت، ئە‌گەر ئیک ژ فان پیقه‌را بجه نه‌هات ل وی ده‌می ناییته تیکسته کی گه‌هاندنی (Beaugrande and Dressler, 1981:3).

پیقه‌رین بو فه‌کولینا تیکستی دهیتیه بکارهینان پشتبه‌ستنی ل سهر چار فاکته‌ران دکهن ئەو ژی: فاکته‌رین زمانی، فاکته‌رین دهر وونی، فاکته‌رین جفاکی، فاکته‌رین میشکی (دیووغراند و دریس‌لر، ۱۹۹۲: ۱۱). ناماژه بو فان پیقه‌ران د پیناسین تیکستیدا هاتیه کرن؛ (دی بیوگراند و دریس‌لر) ئەؤ پیناسه بین گریداین ب تیگه‌هی تیکستیه ل ده‌می دیبژن: تیکست رویدانه کا گه‌هاندنییه؛ داکو بته تیکست دقیت حه‌فت پیقه‌ران بجه بینیت، ئەو ژی:

۱. لکاندن: پیکهاتیه ژ وان پیرابوونین بو لکاندنا یه کین پرویی سهرقه بی تیکستی دهینه بکارهینان، وه کو ئافاکرنا دهستهواژان، رستان، بکارهینانا جهناقان... هتد.
  ۲. فههاندن: پیکهاتیه ژ وان پیرابوونین بو نازراندنا ئالاقین زانیاریا ژ تیگهه و په یوه ندیا ب کاردهین. ژ وان؛ په یوه نیین لوژیکی وه کو نه گه ری، ههروه سا زانینا چه وانیا ریچکخستنا رویدانا، و په یداکرنا به رده و امیی د شه هره زایین مروفاقیه تیدا.
  ۳. مه به ستایه تی: ئانکو مه به ستا چیکه ری تیکستی بو په یداکرنا لکاندن و فههاندنی د تیکستیدا، و ئامرازه ک بیت بو پلانه کا ئاراسته کری بو ئارمانجه کی.
  ۴. په سه ندایه تی: ئانکو په سه ندکرنا تیکستی ژلای و هرگریقه؛ ب هه لبراردنا وی تیکسته کی لکاندی و فههاندی و خودان مفا بو و هرگری.
  ۵. راگه هاندنا یه تی: پیکهاتیه ژ نه پشت راستبوونا ریژه بی بو رویدانه کا تیکستی ب به راوردکرنا وی ل گه ل رویدانه کا دی یا چافه ریگری رویدده ت.
  ۶. باریتی: پیکهاتیه ژ وان فاکته ریین تیکستی ب باره کی نو کفه گریده دن، یان باره کی دشیاندا بهیته زفراندن.
  ۷. هه فتیکستی: پیکهاتیه ژ په یوه ندیا دنا فبه را تیکسته کی و تیکستین دیت بین هه فده م و که فن. (هه مان ژیده ر: ۱۱-۱۲).
- ئده حدفت پیقه ره دهینه پولینکرن بو:
۱. پیقه ریین نافخویی: ئه وین گریدای ب تیکستی بخوقه، ئه و ژی هه ردوو پیقه ریین (لکاندن و فههاندن).
  ۲. پیقه ریین دهره کی: ئه و پیقه ریین نه گریدای ب تیکستیقه:
- أ. پیقه ریین گریدای ب کارهیند ریین تیکستیقه، ئه ف ب کارهیند ره چ دانه ری تیکستی بیست یان و هرگری وی، ئه و ژی پیقه ریین (مه به ستایه تی، په سه ندایه تی).
  - ب. پیقه ریین گریدای دهوروبه ریین مادی و ره وشه نییریین تیکستی، ئه و ژی پیقه ریین (راگه هاندنا یه تی، باریتی، هه فتیکستی). (احمد محمد عبدالراضی، ۲۰۰۸: ۸۳).

د فټی پشکیدا دیّ باس ل پیغه رین دهره کی کهین، نهوین نه گریډای ب ټیکستیغه، بهلکو گریډای دانه و وهرگر و دهوروبه رین مادی و رهوشه نیرین ټیکستی. نهو ژی: مه به ستایه تی و په سنده ایته تی و راگه هاندایه تی و باریتی و هه فټیکستی.

مه به ستایه تی (القصدية) Intentionality

مه به ستایه تی ټیکه ژ هه ر حه ف ت پیغه رین ټیکستی نهوین دبنه نه گه ری ب ده ستغه هیانا سیفه تا ټیکستی بؤ هه ر ټیکسته کی. واته راوه ستیان ل سه ر هه ردوو پیغه رین لکاندن و فه هاندنی بتنی نابه نه گه ری ب ده ستغه هیانا ټیکستی، بهلکو دیتنا فان پیغه را د چارچو فټی کومه کا پیغه رین دیترو دایه، نه بتنی ل سه ر لایه نی فزومی د راوه ستن بهلکو ژی د بورن بؤ لایه نی دهوروبه ری ژی. هوسا د شیاندایه ټیکست و دهوروبه ر پیگغه بهینه گریډان (حسام احمد فرج، ۲۰۰۹: ۴۷).

زمان نه بتنی سیستمه که ژ نیشاین زما نی، بهلکو دبنیاتدا بزافه کا گه هاندنییه (زتسیسلاف واورز نیاک، ۲۰۰۳: ۲۱). نارمانجا وی هاریکاریه د گه هاندنی و کارلیککونا جفاکیدا؛ واته خودان نه رکه کی به رده و امیی یه. هنده ک ئالاؤ یین ههین ده ست ژی ناهیه به ردان د نوینه ریا کریارا به ره مه هیانا ټیکستیدا ب هه لبژاردنا وی کریاره کا گه هاندنی. ټیک ژ فان ئالافان ب ده ستغه هیانا مه به ستایه ټییه ژلایی فریکه ریغه (عزّة شبل محمد، ۲۰۰۷: ۲۸). گرنگییا فی پیغه ری یا دیاره ب تاییدت ل ده می سه ره دهریکرنی ل گه ل ټیکستین نه ته و او ژلایی لکاندن و فه هاندنیغه، ل وی ده می پیدفیه لایه نین ب کارهینه رین ټیکستی ب کهینه دناؤ پیغه رین ټیکستیدا، چونکی دبنه ته و او که ر بؤ سیفه تا ټیکستیا کیم د وان ټیکستاندا (Beaugrande and Dressler, 1981:113).

تینگه هی مه به ستایه تی

مه به ستایه تی نانکو مه ره ما چیکه ری تیگستی بو پینک هینانا تیگسته کی لکاندی و فه هاندی. د واتایه کا بهر فره هتزا؛ مه به ستایه تی ناماژ هیه بو ریگین چیکه ری تیگستی بجه دهینیت ژ بو بکار هینانا تیگستی بو ب ده ستقه هینانا مه به ستین خو (ژیده ری به ری: ۱۱۳).

ئه گهر پیناسا نیکی لکاندن و فه هاندنی وه کو نارمانجا دوماهی بو مه به ستایه تی ده ستیشان بکته؛ پیناسا دووی وان ههردوو کان دینیت ریگه ک ژ هنده ک ریگین دیتر فریکه ر ژ بو ب ده ستقه هینانا مه به ستین خو ب کار دهینیت. ئه فه هندی دگه هینیت کو ههردوو ئالافین لکاندن و فه هاندن ب شیوه کی بهر دهوام ب ریگا مه به ستا نفیسه ری دهینه ناراسته کرن بو نارمانجه کا ده ستیشان کری؛ ئه و ژی کار تیگرنه ل سه ر وه رگه کی تاییدت د هنده ک کاودانین تایبه تدا (عزه شیل محمد، ۲۰۰۷: ۲۸).

مه به ست ژ بهر هه مهینا تیگستی ل دویف پیناسا نیکی مه ره مه کا تیگستی بخو شه دگریت، به لی ل گهل پیناسا دووی مه ره مه کا پراگماتیکی هه لدگریت (حسام احمد فرج، ۲۰۰۹: ۴۸).

پیناسا دووی لکاندن و فه هاندنی ناکه ته مه رجه کی پیدفی، چونکی چیکه ری تیگستی هنده ک جار ان ب شیوه کی بهر چاؤ رادبیت ب نه هیلانا فه هاندنا تیگستی ژ بو گه هشتا نه نجامه کی دیار. هه بوونا کیماسیه کی لکاندن و فه هاندنا تیگستیدا نا بیته ئه گه ری ژ ده ستدانا په سه ند کرنا تیگستی (Beaugrande and Dressler, 1981: 114).

(گرایس) تینگه هی مه به ستایه تی دیار دکته کو، هه ر پویدانه ک چ یا زمانی بیت یان نه زمانی، خو دان نه ته کا واتایه یان نه خو دان نه ته کا واتایه. بو نمونه؛ عه ور نیشانا بارانیتنه، سو ربوون نانکو شه ر مکرن. ئه فه ههردوو کریاره خو دان واتانه به لی چ مه به ست ل پشت نینن، به لی ئه گه ر بیژینه که سه کی بخوینه؟ یان ده رگه هی بگه ره؟ مه به سته ک کونترولی ل سه ر دکته (احمد محمد عبدالراضي، ۲۰۰۸: ۸۸-۸۹). ههروه ها جیاوازیه ک یا هدی دنافهرا واتایا (بیده نگیا شه فی)، یان (روبیاری مه زن)، و دنافهرا راده یا فی واتایی بو تشته کی، وه کو (بیده نگیا شه فی) سه ره نجا مه راکیشا، یان (ئه م دلخوشبووین ب دیتنا رو بیاری مه زن)، کو مه به ست ژی فی تینگه هی ب

گه هينته وەرگري، يان دبیت مه رهم ژى داخوازيما تشته کى بيت ل دويفدا بهر سفهك ههبيت (هه مان ژيدهر: ۱۸۹).

ههروه سا مه به ستايه تى هاتيه پيناسه کرن کو نهو تشته يى چيکه رى تيکستى دقيت ب ريکا ده برپي، نانکو ده برپين ژ نارمانجا تيکستى (سعيد حسن بحيري، ۲۰۰۴: ۱۴۶). يان پيکهاتيه ژ هه لويستى چيکه رى تيکستى ژ چيکرنا وينه کى ژ وينين زماني؛ مه به ست پى تيکسته کى خو دان لکاندن و فه هاندن، وه کو فان تيکستان ريکه کن ژ ريکين بهرده و اميدانا پلانه کا ده ستيشانکرى بو گه هشتتا مه رهمه کا تايهت (دى بوجرانده، ۲۰۰۷: ۱۰۳). هوسا مه به ستايه تيا تيکستى نه بيتى د و اتا دناؤ تيکستيدايه، به لکو پيکهاتيه ژ نيها چيکه رى تيکستى کو فى و اتايى ب گه هينته وەرگري. نهؤ مه به سته دبیت د ناشکرا بن يان فه شارتي، مه به ستين ناشکرا نهون يين ب و اتا ئيکسهر ا پهيف و رستانفه دهينه گريدان. بهلى مه به ستين فه شارتي ب مه رهم ژ بکارهينانا کاره کيفه دهينه گريدان، وه کو نامازه کا ديار بو کريارين ئاخفتنى (حسام احمد فرج، ۲۰۰۹: ۴۸).

مه به ستايه تى و تيورا کريارين ئاخفتنى

تيورا کريارين ئاخفتنى ديار دکهت کو ب کارهينانا زماني نه بيتى ديار کرنا درکانده ره کى زمانيه، به لکو بجه هينانا کرياره کا حقا کيا تايه ته ژى د هه مان ده مدا. گه لهک رويدان يين ههدين دهينه بجه هينان ب ريکا درکاندنا رسته کى يان تيکسته کى، ديپژنه وي تشتى درکاندى درکانده رى زماني و نهو رويدانين ب ريکا وي بجه دهين ديپژنى رويدانين زماني يان کارين زماني. بو نمونه کارى بجه هينايى (سۆز) د رستا (سوباهى دى ته گه لهک قوتم!) نه گهر نهؤ کاره سوباهى هاته نه نجامدان؛ نه رکى رويدانى ل قيرى ب راستى سۆزه. بهلى نه گهر سوباهى بجه نه هات؛ نه رکى وي ره هه نده کى پراگماتيکى بخۆفه دگريت و دبته گهف يان هوشداريکرن. ل قيرى ل گه ل رويدانى نيتهک يان مه به ستهک يا هه ي بو کرنا کارى. هوسا رويدان دهينه ده ستيشانکرن ب شيوه کى سه ره کى کو پيکهاتيه ژ کو مکرنى دناقههرا مه به ست و کاريدا (عزة شبل محمد، ۲۰۰۷: ۲۸-۲۹).

دشیانا در کاندهرین زمانیدایه بینه خوډان ئه رکین جیاواز، ئانکو ب ئیک کارى گوتى گهلهك جوړين كارين بجه هينای يين جياواز نه نجاب ب دن. د شيانا رسته كا وه كو (تو دشىي په نجهرى نه فه كهى؟) كو رسته كا پرسياريه؛ چهند ئه ركين دى يين جياواز ب بينت وه كو؛ فرمان، داخوآزى، سه رسورمان ژلايى ئاخفتنكه رى. هوسا زمان دهپته بكارهينان ب وه سفا وى براهه كا گه هاندنى د بجه هينانا كارين گه هاندنيدا (زتسيسلاف واورزنيك، ۲۰۰۳: ۲۱).

فديله سوډى ننگليزى (جون نوستن John Austin) سى جوړين كارا دناؤه هر در كاندهره كيدا ديار كرينه، نهو ژى:

يى ئيكي: كارى دهر برينى يان كارى گوتى يان كارى فيزيكى بو بهرهمهينانا در كاندنى.

يى دووى: كارى بجه هيناي، ئانكو وانا مهبه ستي يا در كاندنى، يان نهو كاره يى ب ريكا بهرهمهينانا در كاندنى ب ده سته دهپت، وه كو (سوژ، گهف، هوشدارى، ... هند)

يى سى: كارى پيدفيوونى، ئانكو بهرهمهينانا شوينواران ب ريكا كارى دهر برينى و كارى بجه هيناي. چونكى گوهدار يى كرياته كى بجه دينيت (بو نمونه باوه رى پيكرن) (Renkima, 2004: 22).

خواندن كرياته كا ئه رتيه و نه بتنى ناماده بوونه كا نه رتيه، ئانكو پيدقيه هه قسه نكي دنافه را ناماده بوونا ئافراندى و خواندنيدا هه بيت. نهو ناماده بوونه نه بتنى ل سدر بنه مايى مده ما بيت، بهلكو دقيت پيدفياتيى ژى ل بهرچاؤه وهر گريت، چونكى مده م و پيدفي ههردوو يين د هوشياريا ئافرانده ريدا ب شيوه كى بهر دهوام (حسام احمد فرج، ۲۰۰۹: ۴۸). نهو كارى بجه هينايى ژلايى ئاخفتنكه ريفه دهردكه قيت مهبه سته كا ديار هه لدگريت، دقيت ل دهؤه وهر گرى ب كاره كى پيدفيوويقه بهپته گرېدان نهوى نوينه ريا نه نجامى دروستى گرېدانى ب كارى بجه هينايقه دكه ت. نهو چنده دووپاتيى ل سهر هه بوونا كومه كا زنجيرين پراگماتيكي دكه ت پيدقيه ب هه مى كرياتين ئاخفتنيقه بهپته گرېدان. بو نمونه ل گه ل كارى بجه هينايى (سوژ)، دقيت ئاخفتنكه ر بزانيت كو دشيانا ويدايه سوژه كى بجه بينيت، ههروه سا دقيت بزانيت كو گوهدار مهبه سته قى سوژى دزانيت، نهو سوژ ل گه ل بارى گوهدارى و سرؤشتى په يوه نديا دنافه را

واندا يا گونجاي بيت. ههروهسال گهل مهبهستا گشتي و رېكخراوئين جفاكئين ههردوو سهريپغه (ههمان ژېدهر: ۴۹).

مهبهستا ئيكسهه و نهئيكسهه

(كارين ناخفتنى يين ئيكسهه و نهئيكسهه)

كارين بجه هيناي و كارين پيدفيووي جهي پسته پيدانا شه كوليين تيكستينه. هندهك كهس ناماژي دهه مهبهستين خو يين بجه هيناي ب رېكا دهسته واژين وه كو: (ئهز سوژي دهه) و (ئهز دوويات دهه). ب كارهينانا ئيك ژفان كارا ههمان كاري نه نجام ددهت، نه گهر بيژي (ئهز سوژي دهه)؛ لوي دهه مي سوژهك دهيته دروستكرن (Johnstone, 2008: 199). ديژنه فان كارا؛ كارين پيراووني، دهه وان دوروبه راندا دهيته بكارهينان نه وين گرونك بو دهه پرينا مهبهستا بي ته مومژي وه كو دهه پرپنين ياساي. هندهك بار يين ههين دركاندهه بجو ناماژي دهه ته كاري بجه هيناي مهبهست ژي. (جون سيرل) ديژنه فان ناماژا رېكين ناماژهه يين كاري بجه هيناي وه كو (كارين پيراووني، سيسته مي رېكخستنا په يقا يان بنيا تين ريزماني، هيز و ئاواز، هندهك هه فالكار و شيوين كاري) (عزة شبل محمد، ۲۰۰۷: ۳۰).

نه گهر رېكين ناماژي بو كاري بجه هيناي دهه نامادههين ديژن دركاندنا وي كاره كي بجه هيناي ئاشكرا يان مهبهستا ئيكسهه، دهه بارين ديژنه دركاندنا وي كاره كي بجه هيناي قهشارتي يان مهبهستا نه ئيكسهه. واته ديست ناماژه بو مهبهستا بجه هيناي ب رېكين نه ئيكسهه بهيته كرن، بو نمونه ل شينا بيژين (سوژي دهه ته له فونا ته بكمه)، دي بيژين (دي ته له فونا ته كهم). ول جهي بيژين (ئهز فهرماني دهه بمنيه ل مال)، بيژين (ئهز پيشبيني دهه تو دي ل مالي) (Johnstone, 2008: 200). واته كارين بجه هيناي ل دويف شروقه كرنا پراگماتيكي دبهه دوو بهش؛ كارين بجه هيناي ئيكسهه (كاري داخوازي)، و كاري بجه هيناي نه ئيكسهه (ب رېكا دهه نه نجامان يان راگه هاندني). بو نمونه:

– پیت خو پاقرکه. (کاری بجه هینایی ئیکسهره، پیدقی ب فهژنه کاریه نهو ژی (پاقرکه
پیا) وه کو کاره کی پیدقیووی).

– من نوکه ژوور یا پاقرکی. (کاری بجه هینایی نه ئیکسهره، یه کسانه ب پیت خو پاقرکه؛
پیدقیه ل سهر گوهداری پیت خو پاقرکه ت).

به لی نهو گوهداری رستا ئیکی بو دهیته ناراسته کرن باری وی یی جیاوازه ل
دهف ناخفتنکهری ژ وی یی رستا دووی بو هاتیه ناراسته کرن (حسام احمد فرج،
۲۰۰۹: ۴۹). مدهستین بجه هینایین نه ئیکسهر ب رهوشنداریتزن ژ یین ئیکسهر، چونکی
هلبزار دنا د دهنه کهسی دووی بو چهوانیا شروقه کرنا درکاندن. ههروسا هندهک ته مومژی یا
د مدهستین نه ئیکسهر دا هدی، پیدقیه ل سهر کهسی دووی ته حینا مدهستا ناخفتنکهری بکد
(Johnstone, 2008: 200). ب کارهینه رین زمانی هه می ده ما گرنگیی نا دهنه فه گوهاستنا
ئیکسهر پیرانینان، بو نمونه ل ده می ناخفتنکهری بقیته بیژته کهسی بهرامبهر خو (دهر گههی
بگره)، دیت ئیک ژ فان شیوین ئیکسهر یان نه ئیکسهر ب کارینیت؛ نهوین ناماژی د دهنه
شیوهک ژ شیوین ل بهر چاؤه وهر گرتنا رهوشتین جفاکی:

أ- دهر گههی بگره. (شیوی ئیکسهر)

ب- با بی دهیت. (شیوی نه ئیکسهر)

ج- زه حمت نه بیت دی شیوی دهر گههی گری. (شیوهک ژ شیوین رهوشنداری) (عززه شبل
محمد، ۲۰۰۷: ۳۰).

بندهمایین پراگماتیکی نهوین گریدای ب رویدانا زمانیفه هاریکاریا مه دکهن بو زانینا تیکستی
نه دیار، یان نهووی نه هیته گوتن. نهو ژی تیکسته که نه هاتیه نقیسین، به لی هه بوونا خو د
سه پینیت. رویی سه رقه یی تیکستی بتنی ناماده بوونا وی تشتیه یی دهیته گوتن. نهوا نه هیته
گوتن بهر پر سه ژ ئاقرنا په یوه ندیا دناؤه تیکستیدا (حسام احمد فرج، ۲۰۰۹: ۴۹).

مه به ستايه تی و وه رگر

کومه کا بنه ما کونترولی ل سهر مه به ستايه تی د کهن بو هندی ب رتفه بدن و ب شیوه کی کاریکر ب گه هنه وه رگری. (گرایس Grice) ی نهو بنه ما پیشکیشکرینه نهو زی هنده ک ستراتیجه تن، لکاندن و فه هاندنی زی بخوئه دگرن. (گرایس) ی پراکتیک کون ل سهر هه فه یقینی هه وله ک پیشکیشکر بول دویف چوونا نارمانجین فه شارتی د هه فه یقینی ل بن تیگه هی هاریکاری کرنی (Renkema, 2004:9). د هه فه یقینی کارلیکنه کا زمانی پدیدادیت ب ریکا زنجیره کا کریارین ئاخفتنی یین پشکداران. کریارین ئاخفتنی دقت خودان بنه مایین هاریکاری یین ده ستیشانکرین. هوسا تیگه هی یاسا هاریکاری ب ده سته دهیت.

وه رگری هاریکاره ل گهل فریکه ری دانا و اتایه کیدا بو تیکستی، نهو و اتایه ب هاریکاری و اتا فرهنگی نهوا پهیف فه دگوهیزن بتنی تهواو ناییت، به لکو وه رگری ب کریارین ده رنه نجای یین و اتا فه شارتی رادیت، نهوا گرایس دبیژتی بخوئه گرتن. نهو زی نهو رپکن یین نفیسهر ل دویف دچیت بو گه هشتنا مه به ستا خو. نهو بنه مایین گرایسی دانان کو وه رگر ل دویف بچیت پیکهاتینه:-

أ- بنه مای چهندی: پیشکیشکرنا راگه هاندنایه تی ب شیوه کی پندفی بی زیده هی.

ب- بنه مای چه وایی: هه ولدان کو هاریکاری یا دروست بیت، وی تشتی نه بیژه یی تو هزرده کی یی خه له ته یان تو نه یی زی پشتراستی.

ج- بنه مای په یوه نندی: یی گونجای و گریداییه ب بابه تیغه. دبیت ژ ده ستدانه کال بهرچاؤ هدییت د گونجان و گریدانیدا ب نه گه ری گوهورینا بابه تی تیکستی بو لایه کی فریکه ری مه به ست زی.

د- بنه مای شیوازی: یی روون و ئاشکرا به، دویر ژ ته مومژی د ده رپرنیدا، دویر که تن ژ دوو دلئی و یی کورتر به، ههروه سا یی ریکخستیه. (Beaugrande and Dressler, 1981: 118-122).

ئەو بىنەمايىن ئاماژى د دەنە ياسا ھارېكارىيە ۋەسفەكى د فەكۆلېنىن تېكىستىدا پېشكېشكەن بۇ چەوانىا ب دەستفەھىنانا خاندانان بۇ پېزانىنا ژ دركاندەرا سەرەراى ھندى كو ئەو پېزانىن ب شىۋەكى ئاشكرا نە ھاتىنە دىاركرن، كو دىتە ئەگەرى فەكۆلېنا پەيوەندىيە د ناڧەرا فورم و واتايدە (عزە شېل محمد، ۲۰۰۷: ۳۱). ل دويغچوونا چېكەرىن تېكىستان بۇ فان بىنەما؛ واتە ھەولدان بۇ ب دەستفەھىنانا گەھاندنى ب كېمىترىن كېمىسى، بەلى دىت ھندەك جاران فان بىنەما ل دويغ پېدفايا ب بەزىن. نقيسەر ل دويغ وان بىنەما ئالاقەكى كارىگەرە د دەستىشانكرنا رادەيا پەسەندكرنا تېكىستىدا (Renkema, 2004: 10).

پەسەندايەتى (المقبولية) Acceptability

پېقەرە چارىيە تېكىستى پەسەندايەتتيا تېكىستىيە. پەسەندايەتى ئىكە ژ ئالاقىن دەست ژى نەھىتە بەردان د كرىارا بەرھەمھىنانا تېكىستىدا ب ھەلبىژاردنا وى كرىارە كا گەھاندنى. گرنگىيا فى پېقەرە يا ديارە ب تايەت د وان تېكىستاندا ئەو پىن نە د تەواو ژلايى لكاندن و فەھاندنىقە، ل وى دەمى پېدفايە گرنكى ب بكارھىنەرىن زمانى بەھتەدان (Beaugrande and Dressler, 1981: 113).

پېناسىن پەسەندايەتىيە

ئەۇ پېقەرە ب شىۋەكى گشتى ل دويغ ھەلويستى ۋەرگى ھاتىە دىاركرن، ل دويغ فى چەندى ژمارە كا پېناسان بۇ ھاتىنە كرن؛ ۋەكو: پەسەندايەتى پېكھاتىە ژ ھەلويستى ۋەرگى ژ پەسەندكرنا تېكىستى (احمد محمد عبدالراضى، ۲۰۰۸: ۹۸). يان ھەلويستى ۋەرگى تېكىستى بۇقە دگىت ژبۇ دروستكرنا وىنەكى ژ وىنىن زمانى يىن پەسەندكرى ژلايى كو تېكىستەكى خودان لكاندن و فەھاندنە (دى بوجراند، ۲۰۰۷: ۱۰۴). ئانكو يا گرىدايە ب كۆمەلا واتاين تېكىست پېشكېش دكەت ب مەرجى لكاندن و فەھاندنا وان و دەستىشانكرنا وى دويغ ژ گرىماين واتاى. ھەرۋەسا پېكھاتىە ژ ھەلويستى ۋەرگى تېكىستى ل دوور

پیشینی کرنا تیکسته کی لکاندی و فہاندی (نعمان بو قرہ، ۲۰۱۰: ۱۲۶). یان ہدلوستی وەرگریہ و ہدلسہ نگانندا وی بو گرنکیا تیکستی (مارغوت ہاینمان و فولفغنغ ہاینمان، ۲۰۰۶: ۱۵۲). ہر و ہسا ہاتیہ دیار کرن کو پەسەند کرنا گوتنا ہەلگرا نامیہ، زیدہ باری پەسەند کرنا نامی بخوژی (احمد مداس، ۲۰۰۷: ۱۸۴). ئانکو پەسەندایەتی یا گریڈایە ب ہدلوستی وەرگریفہ ئەوی دیار دکەت کو در کاندەری زمانی تیکسته کی لکاندی و فہاندی و پەسەند کریہ ل دەفوی (سعید حسن بحیری، ۲۰۰۴: ۱۲۷).

ب شیوہ کی گشتی پەسەند کرن ب واتا بەرفرہ پیکھاتیہ ژ حەزا خوژتا پشکداریکرنی د تیکستیدا (Beaugrande and Dressler, 1981: 132). ئەف پیناسە پشتبەستنی ل سەر کارلیک کرنی دنا فہرا مەبەستین چیکەران و حەزین وەرگران د زانیی و دارپینا تیکہہین ہەفپشکدا دکەت، ئانکو مەرہما وەرگران بو زانیی و دارپینا تیکہہین ہەفپشک. ہوسا وەرگر دبتە لایەنە کی گرنگ ژ لایەنین کریارا بەرہەمەینانی ئەوا پیکھاتی ژ (نقیسەر، تیکست، خواندەفان)، ژیا نا تیکستی ژ وەرگری پەیدادبیت، کو رادبیت ب فەکرنا کودین وی و ئەو تشتین تیدا ژی دەردئبخت، ئەف چەندە ل سەر رەوشەنیریا وی د راوستیت و ناسۆیین وی و نیاسینا وی ب جیہانا تیکستی و دەوروبەرین وی، ئەو ناسۆیین ب ریکا وان دشیٹ ہزر و بنەما و جوانکاریین د تیکستیدا ہەین بزانیٹ. ہەر و ہا دشیٹ ر ب پرکرن وان بوشاییین دنا فہرا ئالافین تیکستیدا ابیت ب تابیەت یین گریڈای ب لادانا ژمارە کا زورا ئالافین تیکستی (عزە شبل محمد، ۲۰۰۷: ۳۴).

ژمارە کا زورا فان پیناسان ہەردوو پیقەرین لکاندن و فہاندنی دکەنە بنەما بو ہەبوونا پەسەندایەتی، بەلی ل فیری پرسیارەک دەیتە کرن ئەو ژی: ئەری ژ دەستدانا تیکستی بو لکاندن و فہاندنی دبتە ئە گەری ژ دەستدانا پەسەندایەتی؟ یان ئەری پیڈقیہ ہەر پەسەند کرنەک یا لکاندی و فہاندی بیت؟

بو بەرسفدانا فی پرسیاری دوو دیتن یین ہەین: (فان دابک) یاسایین دامەزراندنا بنیاتی مەزن د تیکستیدا دەستنیشان دکەت، ئەو ژی (لادان، ہەلبژاردن، گشتیکرن، ئافاکرن). ل گەل فان یاسایا زەحمەتیین خواندەفانی د گریڈاینە ب ئاشکراییا تیکستیفہ و لکاندنا وی

(Renkema,2004:58). ئەۇ دېتە دەيتە پالپشتكرن ژلايى وانغه يىن دېينن كو هېيونا خواندهفانى ل سەر ياساين رهوانبىزى و زمانفانى و رهوشهنبيريا وى ئەوين تىكست پى دەيتە بهرهه مهينان و ئاشكراييا تىكستى د هاريكارن بو كارتيكرنى ل سەر لهزا پهسه ندىكرنا وى، چونكى كرايا خاندى كارليككرنه دنابقههرا تىكستى و پاشكويين زانباريىن پيشىي يىن ل دهؤ خاندهفانى، يان پلان دانانا ميشكى و پيشيىين دهستيشانكرى ل دوور سيميائين گشتيىن تىكستى (عزة شبل محمد، ۲۰۰۷: ۳۴).

بهرامبهرفى چهندي (گرىماس) دووپات دكەت كو بهشەك ژ زانينا ئاخفتكهرى يان گوهدارى ب زمانى وى شيانا وى بو دهستيشانكرن و شرؤفه كرنا سيميائين ئامازى د دهنه گريدانى ژبو نياسينا فارپيونا و نههيلانا تهمومژيى بخؤفه دگريت، چونكى خاندهفان ب شيوهكى بهردهوام يى ئاگههداره ل سەر فارپيونيىن زمانى و دشيانا ويدايه شرؤفه بكەت. زيدهبارى وى چهندي بهشەك ژ وان فارپيونا دهاريكارن بو وهسفا تىكستى ب راگههاندنايه تىي، هوسا دهينه پهسه ندىكرن. زفرين ل وپرى نه د لكاندن و فههاندنا تىكستيدايه، بهلكو د زفرته سروشتى وهرگرى و كاودانين تىكست تيدا هاتيه بهرهه مهينان (حسام احمد فرج، ۲۰۰۹: ۵۳). (دى بيوگراند) ژ پالپشتين فى ديتنييه، ل دهمى ديار كرى كو نقيسه ل دويش پيدفيى هندەك جاران بو مهبهستا خو فارپيونيىن زمانى د بهزىنيت، ههروهسا دووپات دكەت نه گهر كيماسيهك د فههاندنى و لكاندنيدا پهيدا بوو نايته نه گهرى ژ دهستدانا پهسه ندىكرنا تىكستى؛ هندی نهو كيماسى د بواري رويدانين مهبهستايه تييداييت ئەوين بهرهؤ نارمانجه كيشه دچن (Beaugrande and Dressler,1981:130). پهسه ندىكرنا خاندهفانى يا بابته ل سنورين پهسه ندىكرن و ره تكرنا تىكستى نارواستق بنتى چونكى يى پيكفه گريدايه يان نه، بهلكو ژى دبورن بو ئافاكرنا نوينه راتيه كا زانباريا ههر وه كو وى يا نقيسه نارمانجى بو دكەت. ل وى دهمى كرايا تىگه هشتى پيدفيى ب زهجه تيه كا كارا ههيه بو فه ديتنا پهيوه نديىن لوژيكي يىن ديارين تىكستى و پترانينين ده رپرين ژى دهيتە كرن ب رپكا وان پترانينان (عزة شبل محمد، ۲۰۰۷: ۳۵).

ل دويش ئەفا بورى ديار دبيت پهسه ندىكرن ل سەر تىكستى نارواستقيت كا يى لكاندى و فههاندنيه، بهلكو حهزه كا خوړته بو پشكداريكرنى د تىكستيدا و پشكداريكرنى د نارمانجاندا.

هوسا پەسەندىكرن چوونا ناؤ تېكىستى بىخۇفە دىگرىت ل گەل ھەمى ئەنجامىن ل گەل دەيىن. گەھاندنا سەر كەفتى پېدقى ب ھەبوونا شىيانايە ب ل دويغچوون و دەرنەنجاما ئارمانجىن كەسىن دىت ب دەستپېكرنى ژ گوتىن وان، ھەروەسا پېدقى ل سەر چىكەرېن تېكىستى ژى دشىيانا واندا بىت پېشېبىنا بەرسفدانىن ھەرگرا بكن (Beaugrande and Dressler, 1981: 132).

پەسەندايەتى و ئافاكرنا دەوروبەرى

پەسەندايەتى يا گرېدايە ب چىكەر و ھەرگرى تېكىستىفە، بەلى ئەو كاودانىن گرېداي پېفە رولەكى گرنگ دگېرن ھەكو دەوروبەر يان ھەلوستېن زمانى و نە زمانى، چونكى ئەون يىن ھارىكار ل سەر دانا ھوكمەكى ب پەسەندىكرنى يان نە؛ ب رېكا كۆمە كا ياساين دەستھەلاتدار ئەوين (جون لاينز) ناماژى دەتې. تېورا دەوروبەرى ل دەفۇ وى دياردكەت كو رستە نە د تەواون ژلايى و اتايىفە ئەگەر ل دويغ ياساين رېزمانى نەھىنە دارپتن؛ ھاتنا پەيىقن رستان و ھەكھەفيا وان ل بەرچاؤ نە ھېتە ورگرتن، تاكە كەس پەسەند بكتە، ب شىوھكى دروست شىرۇفەبكتە (احمد مختار عمر، ۲۰۰۶: ۷۷). ل دويغ فى چەندى ئەو دەوروبەرى دبتە ئەگەرى پەسەندايەتې دقت ھندەك خالان ل بەرچاؤ ھەرگرىت؛ ھەكو:

۱- راستيا ياساين رېزمانى.

۲- رېككەفتنا ھاتنى، يان پېگفەكرنا پەيىقن رستى.

ھوسا دگەھنە ئەنجامەكى پېدقى بۆ پەسەندىكرنا ھەرگرى. ھەر ئەفەبە دياردكەت كو پەسەندىكرن دىبىت ل سەر ئاستى رستى پەيدايىت و ئاستى تېكىستى ژى، بەلى د رستىدا پېش دكەفیت، چونكى د رستىدا ل دەستپېكى ل سەر ئاستى پېگفەكرنىيە و راستيا ياساين رېزمانى، پاشى وانا تېكىستى دەيت ئەوا خوادان لكاندن و فەھاندن (احمد محمد عبدالراضى، ۲۰۰۸: ۱۰۰).

خانەفان ب خاندنا خۆ بۆ تېكىستى پېگفەگرېدانهكى دروست دكەت يا جياواز ژ وى يا رېزمان پەيدا دكەت، كو رادىبىت ب دروستىكرنا دەوروبەرەكى بۆ شىرۇفەكرنا پېزانىن نوى داکو پېگفەگرېدانى و بەردەوامى د تېكىستىدا دروست بكتە. شىانين خانەفانى بۆ

دهرئییخستنا پیرانینان و دروستکرنا دهرئه نجامین پیندقی پشتبستهستی ل سهر رادویا بهرفره هی و جوړه و جوړیا پیرانینین عه مبارکری دکهت ئه وین زانینا جیهانی و ئه گهری و مه به ستایه تی و یاساین هه فیه یقینی بخوځه دگریت. ب تیکهه لکرنا وی بو وان واتاین ژ تیکستی و هر دگریت ل گهل وان زانیا ریښ ئه و بخو دزانت. هوسا خاندنه فان وی دهوروبه ری ده ستیشان دکهت ئه وی ب ریکا وی د به شین تیکستی دگه هیت (عزة شبل محمد، ۲۰۰۷: ۳۴-۳۵). ئه و حه زال ده ف خاندنه فانی هه ی بو دروستکرنا پیکفه گریدانی ژ ئه نجامی په سه ندایه تیا ویسه، ئانکو ژ په سه ندکرنا تیکستی په یداد بیت، چونکی ل ده می خاندنا تیکستی هنده ک حه ز یین هه یین دینه پالدهر بو به رده و امیدانا خاندنی، واته تیکست دبنه بجه هینه ری حه زا. هه ر تیکسته کی ژ لای خوځه هنده ک کیماسی و بو شایی یین هه یین خاندنه فانی د نازرین و پالدهن بو ب دوماهی هینانا خاندنی (حسام احمد فرج، ۲۰۰۹: ۵۴). ریژمان ده ستیشان که ره کی به شیه بو په سه ندایه تی یی کارلیکری ل گهل هنده ک فاکته ریښ دی. ژ نمونین وی کار تیکرنا ریژکرنا پیشکی شکرنا رستان د وان حوکمین خه لک د دانیت. په سه ندکرنا وان رستان یا ب له زتره ل ده می دهر برینین وی نازراندنه کی ل وینین می شکی بکه ن؛ دبیت ئه فه ژی ب زفریته هاریکاریا دبیتا د ئافا کرنا دهوروبه ریډا (Beaugrande and Dressler, 1981: 132).

په سه ندایه تی و به رفره هبوونا واتاین تیکستی

په سه ندایه تی ل سهر نوینه ری زانیا ریښ ل ده ف نافرهنده ری هه یین نا راوستیت، به لکو ژی دهوروت بو ئافراننده کا نوی بو تیکستی. واته کریارا خاندنی دووباره ئافا کرنا تیکسته ل دویف دبیتا خاندنه فانی. تیکست بونه وهره کی زیندیه د دوخه کی بیده نگییدایه، ل ده می خاندنی جاره کا دی ب هنده ک فورمین نوی ساخ دبیت. خاندنه فان دبته نفیسه ر هه روه کو کا چه وا نفیسه ر خاندنه فان بوو (حسام احمد فرج، ۲۰۰۹: ۵۵).

ل فیری وهرگر خوځان جهه کی بلنده، تاکو تیورا وهرگرتی ژی په یدابووی، ئه و دیارکری کو واتا و ئافا کرن ژ کارلیککرنا تیکستی ل گهل خاندنه فانی ده یته به ره مهینان، چونکی خاندنه فان ئافرانده ره کی پشکاره، نه بو تیکستی بخو؛ به لکو بو واتا وی و گرنگی و بهایی وی.

هوسا گرنگرتين رول د ستراتيجيه تا پارچه پارچه كرنيڊا رولي خانده فانيه نه يي نقيسهري، چونكي ب ريقه چوونا كريا را بهرهمهينان و وهرگرتني بو نيك لايهني تشته كي لوژيكي نينه. زماني هه فپه يفيني دنا فبهرا هه رسي لايه نين (نقيسهري، تيگست، خانده فان) يا بوويه سيمايي سه ره كي ل دويش وي ديتنا كو خانده فانه يي دهسته لاتي ل سهر تيگستي دكهت و واتا وي دهردنيخت و كونترول ل سهر پيگه گريڊانا وي دكهت. واته خانده فان هه فپشكي نقيسهريه د پيگهينانا واتايدا، نهو زي هه فپشكه كي دروسته چونكي تيگست ژ بهر وي هاتيه نقيسين (عزة شبل محمد، ۲۰۰۷: ۳۵). ل دويش في تيگه هشتني تيگست دبتنه هيمايهك بهر دهواميا خاندني و نقيسيني دلقينينت، فه ديتنا كاري بهرهمهيناني دكهت نهوا پيگهاتي ژ دووباره به لافكرنا زماني ل دويش فيككهفتنا خانده فاني ب تيگستي. نقيسهري و بابهت بهرزه دبن و تيگست بخو خو بهرهم دهينيت، چونكي تيگست زانباري و بهر دهواميا كاريه، بهرهمه و بريقه چوونا كاريه، چ جارن ژ كارلي ككرني ناروستيت. بهرهمهينان په يدا دبيت ل دهومي نقيسهريان خانده فان ب كار كرن ل سهر نيشانا و نافراندنا واتاين نوي رادبيت (حسام احمد فرج، ۲۰۰۹: ۵۵).

په سه نديده تي دكه فته بن كومه كا پيغه ر و فاكته ران و دچيته ل ژير كونترول وان، ژ وان: ۱- دبيت تيگست هندهك پيشه كيبن دهو روبهري بخو فبه بگريت هاريكاريه و هرگري بكنه بو تيگه هشتن و شو فبه كرن، يان دبيت بخو فبه نه گريت.

۲- نياسينا خانده فاني ب ناخفتنكهري و جوړي تيگستي د هاريكارن بو هه بوونا پالده ران بو دووپاتكرني ل سهر كاري خاندني و خوژتكرنا هشياريه وي. ژ وان پالده ران هه زانده ك خانده فانان بو په سه نديكرنا جوړه كي ديار ژ تيگستان، چونكي ههر جوړه كي ژ جوړين تيگستي خانده فانين خو بين ههين نهوين سروشتي خو يي تاييهت هه ي د خاندن و ناراسته كرن و فه زهين خوډا پشتي كاري خاندني (نصر حامد ابو زيد، ۱۹۹۵: ۱۱۲).

۳- ناشكرايا نافهرو كا گشتيا تيگستي يان شيلياتيا وي كار تيگه ره كي دروسته د په سه نديكرنا خانده فانيډا بو تيگستي. نهو كار هه پشته ستن ل سهر خانده فاني و كه سايدتيا وي دكهت، چونكي هندهك خانده فان بين ههين وهرگرتنا وان بو تيگستين خوډان سروشتي شيلي بهترتره ژ وهرگرتنا وان بو تيگستين نيكسهري، بهروفازي هندهكين ديتر بين ههين پتر ههزي يا

ل سەر تىكىستىن ئىكسەر ھەي. ئافراندەر يان فرىكەر پتر يى ئاگەھدارە ل سەر ۋەرگرىن خو
و ل دويىف ھندى تىكىستى خو پىكدهىنيت (حسام احمد فرج، ۲۰۰۹: ۵۵).

۴- گرنگيا نامى بو ۋەرگرى، چونكى ھەر ۋەرگرەك بتنى پىزانينىن گرنگ ژ تىكىستى
ۋەر دگرىت، و بنەمايى تىكىستى د بىردانكىدا ل سەر بنەمايى گرنگى پىدانين خو و ھەز
و نياسين و ئارمانجىن خو يىن تايىت پىكدهىنيت.

۵- فاكترىن دەرۋونى، بو غۈونە ئەگەر مروۋ يى خەمگىن بيت يان ب كەيف يان نەساخ
... ھتە، ل دەمى خاندا تىكىستى ئەۋ چەندە د بەرسقىن ۋەرگرىدا ديارديت يان رادەيا
ۋەرگرنا وى بو ھەمى نامى، چونكى بارى وى يى دەرۋونى كارتىكرنى ل سەر بارى وى يى
مىشكى دكەت (ژىدەرى بەرى: ۵۶).

۶- زىدەھيا بارىن ئىك ۋەرگر و زىدەھيا خاندەفانان ب ئەگەرى پاشكويىن وان يىن ھەزرى
و ئايدىۋولۋوزى؛ ئەۋىن دبنە ئەگەرى زىدەھيا شىرۋفە كرنا و ھەلسەنگاندان (نصر حامد ابو
زىد، ۱۹۹۵: ۱۱۲).

گەلەك جاران چىكەرى تىكىستى دكەفتە مەترسى ل دەمى پشتبەستى ل سەر لايەنى
پەسەندايەتى ل دەۋ ۋەرگرى تىكىستى دكەت، ھندەك تىشتان پىشكىش دكەت ئەۋىن پىدفى
ھارىكارىن گرنگ تاكو واتا ب دەستفەبەيت. بو غۈونە ل سەر فى چەندى؛ كوۋپانبا (بىل) يا
تەلفونان ھوشدارىدەك راگەھاند ئەۋ ژى (پەيوەندىا مە بكن بەرى دەست ب كولانى بكن،
چونكى دىت پشتى ھىنگى ھىن نەشىن). ل فىرى دفىت كەسى دروى بزائىت ل دەمى كولانى
دىت ھىلېن گەھاندنى بەھنە برىن و نەشىن پەيوەندى ب وان بكن، يان توشى ھەر رويدانە كا
دى بن؛ بىتە ئەگەر كو نەشىن پەيوەندى بكن. ئەۋ چەندە پتر يا كارىگەرە
ژ ھندى كو ب شىۋەكى ئىكسەر و ئاشكرا بىژن: (بەرى ھىن دەست ب كولانى بكن
پەيوەندى ب مە بكن، چونكى دىت ل دەمى كولانى ھىلېن گەھاندنى بەھنە برىن يان ھىن
توشى رويدانەكى بن و بىتە ئەگەر ھىن نە شىن پەيوەندى ب مە بكن. چونكى ھىلېن مە يىن
گەھاندنى يىن ل بن وى ئاخا ھىن دكولن...).

یا دیاره باوه‌ریا وهر گری تیکستی یا بهیتره ل دهمی نهو بخوب کاری پادبیت هدر وه کو نهو بخو وی گوتی دیبیت، له‌ورا غوونا ئیکی پتر یا خودان راگه‌هاندنه ژ یا دووی. نهفه نهو فاکتوره بی دبنه نه گهری پدیدابوونا پیقه‌ری پینجی یی تیکستی نهو ژی راگه‌هاندنایه‌تیه (Beaugrande and Dressler, 1981:8).

راگه‌هاندنایه‌تی (الاعلامیه) Informativity

ئیکه ژ هدر حهفت پیقه‌ری تیکستی نهوین هاتینه ده‌ستیشانکرن ژلایی بیوگراند و دریسله‌ری. بابته‌تی وی پیکه‌تیه ژ راده‌یا پیشینیکرنا رویدانین پیشکیشگری د تیکستیدا به‌رامبه‌ر نه پیشینیکرنا وان، یان نهوین دیار به‌رامبه‌ر بین نه‌دیار (همان ژده‌ر: ۸-۹). ئانکو نهفه پیقه‌ره بی گری‌دایه ب پترانین د تیکستیدا دهین ژلایی پیشینیکرنا وان یان نه پیشینیکرنا وانقه (احمد محمد عبدالراضي، ۲۰۰۸: ۹۶). چونکی هندی دویرکه‌فتن ژ پیشینیکرنا و زوریا تشتی ل به‌رچاڤ و ره‌وان و به‌رده‌ست هه‌بیت؛ راگه‌هاندنایه‌تی زیده‌تر لی دهیت. نهفه ژی تشته‌کی رپژه‌یه و یا جیاوازه ل دویف جیاوازا وهر گری و کریارین وهر گرتنا وی بو تیکستی ل گهل هشیاری و به‌رچاڤ وهر گرتنی کو نه‌بنه نه‌گهری مه‌ترسیی ل سهر گه‌هاندنی. دبیت لاوازا راگه‌هاندنایه‌تی ب شیوه‌کی تایهت بته نه‌گهری دوو دلی و بیزاریی و نه دیره بته نه‌گهری ره‌تکرنا تیکستی ژی (Beaugrande and Dressler, 1981:9).

راگه‌هاندنایه‌تی فاکتوره‌کی کاریگه‌ره بو نه دانا حوکه‌کی فه‌پر ل سهر رویدانین تیکستی، یان رویدانا د جیهانا تیکستیدا ل به‌رامبه‌ر پیکگوه‌ورپین د شیاندا. دبنه خودان پله‌یه کا بلند ل دهمی زیده‌بوونا پیکگوه‌ورا و ب تایهت ل دهمی هه‌لبژاردا پیکگوه‌وره‌کی نه گریمانه‌کری. ل گهل هندی دی بین ههر تیکسته‌کی راگه‌هاندنایه‌تیه کا بچویک یا هدی رویدانین وی پدیدادین به‌رامبه‌ر نه رویدانا وان (دی بوچراند، ۲۰۰۷: ۱۰۵).

ب دیتنا بیوگراندی ئەم بەری خۆ نه دەینه فی زارافی ژلایی ناماژە کرنا وی بو پیزانینین نافر وکا گەھاندنی پیکههین، بەلکو ژ وی لایقه کو ناماژی ددهته لایهنی رژی و جوړه و جوړیا پیزانینا دهندهک ههلوستاندا. ئەگەر ب کارهینانا سیستمه کی د دارینا تیکستیدا پیکهاتی بیت ژ سهروبهری وان ئالافین ب کارهینه د رویدانین دارینا فی تیکستیدا، هوسا راگه هاندنایه تیا ئالافه کی یا گریدایه ب ریزا گریمانه بین هاتنا وی د جهه کی دیار کردا ب بهراورد کرنی دنا فبره ویدا و ئالافه کی دیتز ب دیتسه کا ههلبژاردی، و هندی گریمانا هاتنی دویره کفیت ئاستی شیانا راگه هاندنایه تیی بلندتر لی دهیت (هه مان ژیدەر: ۲۴۹). چونکی راگه هاندنایه تی نه بتنی یا پیکهاتیه ژ وان پیزانینین تیکست بخۆفه دگریت، بەلکو پیکهاتیه ژ رژیان فان پیزانینا و جوړه و جوړیا وان، راگه هاندنایه تیا هه ر ئالافه کی یا د کیمیا گریمانه بین هاتنا ویدا ب بهراورد کرنی ل گهل ئالافه کی دیتز د هه مان تیکستدا. تیکست دقیت هندهک واتا بخۆفه بگریت، ئافراندەری دقیت ب ریکا تیکستی بگههینته وهگری، چونکی ئەگەر نافر وکا تیکستی یا فالاً بیت ژ واتالی نایبته تیکست. راگه هاندنایه تیا یا گریدایه ب بهر هه مهینانا تیکستی و وهگرنتا و یقه ل دهه وهگری و راده یا پیشبینیکرنا وی بو ئالافین وی (احمد عفیفی، ۲۰۰۱: ۸۶).

زارافی راگه هاندنایه تیا ل دهه بیوگراندی ناماژیه بو وی راده یا ئالافیان پیزانینین دناؤ تیکستیدا دهین ل بهرچافن د واتا خوډا وشبوازی دهر برینی ژی دکهت و شیوی پیشبینیکرنا وان، یان نه ل بهرچافن. ئەگەر ل بهرچافن ل وی دهی نوینه ریا شیانین راگه هاندنایه تیه کا کیم دکهن، بهلی ئەگەر نه ل بهرچافن نوینه ریا شیانه کا راگه هاندنایه تیه کا بلند دکهن (Beaugrande and Dressler, 1981:8). ل دویف ئەفا بوری راگه هاندنایه تیا سی تیکهه بین ههین:

ئیک: تیکهه ی ئیکی ل دوژ سیفته راگه هاندنایه تیا ب واتا وی یا گشتی دزفریت، چونکی دقیت هه ر تیکستهک راگه هاندنە کی پیشکیش بکەت، بەلکو هه ز ل سه ر راگه هاندنایه تیا مه بهسته کا سه ره کیه ل دهه هه ر نفیسه ره کی. ل فیری سه ره ده ری ب تیکهه کی نه گور ل

گہل دھیتہ کرن؛ دوویات دکھت کو ہەر تیگستہك دقیت راگہاندناہتہ کی پیشکش بکھت و ہمی تیگست دھہفیشکن د فی ٹرکیدا (حسام احمد فرج، ۲۰۰۹: ۶۶-۶۷)۔
 دوو: تیگہی دووی بی راگہاندناہتہ تی ژ ہزرا ل گہل/دژی کہسہ کی یان ہزرہ کی یان رپیازہ کی دہستپدکھت۔ تیگستین فی تیگہی بخوفہ دگرن رادہیا پشتہ فانیآ خو بہرامبہر کہسہ کی یان ہزرہ کی یان رپیازہ کی دیار دکھن، یان دژاہتیا خو بہرامبہری فان دیار کھت۔
 خاندہ فان و نفیسہر ہہردوو د پشکدارن دفی چہندیادا، چونکی خاندہ فان ژی رادیست ب دیار کرنا ہستی خو کا دگہلہ یان دژی وی تشتیہ بی دھیتہ کرن (ہمان ژیدہر: ۶۸)۔

سی: تیگہی سی بی زارافی راگہاندناہتہ تی نامازی ددہتہ رژدی د پیشکشکرنا پیزانیین د ہلویستین دیار کریدا دھین، وەرگر فی رژی دہستیشان دکھت ب پشہری نہ پیشبینی کرنی (Beaugrande and Dressler, 1981:139)۔ راگہاندناہتہ تیا نالافہ کی د تیگستیدا یا گریدایہ ب گرمانا ہاتنا وی ل جہہ کی دیار کری ب بہراورد کرنی ل گہل نالافہ کی دی ل سہر ئاستی پراگماتیکی، د فی دہوروبہریدا کوہہ کا سیفہتین وہکو پیشبینی کرن، ہہلبژاردن، گرمانہ کرن، دیرئخستن...)؛ دھیتہ گردان ب ہہلبژاردنا یان پیکگورہا (ہمان ژیدہر: ۱۳۹-۱۴۰)۔

سیفہتا رژدایہ تی بی ل سہر دارپتنی بتنی ناراوستیت، بہلکو ژی دہوریت بو نافہروکی ژی، ہوسا ب شیوہ کی لوژیکی سی پلہیین شیان راگہاندناہتہ تی بین ہین، نہو ژی:
 ا- شیان راگہاندناہتہ تیا خودان پلہیا نزم: نافہروکا گرمانہ کری د سہروبرہ کی گرمانہ کریدایہ۔ تیگست بی ئاسانہ ژلای بی دارپتنیقہ، و نہ ہند بی راگہاندیہ۔ وہکو ہہفہیقینا دنافہرا نندامین خیزانیدا۔

ب- شیان راگہاندناہتہ تیا خودان پلہیا نافنجی: نافہروکا نہ گرمانہ کری د سہروبرہ کی گرمانہ کریدا، یان نافہروکا گرمانہ کری د سہروبرہ کی نہ گرمانہ کریدا۔ وہکو فان تیگستان خودان بہر گرینہ، بہلی نا بنہ نہ گہری ہہفرکی۔ زوربہی جاران تیگستین نددہبینہ۔
 ج- شیان راگہاندناہتہ تیا خودان پلہیا بلند: نافہروکا نہ گرمانہ کری د سہروبرہ کی نہ گرمانہ کریدا۔ نہؤ تیگستہ ب زہمتن بو دارپتنی، دنہ نہ گہری ہہفرکی بہیز

(دی بوجران، ۲۰۰۷: ۲۵۱). ئەڤ راگهاندنايه تيه د وان رويداناندا دهر دکه فیت ئەوین ب دینتا ئیکى دياردين کو ژدهرفه لیستا ههلبزاردین گریمانه کریه، ئەڤ رویدانه کیم ب کاردهین، پیدفی ب گرنگيه کا مهزن، پتر ب خوشی و مغانه. دبنه دوو جوړ؛ داپرین: تیدا پیکهاته يه ک ديارديت کو یی فالایه ژ کهه رستان. ژیکجوداهی: تیدا جوړین پیشکیشکرنا د تیکستیدا ل گهل جوړین زانیاریین عومبارکری بریقه ناچن. لهوړا پیدفی ل سهر وهرگری تیکستی ل پالدهر و نه گهرین ههلبزاردنی ب گهرییت ژبو بهرده و امیدانا گه هاندنی. ههروه کو دفی نمونیدا: (جلکین وان پاقرکرن، سهر و چاقین وان شیشتن، پیلافین وان (چهند سهیره!) ته یساندن، چونکی وه کو تو دزانی نهو د بی بی بوون). مه بهست ل فییری تیشکین (محارینه، وهسفا وان کر ههر وه کو وهسفا زاروکین مروشان ل روژین جه ژنا. ب فی شیوهی دیر که تن ژ تشتی ل بهرچاؤ و ساده و شکاندنا پیشینیکرنا دبنه نه گهری راگهاندنايه تیا تیکستی (Beaugrande and Dressler, 1981: 190-191).

پله یین راگهاندنايه تیا تیکستی د گریداینه ب زانیانه ل سهر جیهانی؛ نه گهر تیکست وان په یوه ندىا دوو پاتکهت ئەوین بهری هینگى زانستی دبارکرین کو د دهستیشانکرینه، ل وی دهی ئەم یی ل بهرامبهر شیانا راگهاندنايه تیه کا نرم. هوسا پله یین شیانا راگهاندنايه تیا تیکستی بلندیته هندی شیوی نمونه ی کیم بیت، کو تیکستی وهرگرتی ب فوژمی خو یان نافهروکا خو رادبیت ب پیشکیشکرنا نهوا کارلیککری دناؤ مه دا ل گهل وان پیزانین و زانیانه گورا عومبارکری، دبیت کارتیکرنی ل سهر بکهت یان پی کاریه گهر بیت. نه پیشینیکرنا ئالافی ژیکجوداهی بهرهم دهینیت، بهلی ژیکجوداهی که د شیاندایه بهیته چاره سهر کرن ب ریکا هه فیه یینی دنا فیه را ههردوو زانیین ل سهر جیهانی و جیهانا تیکستی (حسام احمد فرج، ۲۰۰۹: ۶۸). ئەڤ پله یی ئالوزا ژیکجوداهی ژى په ییدادبیت یا ریژه یسه، چونکی دبیت مروؤ هیبته مه جاز و خواستنی و پشتی ده مه کی ببنه تشته کی ئاسایی و بته خواستنه کا مری. ههروه سا ئیدیه م ژى پشتی ده مه کی ژ کارهینانا وان ئاسایی دبن؛ هه رچه نده ئالوزیه ک د پیکهاتنا واندا هدی یان واتایی وان نه د فهره نگینه. ئەڤ خواستن و پیکهاته یین ئالوز ژلایى می شکیفه هاتینه وهرگرتن، ب شیوی هیزه کی نوینه ریا پشکه کی ژ زانیانه ل سهر جیهانی دکهت،

چونکی هیوون نالافان فه دگوهریت ژ نالافین خودان شیانا راگهاندنایه تیا بلند بو نالافین خودان راگهاندنایه تیه کا نزم یان ساده، لهورا پیدئی ب گوهورینه کا بهرده وامن د فورم و نافهروک و په یوه ندیانا ژبو دینا تیکستین خودان راگهاندنایه ته کا بلند (همان ژیده ر: ۶۸). ب شیوه کی گشتی نهؤ پقه ره ل سهر نافهروکی و گریدانی دناقه را رویدانان د تیکستیدا دهیته پراکتیکرن. هوسا دبیت دهرکه تن ژ تشتی ل بهرچاؤ بهیته دبیت د پیکهاته یین سهیرین دهنگاندا نهوین په یقین بهرنیاس پیک نههینن. ههروهسا دبیت د پیکهاته یین ریژمانی ژیدا ب دهرکه فن ب ریکال دویف هاتیا کو ژ ناسایی دهرکه فن. ژ لایه کی دیقه دبیت ل سهر ناستی په یقان بیت، هه رچنده په یقین نافهروکی دهیته وه سفرکن کو ب شیوه کی گشتی پتر د راگهاندینه، نازراندا هنده ک کهره ستین زانیاریا دکهن یین پتر بهر فرمه و جوړه و جوړ. هه لیزاردن دناقه را نالافین واندال دویف په یقین نه رکی دهیته کرن. دبیت چیکه ری تیکستی په یقین نه رکی وه کو (نامرازان ب شیوه کی دیر ژناسایی ب کاربیت (عزۀ شبل محمد، ۲۰۰۷: ۶۹).

باریتی (الموقفية) Situationality

په هری شه شی ژ په هری تیکستی دهیته نافکرن ب باریتی. بابه تی وی پیکهاتیه ژ وان فاکتورین تیکستی ب باره کیفه گریددهن د شیاندایت بهیته زفراندن. تیکست د شیوی کاره کیدا دهیته کو دشینا ویدایه چافدیریا باره کی بکته و بگوهوریت. دبیت بتی هنده ک دستکاتی هه بیت د نالافین باریدا هه ر وه کو د دوخی گه هاندنیدا ب بهرگریکرنی ژ هنده ک تشتان ب که فنه بن زانینا تیکسه ر، ههروهسا دبیت دستکاتیه کا بهرته هه بیت هه ر وه کو د خاندنا تیکسته کی که فندا بی خودان سرؤشته کی نه ده بی ل دوور هنده ک کار و رویدانا سهر ب جیهانا ناشوی وه کو (گلگامیش، ئودیسا). راده یا باریتی هه ردهم ب کیمی ناماژی د ده ته رولی هه ر دوو لایه نین گه هاندنی، به لی دبیت نهؤ هه ر دوو لایه نه نه چنه دناؤ بازنی (Focus) ا هشاربوونیدا ب وه سفا وان وه کو دوو که سین ژیکجودا (دی بوجراند، ۲۰۰۷: ۱۰۴).

باریتی هدی نالاقین تیکستی نهوین مه‌ره‌ما تیکستی و واتا وی دیار دکهن بخوڤه دگریت (مارغوت هایمان و فولفغغ هایمان، ۲۰۰۶: ۱۵۲). هه‌روه‌سا هاتیه گریدان ب نه‌گه‌ری تیکست ژبه‌ر هاتیه به‌ره‌مه‌پیان ل دوئیف باری، چونکی نه‌وه نه‌گه‌ر یان پایه‌یی مه‌به‌ستا تیکستی روندکته (احمد محمد عبدالراضي، ۲۰۰۸: ۹۵). نانکو یی گریدایه ب بار و پایه‌یی تیکست ژبه‌ر هاتیه به‌ره‌مه‌پیان (احمد عفیفي، ۲۰۰۱: ۸۴).

نه‌ف پیفهره یی گریدایه ب ده‌وروبه‌ری باری و جفاکیی تیکستیغه. تیکست دقیت یی ناراسته‌گری بیت ب شیوه‌کی گونجای ل گهل دوخه‌کی یان باره‌کی دیارگری ب مه‌ره‌ما فه‌دیتنا وی یان گوه‌ورینا وی. دبیت نه‌و باری تیکستی ههلدگریت یی ئیکسه‌ر بیت، هوسا دشیاندايه ب شیوه‌کی ناسایی هه‌ست یی بهیته‌کرن، یان نه‌ ئیکسه‌ر؛ له‌ورا دقیت بهیته‌کرن نه‌نجامکرن، نه‌ف نالاقه‌ پیدفی ب هه‌بوونا فریکه‌ری و وه‌گری هه‌یه (بشیر إبریر، ۲۰۰۷: ۹۶). بو‌ نمونه نه‌گه‌ر سه‌حکه‌ینه نمونا:

هشیاربه! زاروک یی ل سهر جادی.

بار ل قیری نامازی د ده‌ته لافیه‌کی هاتیه دانان ل سهر جاده‌کی ل گهل هه‌بوونا تیره‌کی ناراسته‌گری بو‌ ئیک ژ جادین لاهه‌کی، ل قیری ژ فی لافیتی دهیته تیگه‌هشتن کو هنده‌ک زاروک یین ل نیژیکی وی جادی یاریا دکهن، یان قوتابخانه‌کا زاروکا یال ویری، دبیت ئیک ژ وان بهیته سهر جادی. نانکو مه‌ره‌م ژی راگه‌هاندنا شوفیرایه کو پیدفی له‌زاتیی کیم کهن ژبو پاراستنا زاروکا ژ مه‌ترسیین لیدانی (Beaugramde and Dressler, 1981:9-10)

ب شیوه‌کی گشتی؛ باریتی نافه‌کی گشتیه بو‌ فاکته‌رین گریدانه‌کی دنافه‌را تیکستی و باری رویدانه‌کیدنا په‌یدادکهن؛ چ باره‌کی نوکه‌ بیت یان باره‌ک بیت دشیاندايه ب هیته زفراندن. کیم جارن کارتیکنین باری ده‌وروبه‌ره‌کی ده‌ستیشانگری بجه دهینن بی په‌یدابووونا ده‌ستکاتی، نانکو راده‌یا ههلگرتنا که‌سی بو‌ هزر و بیرین خو و نارمانجین تابیه‌ت یین نمونا نه‌و ده‌لسه‌نگینیت بو‌ باری گه‌هاندنی یی نوکه، نمونه دهیته پرکرن و تیرکرن ب پیگه‌کرنین ناسان ل گهل پیشبینیکرن و زانینا پیشوه‌خت ل سهر چه‌وانیا ریکه‌خستنا جیهانا تیکستی (هه‌مان ژیده‌ر: ۱۰).

ل دهمی نهرکی تیکستی پیشکشکرنا و هسه کی بیت بو نمونا باری بی دستکاتی؛ واته کریارا زیره فانیکرنا باری، بهلی نه گهر نهرکی تیکستی ناراسته کرنا باری بیت و ب ریقه برنا وی ل گهل نارمانجین چیکه ری تیکستی؛ نه فیه دبنه کریاره ک دیژنی کارگیریا باری. توخیی فیه بر دنا فیه را زیره فانیکرنی و کارگیریدا گله ک یی دویره ژ ناشکرای و ژیکجودا کرنی. د شیاندایه بهیته گوهورین ب گوهورینا بدریخودانین ههمی پشکداران. هیچ گومان نینه کو خه لک رادبیت ب سهردابرنی د کریارین خو یین کارگیریدا، و هه ولددهن د شیوی زیره فانیکریندا دیارکهن، هوسا ره نگفه دانه ک پهیدادبیت کو کار یین ب شیوه کی سروشتی و ناره زومندانه ب ریقه دچن (ههمان ژیدهر: ۱۰).

ههفتیکستی (التناصية) Intertextuality

فه کولین ل سیسته می کاری نهوی کونترولی ل سه هر دوو کریارین بهر هه مهینان و هر گرتنی دکته؛ ههفتیکستی یا کریه ته وهره ک بو فه کولینا په یوه ندیی دنا فیه را تیکستاندا، و هه کو هه وله ک بو تیگه هشتنا تیکستی و شرؤفه کرنا وی ل دویف هندی کو ههفتیکستی سیمایه که ژ سیمایین تیکستی و ئیکه ژ هر حهفت پیقه رین وی، ههروه سا ریکه که ژ ریکین تیکست ب تیکستین هه فدهم و بهری خو فیه دهیته گردان.

پهیدابون و گه شه کرنا ههفتیکستی:

ههفتیکستی ژ زارا فین نویه، بو نیفا سالین شیستان ژ سه دی بیستی ب تایهت بو (جولیا کریستیفای) یی دز فریت، بهلی بهری وی (باختین Bakhtine) ی د نفیسینین خو یین دو ماهییدا نه ف تیگه هه ب ریکه کا دی وهر گرتیه دهمی شیوی دیالوگی چاره دکر و دیت کو هه که بابه تی ناخفتنی هه ر چ بیت، نه ف بابه ته بهری هینگی ب وینه کی یان یی دی هاتیه گوتن. ژ لایه کی دیغه (شوجاع نه لعانی) دبیت کو (شکلؤفسکی) دهیته هژماردن ئیکه م کهس نامازه کریته

هفتیکستی دهمی گوتی: کارى هونهرى ب پهيوهنديا وى ب کارين ديقه و ب پشتيهستن ب گريډاينن ندم دناڤهرا واندا دکهين دهينه نياسين (نفيسه اسماعيل حاجى، ۲۰۰۹: ۹۹).

بهلى ب شيوه کى گشتى نهؤ زارافه ژلايى رهخنه گريى روئسى (باختين) يقه هاتيه بهرهه مهينان، نهوى ل دوماهيا سالين بيستان ژ سهدى بورى (۱۹۲۸-۱۹۲۹) ب کارهيناي: بهلى ب زارافه کى ديتر نهو ژى (ديالوگ Dialogisme) (يوسف و غليسى، ۲۰۰۸: ۳۹۱).

هه رچهنده (باختين) ب شيوه کى ناشکرا زارافى هفتیکستی (Intertexte) ب کارنه هينايه، بهلى هه سترن ب حاله تى هفتیکستی ل دهؤ وى يى دياره ل دهمى بهراوردى دناڤهرا حاله تى تيکستى نه ده بى و حاله تى (فيسته فال Carnival) يدا دکهت، کو ههمى تشت دچنه دناڤيکدا: رهوشه نيريا بلند و نرم، رهوشه نيريا فرمى و نه فرمى. باختين ديژيت: پهيلى ل دهمى بهرهؤ نارمانجا خو دچيت: دچيته دناؤ ژينگه هه کا ديالوگى يا نه نارامدا يا تژى دوو دلى، پيکهاتهک ژ پهيئين بياني، دکهفته دناؤ هندهک پهيوهنديين ئالوزدا و ژ هندهک پهيوهنديين دى فهده تيب، ل گهل هندهکا دهينه ليکدان و ژ هندهکين دى ديردکهڤيت (عبدالناصر حسن محمد، ۱۹۹۹: ۵۹). باختين ئيکهم کهسه ههست ب فى زارافى كرى، ب ريکا پهرتو کا خو (فهلسه فا زمانى). تيدا ديار کر کو پيکها تيه ژ راهه ستانى ل سهه راستيا کارليککرنى دناڤهرا تيکستاندا نهو وين ب ريکا زفراندا هندهک پهيقان ژ تيکستين بورى پهيدا دبيت (محمد بيس، ۱۹۸۹: ۱۸۳). ئانکو بنه مابين هفتیکستی فه دگر نه تيگه هى (ديالوگ) ل دهؤ باختينى، کو گوتين که سين دى دچنه دناؤ درکاندهرين ئاخفتنکه ريدا. فى تيگه هى ديالوگى ل دهؤ باختينى؛ (جوليا كريستيفا) پالدا بو فه ديتنا زارافى هفتیکستى. بو جارا ئيکى نهؤ زارافه ل دهؤ وى د کومه کا فه کولينين ويدا بين هاتينه نفيسين دناڤهرا سالين (۱۹۶۶-۱۹۶۷) ل پهيدا بو و د ههردوو گوڤارين (Tel-Qual) و (Critique) دا هاتينه بهلاڤکرن، پاشى د ههردوو پهرتو کين ويدا (سيميو تيك Semiotika) و (تيکستى رومانى Letexteu romoun) جاره کادى هاتينه بهلاڤکرن (سلمان کاصد، ۲۰۰۳: ۲۴۵). كريستيفايى ديار کر کو ههه تيکستهک ميژن و گوهورينه بو گلهک تيکستين دى.

بۇ شۇرۇقە كرنا ھەفتىكىسى ۋەك رامان، كرىستىفا د پەرتوكا (تېكىستى رومانى) دا ھوسا د دەتە سالوۋخدان كو تېكىستى رومانى بازىنەكى فەكرىيە، گوتارېن جورە و جورېن مېژوۋىي و جفاكى و نايدىولۇۋى و زمانى تېدا ب كاردھېن، ئانكو كۆمە كا گوتاران يان كۆمە كا تەوهران د تېكىستى رومانىدا ھەنە ژ سەرچاۋىن دېتر ھاتىنە وەرگرتن (وليد خشاب، ۱۹۹۴: ۱۰).

بىنەمايى ھەفتىشك ل دەۋ باختىنى و كرىستىفايى؛ پەيىف د ھەر تېكىستە كيدا دىالوگى ل گەل تېكىستېن دى ئافا دكەت. ئەقەبە ھزرا كرىستىفايى ژ باختىنى وەرگرتى. ھەر چەوايىت ژ ژىدەرا خويىا دبىت كو دەستىشانكرنا فى زارافى ب شىۋەكى دروست بۇ كرىستىفايى دزفريت و ئىكەم كەسە ب كارھىناي (ھەمان ژىدەر: ۸).

پشتى دەھ سالان ژ بكارھىنانا كرىستىفايى بۇ فى زارافى، گوڤارا (Poétique) يا فەرەنسى ژمارە كا تايىت ل دور ھەفتىكىسى بەلاڤكر ب سەرپەرشتيا (لوران جىنى L.Jeny)، ئەۋى دووبارە پىناسا ھەفتىكىسى كرى ل ساللا ۱۹۷۶ ى (نزفان تودوروف، ۱۹۸۷: ۱۰۷). پاشى گروپا (تيل-كىل) ب كارھىنا و ب رېكا وى ئاۋايى تېكىستى فرەھژمار بەرچاڤكر، ئەۋى د ھەمان دەمدا ژ چەندىن تېكىستېن بەرى خو پەيدادبىت. بەلى كرىستىفايى ل گەل پەيىشە كا دى تېكەل دكر ئەۋ ژى (نايدىولۇجىم Ideologeme) بو، ئەۋا ل دەۋ وى فى واتايى ددەت. (نەيسە السماعىل حاجى، ۲۰۰۹: ۹۹).

زارافى ھەفتىكىسى دكەتتە د چارچوفى وى پەيوەندىدا يا چىكرنا تېكىستە كى ب چەند تېكىستېن دېقە دروستدكەت. (جىرار جىنىت) فان پەيوەندىا ب پىنچ جوران پىشچاۋ دكەت، ئەۋ ژى ئەفېن ژېرىنە:-

ئىك: ھەفتىكىسى (Intertexte): ب وى واتا كرىستىفايى داناي، پىدڤى ب بەرھەڤبونا تېكىستە كىە د تېكىستە كى دىدا. پەيوەندىە كا بەرھەڤبونا ھەپشكە دناڤبەرا دوو تېكىستاندا يان پتر، ئانكو ئامادەبوونا راستەقىنەيا تېكىستە كى د تېكىستە كىدا. نمونە بۇ فى چەندى (وەرگرتن، دزى،...).

دوو: ههفته‌ریبیا تیكستی (Paratextuality): ئەو پەيوەندیە یا تیكست ل گەل دەورو بەری خۆ یی تیكسەر (نافونیشان، نافیونیشانی لاوه‌کی، نافیونیشانی نافخوی، تیپینی، پوخته...) پیکدهینیت.

سی: تیكستییا سالوخدار، یان پاشکویا تیكستی (Metatextuality): ئەو پەيوەندیە رافه‌کرنییه یا تیكسته‌کی ب تیکی دیقه‌گریددهت، کو باس لی بکەت بی یا گرنگ بیت ب درکینیت.

چار: تیكستییا ناتاکری، یان بەرفره‌هییا تیكستی (Hypertextuality): ئەو پەيوەندیە یا ب ریکا وی تیكسته‌ک ژ تیكسته‌کی بەری خۆ بهیته‌داریتن. ئەو ژی ب ریکا فه‌گواستنا ساکار، یان لاسایکرنی. مەرهم ژی ئەو پەيوەندیە تیكستی B یی دهیته‌نافکرن ب تیكستی بەرفره‌ه ل گەل تیكستی A یی بەری وی کو ب تیكستی تیكچووی دهیته‌نافکرن، دکەته ئیک و تیكستی بەرفره‌ه‌کری پەنجین خۆ دناؤ تیكستی تیكچوویدا ده‌ته‌خار بی کو پەيوەندی جورەك بیت ژ شروفه‌کرنی.

پنج: تیكستییا کومکەر (Architextuality): پەيوەندیە کا فه‌شارتیە یان پوخته‌کریه. ئەؤ پەيوەندیە د باشتین بارین خۆدا خویا ناییت، بنتی ب ریکا پاشکوی تیكستی نه‌بیت، وه‌کو نافلینانا رومانی، چیرۆک ئەوین ل گەل نافیونیشانا ل سەر بەرگی دهیته‌نقیسین (محمد خیر البقاعي، ۲۰۰۴: ۱۲۵-۱۳۰).

تیگه‌ه و پیناسین هه‌فتیكستی:

وه‌کو تیگه‌ه زارافی هه‌فتیكستی (Intertextule)، ژ دوو پەیفان پیکدهیت، ئەو ژی (Inter) ب واتا چوونا ژور، و (Textule) ب واتا تیكستی، ئانکو چوونا ناؤ تیكستی (خلیل الموسی، ۲۰۰۸: ۳۲۱).

ب شیوه‌کی گشتی دناؤ ره‌خه‌گر و زمانفاناندا ژور پیناسه بو هه‌فتیكستی هاتینه‌کرن، به‌لی هه‌می کارلیککرن و پەيوەندی و گریدان و دناؤیکدا چوونا ریزمانی و واتابی دناؤه‌را تیكسته‌کی و هنده‌ک تیكستین هه‌فده‌م یان بەری وی دیار دکەن، کو فی تیكستی فه‌کولین ل سەر دهیته‌کرن

مفا ژى ۋه رگرتيه. هوسا ههفتيكتى پيکھاتيہ ژ کريارا پيکگوهورپنى ژ هندهک تيکستين ديتز (صلاح فضل، ۱۹۹۲: ۲۲۹). ژلايى خوفه (لوران جينى) فى زارافى پيناسه دکهت کو: کاره که تيکسته کى نافهندي پى راديبت؛ ژبو گوهارتن و نوينه راتيکونا چهندين تيکستان و پيشهنگيا واتايى دپاريزيت (ترفان تودوروف، ۱۹۸۷: ۱۰۷).

هدروہسا (رولان بارت) فى زارافى ب چهند رييه کا پيشچاؤ دکهت وه کو: هدر تيکسته کى نوى تهنه کى نويه ژ هندهک وه رگرتين دهق ودهقين بهرى. ديار دکهت کو ههفتيکستى دنافهرا تيکسته کى و چهند تيکسته کين بهرى ويدا پهباديبت و يى پيکھاتيہ ژ گوتين فهشارتى و نماژهي و رهنگفهدانين زمانين ديتز و رهوشه نيرين جياواز، ئانکو هدر تيکستهک تهنه که ژ وه رگرتن و نماژه و رهنگفهدانا (رولان بارگ، ۱۹۸۶: ۶۳). ل سهر ئاستى تيکستى (بارت) ديار دکهت کو ههفتيکستى پيکھاتيہ ژ پيکگوهورپن و ههفه يقين و گرئدان و کارليککرنى دنافهرا دوو تيکستاندا يان پتر (رولان بارت: ۲۰۰۲: ۲۹).

ههفتيکستى پهيوهنديه کا کو مقه بو نيه دنافهرا دوو تيکستاندا يان پتر. کار تيکرنى ل ريکا خواندنا تيکستى دکهت نهوا پاشماين تيکستين دى تيدا دباردن. (جينيت)ى دوو زاراؤ بو دانايه نهو ژى (Hypertext) و (Hypotext) ئانکو تيکستين کارتيکهر و تيکستين کارليکرى (عبدالناصر حسن محمد: ۱۹۹۹: ۵۷). (مارک نهنجينو) دپيزيت: هدر تيکستهک ب ريکه کى ژ ريکان ل گهل تيکسته کى دى دژيت، هوسا دته تيکستهک د تيکسته کيدا (عزالدين المناصره، ۲۰۰۶: ۱۴۵). هدر و هسا تيگهه و اتا ههفتيکستى پيکھاتيہ ژ برين و کارليککرنى دنافهرا تيکستين جياوازا ژبو پهيدا کرنا تيکسته کى نوى يى خودان رههندين واتايى و دهر پرين جياواز (حسين منصور العمري، ۲۰۰۷: ۳۴). (روبرت شولز) دوويات دکهت کو اتا ههفتيکستى ژ فه کوله ره کى بو ئيکى دى دهيته گوهورپن، بهلى بنه مايى گشتى تيدا نهوه کو تيکستهک نماژى د دهته تيکسته کى ديتز (هايل محمد الطالب، ۲۰۰۸: ۶۶). ژشان پيناسان دبارديت کو ههفتيکستى دتيکستيدا پهباديبت ل ده مى کو مه کا تيکستين بهرى خو بخوفه بگريت، ب مهرجه کى کارليککرن و پيکفه کرن د درکاندن و واتاييدا دنافهرا فان تيکستاندا پهباديبت، ههفتيکستى د ساده ترين پيناسين خودا پيکھاتيہ ژ کارليککرنه کا زمانى

دناڤهرا دوو ټيکستين بوری و ههډه مدامدا. ټيکست ل دويڤ في ټيگه هي پشبه سستی ل سهر کارليککونا ټيکستين جياواز دکهت د پشکداريکونا وان د ليککدانا ويدا و پيکهاتهيا وي يا سيميائيدا (خالد حسين، ۲۰۰۸: ۱۸۱).

زمانفانیا ټيکستی بهر فرهي د ټيگه هي ههډه ټيکستيډا کر و پتر سهره پاي کر ب شيوه کی کو ټيکستين جياواز بکه ته دناڤ ټيکستی ههډه يقيډا. ههډه ټيکستی ب في ټيگه هي يا بهر به لافه د فه کوليني ره خه يي و شيواز گهري و نه ده بيدا، له ورا هاتيه ديار کون کو پيکهاتيه ژ په يوه نديين دناڤهرا ټيکسته کی و ټيکستين ديدا يين گريډاي ب ويغه بخوڤه دگريت د سنوري سهره بوره کا بهريډا چ ب ده سکتاي يان بي ده سکتاي هاتبه رويدان. بو غوونه بهر سفدان د ديالو گيډا، يان ههر کورتيه کا ټيکسه پستي خواندنا ټيکستی دهينه زانين؛ دهينه هژماردن ته و او هتيا ټيکستی بي ده سکتاي. به لي ده سکتاي په ياد ابیت ب شيوه کی بهر فره ل ده مي بهر سف يان ره خه ل سهر بهر هه مين ل سهر ده مين که فن هاتينه نفيسين بهينه دان (دی بوجرانند، ۲۰۰۷: ۱۰۴).

پشتي پشچاڤکونا ټيگه و پيناسين في زارافي ديار دبيت کو نهډ پيناسه گه له ک دژيکجودا نين، دبيت دټيکيدا سيمايه ک ژ ټيکا دی پتر باس کر بيت، له ورا د شياندايه پيناسه کا گشتي بو بهينه خوياکون نه و ژي: کريارا دانانا ټيکسته کی نوييه ب رپيا مفا وهر گرتي ژ ټيکسته کی يان چند ټيکسته کان ب رهنگه کی ناشکرا يان فه شرتي، چ بهري وي بن يان ل گه ل دهډه م بن، نهډ جهنده ب رهنگه کی هوشيار يان بي هوشيار دهينه نه نجامدان (نفيسه اسماعيل حاجي، ۲۰۰۹: ۱۰۱).

گرنگيا ههډه ټيکستی و ژيدهرين وي

ل دهډ ره خه گرین نوی ههډه ټيکستی يا پندڤيه بو ههر ټيکسته کی، هيچ ټيکسته ک نينه نهډ ديارده تيډا نه بيت. ژ وان ره خه گران (رولان بارت)، نه وي ب شيوه کی ناشکرا ديار کري کو ههډه ټيکستی قهدهرا ههر ټيکسته کيه خو نه گهر چ جور بيت (محمد خير البقاعي، ۲۰۰۴: ۳۸).

ئەڤ ھزرە ل دەڤ رەخنە گریڻ عەرەب ژى يا ھەى، (محمد مفتاح) ھەڤتیکستى ل دەڤ نڤیسەرى دەژمیریت ھەروە کو ناڤ و ھەواى و دەم و ھەبى ل دەڤ مروڤى، چونكى ژيان بى وان نینە، و چ ژيان نینە ژدەرڤەى وان (محمد مفتاح، ۱۹۸۵: ۱۲۵). ژلايى خۆڤە (عبدالملك مرتاض) دىنیت ھەڤتیکستى بۆ تیکستى ئافراندى و ھە کو ئوكسجینیە، ئەوا نەھیتە دیتن و ھەپنكرن، ل سەر ھندى را كو چ چھ نینن لى نەبیت؛ نە بوونا وى دبتە ئە گەرى خەندقاندى. چ نڤیسەر نینن دياركەن كو ئەو تىشتى دنڤیسن بەرى وى نە ھاتیە سەر ھزرا كەسى، و كەسى ھزر تیدا نە كریت و بەرى خۆ نە داىتى، چ نڤیسین نینن ژ ئافراندا كەسە كى بتنى ھاتبەنە بەرھەمەنن، ھەر نڤیسەرەك ھندەك ھزرا دەھیتە د ناڤ بەرھەمى خۆدا چ ب ئاشكرا و ھەست بى كرى يان فەشارتى و بى ھەست بى بكەت.

ھوسا ھەڤتیکستى ئالافە كى گرنگە ژ ئالافین تیکستى، رولە كى سەرەكى د گریداننا مەبەستین تیکستیدا دگىریت، بو غوونە ل دەمى تیکستەك دەرپرینە كا مژاوى بچۆڤە بگريت پاشى تىشتە كى بیژیت وى مژاوبى ئاشكرا كەت، يان تىشتە كى كورتكرى تیدا بیت پاشى ب بەرفرەھى دياركەت، يان لیکدانە كى بچۆڤە بگريت كو پتر ژ واتایە كى ھەبیت ل دويفدا ئيك و اتا ب ھەلبژیریت، يان پرسیارە كى بكەت پاشى بەرسفا وى بدەت، ئەڤە ھەمى واتابى دەستیشان دكەت و دووپات دكەت (احمد محمد عبدالراضي، ۲۰۰۸: ۹۴).

ژیدەرین ھەڤتیکستى دەھنە دابەشكرن بۆ:

أ- ژیدەرین پیدڤى: كارتیكرن تیدا یا سرۆشتى و خو بچۆى و پیدڤى و ھەلبژاردیە د ئيك دەمدا، ئەو ژى ئەو ھە د پەر تو كین ھندەك نڤیسەراندە دەھتە دیتن دلیكدانا تیکستیدا ئانكو بو ماوویى و گشتى و خوڤى.

ب- ژیدەرین نافع خوڤى: ئاماژە ھە بۆ ھەڤتیکستىیا د بەرھەمىن نڤیسەرى بچۆدا پەیدادبیت ھەروە كو ھندەك بەش و ھزرا ژ كارە كى خوڤى بەرى بىننە دناڤ كارە كى نویدا.

ج- ژیدەرین ھەلبژاردى: ئاماژە ھە بۆ وان تىشتین نڤیسەر ب شىوہ كى بەرچاڤ رادبیت ب ھینانا وان ژ ھندەك تیکستین ھەڤدەم يان كەڤن. (ماجد ياسين الجعافرة، ۲۰۰۳: ۱۴-۱۵).

جۆرین ھەفتیکستی:

گەلەك رەخەگر و نقیسەران ژبو پتر دیار کرنا سنور و تیگەھین ھەفتیکستی و پیشچا کرنا ب کارهینانا وی ھەولدا یە ب چەند رەنگە کا دابەشکەن و جۆرین وی خویا بکەن. ژ وان دابەشکرنا:

أ- ھەفتیکستییا خودی: پەیوەندی دناقبەرا تیکستین نقیسەری بخۆدا. نقیسەر تیکستەکی بەرھەم دەھنیت پاشی تیکستین خۆ یین دی دکەتە دناؤ فی تیکستیدا ب شیۆهکی ژ شیۆین پەیوەندی کرین تیکستان. ئەؤ گریدانە دبیت ل سەر ئاستی کەسایەتیا بیت، یان ل سەر ئاستی رویدانان، یان ئافا کرنا تیکستی و شیۆازین درکاندن، یان ژلایێ زمانیشە ب ریکا بکارهینانا زمانەکی میژووی یان زانستی، یان ب ریکا بابەتی (Theme) بەیتە گریدان، کو نقیسەر دەھمی تیکستین خۆدا ل سەر کار دکەت.

ب- ھەفتیکستییا نافخۆی: پەیوەندی تیکستین نقیسەری ب تیکستین ھەفدەمی و یفە، ئانکو ل سەر دەمی وی دەیتە نقیسین، چونکی تیکست پیکھاتیە ژ کۆمەکا ریکخستیا رەوشەنبیرین جۆرە و جۆر ژ ئەدەب و ھونەر و ئایدیۆلۆژیا و زمان... ھتد. تیکست ب وان تیکستانفە دەیتە گریدان ل دویف پلەیا رەوشەنبیریا نقیسەری و شیانا تیکستی ل سەر ھەفە یقینا وان تیکستان.

ج- ھەفتیکستییا دەرڤە: ئەو ئاستە یی پەیوەندی بھ دەھنیت ب ریکا گریدانان تیکستی ب تیکستین کەفنفە یین بوری، ب ھەمی شیۆە و نافەرۆک و فۆرمین خۆ. (سعید یقین، ۲۰۰۵: ۱۰۰).

یان ژ ی دەیتە دابەشکرن بو دوو جورا ئەو ژ ی:

أ- ھەفتیکستییا نافخۆی: پەیوەندی دناقبەرا تیکستین ئیک نقیسەردا، ئانکو ئەوا بەری ھینگی نقیسی دووبارە بەرھەم بینیت.

ب- ھەفتیکستییا دەرڤە: پەیوەندی تیکستی ب تیکستین ھەفدەم و کەفنفە، ئانکو ئەوا ھندە کین دی نقیسی دووبارە بەرھەم بینیت (خالد حسین، ۲۰۰۸: ۱۸۴-۱۸۵).
دومینیک مینگینو (D.Maingueneau) ب شیۆەکی دی دیار دکەت ئەو ژ ی:

۱- هه‌ڤتیکستییا نافخوویی: په‌یوه‌ندی دناڤه‌را تیکسته‌کی و ئیککی دی په‌یوادابیت ده‌مان کولکی تیکستییدا.

ب- هه‌ڤتیکستییا ده‌رڤه: په‌یوه‌ندی دناڤه‌را تیکستین سهر ب کولکین جیاوازڤه په‌یوادابیت (یوسف و غلیسی، ۲۰۰۸: ۳۹۶).

ژ لایه‌کی دڤه هه‌ڤتیکستی هاتیه دابه‌شکر ل دویڤ گریډانا وی ل گهل تیکستین دی بو: یی ئیککی هاتیه ناکرا ل سهر به‌ره‌لای و نه مه‌به‌ستایه‌تی، ب شیوه‌کی بی ناگه‌ه تشته‌ک ژ تیکستین نه ناماده دچته دناڤ تیکستی نوکه‌دا، یان تیکستی نوکه ب تیکستین به‌ری دکه‌ڤیت ده‌مان کاودانین ناکرا نییدا. یی دووی پشتبه‌ستنی ل سهر هوشیاری و مه‌به‌ستی دکه‌ت، واته لیکدان د تیکستی نوکه‌دا نامازنه بو تیکسته‌کی دیت ب شیوه‌کی دیار و ده‌ینه ده‌ستیشانکر ب شیوه‌کی ته‌واو، ب چهند شیوه‌کا په‌یوادابیت وه‌کو (دزین ئه‌ده‌بی، بخوڤه‌گرتن، به‌ره‌نگاری... هتد (احمد عفیفی، ۲۰۰۱: ۸۲).

ئه‌ر کی هه‌ڤتیکستی یی د ناهه‌روک و روخساریدا، به‌لی ل ده‌ستپیککی یی د ناهه‌روکییدا، چونکی نفیسهر دووباره به‌ره‌مه‌ینانا تشتی به‌ری و هه‌ڤده‌م دکه‌ت ژ تیکستین نفیسی و درکاندی، جیهانی و نافخوویی، ب وینه‌کی یان هه‌لوسته‌کی درامی، یان ده‌رپرینا ژی و ده‌رگریت. به‌لی چ ناهه‌روک ژ ده‌رڤه‌ی روخساری نینن، به‌لکو روخسار کونترولی ل سهر هه‌ڤتیکستی دکه‌ت و ب رڤه‌ه‌ده‌ت، ئه‌وه‌ی پی وهرگر هه‌ڤتیکستی ده‌ستیشان دکه‌ت و تیدگه‌هیت (محمد مفتاح، ۱۹۸۵: ۱۲۹-۱۳۰). هوسا دابه‌شکره‌کا دی یا هه‌ی دکه‌ته:

ا- هه‌ڤتیکستییا هه‌شارتی: ب کاره‌ینانا هنده‌ک هزاران یان پیزانین د په‌رتوکه‌کا ده‌ستیشان کریدا ده‌ین ل دویڤ وان ده‌وربه‌رین پیدڤی ب کاره‌ینانا وی. دبیت ئه‌و بکاره‌ینان حوکمه‌ک بیت یان نمونه‌ک یان گوتنه‌کا فه‌لسه‌فی چ نفیسی یان درکاندی.

ب- هه‌ڤتیکستییا ناشکرا: وهرگرتنا کومه‌کا لاسایکرتین روخساری ئه‌وین نفیسهره‌کی سهرده‌مین که‌ڤن ل دویڤ چووی، ئه‌ڤ لاسایکره‌ ل سهر ناستی په‌یقین ب کارهاتی یان واتاین فه‌ره‌نگییه (سلمان کاصد، ۲۰۰۳: ۲۴۶).

هه‌روه‌سا هاتیه دابه‌شکر بو:

۱- هه‌ڤتیکستییا ئیکسه‌ر: پیکهاتیه ژ برینا پارچه‌کی ژ تیکسته‌کی و دانانا وی د تیکسته‌کی نویدا، ب شیوه‌کی هوسا بی گونجای بیت ل گهل هه‌لوپستی گه‌هاندنی یی نومی و بابه‌تی تیکستی. نه‌فه شیوی ساده‌یه؛ ب ریکا فه‌گواستا ده‌برینی هه‌ر وه‌کو خو ب ده‌ستفه‌دهیت. بو نمونه فه‌گواستا به‌پته‌کی ژ هوزانه‌کی و هینانا وی بو نا‌ه‌هوزانه‌کا دی، یان هینانا گوتنه‌کی یان پارچه‌کی ژ تیکسته‌کی بو نا‌ه‌تیکستی نوی.

ب- هه‌ڤتیکستییا نه ئیکسه‌ر: ده‌رئینخستنا رمانیت فه‌شارتی و به‌رزه ژ تیکسته‌کی و هینانا وی بو نا‌ه‌تیکسته‌کی دیت، ئانکو پیکهاتیه ژ هینانا هزران ژ تیکسته‌کی دی، یان هینانا ره‌وشه‌نیری، یان بیردانکا میژوویی نه‌وا ب گیان و واتا خو هه‌ڤتیکستی په‌یدادکته نه ب فورم و زمانی خو، ب ریکا نامازه و لقین و کواد و هیماپین تیکستی ده‌پته زانین. هوسا هه‌ڤتیکستی نه کریاره‌کا ساده‌یه ب ریکا وی دشیانداه ژیکجودا کرنا کاری به‌ری ژ کاری نوی به‌پته جودا کرن، چونکی تیکست دکه‌فنه بن کاری ئافا کرنی، ئانکو یه‌کا دوباره‌کری نه وه‌کی خویه، به‌لکو دچپته دنا‌ه‌نه‌ڤنی تیکستیدا و دپته خو‌دان واتاپین گری‌دای ب تیکستی و ده‌وروبه‌ری به‌ره‌ه‌مه‌پینانا ویغه (عزّة شبل محمد، ۲۰۰۷: ۷۹-۸۰).

پشکا سی

پیڤه ریڻ ناڅخوین تیځستی

لکاندن Cohesion

تیځه و پیناسه

هالیدی و حدسن د پرتو کا خودا ل سالا (۱۹۷۶) ی تیځه هه کی بو لکاندن ی پیشکیش دکن ب ریکا پرسپاره کی نهو ژی: نهو چ تشته تیځستی نفیسی یان درکاندی ژ کومه کا بهرهلایا رستا جودا دکهت؟ یان نهو چ تشته مه پالدهت کومه کا درکاندهران یان رستان بکینه تیځستی؟ دبیت دهو روبره هندهک کلیلا ب دته مه د هاریکاربن بو شرفه کرنا نهو مه گوھ لی دبیت یان د خوینین، به لی ناخفتنکهر و گوهدار ژی هندهک کلیلین ناڅخوی پیځکیش دکن؛ تیځا جهوانیا لکاندن پشکین تیځستی ل گهل نیک دیار دکن. نهو کلیلین ناڅخوی؛ نهو ریکین ریژمانی و لیکسیکینه نهوین ناخفتنکهر و نفیسه ر بو دیار کرنا لکاندن رستان ل گهل نیک ب کاردهین ب ریکا گریځانا یه که به کی د رسته کیدا ل گهل یه که به کا دی د رسته کا دیترا ل سهر ناستی رویی سهرقه بی تیځستی (Johnstone, 2008: 101).

چاقدیری ل سهر خو جهوونا تیځستی و لکاندن وی ب ریکا بهرده و امیوونا رویدانا پدیدادیت، نهو بهرده و امیوونه پشتبهستی ل سهر گریځانا رویدانین تیځستی و پشکین وی ل گهل دهو روبریدا دکهت. ژلای پیناسیقه، گلهک پیناسه بو لکاندن هاتینه کرن ژ وان؛ وینه که ژ وینین کریارا بهرهمهینانا تیځستی، هندهک نالافین دیتین دهو روبری بخرفه دگریت

نوينه ریا قونغا دهر پړینی د کهن نهوا ناهه روک ل سهر دیاردیبت (حسام احمد فرج، ۲۰۰۹: ۷۸). هنده ک پیرابوون، نالافین رویی سهرقه ب شیوی رویدانا لیدکهن، رویدانین بوری دبنه نه گهری یین دهین ب شیوه کی و هسا لکاندن په یادابیت و دشیاندا بیت نهؤ لکاندنه بهینه زفراندن، ریکنین لکاندن شیوین ریژمانین لیکدانی و گری و رستان بخوفه دگرن؛ ل گهل هنده ک دیاردین وه کو دووباره کرن و نامازه و لادان و بهستن... هتد (دی بوجراند، ۲۰۰۷: ۱۰۳). ههروهسا پیکهاتیه ژ وی په یوه نندیا واتایا دناؤ تیکستیدا هه ی. هالیدای دیبیت: په یوه نندیا لکاندن پتر د وان دهماندا دهر دکه فیت کو لیکدانه فه یا ئیک ژ کهرستان پیدفی ب کهرسته کی دی هه بیت، بی هه بوونا کهرهستی دووی لیکدانه فه ب دهست ناکه فیت، واته زور ژ کهرهستان د پیشه کییدا گرمانی بو هه بوونا کهرهستی دووی د کهن، ل ده می نهؤ فه گهریانا بو کهرهستی ئیکی په یادابیت دیته نه گهری په یادا کرنا لکاندن (Halliday and Hasan, 1976:9).

لکاندن کومه کا په یوه نندین درکاندینه د ناهه را بهشین تیکستیدا، نهؤ به شه دهینه گریدان و ئیک ژ وان بی دی دگریت ب شیوه کی و هسا نه گهر نهؤ لکاندنه نه ما، تیکست دهینه ژیکفه کرن و خودان نه رکه کی گرنکه د کریارا گه هاندنا زمانیدا (سمیر شریف استییه، ۲۰۰۳: ۲۷). لکاندن یا تایه ته ب رویی سهرقه بی تیکستی، پیکهاتیه ژ کومه کا ریکا نهوین خاسله تا بهرده وامی دده نه رویی سهرقه، واته نهو رویدانین زمانینه نهوین د ریژبه نندیه کا ده میدا نه م د درکینین یان مه گوھ لی دبن، یین دهینه دیتن ل سهر لاپه ره کی، نهؤ رویدانه ب شیوه کی تایه ت دویف بنه مایین ریژمانی ل گهل ئیک دهینه ریگخستن، نهؤ چهنده دیبت دناؤ رستی بخو دابن یان دناقه را رستاندا یان د پارچه کییدا یان د ناهه را پارچاندا یان ل ههر جهه کی تیکستی (احمد دراج، ۲۰۰۹: ۱۶۵).

گرنگيا لکاندن

لکاندن ل دهؤ زانايين زمانقانيا تيکستی دهيته هژماردن ژ گرنگزين پيفهرين تيکستياتي، چونکي ئالافه کي جه وههريه د ئاڤا کرن و شرؤڤه کرنا تيکستيدا. نه گهر لکاندن د ئاخفتن و نقيسينيدا نه بيت دي يا مژداربيت، له ورا گرنگيا وي دهنديدا ديارديت کو ئاخفتي ب مفا لي دکهت، پهيوه نديين دناڤه را رستاندا رپون و ئاشکرا دکهت، شيلياتي د بکارهينانا ئامرازاندا ناهي ليت، تيکسه ليووني د ناهه را ئالافين رستاندا ناهي ليت، تيکستی خوږه و جيگير دکهت (حسام احمد فرج، ۲۰۰۹: ۸۰). ههروه سا روله کي گرنگ د رپکخستنا بنياتي پيرانيناندا د ناؤ تيکستيدا دينيت، رپکي د دهته نقيسه ري کوي ئابوري کهريت، بهرده وامي د دهته رويدانين تيکستی کو دبنه هاريکار بو خاندنه فاني بهرده وامي بدهته داڤين گريداني يين لفوک دناؤ تيکستيدا نه وين ب رپکا وان؛ بوتشايي و پشکين بهرزه و پيرانين کيم يين دناؤ تيکستيدا دهردکهفن دهيته پرکون (Halliday and Hasan, 1976:29).

ژلايه کي ديفه گرنگيا لکاندن ديارديت کو هه رسته کي هنده ک شيوين گريداني يين ههين بي ب رستين بهري و پشتي ويته دهيته گريدان، دڤيت هه رسته کي ههڤبه نديه ک يان پتر ههبيت ب رستين بهري و پشتي ويته ب گريدهت. ل سهر هنديرا کو رپکين لکاندن دناؤ رستيدا يين ههين، به لي ئامرازين لکاندن يين دهرفه ي رستي نهون يين رپزبه نديين رستا دکه نه تيکست (ههمان ژيدهر: ۳۲۴).

جوړين لکاندن

پهيوه نديا لکاندن دچيته دناؤ زوربه ي ئاستين زمانيدا، به لي ل دويف بوچوونا (هاليداي و حهسن)، لکاندن د سي ئاستين زمانيدا دروست دييت نهو ژي: ئاستي سيمانتیکی نهوي واتا نوينه ريا وي دکهت، ئاستي ريزماني بي سينتاکس و ليکسيکولوژي نوينه ريا وي دکهت و ئاستي فوئولوژي. لکاندن زارافه کي روناني نينه، هه رچه نده پهيوه نديا رولي خو يي هه ي د لکاندن

پارچین تیکستیدا وهک رسته و پوره گراف و گفتوگو (Halliday and Hasan, 1976:5). هوسا

لکاندن دبتنه سی جور:

۱- لکاندنا ریژمانی.

ب- لکاندنا لیکسیکی.

ج- لکاندنا فوتولوژی.

زمانقاین تیکستی بتنی گرنگی دایه لکاندن ژ لای ریژمانی و لیکسیکیفه، ل گهل دانا هندهک ناماژین کیم کو هندهک ریکن فورمی ژی بین ههین دبنه نه گهری لکاندنا تیکستی وه کو هیژ و ناوازه و سهروا (عزة شبل محمد، ۲۰۰۷: ۱۲۵)، لهورا ل فیبری بتنی دی بهحسی ههردوو جورین ئیکی کهین.

لکاندنا ریژمانی Grammatical Cohesion

ئه ه لکاندنه پشتبهستی ل سهر هه بوونا ئالافین زمانی د رستین ل دویف ئیک هاتیدا دکته. هوسا جوره کی لکاندن یی گرتدای ب نه رکی ریژمانی یی وان ئالافانقه دناقیه را رستاندا پدیدادیت (حسام احمد فرج، ۲۰۰۹: ۸۱). ئالافین لکاندنا ریژمانی پیکهاتینه ژ: بهستن، لیکگوهرین، لادان، ناماژه .

بهستن Conjunction

پیکهاتیه ژ بهستنا چند رستین ل دویف ئیک هاتی ب نه گهری نامرازان یان ب نه گهری ناوازی د گوتنیدا یان ویرگولی د نقیسینیدا. ب واتایه کا دیت ههر ده می دو رسته یان پتر ل گهل ئیک بهین و پدیوه ندیه کا واتایی دناقیه را واندا هه بیت، چ ب نه گهری نامرازه کی یان پدیقه کی یان بی نامراز و ههردوو رسته د یه کسانبن و ئیک ژ وان بهشهک نه بیت ژ یادپتر؛ ل وی ده می بهستن پدیدادیت (ساجیده عهبدوللا فهراهادی، ۲۰۰۸: ۱۹۲).

بهستن رېځه کا ئافا کرنییه بو شروځه کرنا نهوا دهیته پینشکیشکون د پهبونه دیا خوډا ل گهل یا بهری خو، دیار دکهت کا چهوا نه م بهری هینگی دزاین پهبونه دیه کا واتایی د رویی سهرځه یی ټیکستییدا یا هه ی (Halliday and Hasan, 1976:285). پهبونه دیا بهستی د چارچوځی زمانیدا ب نه گه ری چند نامرازه کی تاییهت کار دکهت، هندهک رستیین دناؤ ټیکستییدا ل گهل ټیک دهیته بهستن و پهبونه دیه کا ریژمانی و واتایی دناځهرا واندا بهرچاځه دییت، ژمارا فان نامرازان د کور دییدا زوره، وه کو (و، یان، بهلی، کو، له ورا، نه گهر، ژبه ر هندی، چونکی، ل گهل هندی، ل ده می، هه تا، تا کو، به لکو، وهک، یان... یان، نه... نه، چ... چ، ژبه ر هندی، جا، ژی، ههروه سا، بویه... هتد)، ههروه ها هندهک په یف و ده ربړین ژی نه رکی بهستی دگړن، وه کو (ب تاییهت، ب فی شیوهی، بو نمونه...) (قهیس کاکل توفیق، ۲۰۰۲ : ۱۹۹). پهبونه دین بهستی دبیت د ناشکرابن و دبیت د فهارتین، واته دبیت بهستن هه بیت هه رچهنده چ نامرازیین دیار نه بن ل سهر رویی سهرځه یی ټیکستی (عزرة شبل محمد، ۲۰۰۷ : ۱۱۰).

۱ جوړین بهستی

گهلهک پولینکون بو بهستی هه نه، ل دویف بوچوونا هالییدا و حه سده (۱۹۷۶) ی بهستن د بته چوار جوړ نه و ژی: بهستنا زیده کری، بهستنا ده می، بهستنا نه گه ری، بهستنا بهروفاژی.

• بهستنا زیده کری Additive Conjunction

نهؤ بهستنه نهوان تشتین ټیک دوخ هه ی پیگفه گړددهت؛ کو هه ردوو د دروستن د جیهانا ټیکستییدا، زوربه ی جارن ب نامرازیین (و، یان، ههروه سا...) ناماژه بو دهیته کرن (Beaugrande and Dressler, 1981:71). هه لیژاردن د ناځهرا فان نامرازاندا د ټیکستییدا هه لیژاردنه کا ره وانبیژییه، بو نمونه:

نامرازی (و) ب واتا هه فېشکی دهیت، بهستنی دناڅه را دوو رستین هاوشان ژ لابی سینتاکسیفه دروست دکهت، وهک:

((نه روژه کی ئیکی گوتی چه چوقونه بابو هات و نه بابو هات جاره کی دهستی خواه ب سهری دا بینت)) (نیسماعیل سلیمان هاجانی، ۲۰۰۸: ۱۹)
(یان) ب واتا لینکگهورین دهیت، وهک:

((دادی: خواهزی من زانیا کا تو ب چ سهر چووی، گورگان تو خواری یان هوٹان تو دیل کری یان زی نه جنه یان تو هنگافتی...)) (همان زیددر: ۳۶)
((... نه ف شهفه یان نه ز دی ل گوندی بم یان هون...)) (محمد سلیم سواری، ۲۰۰۵: ۱۲۹)

((نه وی دودل بوو ل مال بنفت یان زی ب چته مالا هه فالی خواه ناززی)) (نیسماعیل سلیمان هاجانی، ۲۰۰۸: ۶۳)

بهستنا زیده کرنی دیت ب هندهک دهر برینا بهیته نه جامدان، وهکو (هه ل سهر وی چهندی، ههروه کو، ههروه کی، ب هه مان شیوه...)، بو نمونه:

((دی من ل وی هه یامی هه ناوازهک لی ددا، ههروه کی دهه ل وی گافتی نه ز هشیار کریم و گوتیه من...)) (صیح محمد حسن، ۲۰۰۵: ۱۷)

ناخفتنکهر فان دهر برینا بو جهخت کرنی ل سهر خاله کا نوی یا خودان هه مان کارتیکرن و هه مان گرنگی ب کار دهینیت. ههروه سا دشیاندایه بهراوردا نه ری کرنی بهیته ب کارهینان ل ده می واتا نه یا وهکو ئیک بیت ب ریکا دهر برینین (ژ لایه کی دیزفه، بهروفازی هندی، بهرامبدری،...) ههروه ها پدیفین نامازی دده نه شروقه کرن و رونکرنی وهکو (واته، نانکو، مه رهم زی،...) و پدیفین نامازی دده نه هینانا نمونا، وهکو (بو نمونه، وهکو، مینا...)، زیده باری پدیفین تایهت ب دهستیشانکرنیقه، وهکو (نه خاسمه، ب تایهت، ب شیوه کی تایهت...) (Salkie, 1995:77). بو نمونه:

((راسته ب گهورینا جه و ده ما واتا دهینه گهورین نانکو نوکه نه ز دشیم وه سا هزر بکه م...)) (صیح محمد حسن، ۲۰۰۵: ۳۳)

((ب دهنگه کی ژار و مهلوول مینا زارۆکه کا ساڤا و تپهنی ل لهیلانه کا خیزی وی
دبرقت،)) (حسهن سلیمانیه، ۲۰۰۶: ۱۵)

((دهمی ئەڤ پیلین هه نیزیکی دلی وی بن، ههمی هیژا خو ژ دهست ددهن، دبنه رویاره کی
نهرم و تهنا، ب تایهتی دهمی دگههه سنوری دلی وی...)) (عبدالخالق سلطان، ۲۰۰۴: ۱۸)

• بهستنا بهروفاژی Adversative Conjunction

په یوهندی دناڤهرا کهرستاندا دجیهانا تیکستیدا یا ژیک دویسر و ههڤدژه، دیاردکهت
رستا دهیت بهروفاژی رستا بوریه. ناماژه ب (بهلی، بهلکو، ههچهنده، ل گهل هندی، ل سهه
هندیرا، بهروفاژی...) بو دهیته کرن (Beaugrande and Dressler, 1981:72). بو نمونه:

((مروفهک بو ههه روژ دکهته بهر سینگی ته، وه دگهل تیک دناخفت، دکره کهنی، بهلی
نوکه راوهستیان ژ رهنگه کی دی یه،)) (صیح محمد حسن، ۲۰۰۵: ۵۵)

((ل من بیوزه، راسته ئەڤه دهه کی دریزه تو ب من ره، لی دی روژا ته هیت)) (ئیسماعیل
سلیمان هاجانی، ۲۰۰۸: ۳۱)

((کس وه کی سهرهقی یا وی ناس ناکت، لی د سهه هندی را گوتی: دینا خودی نهچه
...)) (حسهن سلیمانیه، ۲۰۰۶: ۸)

دیت بهستن وه کو شیوه کی جهختکرنی بو راستیه کی بهیت وه کو (د راستیدا،
ب راستی...). ههروهسا دیت وه کو شیوی بهراوردکرنه کا نهری بهیت، ئەوا ناماژه بو
دهیته کرن وه کو راسته کرنه، وه کو (بهروفاژی هندی، نه... بهلی، ل دوماهیکی...) (Halliday and Hasan, 1976:251). بو نمونه:

((...ساله کا دهان دهر من دگوهی ویدا دخاند، ههتا ئەلف و بیتکا فهلسهفی فیردکر.
دوماهیکی یی دبیژته من، ئەری ما ماو و مارکس چهند سالاً پیکفه ژیاينه؟)) (نهنوهر محمدهد
تاهر، ۲۰۰۴: ۲۲-۲۳)

• بهستنا دهمی Temporal Conjunction

پینکھاتیہ ژ پدیوہندی دناقبہرا دوو رستین ل دویف ٹیک ہاتی یان پتر ژ لایئ دہمیفہ. واتہ پدیوہندیا دہمی رویدانا پینگفہ گریددهت. ئەؤ پدیوہندیہ دہمی رویدانا پارچین تیکستی ل دویف دہمی رویدانا کارا دیادکەت وە کو (پاشی، پشتی ہینگی، ہەتا، نوکە، تا، ئیکەم جار...) (قہیس کا کل توفیق، ۲۰۰۲: ۲۳۵). دبیت ناماژی بدہتہ دہمی نوکە وە کو (ل فی دہمی، نوکە..)، یان دہمی بوری وە کو (بہری نوکە، بہری چہندہ کی..)، یان دہمی دہیت وە کو (ژ نوکە ویتفہ، ژ فی دہمی پیتفہ). بۆ نمونہ:

((...من نہ کوژن ہەتا ئەز چیرۆکا زەلامی کورت بۆ ھەوہ دیبۆم پاشی ھوون چ دکەن

دەستی ھەوہ ژ ھەوہ رە)) (ئیسماعیل سلیمان ہاجانی، ۲۰۰۸: ۱۲۱)

((زەرۆ پشتی ژ گوندی ہاتیہ باژیوی بی ژ خەمین گوندی خوہ دە ہار بووی)) (ھەمان

ژیدەر: ۱۴)

((، سفرەکا نانی تژی نان و دورک کرن "نوکە بچووک ھەمی برسینہ وەک تہ..)) (حەسەن

سلیفانہی، ۲۰۰۶: ۱۱)

• بهستنا ھویی Causal Conjunction

پینکھاتیہ ژ لکاندنا لوژیکی دناقبہرا دوو رستاندا یان پتر، ئیک ژ وان دبته ئەگہری ئەنجامدانا یا دیت، دەرپرین ب (ژبەرہندی، لەوما، لەورا، چونکی، ژ ئەگہری، ژ ئەنجامی،..) ژئی دہیتہ کرن (Halliday and Hasan, 1976:247). بۆ نمونہ:

((..بەئی قەد ژ وی دل مای نابن و ھەجەتا پیشفہ دگرن.. چونکی وان باوہریەک بی

توخیب ب شیروی یا ھەمی..)) (محمد سلیم سواری، ۲۰۰۵: ۱۹۴)

((پين وى يين مازيلۆك ل كۆلاين سوپكا نهى فير بوينه ريفه چوونى، بهر نه بوون لى بهلنگفت لهورا فى شهفى پين وى ژ خهتى دهر دكهفن،)) (ئيسماعيل سليمان هاجانى، ۲۰۰۸: ۴۸)

((پيروكين گوندى ريز لى گرتن ژبه زيره كى و دلسوزيا وى،)) (همان ژيدهر: ۱۲)

لينگوهورين Substitution

پيگهاتيه ژ جهگوهارتنا كه رهسته كى زمانى ب كه رهسته كى ديتز د چارچوقى تيكستيدا (Halliday and Hasan, 1976: 88). هندهك پهيڤين دهستيشانكرى وه كو (ئيك، كرن، نهو)، ل جهى هندهك پهيڤين دى د تيكستيدا ب كاردهيڤ و دنبه نه گهرى لكاندنا به شين تيكستى پيگفه (Salkie, 1995: 35). په يوه نديا لينگوهورينى په يوه نديه كا سينتاكسيه، دئاستى ريزمانيدا كاردكهت (فيس كاكل توفيق، ۲۰۰۲: ۹۷). ژ بو بهر فره هكرنا كونتروللا و اتا رسته كى دهر باره ي رستال دويڤدا، ههروهسا ريكه كه بو خؤدير كرنى ژ دووباره كرنى. ئيك ژ ريكين نابوريك ريبه د بكارهينانيدا، ريكى د دهته ب كارهينه رين زمانى بو پاراستنا و اتايى د بيردان كيدا بى ئاشكرا كونا وى (Beaugrande and Dressler, 1981: 49).

۱ - جوړين لينگوهورينى

هاليدى و حهسن ديار دكهن، لينگوهورين په يوه نديه كا ريزمانيه د نافهرا پهيڤاندا پتر ژ وى يا دنافهرا و اتاياندا، له ورا ل دويڤ بنه مابى ئهركى ريزمانى يى ئالافى پيگوهور دابهش دكهن، نهو زى: ناف و كار و رسته. هوسا جوړين ويژى دنبه: لينگوهورين نافى و كارى و لارسته يى (Halliday and Hasan, 1976: 90-91).

• لينگوهورين نافى Nominal Substitution

پيگهاتيه ژ لينگوهورين نافه كى ب نافه كى ديتز. دهر برين زى دهيتسه كرن ب (ئيك، نهو، بخو، هه نهو..). كول جهى نافى يان گرييا نافى ب كاردهيڤ (همان ژيدهر: ۸۹). بو نمونه:

((بهره‌ف دەر گه‌می داری چوو، نه‌وی نه‌خشانندی ب ره‌نگه‌کی نه‌ندازه‌یی،)) (تیلی صالح

موسی، ۲۰۰۶: ۵۶)

((د زانیت تشته‌کی فه‌ر، یی گه‌له‌ک فه‌ر یی ژئی کیمه و دقیت نه‌و ژئی هه‌بیت.. هه‌ر

هه‌بیت..)) (هه‌مان ژیدهر: ۵۰)

((ده‌می سه‌ری خوه بلند دکه‌ت، چاقین وی راست دچنه نه‌وی کوما مرؤفا، نه‌وا هه‌ر

چوار ره‌خین وی گرتین)) (هه‌مان ژیدهر: ۲۵)

((نه‌و گازیین پیره‌فیانه، ژ کویراتیا گه‌وریا خوه به‌رددان.. دگه‌هشته هه‌ر چوار قولاجین

جیهانی..)) (هه‌مان ژیدهر: ۴۰)

په‌یفا (خوه) گوهداری د زفرینته نالافه‌کی بوری د تیکستیدا بو شروقه‌کرنی نه‌و ژئی

(پیره‌فی).

• لی‌گوه‌ورینا کاری Verbal Substitution

د فی جوریدا کاره‌ک ل جهی کاره‌کی دی ده‌یته ب کاره‌یان. ده‌رپین ژئی ده‌یته‌کرن

ب کاری پین‌گوه‌وری (کرن) ب شیوین و یقه. واته کاره‌ک ل جهی کاره‌کی یان گرتیه‌کا کاری

ده‌یت بو به‌رده‌وامیوونا نافه‌روکا وی، بو نمونه:

– نه‌فرو من گه‌له‌ک په‌رتوک یین خواندین، دقیت وه بکه‌م دا سه‌ر بکه‌م.

• لی‌گوه‌ورینا لارسته‌یی Clausal Substitution

تیدا یه‌کده‌کا زمانی ل جهی رسته‌کی یان ده‌سته‌واژه‌کی ده‌یته ب کاره‌یان،

ب مه‌رجه‌کی یه‌کا پین‌گوه‌ور هه‌می مه‌رجین پین‌گوه‌ارتی بخوفه بگرت (Halliday and

Hasan, 1976:13). بو نمونه:

– پیدفیه مروفه هه‌رده‌م هاریکاریا که‌سین هه‌ژار بکه‌ت، داکو نه‌و ژئی ژیانه‌کا خوش

ب بوورین، ب فی کاری مروفه دی یی سه‌ر بلند بیت.

همه می شیوین لیکگوهورینی بین نافخوینسه، لیکگوهورینا دهرقه گلهک کیم ب کاردهیت، بتنی د هه فیه یقینیدا ب کاردهیت. واته پشتبه ستنی ل سهر وی تشتی دکهت یی بهری هینگی هاتیه گوتن، ب شیوه کی گشتی په یوه ندیه کا تیکستیا پیشیییه، ل ده ستنیکی نالافی گوهارتی دهیت پاشی یی لیکگوهور (Johnstone, 2008: 141).

لادان Ellipsis

پیکهاتیه ژ لادانا کهرهسته کی یان پتر ب مهرجه کی نه بیته نه گهری تیکچوونا واتایی، ب واتایه کا دیت؛ پیکهاتیه ژ تیکه هشتنا تشته کی بی بهیته گوتن (Halliday and Hasan, 1976: 144). نه ف دیارده زور د زمانیدا دهیته ب کارهینان، چونکی گلهک جاران ب کارهینه ری زمانی هندهک یه کین ئاخفتنی ب کارناهنیت و لاددهت ب نه گهری تیکه هشتنا گوهداری یان روئبوونا مهبهستا وی د دهوروبه ری تیدا هاتیه بکارهیناندا، له ورا یه کیه کی یان پتر لاددهت کو بهری هینگی هاتیه ب کارهینان، ئانکو لیکگوهورینه ب مورفیماسفر (Ø). هوسا دیاردیت لادان و لیکگوهورین زور د نیزیکی ئیکن، به لی ژلای پراکتیکفه باشزه جیاواز سه رده ری ل گهل بهیته کرن (قهیس کاکل توفیق، ۲۰۰۲: ۱۵۳)، چونکی لیکگوهورین په یقه کی ب کهرهسته کی دگوهوریت، به لی د لادانیدا کهرهستی بنجی دهیته لادان و بو شاییه کی بجه دهیلت، نه ف بو شاییه دپته ناماژه بو کهرهستی بنجی (Salkie, 1995: 5).

پیدفیه د لادانیدا گوهداری تیکستی یی ناگه هدراری چارچوفی زمانی و جفاکی یی ل گهل ب کاردهیت بیت؛ دا بشیت کهرهستی لادای بزانت، ههروه سا دقیت کهرهستی لادای ژ هه مان کهرهستی بهری هینگی بیت؛ له ورا هندهک زمانقان وه کو ناماژا پیشیی ب کاردهین. لادان نه بو تیکدانا تیکستیه، به لکو خودان جوانکاری و مهره مین گرنکه، ژ مهرجین گرنگین لادانی نه وه کو به لگهک ل سهر کهرهستی لادای هه بیت (عزّه شبل محمد، ۲۰۰۷: ۱۱۶).

۱ - جوړین لادانی

ل دویف بوجونا هالیدای و حهسن، لادان دبتہ سی جۆر، ئەو ژى: لادانا ناڤى، لادانا کارى، لادانا لارستەبى. ل ڤىرى گرنگىه کا مەزن ب پەيوەندىن دناڤبەرا رستاندا دەيتە دان. لادان ب هەلبژاردنا وى شىوہک ژ شىوین پەيوەندىا دناڤبەرا رستاندا ئىک ژ سىماين سەرەکىن تىکستياتىبە (Halliday and Hasan, 1976: 146).

• لادانا ناڤى Nominal Ellipsis

پىکھاتىه ژ لادانى دناڤ گرىيا نافىدا، تىدا نافەک دەيتە لادان ب ئەگەرى هاتنا وى د رستا بەرى هىنگىدا. ل دویف نەركىن ناڤى د رستىدا؛ رىژا لادانى دەيتە گوهورىن. بۆ نمونە:
 - لادانا بکەرى: ((.. تە هەمى رى لى دگرتن. 0 بوج و بو کى پىژى؟..)) (صبيح محمد حسن، ۲۰۰۵: ۶۱)
 - لادانا بەرکارى: ((دەرگەه هاتە قوتان. ب لەز 0 فەکر و...)) (بلند محمد، ۲۰۰۵)

• لادانا کارى Verbal Ellipsis

پىکھاتىه ژ لادانا کارى، ل ڤىرى نەبتى لادانا رەگى کارىه، بەلکو هەمى مۆرفىمىن بەشدار د دروستکرنا وىدا دەيتە لادان، واتە ئەوا دەيتە لادان گرىيا کارىه نە بتى کارە (ڤەيس کاکل توفىق، ۲۰۰۲: ۱۸۵). بۆ نمونە:
 ((بەلى من گەمى خو ل ئاشەکى دکروان ل ئىکى دى 0.)) (ئەنوەر محەمەد تاهر، ۲۰۰۴: ۴۹)

• لادانا لارستەبى Clausal Ellipsis

پىکھاتىه ژ لادانا رستەکا تەواو، ئەف جۆره پتر د پرسىاراندا دياردبىت ب تايبەت د پرسىارىن بەرسفا وان ب (بەلى، نە) دەيتە دان. بۆ نمونە:
 ((...روژا پاشتر سپىدى زوى زارو ژ خەو هشار بوو:
 - ئەڤرو دى دەجال هیت؟

نماژه Reference

زانایین زمانی فہ کولین ل نماژی کرن وہ کو ٹیک ژ ریکن لکاندن ل بن چند زارافہ کان، ٹیک ژ وان زارافا نماژہیہ، ب فہرنسی دیبژنی (Référéncé)، ب ٹنگلیزی دیبژنی (Reference)، ئەو ژ دزقرنہ ہہردوو پدیفین (Référént) یا فہرنسی و (Referent) یا ٹنگلیزی (مریم فرنسیس، ۱۳: ۱۹۹۸). ژ زانایین ئەو زارافہ ب کارہینای ہالیدای و حدسہن (۱۹۷۶)ی، پاشی بیوگراند و دریسلہری (۱۹۸۱)ی (Pro-forms) ب کارہینا، ل دو یفدا براون و یول (۱۹۸۳)ی زارافی نماژا پیگوارتی (Co-reference) یان نماژا تیگستی ب کارہینا (عزہ شبل محمد، ۲۰۰۷: ۱۱۹).

۱- تیگہی نماژی

کومہلہ کا نیشانین پراگماتیکی د تیگستیدا ل بہر چاؤ دکہفن، ب ئەگہرا وان پدیوہندی لکاندن د روست دبیت. مہبہست ژ نیشانین پراگماتیکی ئەو نیشانین زمانینہ؛ یین زمانی و دەوروبہری ل گہل ٹیک گریدہدن، یان کریارا گوتنی دکہنہ دیارده کا ریزمانی، رۆلہ کی بہرچاؤ و گرنگ د لیکدان و تیگہشتنا تیگستیدا دبین. ئەو نیشانہ ژ ی پیکھاتینہ ژ نامراژین نماژی وەکو (ئەفہ، ئەو، ئەو...ہہ،...)، جہناقین کہسی (من، تو، ئەو، ئەم...)، ہفالکارین دەمی و جہی (نوکہ، پاشی، فیزی، ویری،...) و اتا فان نیشانان دیار ناییت ئەگہر د تیگستیدا نہبیت، واتہ ل دەمی و اتا پراگماتیکی ہلدگرن کو نماژی بو کہرہستہ کی دیار کری دکہن (Salkie, 1995: 64). نانکو و اتا فان نیشانان دیار ناییت تا کو بو کہسہ کی یان تشتہ کی نہزقرن. لەورا پدیوہندی نیشانان پدیوہندیہ کا واتایہ، دقیت دنافہرا نیشانہر و نیشانداریدا ہہبیت، ہالیدای دیار دکہت ئەو پدیوہندیہ ناچیتہ ژیر کاریگہریا یاساین سینتاکسی، بەلکو بتنی کاریگہریا واتاسازی ل سہر دبیت (Halliday and Hasan, 1976: 32).

هدر زمانه کی هندهك رځكڼن تايهت بين ههين بؤ زفراندنا پټرانينان، ب تايهت زفراندنا واتا
 نماژه يی. ئهركی وی دناؤ ټيکستيدا پيکهايه ژ نماژه کرنی بؤ تشته کی يان کهرسته کی و
 قهره بوو کرنا وی ب جهناقان بؤ دير کهفتنی ژ دووباره کرنی، هوسا ئابوری
 د زمانيدا پديدادبیت، ئهركه کی دیتر یی هه ی ئه و ژی؛ پيشکيشکرنا زنجيره کا پټرانينين نوی ب
 شيوه کی بهشی کو دبتنه ئه گهری رځکخستنا هزرا سهره کييا ټيکستی (عزرة شبل محمد،
 ۲۰۰۷: ۱۲۰).

مهرج نينه بنتی ئه و په يقين وه کو نامرازی نماژين نيشانه یی ب کاردهين چه مکی نماژی
 تيدابیت، بهلکو هه می په یف و دانه بين ليکسيکی نماژهنه، وه کو (دار، بهر، گول، چيا،...)،
 نماژی بؤ کهرسته کی دکهن ل دویف چارچوئی ئاخفتنی دهيتنه گوهورين
 (Halliday and Hasan, 1976:33).

۲ جوړين نماژی

نماژه دبتنه دوو جوړين سهره کی، ئه و ژی: نماژا دهرقه و نماژا نافخوئی.

• نماژه يا دهرقه (نماژا دهوروبه ری) Exophora

دفی نماژيدا يه که يهك دناؤ ټيکستيدا دهيتنه نماژه کرن بؤ تشته کی يان کهرسته کی
 ژ دهرقه ی ټيکستی، ب مهرجه کی داهينه ر و وه گری ټيکستی ئاگه ه ژی هه بیت
 (ژيدهری بهری: ۱۸). ئه و ئالافی نماژه بؤ دهيتنه کرن د دهوروبه ری باريدا دهيتنه
 دهستنيشانکرن. ل ټيری نماژه يه بؤ جيهانا دروست، ههروه کو مؤرفيما (نهم) بهيتنه نماژه کرن
 بؤ نقيسه ری يان ئاخفتنکه ری ژ دهرقه ی ټيکستی (Salkie, 1995: 65).

هدر زمانه کی هندهك ئالافين ديار کرى بين ههين بؤ نماژه کرنی، وه کو: جهناقين کهسی
 و نماژه یی و مورفيمين بهراورد کرنی. بؤ نمونه:

((وی ههيه ل بهر ليثا جادا هه دهيت و دچت، ههروه کو یی ل هيشيا ژفانه کی گه لهك
 کرنگ،)) (عسمت محمد د به دهل، ۲۰۰۶: ۳۹) ((چيايه کی سپی شهی، گورزه کی ژخوه

مہستر، ب دہستہ کی ہه لافیت ب یی دی فہ گرت و داوہ شاندد)) (نزار محمد سعید،
۲۰۰۵: ۳۳)

• ناماژہیا نافخزیی (ناماژہیا تیکستی) Endophora

دفی جوریدا کەرہستہک دناؤ تیکستیدا دہیتہ ناماژہ کرن بو کەرہستہ کی دیتر ہەر دناؤ تیکستیدا، نانکو ہمی وان ناماژان بخؤفہ دگرت نہوین بو کەرہستین دناؤ تیکستیدا فہ دگہرن، پدیوہندی ب دہرفہی تیکستیفہ نینہ (Salkie, 1995: 65). ئەؤ ناماژہیہ دبتہ دوو جور: ناماژہیا پیشیی و ناماژہیا پاشیی.

ناماژہیا پیشیی Anaphora

ئەؤ جورہ ناماژی بو کەرہستہ کی پیش خو دناؤ تیکستیدا دکەت، کو درستین بەری ویدا ئەو کەرہستہ بەر چاؤ دکەفیت. ب شیوہ کی زور بەرفرہہ دہیتہ بکارہینان و ژ ہمی شیوین زفراندنی بەر بە لافترہ (Beaugrande and Dressler, 1981: 61)، وەک د ہندەک کارہینانین نامرازی نیاسینیدا و نیشانہ و جہناقین کەسی و ہه فالکارین جہی بەر چاؤ دبیت. بو نمونہ:
(خوزین ہونہرمەندا !! ئەز دزائم ہەر رەنگەک ژ نیفا دلی وان دەر دکەفیت.. ہەر ناگرەک ژ نیفا دەر ونی وان دەر دکەفیت..)) (تیلی صالح موسی، ۲۰۰۶: ۷)
(بابی ب بشکورینقہ گوتی: تہ ئینا بیرا من، ل سالین ہهشتی یا..)) (محسن عبدالرحمن، ۲۰۰۵: ۳۸)

ناماژہیا پاشیی Cataphora

ئەؤ لکاندنا ناماژہی، ناماژی بو کەرہستہ کی دکەت دناؤ تیکستیدا بەلی ل دویف ویرا دہیت. واتہ بەر و فازی ناماژا پیشیی. درستا پیشیدا ناماژہ بو کەرہستہ کی دہیتہ کرن کو

د رستا ل دوپقرا دا دهيت، ل جهیٰ ناماژی بو پیش خو بکته؛ ناماژی بو پاش خو دکته
(Halliday and Hasan, 1976: 17). بو نمونه:

((بهري چهند رۆژا نهو دهنگ و باس به لافبون کز دی وان دوو کهسا سیداره دهن،))
(نهوهر محمد د تاهر، ۲۰۰۴: ۴۳)

((هوی دیبزی زیقو ههرده می هوشیار ببایه، دگهرا...)) (فاضل عمر، ۲۰۰۵: ۸)

لکاندنا لیکسیکی Lexical Cohesion

پیکهاتیه ژ په یوه نډیا دناقهرا دوو په یقاندا یان پتر د ریز به نډین تیکستیدا، په یوه نډیه کا لیکسیکیا روته؛ پیدفی ب یه کین ریزمانی نینه بو دیار کرنا وی، به لکو ب په یقان ب دهستفه دهیت ب ریکا ناماژه کرنا یه که یه کی بو نیکا دیتز (Halliday and Hasan, 1976: 274).
واته نهو لکاندنه نهو ال سه ر ناستی لیکسیکی په یقادیت، ب ریکا به رده و امیوونا واتایی؛ هوسا سیفه تا تیکستیا تی دده ته تیکستی. ئالافین لیکسیکی ب شیوه کی ریکخستی به رف ئافا کرنا هزرا سه ره کییا تیکستی دلغن، ههروه سا ب شیوه کی به رده و ام پترانینین گریدای ب شرؤفه کرنا ئالافین لیکسیکیفه پیشکیش دکهن ل ده می گوهر لی بوون و خاندنا تیکستی
(عزّة شبل محمد، ۲۰۰۷: ۱۰۵).

نهو لکاندنه دناؤ تیکستیدا ب دوو ریکان ب دهستفه دهیت، نهو ژی: دوو باره کرن و پیکفه کرن. لکاندنا لیکسیکی یا نافداره کو یه کین لیکسیکی دناؤ خودا خودان سیفه تین لکاندینه، هنده ک ژ وان یین دیتز دیار دکهن و نه پیدفی نامرازه کی لکاندینه بو لکاندنا وان
(همان ژندهر: ۱۰۵).

دووباره کرن Reiteration

پیکهاتیه ژ لکاندنا یه که یه کا لیکسیکی ب فورمی یان ب واتایی یان ب فورم و واتایی، هوسا دبتنه نه گهری لکاندنا لیکسیکی (نیاز محسن عبدالعزیز، ۲۰۰۷: ۵۱). (دریسله ر)

دبیژیت: نهف جوره ژ دووباره کرنا په یقی شینا د دته چیکه ری ټیکستی بو دروست کرنا وینه کی زمانه یی نوی، ټیک ژ یه کین دووباره کری ناسانکاریا د دته ټیگه هشتا یه کا دیتر (دی بوجرانده، ۲۰۰۷: ۳۰۶).

په یقین دووباره کری د هاریکارن بو لکاندنا رستا دناؤ به شین جیواوین ټیکستیدا، هروسا دهستیشانکرنا دوزا سهره کییا ټیکستی؛ ب جه ختکرنی ل سهر ناهه روکه کا دیار کری، یان دووباره کرنا په یقین سهره کی. کیمبونو دووباره کرنی واته به رفره هکرن د هزرین سهره کیدا ب هینانا پیترانین نوی (عززه شبل محمد، ۲۰۰۷: ۱۰۵). (بیوگراند) دبیژیت: زیده هی د کارهینانا دووباره کرنیدا بو کورتیا ده می پلان دانانی دزفریت، هوسا دته نه گه ری کیمبونو شیانین راگه هاندنا یه تیا ټیکستی (دی بوجرانده، ۲۰۰۷: ۳۰۶).

۱ - جورین دووباره کرنی

هالیدای و حدسه ن (۱۹۷۶)، چار جورین دووباره کرنی یین دهستیشانکرین، نهو ژی: دووباره کرنا همان په یقی، هه قواتا، په یقا سهره پای، په یقا گشتی (Halliday and Hasan, 1976: 277-279).

• دووباره کرنا همان په یقی

نهو ژی ژ لای خوقه دته سی جور:

دووباره کرنا ټیکسهره یه کا لیکسیکی

پیکهاتیه ژ دووباره کرنا یه کیه کا لیکسیکی بی گوهورین، یان دبیژنی دووباره کرنا لیکسیکی ساده. ناخفتنکر به رده وامی د دته همان تشت ب دریزه ایا ټیکستی (عززه شبل محمد، ۲۰۰۷: ۱۰۶). بو نمونه:

((فهلسه فا مه دبیژیت مروؤ بهاترین سهرمایه، بهلی هوین فی سهرمای دکنه دناؤ ناگری

((دا)) (نهوهر محمد تاهر، ۲۰۰۴: ۳۱)

دووباره کرنا بهشی

پیکهاتیه ژ کارهینانا پیکهاتین سهره کیین په یقی، ل گدل فه گواستنا وی بو جوره کی دیت، وه کو (ژیکفه بوون - ژیکفه کرن)، (دهسته لات - دهسته لاتنداری - دهسته لاتندار) (Beaugrande and Dressler, 1981: 56). یان دبیژنی دووباره کرنا لیکسیکیا لیکدای، کو دوو یه کین لیکسیکی د ئیک مؤرفیما لیکسیکیدا دهاوبه شن (عزرة شبل محمد، ۲۰۰۷: ۱۰۶). بو نمونه:

((قوتابخانا تیکو شهرانه، ل ویری مروژ فیری رهنګ و ریازیت خه باتا راسته قینه دیت، خه باتکر چ پندقیه ل ویری فیردیت،)) (نهنه محمد تاهر، ۲۰۰۴: ۳۰-۳۱)

هاوبیژی

دووباره کرنه کا لیکسیکیه، د تیگه هی خودا نه یا گریدایه ب دووباره کرنیقه، دووباره کرن ب کارهینانا دوو په یقان دهیته کرن ب واتایین جیاواز، بو نمونه:

- پستی شیری وی ژ خوینی سوژ بووی ب شیری بهزی جاره کا دی سپیکر.

• هه فواتا یان نیمچه هه فواتا

هه فواتا دهیته هژماردن ریکه کا دیت ژ ریکین لکاندنا لیکسیکی، نهو ژی ب کارهینانا په یقین خودان واتایین هاوبه ش. نهؤ په یقه دهیته بکارهینان وه کو پیکگوهوره ک بو دووباره کرنا ئیکسهره په یقی، چونکی دینه نه گهری نه هیلانا بیزاری و لاوازی، کو جوره ههمره نگیه کی د دهنه نافه روکی (Salkie, 1995: 9)، یان دبیژنی دووباره کرنا لیکدانی یا ساده. نهؤ جوره ل ده می یه که یه کا لیکسیکی ل جهی ئیکا دی هات د دهوروبه ره کیدا بی بته نه گهری گهورینه کا دیار د واتاییدا په یداد بیت. نهفه ژی د بته دوو جور: نیمچه هه فواتا و هه فواتا ته واو.

نیمچه هه‌ئو اتا

ل ده‌می وه‌کیه‌کیه‌کا واتاییا دیار د نافیهره دوو پدیقان یان پتردا هه‌بیت، چ ژلایئ نامازا وان بو ده‌رفه یان واتایین ناف پدیقی بخو؛ به‌لی جیاوازیه‌ک دنا‌فهره واندا هه‌یه‌کو هه‌ر ئیک ژ وان د ده‌رووبه‌ره‌کی ده‌ستیشان‌کریدا ده‌یته‌ بکاره‌ینان (عزرة شبل محمد، ۲۰۰۷: ۱۰۷). وه‌کو: (مر، سکتی، مرار بوو، چوو به‌ر دلوفانیا خودی...)

هه‌ئو اتا ته‌واو

ل ده‌می وه‌کیه‌کی و وه‌که‌فیه‌کا ته‌واو دنا‌فهره پدیقاندا هه‌بیت، واته‌ هه‌ردوو پدیقا د ئیک ده‌رووبه‌ردا به‌ینه‌ بکاره‌ینان. نه‌ ژ جوړه‌ بکیمی د زماناندا یی هه‌ی. نموونه‌ ل سه‌ر فی جوړی د کاره‌ینانا پدیقین بیانی ل گه‌ل یین خو‌مالی دیاردبیت (هه‌مان ژیدهر: ۱۰۸). وه‌کو: (فرمی‌سک، نه‌شک، روندک، نه‌سرین).

پدیقا سه‌ره‌پایی

مه‌ره‌م ژ پدیقا سه‌ره‌پایی نه‌وه‌ کو ئیک ژ پدیقان نامازه‌یه‌ بو توجه‌کی، پدیقا دی نامازه‌یه‌ بو ئالافه‌کی د فی توخمیدا، وه‌کو (گوشت - گوشتی‌په‌زی) (Johnstone, 2008: 102). نه‌فه‌ ژی ریکه‌کا دیتزه‌ بو لکاندنا پدیقان د تی‌کستیدا، وه‌کو لکاندنئ دنا‌فهره‌ پدیقین (به‌رازیل - ده‌ولت)، دیتزه‌ پدیقا (ده‌ولت)، پدیقا سه‌ره‌پایی، و پدیقا دیتز یا ده‌ستیشان‌کری دیتزئ پدیقا سه‌ر ب یا دیتز. (به‌رازیل - ئەلمانیا - روسیا - چین... هه‌می دچنه‌ ل بن پدیقه‌کا سه‌ره‌پایی نه‌وه‌ ژی (ده‌ولت)ه. هه‌روه‌سا دبیت پدیقا دووی ژی یا سه‌ر ب یا دیتز هنده‌ک پدیقان بخو‌فه‌ بگریت و بته‌ پدیقه‌کا سه‌ره‌پایی، بو نموونه‌؛ بونه‌وه‌رین زیندی دبنه‌ (روه‌ک - گیانه‌وه‌ر - مروفت...), ژلایئ خو‌فه‌ گیانه‌وه‌ر دبنه‌ (خشووک - هه‌شک ئافی - شیردار)، و شیردار دبنه‌ (یین ئافی - یین سه‌ر نه‌ردی..). (Salkie, 1995: 16).

په ښا گشتی

کومه کا بچویکا په ښانه نیک ناماژه یا گشتی یا هدی، وه کو ئالافین لکاندنې دناښه را په ښاندا د ټیکستیدا دهینه بکارهینان، وه کو په یقین (ناریشه، پرسیار، هزر، تشت، جه، مروښ...)، زیده باری هندهک په یقین دیتز وه کو (چیروک، گوتار، لاپهر، پهرتوک...)، نهوین د ښاندا وه کو ناماژه بو ټیکسته کی بوری پینگفه بهینه بکارهینان (همان ژیده: ۱۸). هالیدی و حسه ن په یقین گشتی دکنه:

أ- یین ناماژی د دهنه مروښان وه کو (مروښ، خملک، کس، زهلام، زن، بچویک...).

ب- یین ناماژی د دهنه جهی وه کو (جه، باژیر، گوند، ناحیه...).

ج- یین ناماژی د دهنه راستیان وه کو (پرسیار، هزر، فرمان، بابهت...).

نه ډ په یقه د زمانیدا د دهستنیشانکرینه، رولی خو د ناماژه کرنیدا دینن ب هه لیزار دنا وان جوړهک ژ هه قوتایی، خو دان و اتابه کا گشتینه، له ورا شوږه کرنا وان بتنی ب ریکا ناماژه کرنا وان بو ئالافه کی دیتز په یدادیت، هوسا روله کی گرنک د گریدان و لکاندا ټیکستیدا دینن (Halliday and Hasan, 1976: 275-276).

پینکفه کون Collocation

جوړه که ژ جوړین لکاندا لیکسیکی، تیدا ئالافهک ب ټیکی دیتز په دهینه لکاندن ب ریکا دیار بوونا هاو به شا دوو باره کری د دورو به رین وه کویه کدا (عزة شبل محمد، ۲۰۰۷: ۱۰۹). هه روه سا پینکها تیه ژ هاتنا دوو په یقان پینکفه ب نه گه ری هه بوونا په یوه نډیه کی دناښه را واندا، نهو ژی گریدانه که هیبو ونهک بو تاکه که سی ل سهر هاتنا وان د زمانیدا په یدادیت، ئانکو پینشینیا هاتنا په یقه کی دهینه کرن ل ده می هاتنا په یقه کا دیتز د ټیکستیدا (حسام احمد فرج، ۲۰۰۹: ۱۱۱). وه کو (قوتایی - خواندنگه - ماموستا - نه زمون - سهر که تن...).

ئەف جوری لکاندا لیکسیکی دەیتە هژماردن ژ زەهەتترین جوران بۆ شۆرفە کرنی، چونکی پشتبەستنی ل سەر زانیاریی بەری یی خاندەفانی دکەت ل دور پەیفاد دەورو بەرین وەك یە کدا، زیدەباری تیگەهشتنا وی بۆ وان پەیفان د دەورو بەرین تیگستی یی پیکفە گریدایدا.

پیکفە کرن ب چەند شیۆه کا ب دەستفە دەیت، ئەو ژی:

أ- گریدان ب بابەتەکی دیار کریفە: لکاندن دناقبەرا ئالافین لیکسیکیدا ب ئەگەری دەرکەتنا وان د دەورو بەرین وەك یە کدا دەیتە کرن، وە کو (نەساختی - نەخووش - نوشار - دەرمان).

ب- بەرامبەری یان هەفدزی: پەیف ب ریکا شیۆین بەرامبەر کرنی ب جورین وئفە دەیتە لکاندن، چ ب ریکا تەواوەرین ئیک (کور - کچ)، (راوەستان - روینشتن)، یان ب هەفدزی (فیان - کەرب)، (سار - گەرم)، یان ب بەروفاژیکرنی (فەرمان - بجهینان) (عزە شیل محمد، ۲۰۰۷: ۱۰۹). ل قیری لکاندن ب ریکا پیشبینیکرنا خاندەفانی بۆ پەیفاد بەرامبەری پەیدادیت، نقیسەر هاریکاری وی دکەت بۆ چوونا ناؤ تیگستی ب ریکا زنجیرا پەیفین لکاندی ئەوین پیکفە گریدانا تیگستی دیار دکەن.

ج- پەیوەندی بەشی ب هەمیئە: وە کو (ژۆر - خانی)، (دەست - لەش).

د- پەیوەندی بەشی ب بەشیئە: وە کو (دەؤ - چاؤ)، (دەرگەه - پەنجەر).

ه- سەرەپایا هاوبەش: وە کو (کورسیک - میژە)، (بریقە چوون - هاژوتن)، ل قیری هەردوو پەیف دچنە ل بن هەمان پەیف سەرەپایی، (کورسیک - میژە) دچنە بن پەیف (ناؤ مالی)، و هەردوو پەیفین دی دچنە بن پەیف (چوون).

و- پەیفین سەر ب کۆمەلە کا ریکخستیفە: وان پەیف بچۆفە دگرت ئەوین خودان ریز کرنە کا دیار کری، وە کو (رۆژین حدفتی: شەمی - ئیک شەمب - دوو شەمب....)، (ناقین هەیف: کانینا دووی - شوبات - نادار....).

ز- پەیفین سەر ب کۆمەلە کا نە ریکخستیفە: وە کو پەیفین ئامازی د دەنە رەنگا (زەر - سور - سپی...) (Halliday and Hasan, 1976: 285).

فہانندن Coherence

پیکفہ گریڈانا تیکستی نہ بتتی ب ریکین لکانندی ب دستفہ دھیت، بہلکو ژ فہ کولینا وان ریکین ریزمانی و لیکسیکی و فونولوژی د بورت و بدره فہ ہندہک ناستین بلندتر دجیت، وہ کو واتاسازی و پراگماتیک. ئەؤ چەندە ژی ب ریکا فہانندیہ، کو ئیکہ ژ ہەر حەفت پیفہرین تیکستی.

تیکہہی فہانندی و دانہ نیاسینا وی

ہەر نقیسینہ کا فہانندن تیدا نہ بیت نہ شیت ب نەر کی گہانندی رابیت، یان نہ شیت وی ناما مەرہم ژی ب گہہنتہ خاندهفانی، چونکی تیکست ل وی دەمی یی ئیکگریہ؛ ئە گەر خاندهفان ب ئسانی بشیت ژ رستہ کی بہرہ فرستہ کا دی بچیت و تیکستی وہ کو ئیک یہ کہ بخونیت، نہ وہ کو کومہ کا رستین ژیکجودا. ہوسا فہانندن پیکہاتہ ژ وی چہوانیا شیانا د دەتہ خاندهفانی ژبو زانینا واتایی ئەوا ژ ریکخستنا تیکستی پیدادبیت، واتہ تیکست ب فہانندی دیتہ یہ کہ یہ کا گہانندی یا ئیکگری (عزە شبل محمد، ۲۰۰۷: ۱۸۴).

فہانندن ب وان پە یوہندی و اتایی دھیتہ دەستیشانکرن، ئەوین ریکی د دەنہ تیکستی بہیتہ تیکہہشتن و بکارہینان. ئەؤ پە یوہندی و اتایی؛ روخسار و ئیکگری د دەنہ تیکستی، چونکی ئیکگری وی ب دستفہ ناہیت ئە گەر ب بہرچاؤ وەرگری و اتایی نہ بیت. ریکین لکانندی یین رۆنانی ریکوشکەرن بو وەرگری ژبو زانینا چہوانیا ئافاکرنا بنیاتی و اتایی د تیکستیدا و تیکہہشتن وی ئافاکرنی (حسام احمد فرج، ۲۰۰۹: ۱۲۷). ئەفہ ہندی دگہہنیت کو فہانندن یا گریڈایہ ب لکانندا واتاییفہ، ل سەر ناستی رویی ژ نافدا دەر دکەفیت؛ ئەوین ریکین لکانندی دنا فہرا پیکہاتہ یاندا ل سەر ناستی رویی سەر فہ دیار دکەن، واتہ فہانندن د تیکستیدا بنیاتی رویی ژ نافدا یی ئامرازین لکانندا رویی سەر فہنہ (نعمان بو قرە، ۲۰۱۰: ۴۵). ئە گەر پیفہری لکانندی یی تاییت بیت بو ب دەستفہ ہینانا بہر دەوامی ل سەر ناستی رویی سەر فہ یی تیکستی، پیفہری فہانندی یی تاییتہ بو ب دەستفہ ہینانا بہر دەوامی د

جیہانا تیگستیدا، نانکو بہر دہوامیا واتایی ئەوا پیکھاتی ژ کومەلا تیگہا و پەیوہندیین گریدانئ
یین دناقبەرا فان تیگہاندا. ئەو ہەر دوو کارہ پیکھاتینہ ژ کریارین ھەستپیکرنئ یین ل گەل
تیگستی دەین ژ لایی بەرھەمھینان و ئافراندنیقہ، یان وەرگرتن و تیگہہشتئی. ب وان تیگہ
دھیتہ کومکرن ب ریکا پەیوہندی و پیکفہ دھیتہ گریدان (احمد محمد عبدالراضي، ۲۰۰۸:
۱۰۹). ل قیری فہ کۆلینی ل پیکھپین جیہانا تیگستی دکەت، نانکو پیکھینانا تیگہ و پەیوہندی
ئەوی رویی سەر فہ یی تیگستی پشتبەستئی ل سەر دکەت؛ ژ خورتیا پەیوہندی و ئاسانیا
گہانندی دناقبەرا واندا. تیگہ پیکھاتیہ ژ ئافەر و کە کا ھەست یی کری، پیکھاتیہ کا زانیاریہ
د شیاندایہ بہیتہ زفراندن و خورتکرن ب نمونین ژیکجودا. پەیوہندی پیکھاتینہ ژ زنجیرہ یین
گہانندی دناقبەرا تیگہاندا ئەوین د جیہانا تیگستیدا دەر دکەفن (Beaugrande and
Dressler, 1981:4). پیدقیہ ل سەر ھەر زنجیرہ کا گہانندی جورہ کی تیگہا ھەلگرت ئەوی
پتقہ دھیتہ گریدان؛ کو سالوختە کی یان حوکمە کی بەتئی یان فورمە کی بو دەستیشان بکەت
(احمد محمد عبدالراضي، ۲۰۰۸: ۱۱۰). بەلئ ئە گەر کیماسیہک دناقبەرا تیگہ و پەیوہندیین
تیگست دەرپرینی ژئی دکەت پەیدابوو و دناقبەرا زانیاریین پیشی یین جیہانی د میشکی
خاندا فاناندا، دبتہ ئە گەری نہ بەر دہوامیدانا واتایی بابەتی یان وان زانیاریین فہ دگوھیزیت ب
ریکا دەرپرینی د تیگستیدا دەین. بەر دہوامیدانا فان واتایا بنەمایہ بو تیگہہشتئا فہانندی
(Beaugrande and Dressler, 1981: 84). خاندا فانی تیگستی نہیی پیدقی دەستیشانکرنا
پەیوہندیین فہانندییہ د تیگستیدا ژبو تیگہہشتئا وی، بەلئ ب شیوہ کی سەرہ کی ئەو پەیوہندیہ
د گرنگن، وە کو نامراژین شپۆفہ کاری بو وەسفا بنیاتی تیگستی دەیتہ بکارھینان. ھەر وەھا
فہاندن کارتیگرنئ ل سەر کریارا خوانندی دکەت؛ خواندن یا بلەزترہ ل دەمی ھەبوونا نیشانیین
زمانفانی دناقبەرا رستاندا ئەوین پەیوہندی د تیگستیدا بەرچاؤ دکەن (عزە شبل محمد ،
۲۰۰۷: ۱۸۵).

(دی بیوگراند) فہانندی دیاردکەت کو پیکھاتیہ ژ وان پیرابوونا ئەوین ئالاؤ و زانیاریا
خورتدکەن ژبو فہدیتتا گریدانا تیگہی و زفراندنا وی. ریکین فہانندی ل دەو وی
پیکھاتینہ ژ: -

- ۱- ئالاقىن لوژىكى، ۋەكو: ئەگەرى، گىشتىياتى، تايىھتى.
- ۲- پىزانىن ل سەر رېكخستنا رويدان و كار و بابەت و باران.
- ۳- ھەولدان بۆ ۋەھاندنا تىشتىن گىرداى ب سەر بوورا مۇۋاپىھتىفە. (دى بوجراندى، ۲۰۰۷: ۱۰۳).

ۋەھاندن دەھىتە پالدىن ب كارلىككونا پىزانىنا ئەوېن تىكىست پىشكىش دكەت ل گەل زانىارىيىن پىشىل سەر جىھانى. واتە پىكھاتىھ ژ پىرابوونىن دەھىنە ب كارھىنان بۆ خۇرتكرنا ئالاقىن زانىارىيا ژ تىگەھ ۋ پەيوەندىيا، ژ وان پەيوەندىين لوژىكى ۋەكو ئەگەرى، و زانىنا چەوانىيا رېكخستنا رويدانا و ھەولدان بۆ بەدەستفەھىنانا بەردەوامىل سەر شەھەرزايىن مۇۋاپىھتى (دېبوغراند و درىسلر، ۱۹۹۲: ۱۱-۱۲). ل ۋىرى ۋەھاندن پىكھاتىھ ژ گىردانا تىگەھى ئەوې ۋ سەر ئاستى رويى ژ ئافدا يى تىكىستى ب دەستفەدەھىت، تىدا ھندەك ئالاقىن لوژىكى دەردكەۋن ۋەكو ئەگەرى و گىشتىياتى و تايىھتى ئەوېن ل سەر رېكخستنا رويدان و كارا د ناۋ تىكىستىدا كار دكەن (احمد مداس، ۲۰۰۷: ۸۳).

ل دويىف تىگەھى سايكولوزى؛ ۋەھاندن پىكھاتىھ ژ كۆمەكا پەيوەندىين تىگەھى، خاندەفان و نقيسەر ل دەمى سەرەدەريا خۆل گەل تىكىستى ب كار دەھىن. ئەۋە رەھەندەكى پراگماتىكىي ديار د دەتە ۋەھاندنى، چونكى فاكئەرىن پراگماتىكىي يىن گىرداى ب دروستكرنا تىكىستى و ھەرگرتنا ويۋە؛ بوارەكى گىرنگىيىدانا ۋەكۆلىنن تىكىستى يىن خۇدان تامەكا واتايى بوون (حسام احمد فرج، ۲۰۰۹: ۱۲۷).

ھەروەسا ۋەھاندن ھاتىھ دياركرن؛ كو ئەو پەيوەندىيە ئەوا واتا ئاخفتنى يان رىستان د ئاخفتنىدا يان د تىكىستىدا پىكفە گىردەت. ل سەر زانىارىيىن ھاوبەش دناۋبەرا ئاخفتكەرى و گوھدارىدا د راوستىت. بۆ نمۇونە:

– أ: دى شىي من گەھىنيە مال.

– ب: بوورە دى چمە مالا خویشكا خۆ.

ل ۋىرى چ پەيوەندىين رىزمانى و واتايى د ناۋبەرا پرسىارا (أ) و بەرسفا (ب) دا نىسن، بەلى جۆرە ۋەھاندنەك دناۋبەرا واندا ھەيە، چونكى ھەردوو د زانن كو مالا خویشكا (ب) ل

جھہ کیہ ناکہ فیتہ ل سہر رپکا مالا (أ) ی، ئەو پدیوہندیہ د ہیئہ نیاسین ب فہانندی (قہیس کا کل توفیق، ۲۰۰۲: ۲۱). زانایین زمانی گرنگیہ کا زور دایہ فہانندی، دیار دکہن کو پیکہاتیہ ژ تایہ تمہندیہ کا واتایا تیکستی، پشتبہستنی ل سہر تیگہ ہشتنا ہمہی رستین پیکہینین تیکستی دکہت د پدیوہندیہ واندا ئەوا ژ رستین دیتر دہیتہ تیگہ ہشتن (صلاح فضل، ۱۹۹۲: ۳۴۰).

فہانندن دیار دہ کہ پیکہاتیہ ژ کارلیک کرنا خاندہ فانی ل گہل تیکستی. دبیت نفیسہر ہندہک کلیلین زمانی پیشکیشکەت خاندہ فانی پالدهت بو تیگہ ہشتن و شرو فہ کرنا تیکستی، بہلی خاندہ فانیہ بوشایی و کیماسین دنافہرا پیزانینین پیشکیشکری د تیکستیدا ب رپکا پدیوہندیین دنافہرا واندا پردکەت. ہەر و ہسا زانینا خاندہ فانی یا پیشیی و نیاسینا وی ب پدیوہندیی ہلبژاردی و پیشبینین وی د ہاریکارن د کریارا شرو فہ کرنا بہر دہ واما تیکستی ل دەمی کریارا خواندنی (عزە شبل محمد، ۲۰۰۷: ۱۸۴). فہانندن نہیا کولایہ د تیکستیدا، بہلکو د ہولدان و زہمہ تیین خاندہ فانیاندا دہر دکہ فیت بو ناکرنا واتایی و ٹیکلا کرنا ہیر کاتی د تیکستیدا دنافہر فہانندنہ کیڈا. ہوسا تیکست نہ بنتنی بہرہ مہ کہ، بہلکو کریارہ کا کارلیک کر نییہ دنافہرا خاندہ فانی و تیکستیدا یان گوتارہ کا خورت کرنی و ب دەستفہ ہینانا مہرہ مایہ، چونکی حہزہ کال دہو خاندہ فانی ہمی بو دروست کرنا فہانندی، ئەو حہزہ ژ ئە گہری پەسەندایہ تییبیہ، چونکی ل دەمی خواندنا تیکستی حہزہ کال دہو خاندہ فانی پدید ادبیت ژ بو تہواو کرنا خواندنی، ہوسا تیکست دبیتہ ریبہک بو دیار کرنا حہزان. لەو را خواندن دہیتہ ہژماردن کریارہ کا شرو فہ کرن و کارلیک کرنی دئیک دەمدا، چ ژ خواری بو سہری ب رپکا تیپ و پدیف و پەرہ گرافان، یان ژ سہری بو خواری ب رپکا پیزانینین پیشوہخت و پیشبینیان (ژیدہری بہری: ۱۸۴). ہەر و ہا پشکە کہ ژ کریارا تیگہ ہشتنا تیکستی، خاندہ فانی ل دەمی چارہ سہر کرنا تیکستی ئەنجام ددہت، نمونہ کا پیزانینان ناکدکەت ئەوین تیکست بخو فہ دگریت. وینی سہرہ کیی نوینہریا زانیاریان ئەوہ کو پرسین تاکانہ ئەوین د تیکستیدا لیکدہن و دکہنہ ب شیوہ کی کوم، ہوسا فہانندن دبیتہ تشتہک خاندہ فانی ہەلسەنگاندنا وی دکہت دکریارا خواندنا تیکستہ کی ٹیکگریتیدا و پشتبہستنی ل سہر بنیاتہ کی

دەرئەنجامی دکەت (حسام احمد فرج، ۲۰۰۹: ۱۲۷-۱۲۸). هەر وەسا پشکە کا سەرەکیە ل دەمی نڤیسەر تیکستی پیکدهینیت، چونکی ژ بابەتە کۆ سەرەکی دەستپێدکەت؛ پاشی هیدی هیدی بەرفرەه دکەت ب چەند رییە کا کو پشتبەستنی ل سەر مەرەم و دوخا دکەن. پیرابوونین دەرپرینی یین د رەوشەنیریا وانداهەین د هاریکارن، ب فۆ چەندی د شیاندا بەرێخۆ بدەینە فەهاندنی وە کو گرێدانه کا واتایا پیکگوهور (هەمان ژێدەر: ۱۲۸).

جوړین فەهاندنی

تیکست نە بتنی ژ کۆمە کا رستان پیکدهیت، بەلکو پیکهاتیه ژ کۆمە کا پەيوەندیا ئەوین ب ریکا نیشانین هەمە جوړین دیار و فەشارتی دەرپرین ژێ دەیتە کرن (Renkema, 2004: 72). ل دویف فۆ چەندی فەهاندن دبتە دوو جوړ:

فەهاندنا فەشارتی

رپکە که ژ رپکین تیگهشتنا تیکستی ب ئە گەری نوینەریا واتایا وی. (شان دایک) دیاردکەت کو زۆر بەی جارن پەيوەندیا فەهاندنی یا فەشارتیە. ئەف پەيوەندیی فەشارتی دبنە ئە گەری پەیدا بوونا پەيوەندیین ئاشکرا (عزە شبل محمد، ۲۰۰۷: ۱۸۶).

فەهاندنا ئاشکرا

ئەو فەهاندنە ئەوا ئامرازین لکاندنێ دیاردکەن، ئەوین لکاندنێ دناقبەرە یە کین تیکستیدا دکەن و پەيوەندیین فەهاندنی ل سەر روپی سەر فەیی تیکستی دیاردکەن. ل گەل بەرچاؤ وەرگرتنا هندی کو فەهاندنا ئاشکرا بتنی نە شیت ب ئەرکی خۆ راپیت و نە مەرجه کۆ سەرەکیە بو فەهاندنی، چونکی دبیت تیکستین فەهاندی هەبن بی هەبوونا ئامرازین لکاندنێ یین ئاشکرا. هەر وەسا دبیت گەلەک ئامرازین لکاندنێ هەبن بی هەبوونا فەهاندنی د تیکستیدا

(همان ژندهر: ۱۸۶). نه گهر بهرېخو بدهينه في نمونې دى بينن چ فهانندن تېدا نينه ل سهر
هنديرا كو نامرازه كي لكاندنې يې تېدا:

– ناگر بهربوو بنگههه كي ل باژيري و ياربه كا خوش دناقبهرا ههر دوو تيماندا هاته
كرن.

ل فيري ل گهل هه بوونا (و) نامرازي بهستنا زيده كرنې دناقبهرا ههر دوو پرستاندا، به لي
ژ لايې واتايقه ههر دوو پرسته د ژيگفه بووينه، چونكي چ په يوه ندين لوزيكي دناقبهرا
فه گوهاستي ژ هزره كي بو ئيكا ديتز نين.

ژندهرين فهانندنې

دوو دهستنيشانكري بو فهانندنې بين هين، نه و ژي:–

فهانندا نافرې ل سهر تيگستي (فهانندا واتاي)

فهانندن وان په يوه ندين روپي ژانفا د دهستنيشان دكته نه وين رپكي د دهنه تيگستي بهيته
تيگه هشتن و بكارهينان. سيمايه كي نافخويي تيگستينه، ب رپكا ناميرين لكاندنې
و په يوه ندين واتايين دناقبهرا پرستاندا په پيدا دبيت (ژندهري بهري: ۱۸۶).

(فان دايك) ديار دكته، نامرازين لكاندنې بتي فهانندا نافخويي په پيدا دكهن و نه شين ل
سهر ناستي گوتاري يان ناستي گشتي فهانندنې دروستكهن (حسام احمد فرج، ۲۰۰۹: ۱۲۷).
دبيت پارچه كهنه نامرازين لكاندنې بخو فه بگريت وه كو دووباره كرنې بو نمونه، به لي
خانده فان نا هزميريت تيگسته كي ئيگرتي نه گهر نه شيت فه ديتنا هزرا سهره كييا گشتي (بابه تي
گشتي) بكهت، پيزانين پيگفه دهينه گرېدان و يه كه يه كي د بابته كيدا پيگدهينن. ههروه سا (فان
دايك) ناماژي د دهته هندي كو زيده باري ئيگرتنا نفيساران ل دوور بابته كي يان هزره كا
سهره كي؛ دقيت فورمه كي گشتي يان بياته كي بلند هه بيت فهانندا تيگستي ب دهستفه بينيت.

فورم ناماژی د دهنه ریکا پیرانین یی ل دویف نمونین ریگخستی دهینه پیشکشکرن، هروهها هدر ئیک ژ لکاندن، په یوه نډی واتی، هزارا سهره کی، روی سهره د هاریکارن بو ب دهسغه هینانا فهاندا تیگستی (عزرة شبل محمد، ۲۰۰۷: ۱۸۶-۱۸۷).

فهاندا تیگستی ل گهل دهوروبه ری (فهاندا پراگماتیکی)

تیگست دناخو دا پارچه که ژ گوتاره کا ب شیوه کی واتی هاتیه فهانندن، هروه سا ب شیوه کی پراگماتیکی زی دهینه فهانندن ب هلبزاردنا باری (Halliday and Hasan, 1976:32). ل دویفدا ته فنی تیگستی لهوی دهینه گوهورین ل دویف نالافین دهوروبه ری (ناخفتنکر، گوهدار، دم، جه، مهرم ژ گهاندنی) په یداد بیت.

نه گهر فهانندن روی ژ نافدا یی نامرا زین لکاندا روی سهره یی تیگستی بیت، هوسا ب دهسغه ناهیت بی نالافی پراگماتیکی یان به که به کا پراگماتیکی. فهانندن بتی ب ریکا نشانین ریژمانی گونجای ب دهسغه ناهیت، به لکو ب ریکا کارلیکرنی ل گهل گوهورینین دهوروبه ری یین مهرما نقیسه ری دیار دکهن و زانینا وهرگران، پیشینیان وان، نه رکی تیگستی، پیرانین پیشکشگری، دم و جه، فورمین فان گوهورینا دنیاتی روی سهره یی تیگستیدا ب دهسغه دهین، نانکو به ریخو ناده نه ریژمانی وه کو خالا دوماهی، به لکو ب هلبزاردنا وی ریکه ک ژ ریگین فهاندا تیگستی (عزرة شبل محمد، ۲۰۰۷: ۱۸۷).

ریک و شیوین فهاندنی

دوو شیوین ژیکجودا یین فهاندنی یین هین، به لی تاراده کی پیکفه د گرداینه، نهو زی:-

شیوی نافهروکی یی فهاندنی

دی بیوگراند- هدر وه کو به ری نوکه د تیگه و نیاسینا فهاندنی هاتیه دیار کرن- دبیژیت: فهانندن فه کولینی ل جیهانا تیگستی دکت، نانکو پیکهاتیا تیگه و په یوه نډیا لهوین روی

- ۲- بەلگە: ناماژى دەتە لايەنى ھەلبىژاردنى، بۇ نمونە:
 ئازاد ل گەل مە نەھات، ھەز ژ ئاھەنگا ناکەت.
- ۳- رېئىك: ب كارھىنانا مەرەمەكى ژبۇ ب دەستفەھىنانا ئەرکەكى، بۇ نمونە:
 دى شىي دەرگەھى فەكەى؟ ئەفە بۇ تە كلىل.
- ۴- ل دويف ئىكھاتن: جوړەكە ژ پەيوەندىا رېزبەندىي، بۇ نمونە:
 ئازاد بى نەساختە، نەچوو خانندنگەھى.
- ۵- مەرەم: ئەو ژى رېزبەندىيە كا ھەلبىژاردىيە، بۇ نمونە:
 دقېت پىزانىن ب تىپپىن مەزن بەھىنە نقيسین، ب فى رېكى دى ژ ئاستەنگىن خواندنى
 دىرکەفین.
- ۶- مەرچ: ئەگەرەكى گرنگە يان بى دىشاندايە بۇ رېزبەندىي، بۇ نمونە:
 دبىت تو كارەكى بچۆل فى ھافىنى ب بىنى، بەلى ل دەستپىكى دقېت ژ ئەزموونا
 ب بورى.
- ۷- باوهرى پىكرن: ئەگەرەكە يان بەلگەكە بۇ ھەر رېزبەندىيە كا پىشپىنكىرى بەھتە رويدان، بۇ
 نمونە:
 ئازاد بى زەنگىن بوو، تاكو ھەمى تىشتىن خو داينە كوۋمەلپن خىرخوازى.

پەيوەندىين واتايى دناقبەرا دەرپىناندا

پەيوەندىا گریمانە كرى دناقبەرا دەرپىناندا دقېت د چارچوۋفەكى رېكخستىي گشتىدا بەھتە
 ئەنجامدان، ل گەل ھەبوونا كوۋمە كا مەرچىن خواندنى ئەوۋىن رېئىشاندرەكى بۇ خانندەفانى
 دروستدەكەن، د ھەمان دەمدا ئەو چارچوۋفى رېكخستىي دكەفتە ل بن دەستەھلاتا مەرەما
 نقيسەرى ژى. دوو پىقەر كونترولل ل سەر فى پەيوەندىي دكەن، ئەو ژى پىقەرى گرېدانا واتايى
 و پىقەرى گرېدانا پراگماتىكى (حسام احمد فرج، ۲۰۰۹: ۱۳۱).

(Jeane Fahnestock) ی پۆلینکر نهك بۆ په یوه نډیڼ و اتایی دناقبه را دهر پړیناندا دیار کرپه؛
 ټه و ژى یڼ کرپه په یوه نډیڼ گه هاندنې و په یوه نډیڼ ژیکفه بوونې. ل گهل په یوه نډیڼ گه هاندنې
 ټه ډ په یوه نډیه دهیڼ: زیده کرن (و، ژى)، وه کیه کی (ب هه مان شیوه، ههروه کو)، دهر ټه نجام
 (لهوما، لهورا)، نمونه (ههروه کو، بۆ نمونه)، ل دویف ټیکهاتن (پاشی، ل دویفدا). ژلایه کی
 دیفه په یوه نډیڼ ژیکفه بوونې ټیکهاتینه ژ: پیگهور (یان، دیتر)، بهرامه ری (ژلایه کی دیتر،
 بهروفاژى)، بخوډه گرتن (تانوکه، سهه رای هندى)، دهستیشانکرن (ژبلی، بتنى)، جیگور کی (ل
 شینا، ل جهى) (عزة شبل محمد، ۲۰۰۷: ۱۸۹).

رېژبه نډیا زنجیره ییا په یوه نډیڼ و اتایی

په یوه نډیڼ و اتایی ټه وین زمانفانین ټیکستی باس لى کرین؛ نه بتنى په یوه نډیا دناقبه را دهر پړین
 بچویکدا دهستیشان دکهن، بهلکو دهستیشانکرن په یوه نډیڼ دناقبه را به شین مه زین ټیکستی
 ژیدا دکهن. (فان دایک) ی زارافى (دیمه ن Episode) ب کارهینایه بۆ وهسفا یه کین و اتاییڼ
 مهزن ژ بنیاتی بچویک. ټه ډ زارافه ههروه کو وی زارافیه ټه وى (دل هاین) ی ب کارهینای ټه و
 ژى (Scence)، ل ده مې به حسی چپروکا نه ته وه ییا ټه مریکی کرى. زارافل ده ډ (فان دایک) ی
 پیکهاتیه ژ رېژبه نډیه کا دهر پړینان، دهر پړینه کا مهزنا و اتاییا ټیکگرتى پیشکیش دکهن. نیشانیڼ
 فه گوهاستنى ژ دیمه نه کی بۆ ټیکى دی دبیست ب ریکه؛ گوهورپى د ده میدا، یان
 د جهیدا، یان پشکداران، یان د بهر یخو داناندا، یان ژى ب ریکه په یقین گهروک بیت
 (Johnstone, 2008: 78).

هزرا رېژبه نډیا زنجیره ییا په یوه نډیڼ و اتایی ل سنورى گړیدانا دناقبه را به شین مه زین
 ټیکستیدا نا راوهستیت، چونکی ټه و رېژبه نډى نه یا تابه ته بخوډه، بهلکو ټه و ریکه یا ب
 هاریکاریا وى دگه هه دهر پړینا مهزنا گشتى. هوسا ټه ډ رېژبه نډیه ریکه خسته کا هه رومى د دیتنا
 دهر پړیناندا بخوډه دگرت، کو ب ریکه گړیدانا په یوه نډیا دناقبه را واندا بگه هه مه زین
 ټیکه هى دهر پړینان (حسام احمد فرج، ۲۰۰۹: ۱۳۷).

بابه تی گوتاری

۱- پیناسا بابه تی گوتاری (هزرا سهره کی).

بابه تی گوتاری (Topic) یان هزرا سهره کی (Theme) دهیته دهستیشانکرن ب ههلبژاردنا وی بازنئی (Focus) ا گوتاری ئه وی گوتاری دکه ته ئیک و هزرا گشتی پیکدهینیت، یان ئه وه یی گوتار ل دوور د زفریت، یان دبیزیت، یان پیشکیش دکه ت. دوو رؤلین گرنگ دگیریت: ئیک: ب ههلبژاردنا وی جهتکرهک بو ئیکانه کرنا هزرا ئه وین گوتار فه دگو هیزیت، زیده باری هاریکاریا وی د ریکخستنا هزرین گوتاریدا.

دوو: ب ههلبژاردنا وی نیشاندهرهک ئاماژی د دهته نیاسینا جیهانی یا گریدای ب بابه تیغه ل دهه خاندهفانی یان گوهداری (عزة شبل محمد، ۲۰۰۷: ۱۹۱-۱۹۲).

۲- نوینه ریا بابه تی گوتاری.

• گوتار و جیهان

هزرکرن د ئه ووا گوتار پیشکیش دکه ت، یان دبیزیت؛ مه د دانته بهرامبه ر گریمانه کی کو جیهانه کا ژ دهرفه ی تیکستی هه ی؛ تیکست ئاماژی د ده تی، له ورا ئه گهر تیکستهک دهیته خواندن هزر ل جیهانا راستی دهیته کرن، یان جیهانا تیکستی دهیته تیگه هشتن ل دویشف تیگه هشتنا جیهانا دهرفه (Johnstone, 2008: 58).

• گریمانین پیشی

ئه هه زارافه ژ لوژیک و فه لسه فه ی هاتیه وه رگرتن، د زمانفانییا تیکستیدا وه کو ئاماژه بو پیرانین داریتی د تیکستیدا هاتیه ب کارهینان، چ پیرانین فه شارترین یان ئاشکرا. بو نمونه رسته کا وه کو (ئازادی حه فت سال بوراندن تا کو خواندنا زانکوی ب دوماهیک هینای). ئه و زانیاریین ژئی دهیته وه رگرتن ئه وه کو (که سهک هیه نه افی وی ئازاده، ئازاد قوتایسه، نه

قوتابيه كى زيره كه ... هتد). نهؤ گرمانه خوډان رۆله كى گرنگن د نافرنا كريارا تيگه هشتنا تيگستيدا (Renkema, 2004: 154).

• ده رنه نجام

نهو كرياره يا خاندنه فان بو فه گوهاستى ژ واتا فرهه نكي يا نهوا نقيسى بو مه ره ما نقيسه رى ژ گوتارى بجه ده نييت، ب ريكا ده ستنيشان كرنا نه نجامين پيدفي نهوين دقيت بجه بينيت و فه ديتنا زنجيرين به رزه، يان په يوه نديين نه خو بچوي، يان پر كرنا بوشايبا د تيگستيدا بو هندی ب گه هته تيگه هشتنه كا دروست (Brown and Yule, 1983: 256). هوسا ده رنه نجام ده نيته هژماردن زارافه كى گشتى بو همى پيزانينين فه شارتي نهوين ژ تيگستى ده نيته دارين. هروه سا ناماژى د ده ته پيزانينين ب ريكا ناماژى ده نيته ب كارهيان، يان ب ريكا پيدفي بونى، يان زانينا پيشوه خت، يان بخوفه گرتنى (Renkema, 2004: 158-161).

• نافونيشان

نافونيشان نه ركه كى هزر كرنى يى گرنگ پيشكيش دكهن، خاندنه فاني به ره هفدكهن بو نافرنا شروفه كرنه كى بو تيگستى، له ورا دبنه پشكهك ژ بنياتي مه زن. هروه سا ريكي د دهنه خاندنه فاني بو بيره ناني ل زانيارين گريداى ب تيگستيفه، هزرين گوتارى دبنه نيك ب ريكا زانينا هزرا سه ره كى يا ناماژه بو ده نيته كرن ب ريكا نافونيشانان. واته زانينا نافونيشانان يا هاريكاره د كريارا هه سترن و بيره نانيدا، كريارا بيره ناني يا باشزه ل ده مى نافونيشان به رى تيگستى به ين. هه بوونا نافونيشانين گونجاي ناسانكاريا د تيگه هشتن و بيره نانا بابه تي تيگستيدا دكهت (عزة شيل محمد، ۲۰۰۷: ۱۹۳).

۳- پلانين ريگخستى يين بابه تي و پلانين جه خت كرنى.

نقيسه ر بير و بوچوونين خو ل سهر بابه ته كى ب ريكا پلانين ريگخستى يان پلانين نقيسى ي ديار دكهت. شروفه كارين گوتارى كومه كا په يوه نديين لوژيكي يين ل سهر ناستى تيگستى

کار دکهن یین دیار کرین، دشیاندا به د پینج په یوه نندین سهره کیدا بهینه وه سفکرن، نهو ژی (په یوه نندیا ئیکگرتنی، په یوه نندیا نه گهری، په یوه نندیا به رسفدانی) (ناریشه و چاره سهری، پرسپار و به رسف))، په یوه نندیا به رامبهری، په یوه نندیا سالوحدانی. نهف په یوه نندیه بو هنر کر نینه ل سهر بابه ته کی، خاند هفان ل ده می ئافا کرنا نوینه ریا زانیار یین تیگستی ب کار دهینیت. دشیاندا به ل سهر ناستی بلند بو ریگخستا هه می تیگستی بهینه بکارهینان، یان ل سهر ناستی نزم بو گریدانی دناقهرا رسته و پارچاندا (هه مان ژیدهر: ۱۹۳-۱۹۴).

پلانین جه ختکرنی پیکهاتینه ژ پیزانین تیگست پیشکیش دکهت، هیچ نافه روکین نوی ل سهر هزا سهره کی زیده ناکه، بنتی جه ختکرنی ل سهر لایه نه کی دیار کری ژ نافه روکا واتایی دکهن، یان ناماژی د دهنه بنیاتی نافه روکی. ژ چهند جوړه کین ناماژان پیکدهیت، وه کو:

۱- دیار کرنا جوړی په یوه نندی دناقهرا بنیاتاندا، وه کو (بهروفاژی، ب هه مان شیوه...).

۲- دیار کرنا په پیشی ژ رونکرنا پیزانین ل سهر نافه روکی ئه وین ل دویشدا د تیگستیدا دهردکهن، وه کو (ناریشه، باوه ریکرن، نه رازیوون، نه نجام...)، یان ئه وین دیژنی نیشانا ده ستپکرنی یان رستین ده ستپکرنی.

۳- دیار کرنا کورتی، یان دووباره کرنا ناماژی ب ریکا ب کارهینانا رستین کورتکری، کو زوړ به ی جارن دهسته واژین ده ستپکی تیدا دهینه دووباره کرن.

۴- ب کارهینانا ریکین ناماژی یان نیشانین ئاشکرا، وه کو ده رپرین (خاللا گرنگ ئه وه... من دقیت جه ختی ل سهر هندی بکه م...)، یان دانانا خیچه کی ل بن نفیسینی، یان نفیسینا خار، یان ههر ریکه کا دی یا نفیسینی (Brown and Yule, 1983: 260-261).

۴- نیشانین سنوری بابه تان.

هه ولدان بو گه هشتنا بابه تی گوتاری دبیت پیدفی ب دابه شکرنا وی هه بیت بو زنجیره کا به کین بچویک، ههر ئیک ژ وان بابه ته کی سهر به خو هه بیت. ل ده می هه ولدانا وه سفا فه گوهاستنی د بابه تیدا؛ دقیت خاله کا ده ستپشانکری دناقهرا ههر دوو پارچین تیگستیدا یین

دراوسې هېيت كو ههست بهيټه كرن دوو بابه تين ژي كجودانه، ل وى دهمى فه گوهاستن
ژ بابه ته كى بو يى ل دويقداب نيشانه كى دهينه ديار كرن.

د هه فېدېقينيډا هنده ك نيشانه بين هين ناماژى د دونه فه گوهاستنا بابه تى وه كو پارچين
ئاوازه يى كو خاندان دهسته واژه كا دهسپيكي ب كاردھينت ب شپوه كى ديار ب رپكا وى
ئاگه داريا تشي دقيت بيژيت دكته، فې دهسته واژى ديار دكته ژلايى فوتولوزيفه. ههروه سا
هنده ك نيشانين فه شارتى بين هين ناماژى د دونه فه گوهاستنا بابه تى وه كو به ريخودانا
ئاخفتنكهرى، لقينين له شى، ب كارھينانا چوند جوړه كين جياوازين دهر پرينا وه كو (به لى، دى،
ئى، دى بلا ...). ژلايه كى ديقه نيشانين فه گوهاستنا بابه تى د تيكتستين نفيسيدا؛ پهره گرافن.
تيكتست دهينه دابه شكرن بو چوند پهره گرافه كا، سنورين وى دهينه ديار كرن ب هيلانا
بوشايه كى ل دهسپيكا وان. ب فې شپوهى دشياندايه فه گوهاستنا بابه تى بهيټه زانين ل دهسپيكا
هه ر پهره گرافه كى (هه مان ژيدور: ۱۹۴-۱۹۵).

شپوى په پكهرى يى فه هاندنى

نه گهر دهر پرينين مه زن سهره دهر يى ل گهل نافه رو كى ب كهن و ب كارى گريدانا ناسويى رابن
د ناقبه را رستاندا، بنياتين بلند سهره دهر يى ل گهل فورمى دكهن نه وى به شين تيكتستى تيدا دهينه
رپكخستن (Renkema, 2004: 61). دهر پرينين مه زن د واتاينه، بنياتين مه زن به روفاژى هندى
-هه ر وه كو بنياتين ريزمانى - پشتبه ستنى ل سهر ياسا دكهن. به لى سيمايه كى هاوبه ش يى دناقبه را
هه ر دوو كاندا هى، نه و ژى ناهينه دهسنيشان كرن ب رستين سهره خو و ريزه ندين به شى بين
رستان، بهلكو ب رپكا هه مى تيكتستى پيكفه دهينه دهسنيشان كرن (حسام احمد فرج،
۲۰۰۹: ۱۵۶-۱۵۷).

بنياتى بلند دهينه هژماردن ئيك ژ هه فېه ندين تيكتستى ل سهر ناستى بلند ب هه ليزار دنا
وى نامرازه كى رپكخستن، سيستمى گشتي به شين تيكتستى دهسنيشان دكته. فې بنياتى
دوو بنه ما بين هين، ئيك يى په پكهرى، پشتبه ستنى ل سهر ياسا دكته، يى دووى پراگماتيكيه؛
يى گريدايه ب مه به ستنين نفيسه ريفه. نه و هه ر دوو بنه مايه پيكفه دگر دايه، چونكى ل دهمى

دروستکرنا ټيکستی مه رجه دروستکهری وی بزانت کا ب رټکا ټيکستی چ دټیت. له وړا
قالبه کی گونجای بو فی داخوایزی دروستدکته، و دبیته خوډان بها د کریارا وهرگرتن و
شروټه کرنا ټيکستیدا (ژیدهری بهری: ۱۵۷).

ل دویف په یکه ری ټيکستی (دی بیوگراند) ی نمونه ک پیشکیشکر نویه ریا هزرین وی
دکته بو بنیاتی بلندی گشتی و سهره پای یی ههر ټيکسته کی. د فی نمونه یدا کومه کا هزرین
گشتی و بهری خوډانا پیشکیشکر نه وین وین پیزانینان ټیدا کوم دبن، چ ل ده می عومبار کرنی
د بیدانکیدا، یان ل ده می ب کارهینانی. نهو ژی هنده ک ناؤ لبتانین گشتینه سهر ب وانا
زمانقانییقه، ژ وان:-

۱- چارچوټه Frame.

به رچا فکرنه کا ده ستیشانکریه، د شیاندایه ب رټکا وی ئا لاقین تایهت ل دویف ټيگه هه کی
سهره کی بهینه رټکخستن، چونکی پیکهاتیه ژ کومه کا رستین خوډان ټيک ټيگهه (Theme)،
ههروه سا یا گریدایه ب و سفا خولقیه تا تشتی، بو نمونه چارچوټی (خانی): پیکهاتیه ژ توره کا
دهرگه و په نجر و ژوران.

۲- پروزه Schema.

رټزبه ندیه کا ئا لاقیه ل ده می بجهینانی دهین، واته چارچوټه کی بابه تیه د رټزکرنه کا
ل دویف ټيکها تیدا. بو نمونه پروژی (خانی): ل دویف ټيکها تانا کومکرنا به شین خانی، یان
چه وانیا لقینا که سان دناؤ خانیدا. ب فی شیوه ی پروزه پتر ژ چارچوټه ی یی گریدایه ب
ل دویف ټيکها تینیقه د پلا بجهینانییدا. ههروه سا دهیته گریدان ب رټزبه ندیه کا رویدانان
و رټزکرنه وان یا ده میقه.

۳- پلان Plan.

ل ده می پیزانین د پلانه کیدا دهینه پیشکیشکر، دهینه گریدان ب چه وانیه کا دیارقه
و که سه ک به ره ؤ مه رمین خو یین تایهت ب رټقه دبهت. پلان پیکهاتیه ژ وان بروژین مه رم ب

رېښه دېن. بۇ نمونه پلانا (ئافا کرنا خانى): ھەلبۇزاردنا كەرەستىن ئافا كرنى، ھەلبۇزاردنا جھى،
ب دەستقەھىنانا نەخشە كى بۇ ئافاھى.

۴ - نقيسار Scripts.

ئاراستە كرنىن پشكداران ب رېښه دېن؛ كا چ بىژن يان چ بكهن بۇ بجهينانا رۇلېن خو
ئەوېن ب شېوھ كى رېښخستى ئەنجام ددەن. دەينە ھژماردن پروژەين بەرنياس ب ھەښياسينا
جفاكى، بۇ نمونه نقيسارېن (خارنگەھە كا گشتى): ئاراستە كرن بۇ دەبەنگان و كارمەندان ژبو
بجهينانا وى ب شېوھ كى ديار كرى (دى بوجراند، ۲۰۰۷: ۳۵۴-۳۵۵).

پشکا چاری

شروڤه کرنا هندهک تیکستین کوردی

د هەر دوو پشکین بووریدا هەر حەفت پیفەرین تیکستیا تی هاتنه به حسکرن، دیار بوو کو پینج ژ وان پیفهران نه گریډای تیکستی بخۆنه، به لکو گریډای وەرگر و فریکەر و دهووبەرین وی نه؛ نهو ژی: (مه به ستایه تی، په سه ندایه تی، راگه هاندنایه تی، باریتی، هه فیکستی). بتنی هه ردوو پیفهرین (لکاندن و فه هاندن) د گریډایه ب تیکستیغه. بو شروڤه کرنا فی به شی ژی بتنی دی ژلای لکاندنیغه وەرگرین، چونکی گریډای تیکستی بخۆیه ژلایه کیفه، و ژلایه کی دیغه مه فیایه دفی فه کۆلینیدا ب شیوه کی گشتی گرنگی ب دهینه لایه نی رۆمانی بو شروڤه کرنی؛ له ورا تیکست بتنی ژلای فی پیفهریغه دی هیته شروڤه کرن د فی پشکیدا.

ب شیوه کی پراکتیکی دی چەند تیکسته کین هه مه جوړ هینه وەرگرتن و ل دویف (لکاندن) هینه شروڤه کرن. هه لپاردا فان تیکستان ب شیوه کی به ره لایه؛ نهو ژی پینج تیکستن (دوو چیروک، تیکسته کی سیاسی، پارچه تیکسته کی گشتی، پارچه کارۆمانی)، و ب فی شیوه ی:

۱. چیروکا (قوربانی) یا (د. سگفان خلیل هدايت).
۲. چیروکا (زاروکی به فری) یا (حه سه ن سلیقانه یی).
۳. تیکسته ک ب نافونیشانی "لیدانا نه هه د تورک پیلان بوو"، (گوفارا مه تین).
۴. پارچه ک ژ گوتارا (رامانا ئیکگرتنی ژبو کوردان) یا (نه هه د بالای).

۵. پارچہک ژ رۆمانا (پهل و خولی) یا (تەحسین ناؤشکی).

ئارمانج ژ فی بەشی ئەوہ پێفەرئ تیکستیئی (لکاندن)ئ د تیکستەکی ديار کريدای پيشچاؤ کەين و تیکستی ژ لایئ و یفە شروڤەبکەين و ریزا هاتنا لکاندنئ و جورین وی ديار کەين. بو شروڤە کرنا تیکستان ل دەستپیکئ مە یین دابەشکرینه سەر رستان، پاشی ژ لایئ لکاندن یفە یین هاتینه شروڤە کرن ، تیدا هەولاً ديار کرنا لکاندنئ یا هاتیه کرن ب جورین و یفە یین ریزمانی و لیکسیکی.

تیکستی ژماره (۱)

"قوربانی"

((دبیژن (۱) کو چەند ئافا کرنا پرا دەلال بدوماهی هاتبا (۲) و خەملا وی تەمام بایه (۳)، دا ل رۆژا ل دویف را هەندەك ژئ هەرفت فە (۴)... هوسانی خەلکی باژیری، حاکم و راویژکارین وی و هوستایی پری بخو ژئ هەمی مانە حییهتی (۵). رۆژەکی ل ئیقاریه کا درەنگ هوستا فەگەر یافە مالا خو گەلەك وەستیای و دیسان پوسیدە و دامای (۶) پشتی حاکمی باژیری بانگ کرپە جەم خو (۷) و گەف لی کرین (۸) کو پیدفیه (۹) ب زووترین دەم چارەسەریه کی ژبو هەرفاندنا پری ببینیت (۱۰)...!

وی شەفی، خەلکی باژیری و هوستا ژئ پیرا هەمیا خودا دەستی خەوی (۱۱)، و دخەودا هوستای مروڤەکی ریه و بەرگ سبی ددیت (۱۲) و دخەونی دا دگوتئ (۱۳) کو دی هەر جار ئەو پرە هەرفتە فە (۱۴) ئەگەر چارەکی ژپرا نەبینن (۱۵).. چارەسەری ژئ ب تنی ئەوہ (۱۶) حاکمی باژیری بخو و بەرگین حوکمی فە بکەنە دناؤ بەرین دیواری پری دا (۱۷) و ل سەر لەشی وی ئافاهی بنژنن (۱۸) وی چاخی هوستایی هەژار بیهن بزیدیای و خوهدای ژ خەو

رابو (۱۹)... سپیدی زوو کاری خو کر (۲۰) و ب دو دلی و دلگرانی فه رووکره کوچکا
 حاکی (۲۱) و ده می ل بهرامبهری وی راوهستیای (۲۲) یه کسه ر ژیرا چیروکا خه ونا خو
 همی گوت (۲۳)... حاکی زی ب نارامی فه گوهداریا وی کر هه تا داوی (۲۴). دووفا را
 نامازه دایی (۲۵) کو فه گهرته فه سهر کاری خو و پر نفا کرنی (۲۶)... ههر دوی روژی دا
 و پیش بدای هاتنا کاری هوستای یی روزانه بدهمه کی کورت (۲۷) حاکی فرمان دا (۲۸)
 کو پیدفیه (۲۹) همی خه لکی باژیروی روبکه نه جهی پری (۳۰) و همی ل وی دهری به ره هه
 بن (۳۱)...

حاکم و راویژکار و ره شه کین خو زی ل وی دهری ناماده بوون (۳۲)... پاشان حاکی ژ
 جهه کی بلند دهست دا گوتاره کی (۳۳) و تیدا گوت (۳۴):

((تهی خه لکی من یی خوشتی... هوین همی گرنگیا فی پرا هه ژمه را چاک دزانن (۳۵)
 و ته م دلنیاپنه (۳۶) کو دفتیت (۳۷) ته م خو پاشفه نه دهین ژ پیشکی شکرنا ههر جوره
 قوربانیه کا پیدفی (۳۸) ته ز بخو زی ناماده مه ژبو ههر قوربانیه کی (۳۹) ته گهر چه ند مه زن زی
 بیت (۴۰)، لی هوین دزانن (۴۱) کو ته ز حاکی هه ومه (۴۲) و هوین نکارن (۴۳) بی ی
 من بژین (۴۴) و کاروبارین خو بریفه بن (۴۵)... و خو ژ دوژمنان بیاریژن (۴۶)...))
 ل دووفا را حاکی چیروکا هوستای ژ وانرا به لی کر (۴۷) و دریزی بناخفتنا خو دا (۴۸)
 و گوت (۴۹): ((له ورا من زی ژلایی خوفه بریادا (۵۰) کو ته ز قوربانیه کا مه زن بدهم
 پیخه مه تی نه هه رفتنا ته فی پری (۵۱)...

ل فی چاخی و بیشاره ته ک بچویک ره شه کین وی راهیلا نه هوستای (۵۲) و ههر ل وی
 دهری دهسته کی نوی ژ بهرگین حاکی لبه ر کرن (۵۳) و یه کسه ر کر نه دناؤ دیواری پری دا
 (۵۴) و ته و پالین ل وی پری ههر زوو نفاهی پری لسه ر له شی وی ب دو ماهی ئینان (۵۵)...
 هوسانی و پشتی فی کریاری پرا ده لال ما (۵۶) و ئیدی چ جارن نه هه رفتنه (۵۷)...))
 (سگفان خلیل هدایت، ۲۰۰۱: ۱۰۵)

سرۆڤه کرنا تیڤستی ژماره (۱) ژلایی لکاندنیڤه

- (۱) لکاندنا ریژمانی، لادانا ناڤی (بکەر): Ø دبیژن.
لکاندنا ریژمانی، ئاماژا ناڤخۆیی، ئاماژا پاشیی: دبیژن. (ئاماژە یه بۆ گوتنن ل دویڤدا).
- لکاندنا ریژمانی، بهستنا زیده کری: کو.
- (۲) لکاندنا ریژمانی، ئاماژا دهرفه: پرا دهلال.
- لکاندنا ریژمانی، بهستنا زیده کری: و.
- (۳) لکاندنا ریژمانی، ئاماژا ناڤخۆیی، ئاماژا پیشیی: وی. (وی ئاماژە یه بۆ پرا دهلال).
- لکاندنا ریژمانی، بهستنا زیده کری: دا.
- (۴) لکاندنا ریژمانی، بهستنا دهمی: روژا ل دویڤدا.
لکاندنا ریژمانی، لادانا ناڤی: هندهك ژۆی ههرفت ڤه. (لادانا ناڤی پرا دهلال).
- لکاندنا ریژمانی، بهستنا زیده کری: هوسانی.
- (۵) لکاندنا ریژمانی، ئاماژا دهرفه: خه لکی باژیری.
لکاندنا ریژمانی، ئاماژا دهرفه: حاکم، راویژکار، هوستا.
لکاندنا لیڤسیکی، دووباره کرن، په یفا گشتی: خه لکی باژیری، حاکم و راویژکار و هوستا.
- لکاندنا ریژمانی، ئاماژا ناڤخۆیی، ئاماژا پیشیی: راویژکارین وی. (ئاماژە یه بۆ حاکمی).
لکاندنا ریژمانی، لیڤگوهورپنا ناڤی: خو. (هوستا هاتیه گوهورپن ب خو).
(۶) لکاندنا ریژمانی، ئاماژا دهرفه: روژه کی.
لکاندنا لیڤسیکی، دووباره کرن، په یفا گشتی: (روژ، ئیڤار).
لکاندنا ریژمانی، لیڤگوهورپنا ناڤی: خو. (هوستا هاتیه گوهورپن ب خو).

لکاندنا لیځسیکی، دووباره کرن، نیمچه ههڅواتا: (پوسیده، دامای).

- لکاندنا ریژمانی، بهستنا ده می: پشتی.

(۷) لکاندنا ریژمانی، لادانا ناڅی: حاکمی ټاڅیری ټ بانگ کر به... (لادانا ناڅی ټ هوستا).

لکاندنا ریژمانی، لیځگوهورپنا ناڅی: خو. (حاکمی ټاڅیری هاتیه گوهورپن ب خو).

- لکاندنا ریژمانی، بهستنا زیده کری: و.

(۸) لکاندنا ریژمانی، لادانا ناڅی(بکر): ټ گهف لی کرین. (لادانا گرییا ناڅی ټ حاکمی ټاڅیری)

لکاندنا ریژمانی، لیځگوهورپنا ناڅی: گهف لی کرین. (گوهورپنا ناڅی ټ هوستای ب

جهناڅی نادیار ((ی))

- لکاندنا ریژمانی، بهستنا زیده کری: کو.

----- (۹)

(۱۰) لکاندنا ریژمانی، لادانا ناڅی: ټ ب زووترین دم... (لادانا ناڅی ټ هوستا).

(۱۱) لکاندنا ریژمانی، ناماڅا ده رڅه: وی شهڅی.

لکاندنا لیځسیکی، دووباره کرن، په یفا گشتی: خه لکی ټاڅیری، هوستا.

لکاندنا ریژمانی، لادانا ناڅی: پیړا همیا ټ. (لادانا گرییا ناڅی ټ خه لکی ټاڅیری).

لکاندنا ریژمانی، لیځگوهورپنا ناڅی: خو. (هوستا ب خو ټ هاتیه گوهورپن).

- لکاندنا ریژمانی، بهستنا زیده کری: و.

(۱۲) لکاندنا لیځسیکی، دووباره کرنا هه مان په یف، دووباره کرنا ټیکسه را یه کا لیځسیکی:

خه و.

لکاندنا ریژمانی، ناماڅا ده رڅه: مروڅه کی ریبه و بهرگ سپی.

لکاندنا ریژمانی، لادانا ناڅی: مروڅه کی ریبه ټ و بهرگ سپی. (لادانا ناڅی ټ سپی).

- لکاندنا ریژمانی، بهستنا زیده کری: و.

(۱۳) لکاندنا ریژمانی، لادانا ناڅی(بکر): ټ د خه ونی دا... (لادانا گرییا ناڅی ټ مروڅه کی ریبه

و بهرگ سپی).

لکاندنا لیځسیکی، دووباره کرنا هه مان په یف، دووباره کرنا به شی: (خه و، خه ون).

لکاندنا ریژمانی، لیځگوهوپرینا نافی: گوتی. (گوهورینا نافی هوستای ب جهنافی نادیار

((ی))

لکاندنا ریژمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پاشیی: گوت. (ئاماژهیه بۆ گوتین ل دویفدا).

- لکاندنا ریژمانی، بهستنا زیده کری: کو.

۱۴) لکاندنا ریژمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پاشیی: ئه و پر. (ئاماژهیه بۆ پرا دهلال).

۱۵) لکاندنا ریژمانی، بهستنا هویی: نه گهر.

لکاندنا ریژمانی، لادانا نافی(بکهر): نه گهر Ø چاره کی... (لادانا خه لکی گوندی).

لکاندنا ریژمانی، لادانا لارستهیی: ژیرا. (ژ ههرفاندنا پرا دهلال را)

۱۶) لکاندنا ریژمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پاشیی: (چاره سه ری ژی ب تنی نه وه) ئاماژا

پاشییه بۆ رستال دویفدا.

لکاندنا لیځسییی، دووباره کرنا هه مان په یف، دووباره کرنا به شی: چاره و چاره سه ری.

لکاندنا ریژمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پاشیی: نه وه. (ئاماژهیه بۆ رستین ل دویفدا).

۱۷) لکاندنا ریژمانی، لادانا نافی(بکهر): Ø حاکمی باژی ری... (لادانا جهنافی نه و).

لکاندنا ریژمانی، لیځگوهوپرینا نافی: خو. (گوهارتتا حاکمی باژی ری ب خو).

لکاندنا ریژمانی، ئاماژا دهرفه: بهر کین حوکمی.

لکاندنا ریژمانی، ئاماژا دهرفه: بهرین دیواری پری.

- لکاندنا ریژمانی، بهستنا زیده کری: و.

۱۸) لکاندنا ریژمانی، لادانا نافی(بکهر): Ø ل سه ره له شی... (لادانا جهنافی نه و).

لکاندنا ریژمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پاشیی: له شی وی. (وی ئاماژهیه بۆ حاکمی).

لکاندنا ریژمانی، لیځگوهوپرینا نافی: ئافاهی. (گوهارتتا پرا دهلال ب ئافاهی).

۱۹) لکاندنا ریژمانی، ئاماژا دهرفه: وی چاخی.

لکاندنا ریژمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پاشیی، هوستایی هه ژار. (ئاماژهیه بۆ هوستای).

لکاندنا لیځسییی، پیکفه کرن، سه ره پاییا هاوبه ش: (بهین بز دیای، خوه دای) هه ردوو په یف

دچنه ل بن هه مان په یفا سه ره پاییه نه و ژی (ترس)ه.

لکاندنا لیکسیکی، دووباره کرنا هه مان په یف، دووباره کرنا ئیکسه را یه کا لیکسیکی:
خه و.

۲۰) لکاندنا ریژمانی، لادانا نافی (بکه): Ø سپیدی زوو... (لادانا نافی هوستا).

لکاندنا لیکسیکی، پیکفه کرن، بهرامبه ری: سپیدی و شه فی.

لکاندنا ریژمانی، لیکگوهورینا نافی: خو. (هوستا هاتیه گوهورین ب خو).

- لکاندنا ریژمانی، بهستنا زیده کری: و.

۲۱) لکاندنا ریژمانی، لادانا نافی (بکه)، Ø ب دوو دلی و دلگرانی... (لادانا هوستا).

لکاندنا لیکسیکی، پیکفه کرن، سه راه پایا هاوبه ش: دوو دلی، دلگرانی.

لکاندنا ریژمانی، ئاماژا ده رفه: کوچکا حاکمی.

- لکاندنا ریژمانی، بهستنا زیده کری: و.

۲۲) لکاندنا ریژمانی، بهستنا ده می: ده می.

لکاندنا ریژمانی، لادانا نافی (بکه): Ø ل بهرامبه... (لادانا هوستا).

لکاندنا ریژمانی، ئاماژا نافخویی، ئاماژا پیشی: وی. (ئاماژیه بو حاکمی).

۲۳) لکاندنا ریژمانی، لادانا نافی (بکه): Ø ژیرا چیروکا... (لادانا هوستا).

لکاندنا ریژمانی، لادانا نافی: ژی Ø را. (ژ حاکمی را: لادانا نافی حاکم).

لکاندنا لیکسیکی، دووباره کرنا هه مان په یف، دووباره کرنا ئیکسه را یه کا لیکسیکی:

خه ون

لکاندنا ریژمانی، لیکگوهورینا نافی: خو. (هوستا ب خو).

۲۴) لکاندنا ریژمانی، ئاماژا نافخویی، ئاماژا پیشی: وی (ئاماژیه بو هوستا).

۲۵) لکاندنا ریژمانی، بهستنا ده می: دوو ره.

لکاندنا ریژمانی، لادانا نافی (بکه): Ø ئاماژه دایی. (لادانا حاکم).

لکاندنا ریژمانی، لادانا نافی: دا Ø یی. (دا هوستای).

- لکاندنا ریژمانی، بهستنا زیده کری: کو.

۲۶) لکاندنا ریژمانی، لادانا نافی (بکه): Ø فه گهرته سه... (لادانا هوستا).

- لكاندنا رېژمانى، ئاماژا نافخوئى، ئاماژا پاشىي: كارى خو ئاماژەيە بو پر ئافاكرنى.
- لكاندنا رېژمانى، ليكگوهورينا نافي: خو. (گوهارتنا هوستاي ب خو).
- ۲۷) لكاندنا رېژمانى، ئاماژا نافخوئى، ئاماژا پيشىي: هەر دوى روژيدا. (ئاماژەيە بو روژه كى).
- لكاندنا رېژمانى، بەستنا زىدە كرى: و.
- لكاندنا رېژمانى، بەستنا دەمى: پيش.
- ۲۸) لكاندنا رېژمانى، ئاماژا نافخوئى، ئاماژا پاشىي: فەرمان دا. (ئاماژەيە بو رستين ل دويقد).
- لكاندنا رېژمانى، بەستنا زىدە كرى: كو.
- ۲۹) -----
- ۳۰) لكاندنا رېژمانى، ئاماژا دەرڤه: جھى پرى.
- لكاندنا رېژمانى، بەستنا زىدە كرى: و.
- ۳۱) لكاندنا رېژمانى، لادانا نافي: هەمى ل وى دەرى... (لادانا خەلكى باژىرى).
- لكاندنا رېژمانى، ئاماژا نافخوئى، ئاماژا پيشىي: وى دەرى. (ئاماژەيە بو جھى پرى).
- ۳۲) لكاندنا ليكسيكى، پىكفە كرن، پەيوەنديا بەشى ب هەمىيڤه: (حاکم، راوئىژكار، رەشەك) و پەيوەنديا وان ب خەلكى باژىرىڤه.
- لكاندنا رېژمانى، ليكگوهورينا نافي: خو. (گوهورينا حاکمى ب خو).
- لكاندنا رېژمانى، ئاماژا نافخوئى، ئاماژا پيشىي: وى دەرى. (ئاماژەيە بو جھى پرى).
- لكاندنا رېژمانى، بەستنا دەمى: پاشان.
- ۳۳) لكاندنا رېژمانى، ئاماژا دەرڤه: جھە كى بلند.
- لكاندنا رېژمانى، بەستنا زىدە كرى: و.
- ۳۴) لكاندنا رېژمانى، لادانا نافي(بكر): لادانا نافي حاکم. (لادانا نافي حاکم).
- لكاندنا رېژمانى، لادانا نافي: تىدا (د گوتارىدا). لادانا نافي گوتار.
- لكاندنا رېژمانى، ئاماژا نافخوئى، ئاماژا پاشىي: گوت. (ئاماژەيە بو گوتنا ل دويقد).

۳۵) لکاندنا ریژمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پیئشی: خه لک. (ئاماژیه بو خه لکی باژیری).

لکاندنا ریژمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پیئشی: من. (ئاماژیه بو حاکمی).
لکاندنا ریژمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پیئشی: هوین. (ئاماژیه بو خه لکی باژیری).
لکاندنا ریژمانی، ئاماژا نافخوی: ئاماژا پیئشی: فی پرا هه. (ئاماژیه بو پرا ده لال).
لکاندنا ریژمانی، ئاماژا نافخوی: ئاماژا پیئشی: مه. (ئاماژیه بو خه لکی باژیری کو حاکم و هوستا و راویژکاران ژی بخوفه دگرت).

- لکاندنا ریژمانی، بهستنا زیده کری: و.

۳۶) لکاندنا ریژمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پیئشی: ئەم. (ئاماژیه بو خه لکی باژیری کو حاکم و هوستا و راویژکاران ژی بخوفه دگرت).

- لکاندنا ریژمانی، بهستنا زیده کری: کو.

----- (۳۷)

۳۸) لکاندنا ریژمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پیئشی: ئەم.

لکاندنا ریژمانی، لیگگوهورپینا نافی: خو. (ئەم ب خو).

۳۹) لکاندنا ریژمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پیئشی: ئەز. (ئاماژیه بو حاکمی).

لکاندنا ریژمانی، لیگگوهورپینا نافی: خو. (ئەز ب خو).

لکاندنا لیكسیکی، دووباره کرنا هه مان په یف، دووباره کرنا ئیکسه را یه کا لیكسیکی: (قوربانیهك، قوربانیهك).

- لکاندنا ریژمانی، بهستنا هویی: ئە گەر.

۴۰) لکاندنا ریژمانی، لادانا نافی: Ø چهند مهزن ژی بیت. (لادانا نافی قوربانی).

- لکاندنا ریژمانی، بهستنا بهروفاژی: لی.

۴۱) لکاندنا ریژمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پیئشی: هوین. (ئاماژیه بو خه لکی باژیری).

- لکاندنا ریژمانی، بهستنا زیده کری: کو.

۴۲) لکاندنا ریژمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پیئشی: ئەز. (ئاماژیه بو حاکمی).

- لکاندنا ریژمانی، ئاماژا نافخۆیی، ئاماژا پیشیی: ههوه. (ئاماژیه بۆ خه‌لکی باژیری).
 - لکاندنا ریژمانی، به‌ستنا زیده‌کری: و.
- ٤٣) لکاندنا ریژمانی، ئاماژا نافخۆیی، ئاماژا پیشیی: هه‌وین. (ئاماژیه بۆ خه‌لکی باژیری).
 ٤٤) لکاندنا ریژمانی، ئاماژا نافخۆیی، ئاماژا پیشیی: من. (ئاماژیه بۆ حاکمی).
 - لکاندنا ریژمانی، به‌ستنا زیده‌کری: و.
- ٤٥) لکاندنا ریژمانی، لادانا ناڤی (بکه‌ر): Ø کاروبارین خۆ بریقه‌ بن. (لادانا هه‌وین).
 لکاندنا ریژمانی، لینگه‌هورینا ناڤی: خۆ. (گوه‌رتنا خه‌لکی باژیری ب خۆ).
 - لکاندنا ریژمانی، به‌ستنا زیده‌کری: و.
- ٤٦) لکاندنا ریژمانی، لادانا ناڤی (بکه‌ر): Ø خۆ ژ دوژمنان... (لادانا هه‌وین).
 لکاندنا ریژمانی، لینگه‌هورینا ناڤی: خۆ. (گوه‌رتنا خه‌لکی باژیری ب خۆ).
 لکاندنا ریژمانی، ئاماژا ده‌رفه: دوژمن.
 ٤٧) لکاندنا ریژمانی، به‌ستنا ده‌می: ل دوو ژ را.
 لکاندنا ریژمانی، ئاماژا نافخۆیی، ئاماژا پیشیی: چیره‌کا هوستای.
 لکاندنا ریژمانی، ئاماژا نافخۆیی، ئاماژا پیشیی: وان. (ئاماژیه بۆ خه‌لکی باژیری).
 - لکاندنا ریژمانی، به‌ستنا زیده‌کری: و.
- ٤٨) لکاندنا ریژمانی، لادانا ناڤی (بکه‌ر): Ø درێژی ب ئاخفتنا... (لادانا ناڤی حاکمی).
 لکاندنا ریژمانی، لینگه‌هورینا ناڤی: خۆ. (گوه‌رتنا حاکمی ب خۆ).
 - لکاندنا ریژمانی، به‌ستنا زیده‌کری: و.
- ٤٩) لکاندنا ریژمانی، لادانا ناڤی (بکه‌ر): Ø گوت. (لادانا ناڤی حاکمی).
 لکاندنا ریژمانی، ئاماژا نافخۆیی، ئاماژا پاشیی: گوت. (ئاماژیه بۆ گوتنا ل دویشدا).
 - لکاندنا ریژمانی، به‌ستنا هه‌ویی: له‌ورا.
- ٥٠) لکاندنا ریژمانی، ئاماژا نافخۆیی، ئاماژا پیشیی: من. (ئاماژیه بۆ حاکمی).
 لکاندنا ریژمانی، لینگه‌هورینا ناڤی: خۆ. (گوه‌رتنا حاکمی ب خۆ).
 - لکاندنا ریژمانی، به‌ستنا زیده‌کری: کو.

۵۱) لکاندنا ریژمانی، ئاماژا ناڅوځی، ئاماژا پیښی: نه ز. (ئاماژیه بو حاکمی).
لکاندنا لیځسیکی، دووباره کرنا هه مان په یف، دووباره کرنا ئیکسه را یه کا لیځسیکی:
قوربانی.

لکاندنا ریژمانی، ئاماژا ناڅوځی، ئاماژا پیښی: نه فی پری. (ئاماژیه بو پرا ده لال).

۵۲) لکاندنا ریژمانی، به ستنا ده می: فی چاخی.

- لکاندنا ریژمانی، به ستنا زیده کری: و.

لکاندنا ریژمانی، ئاماژا ناڅوځی، ئاماژا پیښی: وی. (ئاماژیه بو حاکمی).

- لکاندنا ریژمانی، به ستنا زیده کری: و.

۵۳) لکاندنا ریژمانی، لادانا ناڅی (بکر): ل وی ده ری ده سته کی... (لادانا ناڅی ره شهک).

لکاندنا ریژمانی، ئاماژا ناڅوځی، ئاماژا پیښی: وی ده ری.

لکاندنا لیځسیکی، دووباره کرنا هه مان په یف، دووباره کرنا ئیکسه را یه کا لیځسیکی:
به رگ.

لکاندنا ریژمانی، لادانا ناڅی: ل به ر څ کرن. (لادانا ناڅی هوستا).

- لکاندنا ریژمانی، به ستنا زیده کری: و.

۵۴) لکاندنا ریژمانی، لادانا ناڅی (بکر): څ یه کسه ر کر نه... (لادانا ناڅی ره شهک).

لکاندنا ریژمانی، لادانا ناڅی: یه کسه ر څ کر نه... (لادانا ناڅی هوستا).

- لکاندنا ریژمانی، به ستنا زیده کری: و.

۵۵) لکاندنا ریژمانی، ئاماژا ده رڅه: نه و پاله.

لکاندنا ریژمانی، ئاماژا ناڅوځی، ئاماژا پیښی: ل ویری. (ئاماژیه بو جهی پری).

لکاندنا ریژمانی، ئاماژا ناڅوځی، ئاماژا پیښی: وی. (ئاماژیه بو هوستای).

۵۶) لکاندنا ریژمانی، به ستنا زیده کری: هوسانی.

- لکاندنا ریژمانی، به ستنا زیده کری: و.

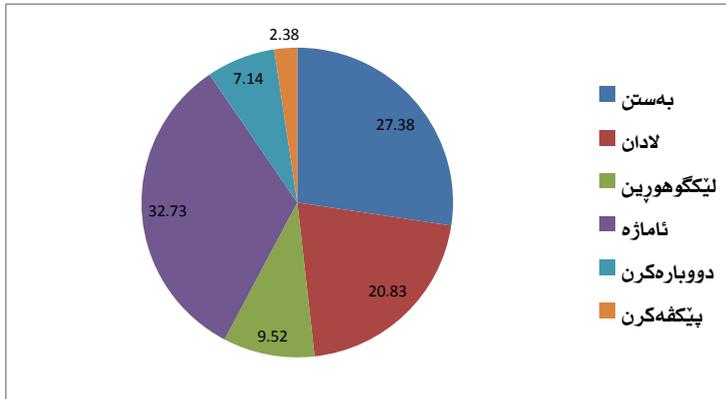
لکاندنا ریژمانی، به ستنا ده می: پستی.

لکاندنا ریژمانی، ئاماژا ناڅوځی، ئاماژا پیښی: فی کریاری. (ئاماژیه بو کریاری بوری).

- لکاندنا ریژمانی، بهستنا زیده کری: و.
 (۵۷) لکاندنا ریژمانی، لادانا ناڤی(بکەر): ۵ ئیدی چ جارا .... (لادانا ناڤی پرا ده لال).

ئامارا تیکستی ژماره (۱)

ریژا سه دی	ژمارا شیوی لکاندنی	جوری لکاندنی	
٪۲۷,۳۸	۴۶	بهستن	لکاندنا ریژمانی
٪۱۹,۶۴	۳۳	لادان	
٪۱۰,۷۱	۱۸	لیکگوهورپین	
٪۳۲,۷۳	۵۵	ئامازه	
٪۷,۱۴	۱۲	دوو باره کرن	لکاندنا لیکسیکی
٪۲,۳۸	۴	پیکفه کرن	
٪۱۰۰	۱۶۸	سه رجه می گشتی	

ټيکستى ژماره (۲)

"زاروکى به فرى"

((هردو چافين ته زيق لى بوون (۱)، ته خوه خووش کر بو ئاخفتنى (۲)، لى تو بیدهنگ مایی (۳) و ب حیبه تی تیفوکری، ل بن باری پشت لى قوسکری (۴).
 به فرى ژ ناؤ تهنگا وی بلندتر بوو (۵). بنى ته لیسى فری به فرى دکه فت (۶). دیمی وی سؤر بوو، مینا سیفین رافینا (۷). کومکى وی، سهر و گوھین وی فه شار تیبون (۸).
 – ما تو ژ خودى نا ترسی، مال نه خراب؟ (۹)
 نه فه بوون (۱۰) په یفین ته دفیان (۱۱) بیژى بابى وی (۱۲)، لى ته داعویران (۱۳)، مینا گه له ک تشین تو فان هدیامان دادعویری (۱۴). دللى ته ب نه زمان کهت (۱۵) و گوته ته (۱۶):

– خوه نه که بیژانکی وی (۱۷). دا بیژت ته (۱۸) نهغه یه ژيانا مه (۱۹)، دښت (۲۰) ژ نهها فیږی شولی بت (۲۱)، تو کاوداین مه دینی (۲۲)، کی نا بیژت (۲۳) فی گافی، یان گافهک دی نهز دی ځم و ځم، وهک دوپکیلا جگاری (۲۴). نهږی ما کی نا بیژت (۲۵)، دی بیژته ته (۲۶):

– ههما هوون ساخ بن بو وی سهی مهزن، هه ی سهر شورینوا! (۲۷)
 دی بیژت (۲۸)، دی وږت وه بیژت (۲۹). چیا یی هه می تشتان دبیژن (۳۰).
 ژ ته بورین (۳۱)، لی ته نه شیا (۳۲) چافین خوه ژ بار یی وی یی گران فه کی (۳۳)، هه تا نوهالی نهو داعویراین (۳۴)).

(حدهسن سلیقانه یی، ۲۰۰۶: ۶۷-۶)

شړوځه کرنا تیځستی ژماره (۲) ژلایی لکاندنیځه

- ۱) لکاندنا ریزمانی، ناماژا دهرځه: چاځ.
- لکاندنا ریزمانی، ناماژا دهرځه: ته. (ناماژه یه بو کهسه کی دهرځه ی تیځستی).
- لکاندنا ریزمانی، لادانا نافی (به کار): لی بوون. (ل ی بوون، لادانا جهناځی وی).
- ۲) لکاندنا ریزمانی، ناماژا ناځخوی، ناماژا پیشی: ته. (ناماژه یه بو ته یا بهری نوکه)
 لکاندنا ریزمانی، لیکگوهورپنا نافی: خوه. (گوهارپنا ته ب خوه).
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا بهروفاژی: لی.
- ۳) لکاندنا ریزمانی، ناماژا ناځخوی، ناماژا پیشی: تو. (ناماژه یه بو ته).
- لکاندنا لیکسیکی، پیکغه کرن، بهرامبهری: ناخفتن و بیدهنگ.
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیده کری: و.
- ۴) لکاندنا ریزمانی، لادانا نافی (بکه): ب حیبه تی ... (لادانا جهناځی تو).
- لکاندنا ریزمانی، لادانا نافی (به کار): تیځو کری. (د ی فو کری، لادانا جهناځی وی).

لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دەرڤه: ل بن باری.
لکاندنا ریزمانی، لادانا ناڤی(بهرکار): پشت لی قوسگری. (پشت ل څ قوسگری، لادانا وی).

۵) لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دەرڤه: بهفر.

لکاندنا ریزمانی، ئاماژا ناڤخوی، ئاماژا پیښی: وی. (ئاماژهیه بو وی).

۶) لکاندنا ریزمانی، لیکگوهورپنا ناڤی: تهلیس. (بار هاتیه گوهورپن ب تهلیسی).

لکاندنا لیکسیکی، دووباره کرنا هه مان په یف، دووباره کرنا ئیکسه را یه کا لیکسیکی: بهفر.

۷) لکاندنا ریزمانی، ئاماژا ناڤخوی، ئاماژا پیښی: وی.

لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیده کری: مینا.

لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دەرڤه: سیقین راقینا.

۸) لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دەرڤه: کومک.

لکاندنا ریزمانی، ئاماژا ناڤخوی، ئاماژا پیښی: وی.

لکاندنا لیکسیکی، پیکفه کرن، په یوه ندیا بهشی ب به شیفه: سهر و گوه.

لکاندنا ریزمانی، ئاماژا ناڤخوی، ئاماژا پیښی: وی.

۹) لکاندنا ریزمانی، ئاماژا ناڤخوی، ئاماژا پاشی: تو. (ئاماژهیه بو بابی).

لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دەرڤه: خودی.

۱۰) لکاندنا ریزمانی، ئاماژا ناڤخوی، ئاماژا پیښی: نهڤه. (ئاماژهیه بو رستا بهری وی).

۱۱) لکاندنا ریزمانی، لیکگوهورپنا رسته یی: په یقین. (ما تو ژ خودی ناترسی مال نه خراب یا هاتیه گوهارتن ب په یقین).

لکاندنا ریزمانی، ئاماژا ناڤخوی، ئاماژا پیښی: ته.

۱۲) لکاندنا ریزمانی، لادانا ناڤی(بکه): تو. (څ بابی وی).

لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دەرڤه: باب.

لکاندنا ریزمانی، ئاماژا ناڤخوی، ئاماژا پیښی: وی.

- لکاندنا ریزمانی، بهستنا بهروفاژی: لی.

- ۱۳) لکاندنا ریزمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پیشی، ته.
- ۱۴) لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیده کری: مینا.
لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دهرقه: تشت.
- لکاندنا ریزمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پیشی: تو. (ئاماژه به بو ته).
- لکاندنا لیکیسیکی، دووباره کرنا هه مان په یف، دووباره کرنا ئیکسه را یه کا لیکیسیکی:
داعویران.
- ۱۵) لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دهرقه: دل.
لکاندنا ریزمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پیشی: ته.
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیده کری: و.
- ۱۶) لکاندنا ریزمانی، لادانا ناھی (بکه): Ø گوته ته. (لادانا ناھی دل).
لکاندنا ریزمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پاشی: گوت. (ئاماژه به بو گوتنن لدویقدا).
لکاندنا ریزمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پیشی: ته.
- ۱۷) لکاندنا ریزمانی، لادانا ناھی (بکه): Ø خوه نه که ... (لادانا جهناقھی تو).
لکاندنا ریزمانی، لیگوهورینا ناھی: خوه. (گوهارتنا تو ب خوه).
لکاندنا ریزمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پیشی: وی. (ئاماژه به بو بابی).
- ۱۸) لکاندنا ریزمانی، لادانا ناھی (بکه): Ø دا بیژیت ته. (لادانا جهناقھی ئه و).
لکاندنا ریزمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پاشی: بیژیت. (ئاماژه به بو گوتنا بهیّت).
لکاندنا ریزمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پیشی: ته.
- ۱۹) لکاندنا ریزمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پیشی: ئه فهیه. (ئاماژه به بو گوتنا بابی).
لکاندنا ریزمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پیشی: مه. (ئاماژه به بو وی و بابی)
- ۲۰) -----
- ۲۱) لکاندنا ریزمانی، لادانا ناھی (بکه): Ø ژ نها فیری ... (لادانا جهناقھی ئه و).
- ۲۲) لکاندنا ریزمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پیشی: تو. (ئاماژه به بو ته).
لکاندنا ریزمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پیشی: مه. (ئاماژه به بو وی و بابی).

- ۲۳) لکاندنا ریزمانی، ناماژا دهرقه: کی.
- ۲۴) لکاندنا ریزمانی، ناماژا بهستنا دهمی: فی گافی.
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیدہ کری: یان.
- لکاندنا لیکسیکی، دووبارہ کرنا ہمان پھیف، دووبارہ کرنا ٹیکسہرا یہ کا لیکسیکی: گاؤ.
- لکاندنا ریزمانی، ناماژا نافخوی، ناماژا پیشی: ئہز. (ناماژہیہ بو بابی).
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیدہ کری: وهك.
- لکاندنا ریزمانی، ناماژا دهرقه: دوکیلا جگاری.
- ۲۵) لکاندنا ریزمانی، ناماژا دهرقه: کی.
- ۲۶) لکاندنا ریزمانی، لادانا نافی(بکر): Ø دی بیژت تہ. (لادانا جھنافی ئہو).
- لکاندنا ریزمانی، ناماژا نافخوی، ناماژا پاشی: دی بیژت. (ناماژہیہ بو گوتنا بھیت).
- لکاندنا ریزمانی، ناماژا نافخوی، ناماژا پیشی: تہ.
- ۲۷) لکاندنا ریزمانی، ناماژا دهرقه: هوون.
- لکاندنا ریزمانی، ناماژا نافخوی، ناماژا پاشی: وی. (ناماژہیہ بو سہی مہزن).
- لکاندنا ریزمانی، ناماژا دهرقه: سہی مہزن.
- ۲۸) لکاندنا ریزمانی، لادانا نافی(بکر): Ø دی بیژت. (لادانا نافی باب).
- لکاندنا ریزمانی، ناماژا نافخوی، ناماژا پیشی: بیژت. (ناماژہیہ بو گوتنا بوری).
- ۲۹) لکاندنا ریزمانی، لادانا نافی(بکر): Ø دی ویژت وه بیژت. (لادانا نافی باب).
- لکاندنا ریزمانی، ناماژا نافخوی، ناماژا پیشی: وه بیژت. (ناماژہیہ بو گوتنا بوری).
- ۳۰) لکاندنا ریزمانی، لیکگوہورینا نافی: چیایی. (گوہورینا نافی بابی ب چیایی).
- لکاندنا ریزمانی، ناماژا دهرقه: تشت.
- ۳۱) لکاندنا ریزمانی، لادانا نافی(بکر): Ø ژ تہ بورین. (لادانا جھنافی ئہو).
- لکاندنا ریزمانی، ناماژا نافخوی، ناماژا پیشی: تہ.
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا بہروفاژی: لی.

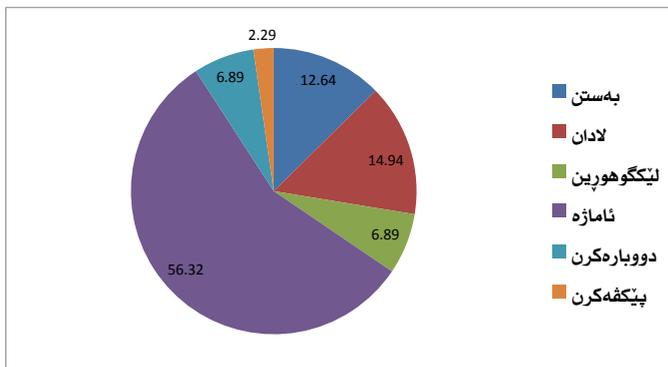
۳۲) لکاندنا ریزمانی، ناماژا نافخوی، ناماژا پیشی: ته.
 ۳۳) لکاندنا لیکسیکی، دووباره کرنا ههمان په یف، دووباره کرنا ئیکسه را یه کا لیکسیکی:
 چاؤ.

لکاندنا ریزمانی، لیکگوهورپنا نافی: خوه. (گوهارتنا ته ب خوه).
 لکاندنا لیکسیکی، دووباره کرنا ههمان په یف، دووباره کرنا ئیکسه را یه کا لیکسیکی: بار.
 لکاندنا ریزمانی، ناماژا نافخوی، ناماژا پیشی: وی. (ناماژه یه بو وی).
 - لکاندنا ریزمانی، به ستنا دهمی: هه تا.

۳۴) لکاندنا ریزمانی، ناماژا دهرفه: نوهالی.
 لکاندنا ریزمانی، ناماژا نافخوی، ناماژا پیشی: نهو. (ناماژه یه بو وی و بابی).
 لکاندنا لیکسیکی، دووباره کرنا ههمان په یف، دووباره کرنا ئیکسه را یه کا لیکسیکی:
 داعویران.

نامارا تیکستی ژماره (۲)

ریژا سدی	ژمارا شیوی لکاندنی	جوړی لکاندنی	
٪۱۲،۶۴	۱۱	به ستن	لکاندنا ریژمانی
٪۱۴،۹۴	۱۳	لادان	
٪۶،۸۹	۶	لیکگوهورپین	
٪۵۶،۳۲	۴۹	ناماژه	
٪۶،۸۹	۶	دووباره کرن	لکاندنا لیکسیکی
٪۲،۲۹	۲	پیکفه کرن	
٪۱۰۰	۸۷	سهرجه می گشتی	

تیکستی ژماره (۳)

"لیدانا ئەحمەد تورک پیلان بوو"

((بەری چەند رۆژە کا و بتایهتی ل(۱۲-۴-۲۰۱۰) و ل باژیری ساسون یی تورکی، سەرۆکی پارتا کومەلگەها دیموکراتیا هەلوهشیایی (احمد تورک) کەفتە بەر هێرشە کا هوقانەیا شوفینیه کی تورک (۱) کو د ئەنجامدا ب دژواری دفنا وی شکاند (۲) و جاره کا دی ههیه بهتا دهولهتا تورکیا ل سەر ناستی نافخویی و ههڕیمی و جیهانی ئیخسته د مهترسیی دا (۳)، کو تورکیا ب فی رهفتاری بۆ رایا گشتی یا جیهانی دیار کر (۴)، کو ئەو نه شین (۵) زمانی دیالوگی و دان و ستاندنی بکەنه درویشم بۆ چاره سەر کرنا تهف کیشین سیاسی ل تورکیا (۶)، لی ئەفه زی وی چەندی ناگههینت (۷) کو تورکیا زمانی دان و ستاندنی نزائیت (۸)، بەلکو بتی دگەل کوردا هەمی دەرگەها لۆ دگرت (۹) و ههردەم ئیخسیری لهشکه تاریهتی یه (۱۰). چونکو ئەگەر تورکیا ل سەر ناستی سیاسەتا دەر فە دگەل جیهانا عەرەبی و ئیسلامی سەرکەفتن ب دەستفە ئینابن (۱۱) و شیابیت (۱۲) ب ریکا دان و ستاندنی باشترین پەیه ندییا گریهتن (۱۳)، کو ژ وی چارچووی بەرتهنگ دەرکەت بیت (۱۴). لی هیز ئەو دناف خودا گەلەك دنالیت (۱۵) و پیدفی ب گەلەك چاکر نهفا ههیه (۱۶) کو لبهرا هیا هه میان زی دان پیدانی ب مافین رهواین مللهتی کورد بکەتن (۱۷). به لی مخابن میژوویا هه فچه رخا تورکیا دگەل کوردان ب هیچ رهنگه کی بۆ قوناغا ئەفرو نا گونجیت (۱۸)، بەلکو بۆ زه نیه تا چه رخین نافین دزفریت (۱۹). لهورا ههردەم ب نه خشه و پیلان بۆ ژنافرنا سیاسیین کوردا کار دکەن (۲۰). کو پشتی پارتا وی ههلو ه شاندی (۲۱) و ئەو بخۆ زی ژ ئەندامه تیا پەرله مانی دویر کری (۲۲) و پاشی ئەف رهفتاره دگەل ئەنجامدا ی (۲۳).

سەرەرای کۆ گەلی کورد ل تورکیا پارچەکن ژ ناسناما تورکیا و ژ ناسناما دەقەرئی (٢٤) و میژوو یا وی یا کۆ کوردان رۆله کی پر سەرورەری و گەش تیدا هدیە (٢٥) ل دو ماهیی، ئەم بتوندی وی کرایا دویژ هەمی رەوشتین مەرفایەتی و بنەمایین دیموکراسی ئیدانە دکەین (٢٦). دخوازین (٢٧) کۆ تورکیا وە کۆ خۆ ب دەولەتە کا دیموکراسی و عملانی دەهژمیریت (٢٨) زیدەتر ریزی ل مافی مروفی و نازادیا کاری سیاسی بگریت (٢٩). و بۆ فی کرایا زی پیندقیە (٣٠) دەولەتا تورکیا داخازا لیپورینی ژ تەفایا گەلی کورد بکەتن (٣١). و ئە ژ رەفتارا نە شرین بیته هوکارە ک بۆ چارەسەر کرنا دوزا کوردی ل تورکیا (٣٢). ((
 (گوفار مەتین، ٢٠١٠)

شەرۆقە کرنا تیکستی ژ ماره (٣) ژ لایی لکاندنیقە

- ١) لکاندنا ریزمانی، بەستنا دەمی: بەری چەند رۆژە کا.
 لکاندنا ریزمانی، بەستنا زیدە کری: و.
 لکاندنا ریزمانی، بەستنا زیدە کری: ب تایبەت.
 لکاندنا ریزمانی، بەستنا زیدە کری: و.
 لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دەر قە: باژیری ساسون بی تورکی.
 لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دەر قە: ل ١٢-٤-٢٠١٠.
 لکاندنا ریزمانی، ئاماژا نافخۆیی، ئاماژا پاشیی: سەر وکی پارتا کومەلگەها دیموکراتی.
 (ئاماژە یە بۆ ئەحمەد تورکی).
 لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دەر قە: ئەحمەد تورک.
 لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دەر قە: شوئینیە کی تورک.
 - لکاندنا ریزمانی، بەستنا زیدە کری: کۆ.
- ٢) لکاندنا ریزمانی، بەستنا زیدە کری: د ئەنجامدا.
 لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دەر قە: دفنا وی.
 لکاندنا ریزمانی، ئاماژا نافخۆیی، ئاماژا پێشی: وی. (ئاماژە یە بۆ ئەحمەد تورکی).

- لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیده کری: و.
- ۳) لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیده کری: جاره کا دی.
- لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دهرڤه: دهولهتا تورکی.
- لکاندنا لیکسیکی، پښکفه کرن، په یوه ندیا بهشی ب ههمیښه: ئاستی ناڅخوی و ههریمی و جیهانی.
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیده کری: کو.
- ۴) لکاندنا ریزمانی، ئاماژا ناڅخوی، ئاماژا پښی: فی رهفتاری. (ئاماژهیه بو شکاندنا دفنا نه همه د تورکی).
- لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دهرڤه: رایا گشتی یا جیهانی.
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیده کری: کو.
- ۵) لکاندنا ریزمانی، ئاماژا ناڅخوی، ئاماژا پښی: نهو. (ئاماژهیه بو تورکیا).
- ۶) لکاندنا لیکسیکی، دووباره کرن، ههڤواتا تهواو: (دیالوگ، دان و ستاندن).
- لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دهرڤه: کښین سیاسی.
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا بهروفاژی: لی.
- ۷) لکاندنا ریزمانی، ئاماژا ناڅخوی، ئاماژا پښی: نهڤه. (ئاماژهیه بو گوتنا بوری).
- لکاندنا ریزمانی، ئاماژا ناڅخوی، ئاماژا پاشی: وی چه ندی. (ئاماژهیه بو گوتنا ل دو یقدا).
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیده کری: کو.
- ۸) لکاندنا لیکسیکی، دووباره کرنا ههمان په یف، دووباره کرنا ئیکسه را یه کا لیکسیکی: دان و ستاندن.
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا بهروفاژی: به لکو.
- ۹) لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیده کری: بتنی.
- لکاندنا ریزمانی، لادانا نافی (بکه ر): Ø دگهل کوردا... . (لادانا نافی تورکیا).
- لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دهرڤه: کورد.
- لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دهرڤه: دهر گهه.

- لکاندنا ریزمانی، لیځگوهورپینا نافی: خو. (گوهارپتنا تورکیا ب خو).
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیده کری: و.
- ۱۰) لکاندنا ریزمانی، بهستنا ده می: هه رده م.
- لکاندنا ریزمانی، لادانا نافی (بکه ر): Ø ئیخسیری... (لادانا نافی تورکیا).
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا هویی: چونکو.
- ۱۱) لکاندنا ریزمانی، بهستنا هویی: نه گهر.
- لکاندنا ریزمانی، ناماژا ده رقه: جیهانا عه ره بی.
- لکاندنا ریزمانی، لادانا نافی: Ø ئیسلامی. (لادانا نافی جیهان).
- لکاندنا ریزمانی، ناماژا ده رقه: جیهانا ئیسلامی.
- لکاندنا لیځکسیکی، پیکفه کرن، په یوه نډیا به شی ب هه میقه: جیانا عه ره بی و ئیسلامی.
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیده کری: و.
- ۱۲) لکاندنا ریزمانی، لادانا نافی (بکه ر): Ø شیابت. (لادانا نافی تورکیا).
- ۱۳) لکاندنا لیځکسیکی، دووباره کرنا هه مان په یف، دووباره کرنا هه مان په یفا لیځکسیکی: دان و ستاندن.
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیده کری: کو.
- ۱۴) لکاندنا ریزمانی، لادانا نافی (بکه ر): Ø ژ وی چارچووفی... (لادانا نافی تورکیا).
- لکاندنا ریزمانی، ناماژا نافخویی، ناماژا پاشی: وی. (ناماژه یه بو چارچووفه ی).
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا به روفاژی: لی.
- ۱۵) لکاندنا ریزمانی، بهستنا ده می: هیژ.
- لکاندنا ریزمانی، ناماژا نافخویی، ناماژا پیشی: نهو. (ناماژه یه بو تورکیا).
- لکاندنا ریزمانی، لیځگوهورپینا نافی: خو. (گوهارپتنا تورکیا ب خو).
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیده کری: و.
- ۱۶) لکاندنا ریزمانی، لادانا نافی (بکه ر): Ø پیدفی ب گه له ک.. (لادانا نافی تورکیا).

- لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیده کری: کو.
- ۱۷) لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیده کری: ل بهراهیا همیان.
- لکاندنا ریزمانی، لادانا ناڤی(بکه): Ø دان پیدانی ب ... (لادانا ناڤی تورکیا).
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا بهروفازی: بهلی.
- ۱۸) لکاندنا لیکیسیکی، پیکفه کرن، په یوه ندیا بهشی ب بهشیفه: تورکیا و کورد.
- لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دهرفه: قوناڤا ئهفرو.
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا بهروفازی: بهلکو.
- ۱۹) لکاندنا ریزمانی، لادانا لارستهی: Ø بو زهنیه تا چهرخین ... (لادانا لارستا میژوویا ههڤچه رخا توری د گهل کوردان).
- لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دهرفه: چهرخین ناڤین.
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا هویی: له ورا.
- ۲۰) لکاندنا ریزمانی، بهستنا دهمی: ههردهم.
- لکاندنا ریزمانی، لادانا ناڤی(بکه): Ø ب نهخشه و ... (لادانا ناڤی تورکیا).
- لکاندنا لیکیسیکی، دووباره کرن: ههڤواتا ته و او. (نهخشه و پیلان).
- لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دهرفه: سیاسیین کوردا.
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیده کری: کو.
- ۲۱) لکاندنا ریزمانی، بهستنا دهمی: پشتی.
- لکاندنا ریزمانی، لادانا ناڤی(بکه): Ø پارتا وی ... (لادانا ناڤی تورکیا).
- لکاندنا ریزمانی، ئاماژا ناڤخویی، ئاماژا پیښی: پارتا وی. (ئاماژه یه بو پارتا کومهلگه ها دیموکراتی).
- لکاندنا ریزمانی، ئاماژا ناڤخویی، ئاماژا پیښی: وی. (ئاماژه یه بو ئه همد تورکی).
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیده کری: و.
- ۲۲) لکاندنا ریزمانی، ئاماژا ناڤخویی، ئاماژا پیښی: ئه و. (ئاماژه یه بو ئه همد تورکی).
- لکاندنا ریزمانی، لیکیگوهورپینا ناڤی: خو. (گوهارتنا ئه همد تورک ب خو).

- لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دەرڤه: ئەندامەتیا پەرلەمانی.
- لکاندنا ریزمانی، بەستنا زێدە کەری: و.
- ٢٣) لکاندنا ریزمانی، بەستنا دەمی: پاشی.
- لکاندنا ریزمانی، لادانا ناڤی(بکەر): ئەڤ رەفتارە... (لادانا ناڤی تورکیا).
- لکاندنا ریزمانی، ئاماژا نافخۆیی، ئاماژا پێشی: ئەڤ رەفتارە. (ئاماژەیه بۆ شکاندنا دفنا ئەحمەد تورکی).
- لکاندنا لیکیسیکی، دووبارە کرنا هەمان پەیف، دووبارە کرنا ئیکسەرا یە کالیکیسیکی: رەفتار.
- لکاندنا ریزمانی، لادانا ناڤی: ... د گەل ئەنجامدا. (لادانا ناڤی ئەحمەد تورکی).
- ٢٤) لکاندنا ریزمانی، بەستنا زێدە کەری: سەرەرای.
- لکاندنا ریزمانی، بەستنا زێدە کەری: کو.
- لکاندنا لیکیسیکی، دووبارە کرن، نیمچە هەڤواتا: مللەت و گەل.
- لکاندنا لیکیسیکی، پیکڤه کرن، پەيوەندیا بەشی ب هەمیڤه: تورکیا و دەرڤه.
- لکاندنا ریزمانی، بەستنا زێدە کەری: و.
- ٢٥) لکاندنا ریزمانی، ئاماژا نافخۆیی، ئاماژا پێشی: وی. (ئاماژەیه بۆ تورکیا).
- لکاندنا ریزمانی، بەستنا زێدە کەری: یا کو.
- لکاندنا ریزمانی، لادانا ناڤی: ... و گەش د دا هەمی. (لادانا ناڤی میژوو).
- ٢٦) لکاندنا ریزمانی، بەستنا زێدە کەری: ل دوماهی.
- لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دەرڤه: ئەم.
- لکاندنا ریزمانی، ئاماژا نافخۆیی، ئاماژا پێشی: وی کریارا. (ئاماژەیه بۆ شکاندنا دفنا ئەحمەد توری).
- لکاندنا لیکیسیکی، پیکڤه کرن، پەيوەندیا بەشی ب هەمیڤه: رەوشتین مروڤایهتی و بنه‌مایین دیمو کراسی. (رەوشت ئێک ژ بنه‌مایین دیمو کراسینه).
- ٢٧) لکاندنا ریزمانی، لادانا ناڤی(بکەر): د خوازین. (لادانا جهناڤی ئەم).
- لکاندنا ریزمانی، بەستنا زێدە کەری: کو.

۲۸) لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیدہ کری: وہ کو.

لکاندنا لیکسیکی، پیکھہ کرن، پھیفا گشتی.

لکاندنا ریزمانی، لادانا ناھی: دہولہتہ کا دیمو کراسی و Ø عملانی. (لادانا ناھی دہولہتہک).

۲۹) لکاندنا ریزمانی، لادانا ناھی (بکەر): Ø زیدہ تر ریژی ... . (لادانا ناھی تورکیا).

لکاندنا لیکسیکی، دووبارہ کرن، پھیفا سہرہ پای: مافی مروشی و نازادیسا کاری سیاسی.

(ماف پھیفا کا سہرہ پایہ؛ نازادیی بخوٹہ دگریت).

- لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیدہ کری: و.

۳۰) لکاندنا ریزمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پیشی: فی کریاری. (ئاماژہ یہ بو شکاندنا دفنا

ئہجمہد تورکی).

لکاندنا لیکسیکی، دووبارہ کرنا ہمان پھیفا، دووبارہ کرنا ئیکسہرا یہ کا لیکسیکی:

کریار.

۳۱) لکاندنا لیکسیکی، دووبارہ کرنا ہمان پھیفا، دووبارہ کرنا ئیکسہرا یہ کا لیکسیکی:

گہل.

لکاندنا لیکسیکی، دووبارہ کرن، نیمچہ ہہفواتا: مللہت و گہل.

- لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیدہ کری: و.

۳۲) لکاندنا ریزمانی، ئاماژا نافخوی، ئاماژا پیشی: ئہڈ رہفتارا نہشرین. (ئاماژہ یہ بو

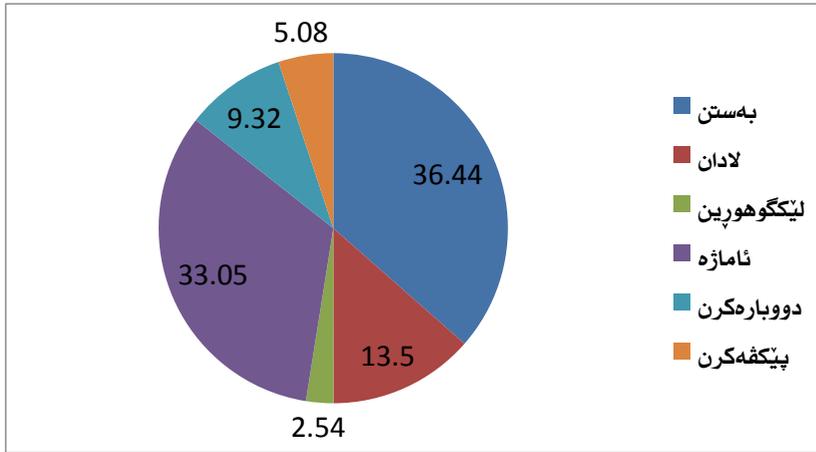
شکاندنا دفنا ئہجمہد تورکی).

لکاندنا لیکسیکی، دووبارہ کرن، نیمچہ ہہفواتا: رہفتار و کریار.

لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دہرفہ: دوزا کوردی ل تورکیا.

نأمارا تیکستی ژماره (۳)

ریژا سهدی	ژمارا شیوی لکاندن	جوری لکاندن	
%۳۶,۴۴	۴۳	بهستن	لکاندنا ریژمانی
%۱۳,۵	۱۶	لادان	
%۲,۵۴	۳	لیکگوهورین	
%۳۳,۰۵	۳۹	ناماژه	
%۹,۳۲	۱۱	دوو باره کرن	لکاندنا لیکسیکی
%۵,۰۸	۶	پیکفه کرن	
%۱۰۰	۱۱۸	سه رجه می گشتی	

تیکستی ژماره (۴)

"رامانا ئیکگرتنی ژبو کوردان"

((... میژوو نقتیسی نافدار میر شهرفخانی بدلیسی زور خهبات و بزاډ کرپه ژ بو دامه زاندا بنگه هک نه ته ویی (۱) و بهر په ک نیشیمانی ل جزیرا بوتان پیک بینیت (۲)، کو همی ده ولت و میر گه هیڼ کوردان بکته ئیک مینا ئیکگرتنا وه لاتین ئیکگرتی ب شیوه ک فیدراسیون (۳) ئی مخابن داخوازا وی بجه نه هات (۴)، میر و سه روکین کوردان گوتن و پیشنیازین وی نه په رژاندن (۵)، بونه دارده ست و دوو فله لانکین سولتان و پاشایین عوسمانی و سه فیه ویان (۶)، هه رتم دوژمنا بزاډ کرپه (۷) کورد ئیک نه گرن (۸) توفی دوو بهر په کیی د نایبه را جفاکا و اندا ب چینن (۹)، گه ئی کورد لسه ر ئیک بکهن ره شه (۱۰)، رینزین وان ژیک پارچه کړنه (۱۱) سیاستا میکیافیلی لسه ر ملله تی کورد مه شان دیه (۱۲)، هه تا ئیروژی نه و سیاست یا بهر ده و امه (۱۳).

میر شہرہ فخان ل وی سہر دہمی ب چافہک فہ کری تہ ماشہی رودانین دیرؤکا میر گہہین
 کوردان کریہ (۱۴)، رھوشا کوردان بشیوہک ہوور و کوور شروفہ کریہ (۱۵)، سہر دہمین
 نہ سہر کہتن و بندہ ستیا کوردان خویا کریہ (۱۶) د بیژیت (۱۷): ہہر تم کارین درندہ لجمہ
 ہمی بنہ مالین دہستہ لاتدار لکوردستانی دووبارہ دبن (۱۸)، میر شہرہ فخان دہردی ناکوکی
 و دووبارہ کیی د ناٹا مللہ تی کورد دا ب برینہک کوور و داخہک گران باس دکہت (۱۹)،
 ہہر لدہ ستیپکا پھرتووکا خوہ د شہرہ فنا می دا نفیسایہ (۲۰)، دیاردا ژن ٹینانی لجمہ کوردان
 یامشہیہ (۲۱) زور زارویان د ٹین (۲۲)، ٹہ گہر بدہست ہفدوو نہ ہاتبان کوشتن (۲۳) دا
 ژمارا وان ہن زیدہ بیت (۲۴) کو ترس و لہرز خستبایہ ناٹا مللہ تی ٹیرانی و بہ لکو بی ہمی
 جیہانی (۲۵)۔

(نہجہد بالای، ۲۰۰۷: ۳۵-۳۶)

شروفہ کرنا تیکستی ژمارہ (۴) ژلایی لکاندنیفہ

لکاندنا ریژمانی، ناماژا نافخوی، ناماژا پاشیی: میژوو نفیسی نافدار. (ناماژویہ بؤ
 شہرہ فخانئ بدلیسی).

لکاندنا ریژمانی، ناماژا دہرفہ: شہرہ فخانئ بدلیسی.

لکاندنا ریژمانی، لادانا کاری: زور خہبات Ø و براؤ کریہ... (لادانا کاری کرن).

لکاندنا ریژمانی، ناماژا دہرفہ: بنگہہک نہتہوی.

- لکاندنا ریژمانی، بہستنا زیدہ کری: و.

۱) لکاندنا ریژمانی، لادانا ناٹی (بکہر): Ø بہرہیہک نیشتمانی... (لادانا ناٹی شہرہ فخانئ
 بدلیسی).

لکاندنا ریژمانی، ناماژا دہرفہ: بہرہیہک نیشتمانی.

لکاندنا ریژمانی، ناماژا دہرفہ: جزیرا بوتان.

- لکاندنا ریژمانی، بہستنا زیدہ کری: کو.

٢) لكاندنا رېژمانى، لادانا نافي(بكر): Ø ههمى دهولت و... (لادانا نافي شهرفخاني بدليسى).

لكاندنا رېژمانى، لادانا نافي: دهولت Ø و ميرگههين كوردان. (لادانا نافي كوردان).

لكاندنا رېژمانى، ئاماژا دهرفه: دهولتهين كوردان.

لكاندنا رېژمانى، ئاماژا دهرفه: ميرگههين كوردان.

لكاندنا ليكسيكى، دووباره كرن، نيمچه ههفتاتا: دهولت و ميرگهه. (ل فيري دهولت وه كو ميرگهه ب كارهاتيه).

لكاندنا رېژمانى، بهستنا زيده كرى: مينا.

لكاندنا رېژمانى، ئاماژا دهرفه: وهلائين ئيگگرتى.

- لكاندنا رېژمانى، بهستنا بهروفاژى: لى.

٣) لكاندنا رېژمانى، ئاماژا نافخويى، ئاماژا پيشيى: وى. (ئاماژهيه بو شهرفخاني بدليسى).

٤) لكاندنا رېژمانى، لادانا نافي: مير Ø و سهروكين كوردان. (لادانا نافي كوردان).

لكاندنا رېژمانى، ئاماژا دهرفه: ميرين كوردان.

لكاندنا رېژمانى، ئاماژا دهرفه: سهروكين كوردان.

لكاندنا ليكسيكى، دووباره كرن، نيمچه ههفتاتا: مير و سهروك.

لكاندنا ليكسيكى، دووباره كرن، پهيفا گشتى: گوتن و پيشنياز.

لكاندنا رېژمانى، لادانا نافي: گوتن Ø و پيشنيازين وى. (لادانا جهنافى وى).

لكاندنا رېژمانى، ئاماژا نافخويى، ئاماژا پيشيى: وى. (ئاماژهيه بو شهرفخاني بدليسى).

٦) لكاندنا رېژمانى، لادانا نافي(بكر): Ø بوونه داردهست و... (لادانا مير و سهروكين كوردان).

لكاندنا ليكسيكى، دووباره كرن، نيمچه ههفتاتا: داردهست و دووئه لانك.

لكاندنا ليكسيكى، دووباره كرن، ههفتاتا تهواو: سولتان و پاشا.

لكاندنا رېژمانى، لادانا نافي: سولتان Ø و پاشايين عوسمانى. (لادانا نافي عوسمانى).

لكاندنا رېژمانى، ئاماژا دهرفه: عوسمانى.

لكاندنا رېژمانى، لادانا ناڅى: سولتان و پاشايين عوسمانى و Ø سهفهويان. (لادانا سولتان و پاشايين).

لكاندنا رېژمانى، ناماژا دهرڅه: سهفهوى.

٧) لكاندنا رېژمانى، بهستنا دهى: ههرتم.

لكاندنا رېژمانى، ناماژا دهرڅه: دوژمن.

٨) لكاندنا رېژمانى، ناماژا دهرڅه: كورد.

لكاندنا رېژمانى، ليكگوهورينا ناڅى: ئيك. (گوهارتنا كورد ب ئيك).

٩) لكاندنا رېژمانى، لادانا ناڅى(بكه): Ø توفى دووبهركي... (لادانا ناڅى دوژمن).

لكاندنا رېژمانى، ناماژا ناڅوي، ناماژا پيشي: وان. (ناماژهيه بو كوردان).

١٠) لكاندنا رېژمانى، لادانا ناڅى(بكه): Ø گهلى كورد... (لادانا ناڅى دوژمن).

لكاندنا رېژمانى، ليكگوهورينا ناڅى: ئيك. (گوهارتنا گهلى كورد ب ئيك).

١١) لكاندنا رېژمانى، لادانا ناڅى(بكه): Ø رېژين وان... (لادانا ناڅى دوژمن).

لكاندنا رېژمانى، ناماژا ناڅوي، ناماژا پيشي: وان. (ناماژهيه بو كوردان).

١٢) لكاندنا رېژمانى، لادانا ناڅى(بكه): Ø سياسهتا ميكياڅيلى... (لادانا دوژمن).

لكاندنا رېژمانى، ناماژا دهرڅه: ميكياڅيلى.

لكاندنا ليكسيكى، دووباره كرن، نيمچه ههڅواتا: گهل و مللهت.

١٣) لكاندنا رېژمانى، بهستنا دهى: ههتا ئيرو.

لكاندنا رېژمانى، ناماژا ناڅوي، ناماژا پيشي: ئهو سياسهت. (ناماژهيه بو سياسهتا

ميكياڅيلى).

١٤) لكاندنا رېژمانى، ناماژا دهرڅه: وى سهردهى.

لكاندنا ليكسيكى، دووباره كرن هه مان پهڅ، دووباره كرن ئيكسهرا يه كا ليكسيكى:

مير گهه.

١٥) لكاندنا رېژمانى، لادانا ناڅى(بكه): Ø رهوشا كوردان... (لادانا مير شهرفخان).

لكاندنا ليكسيكى، پينكفه كرن، سهره پاييا هاوبهش: هوور و كوور.

١٦) لكاندنا رېژمانى، لادانا ناڅى(بكه): Ø سهردهمين نه... (لادانا مير شهرفخان).

- لكاندنا ليكسيكى، پيگه كرن، سه ره پاييا هاوبه ش: نه سه ركه تن و بنده ستي.
- لكاندنا ريزماني، لادانا نافي: نه سه ركه تن و بنده ستي كوردان. (لادانا كوردان).
- ۱۷) لكاندنا ريزماني، لادانا نافي (بكه ر): $\emptyset$ دييژيت. (لادانا نافي مير شه ره فخان).
- لكاندنا ريزماني، ئاماژا نافخويي، ئاماژا پاشيي: دييژيت. (ئاماژه به بو گوتنا ل دويقدان).
- لكاندنا ريزماني، ئاماژا ده رقه: وي سه رده مي
- لكاندنا ريزماني، لادانا نافي (بكه ر): $\emptyset$ ره وشا كوردان... (لادانا مير
- لكاندنا ريزماني، لادانا نافي (بكه ر): $\emptyset$ سه رده مي نه... (لادانا مير شه ره فخان
- لكاندنا ريزماني، لادانا نافي (بكه ر): $\emptyset$ دييژيت. (لادانا نافي مير شه ره فخان
- ۱۸) لكاندنا ريزماني، به ستن ده مي: هه رتم.
- لكاندنا ريزماني، ئاماژا ده رقه: به ماليين ده سته لاتدار.
- لكاندنا ريزماني، ئاماژا ده رقه: كوردستان.
- ۱۹) لكاندنا ليكسيكى، دووباره كرن، نيمچه هه فواتا: ناكوكي و دووباره كي.
- لكاندنا ليكسيكى، پيگه كرن، سه ره پاييا هاوبه ش: برينه ك كوور و داخه ك گران.
- ۲۰) لكاندنا ريزماني، لادانا نافي (بكه ر): $\emptyset$ هه ر ل ده ستيكا... (لادانا مير شه ره فخان).
- لكاندنا ريزماني، به ستن زيده كرى: هه ر.
- لكاندنا ريزماني، ئاماژا نافخويي، ئاماژا پاشيي: په رتوكا خوه. (ئاماژه به بو
- شه ره فنامي).
- لكاندنا ريزماني، ليكگوهوپينا نافي: خوه. (گوهارتن مير شه ره فخان ب خوه).
- لكاندنا ريزماني، ئاماژا ده رقه: شه ره فنامه.
- ۲۱) لكاندنا ريزماني، ئاماژا ده رقه: ژن نينان.
- ۲۲) لكاندنا ريزماني، لادانا نافي (بكه ر): $\emptyset$ زور زارويان... (لادانا نافي كورد).
- لكاندنا ريزماني، ئاماژا ده رقه: زارو.
- لكاندنا ريزماني، به ستن هويي: نه گه ر.
- ۲۳) لكاندنا ريزماني، لادانا نافي: $\emptyset$ به دست هه فديو... (لادانا نافي كورد).
- لكاندنا ريزماني، ليكگوهوپينا نافي: هه فديو. (گوهارتن كورد ب هه فديو).

- لکاندنا ریژمانی، بهستنا زیده کری: دا.
- ۲۴) لکاندنا ریژمانی، ئاماژا ناڤخۆیی، ئاماژا پیشیی: وان. (ئاماژە یە بو کوردان).
- لکاندنا ریژمانی، بهستنا زیده کری: کو.
- ۲۵) لکاندنا ریژمانی، لادانا ناڤی(بکهه): Ø ترس و له‌رز... . (لادانا ناڤی کورد).
- لکاندنا لیڤسیکی، دووباره کرن، په‌یفا گشتی: ترس و له‌رز.
- لکاندنا ریژمانی، ئاماژا ده‌رڤه: ملله‌تی ئیرانی.
- لکاندنا ریژمانی، بهستنا زیده کری: و.
- لکاندنا ریژمانی، بهستنا زیده کری: به‌لکو.
- لکاندنا لیڤسیکی، پینکڤه کرن، په‌یوه‌ندیا به‌شی ب هه‌میڤه: ئیران و جیهان.
- لکاندنا ریژمانی، لادانا لارسته‌یی: به‌لکو Ø یی هه‌می جیهانی. (لادانا ترس و له‌رز خستبایه ناؤ هه‌می جیهانی).

تیکستی ژماره (۵)

"پهل و خولی"

((گهلی خووشک و براییں هیژا: ل ویری گرنگترین تشت باوهری و شارهزایی و وهفادارییه د کاری ده (۱). نینه (۲) ٹیک خوه ژ شۆلی بدهته پاش (۳)، یان بیژت (۴) نهفه نه یی منه (۵) نهز ناکم (۶). ههلبهت ب هیژترین وهلاو ل جهم وان، وهلانا ئالایی دهوله تییبه (۷). نانکو ب دروستی بهروفاژی مه نه (۸). یا مه باشترین وهلاو وهلانا گیرفانییه (۹)!

پاشی سهدای پز سینگیی خوه ئیخسته میزهیی (۱۰) و دهنگیی وی قه بهتر لی هات (۱۱):

- نهم نابیژین (۱۲): دی ب شهف و رۆژه کان گه هینه وان (۱۳)؛ لی هه که مه ئیراده ههبت (۱۴) دی گه هینی (۱۵). بۆ نمونه: من ب خوه د نه جندا خوه یا ژ یاری د گوت (۱۶): دقیت (۱۷) نهز بجه بهرپرسی دهز گه ها (هه رده مزیندی و بی سهرووشوونین) وه لانی خوه یی خوشتفی (۱۸)؛ ئها نهز بوومی (۱۹)! نوکه زی خهونین من هیشتا د مه زنن (۲۰) و دقیت (۲۱) بکه مه راستی (۲۲). مافی مهیه (۲۳) نهم خهونا ببین (۲۴). ژ بهر کو؛ هه که نهم خهونا نه ببین (۲۵)، نهفه نهم ب کاروانی ژ یارا هوفچه رخ ره نه گه هشتین (۲۶).

پاشی سهدای د فیره چوونا ناخفتنا خوه ده ل زیره فانی زفری (۲۷) و گوت (۲۸):

- ژ بهر کو پشتی نهز چوویم (۲۹) و هاتیم (۳۰) کاری وه، ب سهروکاتییا سهدایی زیره فان، نمونه و گه لهک باش ب ریقه چوویم (۳۱)؛ ژ بهر فی چهندی نهز ب نافی خوه و نافی ههوه ب گهرمی سوپاسیا هه مووان دکم، ب تایه تی سهدایی زیره فان (۳۲)، ئوو من برپاردا (۳۳)، هه ر فه رمان بهر ه کی خوه ل دوو ف شیان و پله دارییا وی مکافه نه کا باش فی مه هی ژیره به ز یخیم (۳۴)!

(ته حسین نافشکی، ۲۰۰۹: ۸۳-۸۴)

شېۋە كرنا تېكىستى ژماره (۵) ژلايى لكاندنيۋە

- ۱) لكاندنا ريزمانى، ئاماژا دەرڧە: خووشك.
لكاندنا ريزمانى، ئاماژا دەرڧە: برا.
لكاندنا ريزمانى، لادانا ناڧى: خوشك Ø و براين هيژا. (لادانا ناڧى هيژا).
لكاندنا ريزمانى، ئاماژا دەرڧە: ل ويړى.
لكاندنا ليكسيكى، دووباره كرن، په يڤا گشتى: باوهرى و شارهزايى و وهفادارى.
لكاندنا ريزمانى، لادانا ناڧى: باوهرى Ø و شهزهزايى Ø و وهفادارييه د كاريده. (لادانا د كاريده).
- ۲) لكاندنا ريزمانى، ئاماژا ناڧخويى، ئاماژا پاشيى: نينه. (ئاماژهيه بو رستال دويڤدا).
- ۳) لكاندنا ريزمانى، ئاماژا دەرڧە: ئيك.
لكاندنا ريزمانى، ليكگوهورپينا ناڧى: خوه. (گوهارپينا ئيك ب خوه).
لكاندنا ريزمانى، ئاماژا دەرڧە: شول.
- لكاندنا ريزمانى، بهستنا زيده كرى: يان.
- ۴) لكاندنا ريزمانى، لادانا ناڧى (بكه): Ø بيژت. (لادانا ناڧى ئيك).
لكاندنا ريزمانى، ئاماژا ناڧخويى، ئاماژا پاشيى: بيژت. (ئاماژهيه بو گوتنال دويڤدا).
- ۵) لكاندنا ريزمانى، لادانا ناڧى: نهڤ Ø ه. (نهڤ شوله، لادانا ناڧى شول).
لكاندنا ريزمانى، ئاماژا ناڧخويى، ئاماژا پيشيى: من. (ئاماژهيه بو ئيكى).
- ۶) لكاندنا ريزمانى، ئاماژا ناڧخويى، ئاماژا پيشيى: نهز. (ئاماژهيه بو ئيكى).
- ۷) لكاندنا ريزمانى، بهستنا زيده كرى: ههلبهت.
لكاندنا ريزمانى، ئاماژا دەرڧە: وان.
لكاندنا ليكسيكى، دووباره كرنا هه مان په يڤ، دووباره كرنا ئيكسه را يه كا ليكسيكى:
وه لاو.
لكاندنا ريزمانى، ئاماژا دەرڧە: ئالايى دهوله تى.

- لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیدہ کری: نانکو.
- ۸) ل لکاندنا ریزمانی، لادانا ناڤی(بکر): Ø ب دوستی بهروفاژی... (لادانا جهناقی ئەو).
لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دەرڤه: مه.
- ۹) لکاندنا ریزمانی، ئاماژا ناڤخوویی، ئاماژا پیشی: مه.
لکاندنا لیکیسیکی: دووباره کرنا هه مان په یف، دووباره کرنا ئیکسه را یه کا لیکیسیکی:
وه لاو.
- ۱۰) لکاندنا ریزمانی، بهستنا ده می: پاشی.
لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دەرڤه: سهیدا.
لکاندنا ریزمانی، لیکنگهورینا ناڤی: خو. (گوهارتتا ناڤی سهیدا ب خو).
لکاندنا ریزمانی، ئاماژا دەرڤه: میزه.
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیدہ کری: و.
- ۱۱) لکاندنا ریزمانی، ئاماژا ناڤخوویی، ئاماژا پیشی: وی. (ئاماژه یه بو سهیدای).
۱۲) لکاندنا ریزمانی، ئاماژا ناڤخوویی، ئاماژا پیشی: ئەم. (ئاماژه یه بو مه).
لکاندنا ریزمانی، ئاماژا ناڤخوویی، ئاماژا پاشی: ناییزین. (ئاماژه یه بو گوتنا ل دو یفدا).
۱۳) لکاندنا ریزمانی، لادانا ناڤی(بکر): Ø دی ب شهؤ و... (لادانا جهناقی ئەم).
لکاندنا لیکیسیکی، پیکفه کرن، بهرامبهری: شهؤ و روژ.
لکاندنا ریزمانی، ئاماژا ناڤخوویی، ئاماژا پیشی: وان.
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا بهروفاژی: لی.
- ۱۴) لکاندنا ریزمانی، بهستنا هو بی: هه که.
لکاندنا ریزمانی، ئاماژا ناڤخوویی، ئاماژا پیشی: مه.
- ۱۵) لکاندنا ریزمانی، لادانا ناڤی(بکر): Ø دی گه هینی. (لادانا جهناقی ئەم).
لکاندنا ریزمانی، لادانا ناڤی: دی گه هینه Ø. (لادانا جهناقی وان).
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیدہ کری: بو نمونه.
- ۱۶) لکاندنا ریزمانی، ئاماژا ناڤخوویی، ئاماژا پیشی: من. (ئاماژه یه بو سهیدای).

لكاندنا ريزمانى، ليكگوهوپينا نافي: خوه. (گوهارتنا من ب خوه).

لكاندنا ريزمانى، ليكگوهوپينا نافي: خوه.

لكاندنا ريزمانى، ئاماڭا نافخويى، ئاماڭا پاشيى: گوت. (ئاماڭه يه بؤ گوتنا ل دويغدا).

----- (۱۷)

(۱۸) لكاندنا ريزمانى، ئاماڭا نافخويى، ئاماڭا پيشيى: ئەز. (ئاماڭه يه بؤ سەيداي).

لكاندنا ريزمانى، ئاماڭا نافخويى، ئاماڭا پاشيى: بەرپرسى دەز گەھا. (ئاماڭه يه بؤ دەز گەھا
هەردەم زىندى و بى سەرووشونان).

لكاندنا ريزمانى، ئاماڭا دەرفه: دەز گەھا هەردەم زىندى و بى سەرووشونان.

لكاندنا ريزمانى، ئاماڭا دەرفه: وه لاتی خوه.

لكاندنا ريزمانى، ليكگوهوپينا نافي: خوه. (گوهارتنا سەيداي ب خوه).

(۱۹) لكاندنا ريزمانى، بەستنا زيده كرى: ئەھا.

لكاندنا ريزمانى، ئاماڭا نافخويى، ئاماڭا پيشيى: ئەز. (ئاماڭه يه بؤ سەيداي).

لكاندنا ريزمانى، لادانا لارستەيى: ئەز بووم Ø ى. (لادانا بەرپرسى دەز گەھا هەردەم زىندى
و بى سەرووشونين وه لاتی خو بى خوشتقى).

(۲۰) لكاندنا ريزمانى، بەستنا دەمى: نوكه.

لكاندنا ريزمانى، ئاماڭا نافخويى، ئاماڭا پيشيى: من. (ئاماڭه يه بؤ سەيداي).

- لكاندنا ريزمانى، بەستنا دەمى: و.

----- (۲۱)

(۲۲) لكاندنا ريزمانى، لادانا نافي (بكر): Ø بكمه راستى. (لادانا جهنافي ئەز).

لكاندنا ريزمانى، لادانا نافي (بەركار): Ø Ø بكمه راستى. (لادانا خەون).

(۲۳) لكاندنا ريزمانى، ئاماڭا نافخويى، ئاماڭا پيشيى: مە.

(۲۴) لكاندنا ريزمانى، ئاماڭا نافخويى، ئاماڭا پيشيى: ئەم. (ئاماڭه يه بؤ مە).

لكاندنا ليكسيكى، دووباره كرنا هەمان پەيف، دووباره كرنا ئيكسەرا يە كا ليكسيكى:
خەون.

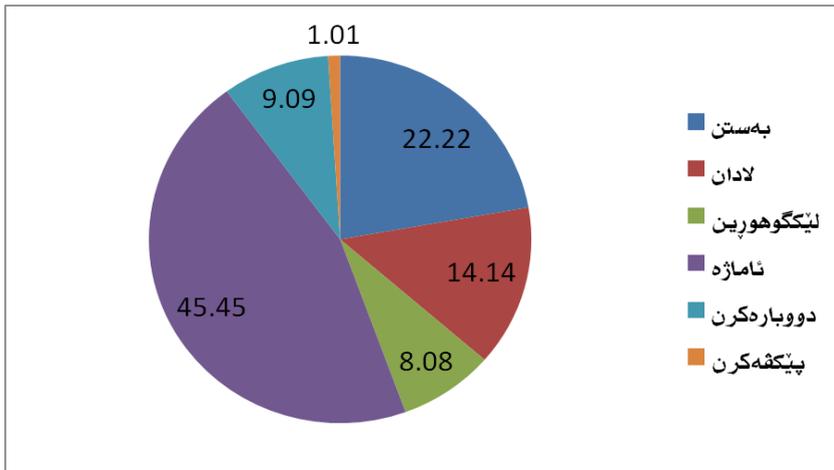
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا هویی: ژبه رکو.
- ۲۵) لکاندنا ریزمانی، بهستنا هویی: هه که.
- لکاندنا ریزمانی، ئاماژا نافخوویی، ئاماژا پیښی: ئه م.
- لکاندنا لیکیسکی، دووباره کرنا هه مان په یف، دووباره کرنا ئیکسه را یه کا لیکیسکی: خه ون.
- ۲۶) لکاندنا ریزمانی، ئاماژا نافخوویی، ئاماژا پیښی: ئه م.
- لکاندنا ریزمانی، ئاماژا ده رفه: ژیا را هه فچه رخ.
- ۲۷) لکاندنا ریزمانی، بهستنا ده می: پاشی.
- لکاندنا ریزمانی، دووباره کرنا هه مان په یف، دووباره کرنا ئیکسه را یه کا لیکیسکی: سه یدا.
- لکاندنا ریزمانی، لیکنگوهورپنا نافی: خوه. (گوهارتنا سه یدا ب خوه).
- لکاندنا ریزمانی، ئاماژا ده رفه: زیړه فان.
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیډه کری: و.
- ۲۸) لکاندنا ریزمانی، لادانا نافی(بکه ر): Ø گوت. (لادانا نافی سه یدا).
- لکاندنا ریزمانی، ئاماژا نافخوویی، ئاماژا پاشی: گوت. (ئاماژه یه بو گوتنن ل دو یفدا).
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا هویی: ژبه رکو.
- ۲۹) لکاندنا ریزمانی، بهستنا ده می: پستی.
- لکاندنا ریزمانی، ئاماژا نافخوویی، ئاماژا پیښی: ئه ز. (ئاماژه یه بو سه یدای).
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا زیډه کری: و.
- ۳۰) لکاندنا ریزمانی، لادانا نافی(بکه ر): Ø هاتیم. (لادانا جهناقی ئه ز).
- ۳۱) لکاندنا ریزمانی، ئاماژا ده رفه: وه (هه وه).
- لکاندنا ریزمانی، ئاماژا نافخوویی، ئاماژا پیښی: سه یدای زیړه فان.
- لکاندنا لیکیسکی، دووباره کرن، نیمچه هه فواتا: نمونه و گه له ک باش.
- لکاندنا ریزمانی، بهستنا هویی: ژبه ر فی چه ندی.
- ۳۲) لکاندنا ریزمانی، ئاماژا نافخوویی، ئاماژا پیښی: ئه ز. (ئاماژه یه بو سه یدای).

لکاندنا ریزمانی، لیکگوهورینا نافی: خوہ. (گھورینا سہدای ب خوہ).
 لکاندنا ریزمانی، بہستنا زیدہ کری: و.
 لکاندنا لیکسیکی، دووبارہ کرنا ہمان پھیف، دووبارہ کرنا ٹیکسہرا یہ کا لیکسیکی: ناؤ.
 لکاندنا ریزمانی، ناماڑا ناخوئی، ناماڑا پیشی: ہوہ.
 لکاندنا ریزمانی، ناماڑا دہرفہ: ہمووان.
 لکاندنا ریزمانی، بہستنا زیدہ کری: ب تایہتی.
 لکاندنا لیکسیکی، دووبارہ کرنا ہمان پھیف، دووبارہ کرنا ٹیکسہرا یہ کا لیکسیکی:
 سہیدا.

- لکاندنا ریزمانی، بہستنا زیدہ کری: ئوو.
 ۳۳) لکاندنا ریزمانی، ناماڑا ناخوئی، ناماڑا پیشی: من. (ناماڑہیہ بو سہدای).
 ۳۴) لکاندنا ریزمانی، ناماڑا دہرفہ: فہرمانبہر.
 لکاندنا ریزمانی، لیکگوهورینا نافی: خوہ.
 لکاندنا ریزمانی، ناماڑا ناخوئی، ناماڑا پیشی: وی. (ناماڑہیہ بو فہرمانبہرا).
 لکاندنا ریزمانی، ناماڑا دہرفہ: فی مہی.
 لکاندنا ریزمانی، لادانا نافی: زئی ۵ را. (لادانا نافی فہرمانبہر).

نامارا تیکستی ژماره (۵)

ریژا سەدی	ژمارا شیوی لکاندی	جۆری لکاندی	
٪۲۲,۲۲	۲۲	بەستن	لکاندا ریژمانی
٪۱۴,۱۴	۱۴	لادان	
٪۸,۰۸	۸	لیکگوهورین	
٪۴۵,۴۵	۴۵	ناماژە	
٪۹,۰۹	۹	دووباره کرن	لکاندا لیکسیکی
٪۱,۰۱	۱	پیکفه کرن	
٪۱۰۰	۹۹	سەرجه می گشتی	

ئەنجام

- ژ ئەنجامى ل دويف چوون و فەكۆلينا بابەتى فى نامى، ئەم گەھەشتىنە ئەفان ئەنجامىن ژيىرى :-
- ١) زمانفانيا تىكستى ب رەنگەكى گشتى زانستەكى نوييه و پەيدا بوون و گەشە كرنا وى بو چەند قوناغىن يەك ل دويف يەك د زفريته فە هەر ژ نيفا دوى ژ سەدى بيستى و هەتا ئەفرۆ ، بەلى سەرهلدان و گەشە كرنا وى د زمانفانيا كورديدا هيشتا د چارچووقەكى هوير و زانستيدا ب تەواوى بەرجەستە نەبوويه ، ژ بلى چەند كارىن كىم دفى مەيدانىدا كو ميژوويا وان ژى د زفريته فە پو دەستپىكا سەدى بيست و ئىكى.
  - ٢) كەفتىن شيوين گرنگييدانا تىكستى رەوانبيژيه، د دويفدا شيواز گەريى خو ل فى بابەتى كرىه خودان، پاشى زمانفانيا تىكستى هاتيه و ب شيوه كى زانستى فەكۆلين ل تىكستى كرىه.
  - ٣) زمانى كوردى ژى وەكو باهراپتيا زمانىن دىتر، گەلەك جورين تىكستان هەنە وەكو تىكستين (پيوانىن، شرو فە كارى، رازىكرنى، نيشاندهرى، وەسفى، شيعرى، فە گيرانى).
  - ٤) ب شيوه كى گشتى لكاندن دبتە سى جور: لكاندنا ريزمانى و ليكسيكى و فوئولوژى، بەلى د زمانفانيا تىكستيدا گرنگى ب دوو جوران دەيتە دان، ئەو ژى : لكاندنا ريزمانى و لكاندنا ليكسيكى.
  - ٥) لكاندنا ريزمانى د بته چوار جور: بەستن و ليكگوهورپىن و لادان و ناماژە. لكاندنا ليكسيكى دبتە دوو جور: دووبارە كرن و پيكفە كرن.
  - ٦) د زمانى كورديدا لكاندنا ريزمانى پتر ژ لكاندنا ليكسيكى بكاردەيت ل دويف نامارا ئەوان تىكستين هاتينه شرو فە كرن.
  - ٧) د ناؤ لكاندنا ريزمانى ژيدا ناماژە ژ هەمى جورين دى پتر بكاردەيت، ل دويفدا بەستن پاشى لادان و ليكگوهورپىن ژ هەمىان كىمتر بكاردەيت، د لكاندنا ليكسيكىدا دووبارە كرن پتر ژ پيكفە كرنى دەيتە بكارهينان.

ليستا ژيدهران

أ- ب زمانى كوردى:

۱- نافيستا كمال مەھمود (۲۰۰۹): پراگماتيكي رستهى پرسیار و فەرمان له زمانى كوردیدا، مەلبەندى كوردولۆجى، سلیمانى.

۲- ساجیده عەبدوللأ فەرهادى (۲۰۰۸): رسته و پاش رسته تیروانینیكى ئەرکی، چاپی یه كەم، دەزگای چاپ و بلاو كوردنه وهى ئاراس ، هەولیر.

۳- قەیس كاكال توفیق (۲۰۰۲): پەيوەندیه كانی نیو دەق، نامەى دكتورا، كولیژی ئاداب، زانكوی سهلاحەددین، هەولیر.

۴- نەفیسە ئیسماعیل حاجی (۲۰۰۸): پیشگوتهك تیوزی ل دوژ تیگههئ گوتاری، گوڤارا پریز، ژماره ۱، دهوك، ل، ۱۳۵

۵- نەفیسە ئیسماعیل حاجی (۲۰۰۹): هەڤدهقییا رهخههیی دهقی رهخههیی (مشهخت بوون دناڤ هوزانا با دبهه بهلگین گولارا دهیت) بی (عارف حیو) ی وه كو نمونه، گوڤارا زانكویا دهوكی، پەریه نندا ۱۲، هژماره ۱، دهوك، ل، ۹۹-۱۰۱.

ب- ب زمانى عه ره بی:

۶- ابراهیم خلیل (۲۰۰۷): فی اللسانیات و نحو النص، الطبعة الاولى، دار المسیره للنشر و التوزیع و الطباعة، عمان.

۷- احمد دراج (۲۰۰۹): ملكة اللسان: إبداع الانسان و عبقرية المكان اسس علوم اللغة و طرق تصنيف اللغات و اللهجات في العالم، الطبعة الثانية، مكتبة الاداب، القاهرة.

- ٨- احمد شفيق الخطيب (٢٠٠٦): قراءات في علم اللغة، الطبعة الاولى، دار النشر للجامعات، القاهرة.
- ٩- احمد عفيفي (٢٠٠١): نحو النص: اتجاه جديد في الدرس النحوي، الطبعة الاولى، مكتبة زهراء الشرق، القاهرة.
- ١٠- احمد محمد عبدالراضي (٢٠٠٨): نحو النص بين الاصاله و الحدائث، الطبعة الاولى، مكتبة الثقافة الدينية، القاهرة.
- ١١- احمد مختار عمر (٢٠٠٦): علم الدلالة، الطبعة السادسة، عالم الكتب، القاهرة.
- ١٢- احمد مداس (٢٠٠٧): لسانيات النص: نحو منهج لتحليل الخطاب الشعري، الطبعة الاولى، عالم الكتب الحديث، اربد.
- ١٣- الازهر الزناد (١٩٩٣): نسيج النص: بحث في ما يكون به الملفوظ نصاً، الطبعة الاولى، المركز الثقافي العربي، بيروت.
- ١٤- بشير إبرير (٢٠٠٧): تعليمية النصوص بين النظرية و التطبيق، الطبعة الاولى، عالم الكتب الحديث، اربد.
- ١٥- بيير جيرو (١٩٩٤): الاسلوبية، الطبعة الثانية، ت. منذر عياشي، مركز الانماء الحضاري، حلب.
- ١٦- ترفان تودوروف، رولان بارث، أمبرتو إكسو، مارك أنجينو (١٩٨٧): في اصول الخطاب النقدي الجديد، الطبعة الاولى، ترجمة: احمد مديني، دار الشؤون الثقافية العامة، بغداد.
- ١٧- جرهارد هلبش (٢٠٠٧): تطور علم اللغة منذ ١٩٧٠م، الطبعة الاولى، ترجمة و تقديم: سعيد حسن بحيري، مكتبة زهراء الشرق، القاهرة.
- ١٨- جميل عبدالمجيد (١٩٩٨): البديع بين البلاغة العربية و اللسانيات النصية، الهيئة المصرية العامة للكتاب، القاهرة.
- ١٩- جوليا كريستيفا (١٩٩٧): علم النص، الطبعة الثانية، ترجمة: فريد الزاهي، مراجعة: عبدالجليل ناظم، دار توبقال للنشر، الدار البيضاء.

- ٢٠- جون لاينز (١٩٨٧): اللغة و المعنى و السياق، الطبعة الاولى، ترجمة: عباس صادق الوهاب، دار الشؤون الثقافية العامة، بغداد.
- ٢١- حسام احمد فرج (٢٠٠٩): نظرية علم النص: رؤية منهجية في بناء النص النثري، الطبعة الثانية، مكتبة الاداب، القاهرة.
- ٢٢- حسن ابراهيم الاحمدي (٢٠٠٧): ابعاد النص النقدي عند الثعالبي (مقدمة نظرية و دراسة تطبيقية)، الهيئة العامة السورية للكتاب و وزارة الثقافة، دمشق.
- ٢٣- حسين منصور العمري (٢٠٠٧): إشكالية التناص "مسرحيات سعدالله ونوس أمثودجاً"، الطبعة الاولى، دار الكندي، اربد.
- ٢٤- خالد حسين (٢٠٠٨): شؤون العلامات من التفسير الى التأويل، الطبعة الاولى، دار التكوين للتأليف و الترجمة و النشر، دمشق.
- ٢٥- خليل الموسى (٢٠٠٨): جماليات الشعرية، منشورات اتحاد الكتاب العرب، دمشق.
- ٢٦- دومينيك مانغونو (٢٠٠٨): المصطلحات المفاتيح لتحليل الخطاب، الطبعة الاولى، ترجمة: محمد يحياتن، منشورات الاختلاف، الجزائر.
- ٢٧- رايح بو حوش (٢٠٠٩): اللسانيات و تحليل النصوص، الطبعة الثانية، عالم الكتب الحديث، اربد.
- ٢٨- امان سلدن (١٩٩٦): النظرية الادبية المعاصرة، الطبعة الاولى، ترجمة: سعيد الغانمي، المؤسسة العربية للدراسات و النشر، بيروت.
- ٢٩- روبرت دي بوجراندي (٢٠٠٧): النص و الخطاب و الاجراء، الطبعة الثانية، ترجمة: تمامحسان، عالم الكتب، القاهرة.
- ٣٠- روبرت ديويغراند و ولفغانغ دريسلر (١٩٩٢): مدخل الى علم لغة النص، الطبعة الاولى، ترجمة: الهام ابو غزالة و علي خليل احمد، مطبعة دار الكاتب، طرابلس.
- ٣١- رولان بارط (١٩٨٦): درس السيميولوجيا، ترجمة: عبدالسلام بنعبد العالي، تقديم: عبدالفتاح كيليطو، دار توبقال، الدار البيضاء.
- ٣٢- رولان بارت (٢٠٠٢): لذة النص، ترجمة: منذر عياشي، مركز الانماء الحضاري، حلب.

- ٣٣- زتسيسلاف واورزنيك (٢٠٠٣): مدخل الى علم النص مشكلات بناء النص، الطبعة الاولى، ترجمة وتعليق: سعيد حسن بحيري، مؤسسة المختار للنشر و التوزيع، القاهرة.
- ٣٤- سعيد جبر ابو خضر (٢٠٠٨): التقابلات الدلالية في العربية و الانجليزية- تحليل لغوي تقابلي -، الطبعة الاولى، عالم الكتب الحديث، اربد.
- ٣٥- سعيد حسن بحيري (٢٠٠٤): علم لغة النص المفاهيم و الاتجاهات، الطبعة الاولى، مؤسسة المختار للنشر و التوزيع، القاهرة.
- ٣٦- سعيد حسن بحيري (٢٠٠٨): اسهامات اساسية في العلاقة بين النص و النحو و الدلالة، الطبعة الاولى، مؤسسة المختار للنشر و التوزيع، القاهرة.
- ٣٨- سعيد يقطين (٢٠٠٥): تحليل الخطاب الروائي، الطبعة الرابعة، المركز الثقافي العربي، الدار البيضاء.
- ٣٧- سعيد يقطين (٢٠٠٦): انفصاح النص الروائي (النص و السياق)، الطبعة الثالثة، المركز الثقافي العربي، بيروت.
- ٣٩- سلمان كاصد (٢٠٠٣): عالم النص: دراسة بنوية في الادب القصصي (فؤاد التكرلي نموذجاً)، دار الكندي للنشر و التوزيع، اربد.
- ٤٠- سمير شريف استيتية (٢٠٠٣): منازل الرؤية: منهج تكاملي في قراءة النص، الطبعة الاولى، دار وائل للنشر و التوزيع، عمان.
- ٤١- صلاح فضل (١٩٩٢): بلاغة الخطاب و علم النص، المجلس الوطني للثقافة و الفنون و الاداب، الكويت.
- ٤٢- عبدالقادر شرشار (٢٠٠٦): تحليل الخطاب الادبي و قضايا النص، اتحاد الكتاب العرب، دمشق.
- ٤٣- عبدالناصر حسن محمد (١٩٩٩): نظرية التوصيل و قراءة النص الادبي، المكتب المصري لتوزيع المطبوعات، القاهرة.
- ٤٤- عبدالهادي بن ظافر الشهري (٢٠٠٤): استراتيجيات الخطاب: مقارنة لغوية تداولية، الطبعة الاولى، دار الكتاب الجديد المتحدة، بيروت.

- ٤٥- عبدالواسع الحميري (٢٠٠٨): الخطاب و النص "المفهوم.العلاقة.السلطة"، الطبعة الاولى، مجد المؤسسة الجامعية للدراسات و النشر و التوزيع، بيروت.
- ٤٦- عبدالواسع الحميري (٢٠٠٩): ما الخطاب؟ و كيف نحلله؟، الطبعة الاولى، مجد المؤسسة الجامعية للدراسات و النشر و التوزيع، بيروت.
- ٤٧- عدنان بن ذريل (٢٠٠٠): النص و الاسلوبية بين النظرية و التطبيق، اتحاد الكتاب العرب، دمشق.
- ٤٨- عدنان بن ذريل (٢٠٠٦): اللغة و الاسلوبية، الطبعة الثانية، دار مجدلاوي للنشر و التوزيع، عمان.
- ٤٩- عزالدين المناصرة (٢٠٠٦): علم التناص المقارن(نحو منهج عنكبوتي تفاعلي)، الطبعة الاولى، دار مجدلاوي للنشر و التوزيع، عمان.
- ٥٠- عزة شبل محمد (٢٠٠٧): علم لغة النص النظرية و التطبيق، الطبعة الاولى، مكتبة الاداب، القاهرة.
- ٥١- علاء عبدالعزيز السيد (٢٠٠٨): الفيلم بين اللغة و النص: مقارنة منهجية في انتاج المعنى و الدلالة السينمائية، المؤسسة العامة للسينما، دمشق.
- ٥٢- عمر عيلان (٢٠٠٨): في مناهج تحليل الخطاب السردية، اتحاد الكتاب العرب، دمشق.
- ٥٣- فاضل ثامر (١٩٩٤): اللغة الثانية: في اشكالية المنهج و النظرية و المصطلح في الخطاب النقدي العربي الحديث، الطبعة الاولى، المركز الثقافي العربي، الدار البيضاء.
- ٥٤- فرحان بدري الحربي (٢٠٠٣): الاسلوبية في النقد العربي الحديث: دراسة في تحليل الخطاب، الطبعة الاولى، مجد المؤسسة الجامعية للدراسات و النشر و التوزيع، بيروت.
- ٥٥- فردينان دي سوسور (١٩٨٨): علم اللغة العام، ترجمة: يوثيل يوسف عزيز، مراجعة: مالك يوسف المطلبى، بيت الموصل، الموصل.
- ٥٦- كراهام هاف (١٩٨٥): الاسلوب و الاسلوبية، ترجمة: كاظم سعدالدين، دار افاق عربية، بغداد.

- ٥٧- كلاوس برينكر (٢٠٠٥): التحليل اللغوي للنص: مدخل الى المفاهيم الاساسية و المناهج، الطبعة الاولى، ترجمة: سعيد حسن البحيري، مؤسسة المختار للنشر و التوزيع، القاهرة.
- ٥٨- كلماير، هرمان، كلين و اخرون (٢٠٠٩): اساسيات علم لغة النص (مدخل الى فروضه و نماذجه و علاقاته و طرائقه و مباحثه) ، الطبعة الاولى، ترجمة: سعيد حسن بحيري، مكتبة زهراء الشرق، القاهرة.
- ٥٩- ماجد ياسين الجعافرة (٢٠٠٣): التناص و التلقي: دراسات في الشعر العباسي، الطبعة الاولى، دار الكندي، اربد.
- ٦٠- مارغوت هاينمان و فولفغغ هاينمان (٢٠٠٦): اسس لسانيات النص، الطبعة الاولى، ترجمة: موفق محمد جواد المصلح، دار المأمون للترجمة و النشر، بغداد.
- ٦١- محمد الاخضر الصبيحي (٢٠٠٨): مدخل الى علم النص و مجالات تطبيقه، الطبعة الاولى، منشورات الاختلاف، الجزائر.
- ٦٢- محمد بنيس (١٩٨٩): الشعر العربي الحديث- بنياته و إبدالاته-، الطبعة الاولى، دار تويقال، الدار البيضاء.
- ٦٣- محمد خير البقاعي (٢٠٠٤): دراسات في النص و التناسية، الطبعة الثانية، مركز الانماء الحضاري، حلب.
- ٦٤- محمد عزام (٢٠٠١): النص الغائب: تجليات التناص في الشعر العربي، اتحاد الكتاب العرب، دمشق.
- ٦٥- محمد فكري الجزار (٢٠٠١): لسانيات الاختلاف: الخصائص الجمالية لمستويات بناء النص في شعر الحدائث، الطبعة الاولى، إيتراك للنشر و التوزيع، القاهرة.
- ٦٦- محمد مفتاح (١٩٨٥): تحليل الخطاب الشعري (استراتيجية التناص) ، الطبعة الاولى، دار التنوير للطباعة و النشر، بيروت.
- ٦٧- محمود السعرا (١٩٩٢): علم اللغة (مقدمة للقارئ العربي)، دار النهضة العربية، بيروت.
- ٦٨- محمود عكاشة (٢٠٠٥): لغة الخطاب السياسي: دراسة لغوية تطبيقية في ضوء نظرية الاتصال، الطبعة الاولى، دار النشر للجامعات، القاهرة.

- ٦٩- محمود عكاشة (٢٠٠٧): علم اللغة (مدخل نظري في اللغة العربية) ، الطبعة الاولى، دار النشر للجامعات، القاهرة.
- ٧٠- مريم فرنسيس (١٩٩٨): في بناء النص و دلالاته (محاوّر الاحالة الكلامية)، منشورات وزارة الثقافة، دمشق.
- ٧١- منذر عياشي (٢٠٠٢): الاسلوبية و تحليل الخطاب، الطبعة الاولى، مركز الانماء الحضاري، حلب.
- ٧٢- ميجان الرويلي و سعد البازعي (٢٠٠٢): دليل الناقد الادبي: إضاءة لاكثر من سبعين تيارا و مصطلحا نقديا معاصرا، الطبعة الثالثة، المركز الثقافي العربي، الدار البيضاء.
- ٧٣- ميشيل ماكارثي (٢٠٠٥): قضايا في علم اللغة التطبيقي، ترجمة: عبدالجواد توفيق محمود، المجلس الاعلى للثقافة، القاهرة.
- ٧٤- ن. ي. كولنج (٢٠٠٠م-٢١٤٥هـ): الموسوعة اللغوية، ترجمة: محيي الدين حميدي و عبدالله الحميدان، النشر العلمي و المطابع جامعة الملك سعود، الرياض.
- ٧٥- نصر حامد ابو زيد (١٩٩٥): النص، السلطة، الحقيقة: الفكر الديني بين ارادة المعرفة و ارادة الهيمنة، الطبعة الاولى، المركز الثقافي العربي، الدار البيضاء.
- ٧٦- نعمان بو قرة (٢٠١٠): المصطلحات الاساسية في لسانيات النص و تحليل الخطاب، الطبعة الثانية، عالم الكتب الحديث، اردب.
- ٧٧- نياز محسن عبدالعزيز (٢٠٠٧): الربط و أثره في تماسك النص، رسالة ماجستير، كلية اللغات، جامعة صلاح الدين، اربيل.
- ٧٨- هايل محمد الطالب (٢٠٠٨): قراءة النص الشعري لغة و تشكيلا: نزار قباني نموذجا تطبيقيا، الطبعة الثانية، دار الينابيع، دمشق.
- ٧٩- هنريش بليت (١٩٩٩): البلاغة و الاسلوبية: نحو نموذج سيميائي لتحليل النص، ترجمة و تقديم و تعليق: محمد العمري، افريقيا الشرق، الدار البيضاء.
- ٨٠- هيو الله الكريم (٢٠٠٧): دلالات أسلوب الوعيد في القرآن الكريم، اطروحة دكتوراه، كلية اللغات، جامعة كويه.

- ٨١- ولات محمد (٢٠٠٧): **دلالات النص الاخر في عالم جبرا ابراهيم جبرا الروائي**، منشورات الهيئة العامة السورية للكتاب وزارة الثقافة، دمشق.
- ٨٢- وليد خشاب (١٩٩٤): **دراسات في تعدي النص**، المجلس الاعلى للثقافة، الهيئة العامة لشئون المطابع الاميرية.
- ٨٣- يوسف وغيلسي (٢٠٠٨): **إشكالية المصطلح في الخطاب النقدي العربي الجديد**، الطبعة الاولى، منشورات الاختلاف، الجزائر.

ج- ب زمانى ئينگليزى:

- 84- Brown, G., & Yule, G. (1983). **Discourse analysis**. Cambridge: Cambridge University Press, □
- 85- Crystal, D. (2003). **A dictionary of linguistics and phonetics**. (5th ed.). Oxford: Basil Blackwell.
- 86- De Beaugrand, R., & Dressler, W. U. (1981). **Introduction to text linguistics**. London: Longman.
- 87- Halliday, M. A. K., & Ruqaiya, H. (1976). **Cohesion in English**. London: Longman. □
- 88- Johnstone, B. (2008). **Discourse analysis**. (2nd ed.). Oxford: Blackwell.
- 89- Leech, G. (1983). **Principles of pragmatics**. London : Longman.
- 90- Renkema, J. (2004). **Introduction to Discourse Studies**. Amsterdam : John Benjamins.
- 91- Salkie, R. (1995). **Text and discourse analysis**. London: Routledge
- 92- Schiffrin, D. (1994). **Approaches to discourse**. Oxford: Blackwell.
- 93- Van Dijk, T. A. (1977). **Text and context: Explorations in the semantics and pragmatics of discourse**. London. Longman

ژېدهړين نمونه ژى هاتينه وهرگرتن:

- ۱- نهجهد بالاي (۲۰۰۷): رامانا نيكگرتنى ژبو كوردان، گوښارا مهتين، خولا ۴، ژماره ۱۶۳، كانينا نيكى، دهوك، ل ۳۵-۳۶.
- ۲- نهنور محمد تاهر (۲۰۰۴): بديره كى وندا ژ ژياناما سهليمى نه سمهري، چاپخانا هاوار، دهوك.
- ۳- نيسماعيل سليمان هاجانى (۲۰۰۸): مهيدانا كووچكان، چاپا نيكى، چاپخانا هاوار، دهوك.
- ۴- بلند محمد (۲۰۰۵): سوتنگهه، چاپا نيكى، چاپخانا هاوار، دهوك.
- ۵- ته حسين نافشكى (۲۰۰۹): پهل و خولى، چاپى يه كهه، وهزارهتي ره وشه نيرى، ههولير.
- ۶- تيلى صالح موسى (۲۰۰۶): ده فچ نا بهيسن، چاپخانا هاوار، دهوك.
- ۷- حهسهن سليقانه يى (۲۰۰۶): بالولكا شه كرى، چاپا دووى، چاپخانا هاوار، دهوك.
- ۸- خالد صالح (۲۰۰۴): د نهنى يا خو را ما خه ملاندى، چاپا نيكى، چاپخانا زانكوي دهوك، دهوك.
- ۹- سگفان خليل هدايت (۲۰۰۱): قوربانى، گوښارا پهيف، ژماره ۱۸-۱۹، دهوك، ل ۱۰۵.
- ۱۰- صبيح محمد حسن (۲۰۰۵): نهوى دژى هه ميا، چاپا نيكى، چاپخانا هاوار، دهوك.
- ۱۱- عبدالحالى سلطان (۲۰۰۴): خهون... و بيرانكه كا ماندى، چاپخانا زانا، دهوك.
- ۱۲- عسمهت محمد بهدول (۲۰۰۶): خهونه كا بنه فشى، چاپا نيكى، چاپخانا هاوار، دهوك.
- ۱۳- فاضل عمر (۲۰۰۵): سپاوشى زيمارى، چاپا نيكى، چاپخانا هاوار، دهوك.
- ۱۴- گوښارا مهتين (۲۰۱۰): لييدانا نهجهد تورك پيلان بوو، گوښارا مهتين، خولا ۴، ژماره ۱۹۱، دهوك.
- ۱۵- محسن عبدالرحمن (۲۰۰۵): فيان د دهه كى ژانداردا، چاپا نيكى، چاپخانا هاوار، دهوك.
- ۱۶- محمد سليم سوارى (۲۰۰۵): گوند، چاپخانا هاوار، دهوك.
- ۱۷- نزار محمد سعيد (۲۰۰۵): شهينا چيايى سبه، چاپا نيكى، چاپخانا هاوار، دهوك.

کورتیا پهرتوکی

ههلبژاردنا نافونیشانی (زمانفانیا تیکستی - شرۆفه کرنا هندهک تیکستین کوردی وهک نمونه -) بو فئی شه کۆلینی ژ نهجمی چه نندین هزر کرنا د مهیدانا زمانفانیا کوردیدا هاتیه پیش ، کورد نهجمادا بو مه دیار بوو بواری زمانفانیا تیکستی ژ وان بورانه کو کیم شه کۆلینین زانستی ل سهر هاتینه کرن ، ههلبژاردنا مه ژی بو فئی نافونیشانی بزافه که بو پر کرنا وی فالاتییا د فی بواریدا هه. د چارچوو فئی نافونیشانی ژیدا مه ههولدایه شه کۆلینی ل زمانفانیا تیکستی ب شیوه کی گشتی و چهوانیا شرۆفه کرنا تیکستان ژ لای لکاندنیه ب تایه تی بکهین و تیکستین زمانی کوردی ژی بکهینه که رهستی بنه ره تی شه کۆلینی.

شه کۆلین هاتیه تهرخان کرن بو لیکۆلین و شرۆفه کرنا زمانی کوردی - گو فراه به هیدنی - د واری زمانفانیا تیکستیدا نه خاسمه پیه رهین تیکستی نهوین پیکهاتی ژ حهفت پیه رهان نهو ژی؛ لکاندن ، فه هاندن ، مه به ستایه تی ، په سه ندایه تی ، راگه هاندنایه تی ، باریتی ، هه فیتیکستی و ب تایهت چهوانیا شرۆفه کرنا تیکستان ژ لای لکاندنیه ، که رهستی شه کۆلینی ژی ژ تیکستین نه ده بیین هه مان ده فهر هاتیه وهر گرتن و د ده می نه بوونا هندهک نمونین پید فی د تیکستاندا مه په نا بریه بهر هندهک نمونین پید فی ژ ناخفتنا خه لکی ده فهری.

شه کۆلین ل تیکستی و گریدانا وی ل گه ل باه تی زمانفانیی خو بخو مژاره کا نوپا شه کۆلینییه و هه تا نهو ب شیوه کی زانستی و هویر شه کۆلینا فی باه تی نه هاتیه کرن و نه گهر هاتیه ته کرن ژی سنورین شرۆفه کرنی بو وان شه کۆلینان ب دروستاهی نه هاتیه دیار کرن د هه ردوو بیافین زمان و نه ده بیاتی، نارمانجا فی شه کۆلینی ژی نه وه ب ره نگه کی گشتی و زانستیانه رونهایی بیخینه سهر چه مک و بنه ما و سنورین کار کرنا زمانفانیا تیکستی و پراکتیکرنا وی د واری زمان و نه ده بی کوردیدا.

ملخص الكتاب

تم اختيار عنوان (علم اللغة النصي – تحليل بعض النصوص الكوردية نموذجاً) للدراسة بعد التفكير بصورة عميقة في ميدان علم اللغة وتبين لنا انه يعد من المجالات التي اعدت حولها دراسات علمية قليلة، ف جاء اختيارنا محاولة لسد الفراغ الحاصل فيه، وضمن اطار العنوان نفسه حاولنا اجراء دراسة علمية حول علم اللغة النصي بصورة عامة والسبك بصورة خاصة، واعتمدنا على النصوص الكوردية كمادة خامة للدراسة.

خصصت الدراسة لبحث وتحليل اللغة الكوردية – اللهجة البهدينية- في مجال علم اللغة النصي ولاسيما معايير النص المكون من سبع معايير وهي ؛ السبك ، الحبك ، القصديية ، المقبولية ، الاعلامية ، المقامية ، التناص. وتحديد ا كيفية تحليل النصوص من ناحية السبك، وقد تم اختيار مادة النص من نفس المنطقة، وفي حالة عدم وجود نصوص ضمن النطاق المخصص للدراسة تم الاستعانة بالاحاديث اليومية لاهل المنطقة.

دراسة النص وارتباطه بموضوع علم اللغة بحد ذاته مجال حديث للدراسة ولم يتم تناول هذا الموضوع بصورة علمية ودقيقة لحد الان، وان وجدت دراسات عن الموضوع فانه لم يتم تحديد مسارها العام من حيث اللغة والادب، وهدفنا ان نسلط الضوء على مفاهيم واسس وحدود علم اللغة النصي وتطبيقه في مجال اللغة والادب الكوردي بصورة عامة.

Abstract

The title “Textual Linguistics: Analysis of some Kurdish Texts as samples” has been chosen for investigation in the present study. A deep consideration of the field of linguistics has revealed to us the fact that the number of studies on textual linguistics is very limited. Therefore, our choice of this topic comes as an attempt to fill this gap.

We attempted to conduct a scientific study on textual linguistics in general, and on cohesion in particular, relying in the process, on Kurdish texts as sources of data.□

The study is devoted to the research and analysis of Bahdinani Kurdish from a textual linguistics perspective, paying special attention to the seven textual criteria: cohesion, coherence, intentionality, acceptability, informativity, situationality, and intertextuality. The study focuses, in particular, on the cohesion aspect of the textual analysis.

The text has been chosen from the same area. However, when no text could be found that can be specified under the scope of the study, resort was made to everyday as used by the Bahdinani people.

The relationship between textual studies and linguistics has not, so far, been satisfactorily scientifically investigated, and where such a study could be found, its general outline, from a language and literature perspective, is not well defined. Our aim therefore, is to shed light on the concepts, bases, and limits of textual analysis and its application in the domains of Kurdish language and literature in general.

سوپاسی

سوپاس بو:

- ماموستای بهریتز (د. عهبدولو هاب خالد موسا)، کوب ئه رکی سه رپه رشتیا فی نامی رابووی.
- ههمی ماموستایین ل قوناغا به کالوریوس و ماسته ری وانه داینه من.
- ههمی ماموستا و هه قالین هاریکار ژبو ب دو ماهیی هینانا فی نامی، ب تایه تی (د. صباح رشید قادر) کوی هاریکار بوو ل ده ستییکا هه لبزار دنا بابه تی، ماموستا (شلیر نایف) و هاریکاریا وی د دابه شکرنا رستین تیکستاندا، (د. السماو امین، م. جوتیار تمر) ژبو وهرگییرانا کورتیا فه کولینی بو زمانی ئنگلیزی و عه ره بی، بهریتزان (م. عصمت خابور، م. نیبار بدیع) د داینکرنا ژنده راندا، هه قالی هیژا (خالد ابراهیم) هاریکاریا وی د داینکرنا ژنده رین ئنگلیزی و وهرگییرانا واندا .
- کارمه ندین په رتو کخائین زانکویا دهوک و سه لاهه ددین ب تایه تی کارمه ندین په رتو کخانا کولیتزا نادابی زانکویا دهوکی.

وهشانين وهزارهتا رهوشه نيرى و لاوان
ريشه بهريا گشتى يا راگه هاندن و چاپ و به لافكرنى
ريشه بهريا چاپ و به لافكرنى - دهوك

سالى	ژمارا لاپه ران	نرخ	نقيسه ر	ناهي پهرتوكي	ژ
٢٠١١	١٧٠	٥٠٠٠	وه رگير ژ ئينگليزى: ديان جميل	بايولوژيا گهردى و خاندى	١-
٢٠١١	٤٠٠	٥٠٠٠	وه رگير ژ ئينگليزى: ديان جميل	مايكروبايولوژى	٢-
٢٠١١	٢٠٨	٥٠٠٠	د. عارف حيتو	رومان خوديكا ژياتيه - ج١	٣-
٢٠١١	١٠٥	٤٠٠٠	د. فاضل عمر	شورشين جه ماوه رى ئه ره ب	٤-
٢٠١١	٢٤٣	٥٠٠٠	شقان قاسم	رژولئى ده قى دئافاكرنا درامايا كورديدا	٥-
٢٠١١	٢٩٣	٥٠٠٠	حسين صديق عقراوى	تطور الاعلام الكردي (١٩٩١- ٢٠٠٣)	٦-
٢٠١١	٢٢٦	٥٠٠٠	د. جمال خضير الجنابى	الرواية التاريخية (دراسة في الادب الروائي محمد سليم سواري نموذجا)	٧-
٢٠١١	١٥٢	٥٠٠٠	تد حسين نافشكى	تافگه ليگه ريان ل روئاھيا پرا جينوتئى	٨-
٢٠١١	١٤٣	٤٠٠٠	نزار محمد سعيد	هن نالين جفاكئى كوردي دكولتورئى گه ليرى دا	٩-
٢٠١١	١٥	٤٠٠٠	فهمى بالابى	هينرى ماتيس (١٨٦٩ - ١٩٥٤)	١٠-
٢٠١١	٢٤٧	٥٠٠٠	عزوت فندي	شونوارين ده قهرا دهوكئى	١١-
٢٠١١	٤٤٥	٤٠٠٠	هنررقان عبد الله	ستازين عه مھرى عه قدى ژ كانيا چرافي	١٢-
٢٠١١	٣١٦	٥٠٠٠	رنا فتحي الأومري	فن و عمارة الكورد	١٣-

۲۰۱۱	۲۷۲	۴۰۰۰	فاضل عمر	فهرهنگا زمانی پەرتییا / کوردی - پەرتی	۱۴-
۲۰۱۱	۲۵۲	۴۰۰۰	رفعدت رجب جەمال	بزافا شانۆویی (ل ئاکری) - نامیدی - زاخو / شانووا قوتابخانەیان ل دەهۆکی ۱۹۷۰ (- ۱۹۹۰)	۱۵-
۲۰۱۱	۴۰	۲۰۰۰	دیا جوان	<i>Gotinên li ber mirinê</i>	۱۶-
۲۰۱۲	۱۷۰	۵۰۰۰	وەرگێر ژ ئینگلیزی: دیان جھیل	سالین پەنابەری ژ ژیا نا ئیسحان نوری پاشا	۱۷-
۲۰۱۲	۲۱۲	۵۰۰	یوسف صبری	ئالایی کوردستانی - فەکولینەک دیروکی ل سەر ئالا د میژووا کوردستانی	۱۸-
۲۰۱۲	۲۰۴	۵۰۰	دیا جوان	جارەک ژ جارا (کورتو چیرۆکین فلوکلوری)	۱۹-
۲۰۱۲	۱۹۲	۵۰۰	شورشان عادل احمد	زمانفایا تیکستی	۲۰-

وهشانين پروژين ههفېشك و هاريكاري بين
 رېقه بهر يا گشتي يا راگه هاندن و چاپ و به لافكرنې
 رېقه بهر يا چاپ و به لافكرنې - دهوك

ژ	لايدن	نقيسه ر	ناهي پدروكي	سال
١.	كوربه ندا سدردهم يا قوتابيان	به لافوكا سالانه	زمانې دابكې	٢٠١٢
٢.	نيكه تيا نقيسه رين كورد/دهوك	ئهمين عه بدولقادر	تيور و ته كنيكين شروفه كرنا رومانې (تيور، گوشي نيريني، مونتاج، ديالوگ)	٢٠١٢
٣.	نيكه تيا نقيسه رين كورد/دهوك	يونس احمد	رائحة الورد (قصص قصيرة)	٢٠١٢
٤.	نيكه تيا نقيسه رين كورد/دهوك	حسب الله يحيى	الكتابة بالحبر الأبيض	٢٠١٢
٥.	نيكه تيا نقيسه رين كورد/دهوك	ندريس عدلى ديرگوزنيكي	ئهو ستيرا ته قياي (ههلبه ست)	٢٠١٢
٦.	نيكه تيا نقيسه رين كورد/دهوك	محمد مد عدلى ياسين	هه فوه غدرى باي	٢٠١٢
٧.	نيكه تيا نقيسه رين كورد/دهوك	دهم هات دي ره كي	Hest diaxivin (ههلبه ست)	٢٠١٢
٨.	نيكه تيا نقيسه رين كورد/دهوك	سهلمان شايخ مه مي	د عه شقا ته دا (هوزان)	٢٠١٢
٩.	نيكه تيا نقيسه رين كورد/دهوك	فه هيل محسن	دي روياره كي كه مه كليل ژ بو في ده رگه هي بي وه لات	٢٠١٢
١٠.	نيكه تيا نقيسه رين كورد/دهوك	خالد حسين	روژه كي هو گو ت	٢٠١٢
١١.	كومه لا ههلبه ستفانين گه نج	كومه لا ههلبه ستفانين گه نج	داستانه كا ههلبه سارتي	٢٠١٢
١٢.	ريكخراوا سيما	پروفيسور د. سابر عه بدوللا زيباري	سيما ٢	٢٠١٢

0020

ریشه به ریا چاپ و به لافکر نی - دهوک
ژمارا سپاردنی 2012 - 2211

چاپخانا ههوار / دهوک، کوردستان